

کتاب راهنمای

بین‌المللی سازی آموزش عالی در ایران

راهنمای بین‌المللی سازی آموزش عالی در ایران

به کوشش

دکتر ماندانا تیشه‌یار

انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی

تدریس استادان ایرانی در خارج از کشور

عابدین واحدیان مظلوم، دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده: دانشگاه‌های کشورمان با شتابی بیش از پیش به همکاری‌های بین‌المللی اقبال نموده و علاوه بر تلاش برای ارتقای جایگاه بین‌المللی به "بین‌المللی شدن" به عنوان فرآیند نیز اهتمام دارند. وزارت متبوع نیز در کنار اقدامات انفرادی و گروهی دانشگاه‌ها، با ارائه تسهیلات و ایفای نقش سیاست‌گذاری سعی بر آن دارد تا در این راستا زمینه‌سازی و تاثیر گذاری نماید. دانشگاه‌های کشور همچنین در طرح‌ها و برنامه‌های بین‌المللی‌سازی با هم‌تایان خود در بیرون از مرزها و نیز سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با آموزش عالی در این مهم گام‌هایی ارزنده برداشته‌اند. یکی از این فعالیت‌ها، مشارکت شش دانشگاه کشور در کنسرسیوم «بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران» (IHEI) با همکاری سه دانشگاه اروپایی و با حمایت مالی اتحادیه اروپاست. مقاله حاضر در قالب بخشی از کتاب راهنمای بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران و بعنوان مستندی از فعالیتهای این کنسرسیوم به بررسی برنامه "تدریس استادان ایرانی در خارج از کشور" می‌پردازد.

مقدمه

یکی از ارکان مورد قبول جهانی در ارتقای جایگاه بین‌المللی دانشگاه‌ها و نیز تسریع فرآیند بین‌المللی‌سازی آنها مبادله و اعزام اساتید برای تدریس در خارج از مرزهای کشور است. این فعالیت اکادمیک که دو سوی مفهوم "بین‌المللی‌سازی در خانه" و "بین‌المللی‌سازی در خارج" را همزمان برای طرفین همکاری فراهم می‌آورد در قالب‌های مختلفی در دانشگاه‌های جهان مورد شناسائی و بهره‌برداری قرار گرفته است. از آن جمله میتوان به اعزام استاد برای تدریس زبانهای خارجی بعنوان مدرس بومی، استاد مدعو، استاد مهمان، مبادله دوسویه در قالب تفاهم‌نامه، استخدام موقت، و تدریس همزمان با فرصتهای مطالعاتی اهدایی از سوی دانشگاه میزبان پرداخت. در اینگونه تبادلات اکادمیک همواره فرصت درخشانی برای استفاده از حضور اساتید دارای جایگاه بین‌المللی و محققین برجسته به منظور ارائه برنامه درسی عادی یا فشرده و یا برگزاری کارگاه‌های مورد نیاز در دانشگاه میزبان فراهم است. تقریباً تمامی سامانه‌های رتبه‌بندی بین‌المللی دانشگاه‌ها به مبادله و اعزام اساتید بعنوان یکی از موارد امتیاز آور برای احراز رتبه بین‌المللی آن دانشگاه توجه نموده‌اند.

علاوه بر موقعیت حضور استاد اعزامی در دانشگاه مقصد، با پیشرفت سامانه‌های آموزش مجازی و الکترونیکی راه برای برخورداری از کلاسهای درسی اساتید سرشناس بسیاری از دانشگاه‌ها بصورت دروس زنده و برخط و نیز بصورت کلاسهای ضبط شده و آرشیوهای قابل دسترسی نیز فراهم شده است و دانشگاه‌های فعال در این زمینه منابع ارزشمند آرشیوهای غنی از برنامه‌های درسی خود را برای استفاده دانشجویان سایر مراکز علمی جهان به مشارکت گذاشته‌اند.

اتحادیه بین‌المللی دانشگاه‌ها (IAU) در یک دهه گذشته عزم جدی را برای توسعه مفهوم دانشگاه دیجیتال از طریق ایجاد تعلق اکادمیک و فراتر از تعهد استخدای یک استاد به دانشگاه محل کارش مصروف داشته است. براین مبنا و بر اساس پروژه "فراتر از مهمانی" (beyond mobility) شایسته است کلاس درس اساتید قابلیت استفاده برای همگان را داشته باشد و لذا

اتحادیه فوق‌میتواند مبنایی برای به مشارکت گذاشتن منابع علمی بصورت تدریس مجازی و برخورداری دانشگاههای عضو اتحادیه از همه منابع علمی یکدیگر و بصورت مشخص اساتید یکدیگر برخوردار شوند.

برنامه های اعزام اساتید به خارج از کشور در ایران

وزارت علوم تحقیقات و فناوری کشورمان که در جایگاه برنامه ریزی، سیاستگذاری و نیز ارائه تسهیلات برای این فعالیت اکادمیک قرارداد در قالب چند برنامه راسا به اعزام اساتید علاقمند از دانشگاههای کشور مبادرت نموده است. در حالیکه دانشگاهها نیز در قالب تفاهم نامه های همکاری دو یا چند سویه به این مهم پرداخته اند. وزارت متبوع در قالب ستاد گسترش زبان فارسی و نیز ستاد حمایت از کرسی های اسلام شناسی به اعزام استادان مربوطه مبادرت دارد:

ستاد گسترش زبان فارسی: یکی از قدیمی ترین اشکال تدریس استادان ایرانی در خارج از کشور اعزام برای تصدی کرسی آموزش زبان فارسی در دانشگاههای هدف که دارای کرسی زبان فارسی یا گروه و مرکز ایران شناسی، مطالعات تاریخی فرهنگی و سیاسی خاورمیانه و تاریخ و تمدن ایران هستند بوده است. زبان فارسی به دلایل گوناگون مورد توجه مردمان سایر کشورها قرار می گیرد، چرا که با فرهنگ و تمدن ایرانی و اسلامی پیوستگی دارد و بدون آگاهی از این زبان، امکان شناخت این تمدن بزرگ کمتر میسر خواهد شد. استقبال روزافزون استادان، محققان و به ویژه دانشجویان جوان کشورهای جهان از قبیل چین، ژاپن، هند، کره، کشورهای اسلامی، آسیای میانه و حتی کشورهای اروپایی و آمریکایی به فراگیری زبان و ادبیات فارسی نشانگر انگیزه نیرومندی است که گنجینه ادب فارسی به بار آورده است.

هر چند مراکز مطالعاتی خارجی در پاسخ به ضرورت فرهنگی و نیازهای اقتصادی و سیاسی خود به سراغ زبان فارسی می آیند ولی وزارت متبوع نیز وظیفه خود دانستخ تا جمعی دیگر را به این قلمرو وارد کند. در همین راستا تلاش ها و فعالیت های مختلف شکل گرفته است و نهادها و دستگاههای مختلف علمی، آموزشی، فرهنگی در این عرصه فعالیت می نمایند. مهمترین اقدام در این زمینه تأسیس شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی در سال ۱۳۶۶ بوده است که به منظور توسعه زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور تشکیل گردید تا امور علمی، تحقیقاتی، سیاست گذاری، تدوین خط مشی اصولی و برنامه ریزی لازم را در امر آموزش زبان و ادب فارسی به غیرفارسی زبانان عهده دار گردد.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز با توجه به وظایف خود به عنوان یک وزارتخانه علمی، آموزشی با استفاده از استادان و پژوهشگران و امکانات علمی و آموزشی دانشگاهها و مراکز علمی و تحقیقاتی کشور و به عنوان یک دستگاه علمی و آموزشی به صورت خاصی در زمینه تأسیس و تقویت گسترش زبان و ادبیات فارسی و ایرانشناسی در مراکز دانشگاهی سایر کشورها، در این عرصه فعالیت کرده است.

بعد از تأسیس بنیاد سعدی، به منظور متمرکز نمودن فعالیت های مربوط به گسترش زبان و ادبیات فارسی، دبیرخانه شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و مرکز گسترش زبان و ادبیات فارسی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در بنیاد مذکور ادغام شدند، اما مرکز همکاری های علمی بین‌المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با عنایت به وظیفه خاص خود در امر گسترش زبان و ادبیات فارسی، ایرانشناسی در مراکز علمی و دانشگاهی جهان و دارا بودن ساختار سازمانی لازم در این خصوص به طور مستقل تحت عنوان معاونت گسترش زبان فارسی و ایران شناسی در دانشگاهها و مراکز علمی خارج از کشور به فعالیت های خود در این زمینه ادامه می دهد.

روال اجرایی اعزام بر اساس فراخوان سالانه به دانشگاه‌های جهت معرفی اساتید علاقمند و مناسب برای تصدی این مسئولیت می‌باشد. شورای گسترش سپس بر اساس ارزیابی و مصاحبه حضوری، افراد واجد شرایط را انتخاب و برای موافقت نهایی به دانشگاه‌های محل اشتغال اساتید اعلام می‌نماید. در مرحله بعد استادان واجد شرایط برای مدت دوسال تحصیلی به دانشگاه مقصد اعزام شده و از حقوق و مزایای ارزی برای اقامت در کشور هدف برخوردار خواهند بود. به این ترتیب در حالیکه این برنامه بصورت ستادی و متمرکز از سوی وزارت پیگیری میشود اما عملاً دانشگاه‌ها تامین استاد را بر عهده دارند. در سالهای گذشته سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی نیز چنین برنامه‌هایی را مستقلاً و به منظور فعال نمودن کلاسهای آموزشی زبان فارسی برای علاقمندان در کشورهای هدف به اجرا گذاشته است و از طریق توافق با دانشگاه‌هایی که از گروه‌های برجسته زبان و ادبیات فارسی برخوردار بوده‌اند تامین استاد را برای دوره‌های یک الی دوساله پیگیری نموده است. در حال حاضر کم و بیش از سوی آن سازمان این روال ادامه دارد ولی بنیاد سعدی نیز به این فعالیت گرویده است.

ستاد حمایت از کرسی‌های اسلام‌شناسی: وزارت متبوع همچنین به منظور تامین استاد برای تصدی کرسی‌های اسلام شناسی نیز برنامه تامین و اعزام استاد را پیگیری میکند. این برنامه نیز به مانند گزینش و اعزام استادان زبان فارسی از روال فوق تبعیت می‌کند.

طرح مشارکت در آموزش بین‌المللی وزارت ICEAD: وزارت متبوع به منظور تشویق و زمینه‌سازی اعزام و حضور استادان کشورهای کشور به تدریس در دانشگاه‌های طرف همکاری طرحی را اعلام نمود. بر این اساس اساتیدی که دعوته‌نامه برای حضور و تدریس در یک دانشگاه خارجی را دعوت نمایند میتوانند با در دوره‌های کوتاه چند هفته یا یک ترم تحصیلی کامل از خدمات علمی در دانشگاه محل خدمت معاف شده و علاوه بر حقوق دریافتی و تسهیلات احتمالی در محل دانشگاه میزبان از مساعدت مالی و ویژهای از سوی وزارت نیز برخوردار شوند. روال اجرایی این برنامه در سنوات اخیر ارسال تقاضا از سوی دانشگاه‌های به مرکز همکاری‌های بین‌المللی وزارت به همراه مستندات مربوطه و بررسی و اعلام موافقت آن مرکز بوده است. این طرح خصوصاً برای اجرا در تابستان که اساتید کشورمان مشغول به فعالیت آموزشی در داخل نیستند بیشتر مورد توجه بوده است. هرچند بسیاری از دانشگاه‌های دیگر هم کم و بیش در تابستان فعالیت آموزشی رسمی ندارند. اما ممکن است درس خاصی به منظور برخورداری از استاد ایرانی برنامه ریزی شود که در آن صورت امکان موفقیت در اعزام نیز بالاتر خواهد بود.

موافقت نامه‌های منعقد شده وزارت با طرفهای بین‌المللی برای اعزام استاد: وزارت متبوع در راستای توسعه همکاری‌های بین‌المللی موافقت نامه‌ها و معاهداتی را با هم‌تایان خود در راستای همکاری‌های علمی آموزشی فرهنگی امضا می‌نماید. بر این اساس در صورتیکه اعزام استادان مورد نیاز نظام آموزش عالی کشور طرف قرارداد به صورت صریح در معاهده گنجانیده شده باشد، بر اساس نشست‌های بعدی کمیسیون‌های همکاری دوجانبه طرح و شرایط اجرایی عملیاتی شدن بندهای توافق بررسی و مصوب گردیده و برای اجرا به دانشگاه‌های ارسال میشود. معمولاً در این گونه اطلاع‌رسانی‌ها وزارت بعنوان میانجی در اعزام استادان علاقمند و واجد شرایط در رشته‌های درخواستی و با هماهنگی وزارت در برنامه اعزام قرار می‌گیرند. متناسب با شرایط تفاهم نامه اولیه و یا توافقات کمیسیون‌های اجرایی ممکن است تسهیلات خاصی به استاد اعزامی نیز تعلق گیرد.

درخواست اعزام استاد به وزارت از سوی دانشگاه‌ها، وزارتخانه‌ها، سفارتخانه‌ها و سازمانهای علمی آموزشی خارجی: بر اساس نیازهای یک یا چند دانشگاه یا موسسه علمی آموزشی در یک کشور و وجود تخصص در آن رشته‌ها در دانشگاه‌های کشورمان به صورت یک سویه درخواستهای اعزام استادان برای منظورهای تخصصی خاص به وزارت واصل میگردد. سازمانهای چند ملیتی علمی آموزشی که ایران هم در برخی عضو می‌باشد. بدون امضای موافقتنامه همکاری علمی خاص نیز تقاضای اعضا را برای بررسی و اقدام به وزارت متبوع ارسال می‌دارند درخواست اعزام استاد زبان فارسی، فرهنگ

تمدن و تاریخ ایران، اقلیم، جامعه و جمعیت‌شناسی، اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی، و مواردی نظیر آن از این مسیر نیز زمینه اعزام استادان ایرانی را برای تدریس کواه یا بلند مدت فراهم کرده است. معمولاً طرف‌های متقاضی در دانشگاه‌ها یا سازمان‌های خارجی تسهیلات رفاهی را راساً در نظر گرفته و یا سازمان همکاری چند جانبه که این ارتباطات را فراهم نموده است خود برای تحقق این همکاری تسهیلاتی را پیشنهاد می‌دهد.

برنامه‌های اعزام استادان در دانشگاه‌ها

دانشگاه‌های کشورمان نیز در قالب‌های چندی به امر اعزام استادان مبادرت می‌نمایند که اعزام استاد زبان فارسی و یا اساتیدی برای تصدی کرسی، یک برنامه آموزشی، کارگاه تخصصی کوتاه مدت و یا حتی تدریس درسی خاص در قالب توافقات پیشین را شامل می‌شود. این برنامه‌های بر اساس موافقتنامه‌های همکاری دو جانبه و به ندرت بر اساس مکاتبه و درخواست طرف بین‌المللی از یک دانشگاه ایرانی است. روال شناخته شده که معمولاً قابل مذاکره و توفیق دوسویه خاص نیز می‌باشد آن است که اساتید اعزامی حقوق دانشگاه محل خدمت در ایران را دریافت نموده ولی در کشور محل اعزام از خدمات اسکان و یا تسهیلات دیگری برای استقرار و رفاه برخوردار می‌شوند.

اعزام برای تصدی کرسی‌های زبان فارسی از سوی دانشگاه‌ها: در راستای همکاری دوجانبه دانشگاه‌ها با طرف‌های خارجی و اعلام نیاز آنها برای اعزام استادان زبان فارسی هر یک از دانشگاه‌ها نیز در این برنامه حضور فعال دارند. از آنجا که ستاد گسترش زبان فارسی وزارت امکان تامین تمامی نیازهای موجود در کشورهای هدف را ندارد لذا دانشگاه‌ها تشویق شده‌اند تا در قالب تفاهم‌نامه‌های همکاری نسبت به اعزام استادان زبان فارسی به دانشگاه‌های طرف همکاری راساً اقدام نمایند. از آنجا که این روش اعزام، تسهیلات مالی به گونه‌ای که در برنامه اعزام ستاد گسترش زبان فارسی وزارت فراهم است را دارا نمی‌باشد لذا طرفین همکاری باید به سوی فعالیت دوسویه و از طریق توافق برای تامین حقوق مسکن و سایر تسهیلات استاد اعزامی توافق نمایند و وزارت متبوع در اینگونه مبادله استادان ورود پیدا نمیکند.

اعزام استادان در قالب مرکز مطالعات، اتاقها و شعبات خارج از کشور: دانشگاه‌های کشورمان در سال‌های اخیر در زمینه گسترش همکاری‌ها با دانشگاه‌های معتبر جهان از یکسو و دانشگاه‌های رو به رشد در منطقه و کشورهای همسایه از سوی دیگر قدم‌های موثری برداشته‌اند. تبادل هیات‌ها در چند سال گذشته و توافق برای همکاری‌های دوطرفه از جمله اعزام استادان مورد توجه قرار گرفته است. در میان عناوین همکاری، اعزام استادان از ارجحیت خاصی برخوردار است چرا که نشان دهنده وجود اساتیدی در دانشگاه‌هاست که علاوه بر تسلط به زبان انگلیسی به برنامه‌های درسی مورد نیاز با سطح استاندارد دانشگاه‌های مقصد آشنایی دارند.

دانشگاه‌های کشورمان اینک در سطوح چندی با همتایان خود در منطقه، اروپا، آسیا و نیز خاور دور همکاری دارند. یکی از این موارد تاسیس مراکز در محل یکدیگر به منظور سازماندهی فعالیت‌ها و استقرار دفتری برای هر دانشگاه در محل دانشگاه دیگر به منظور مبادله دانشجویان استاد همایش منابع علمی و... است. در سطحی دیگر دانشگاه‌های کشورمان از طریق توافق برای تشکیل نمایندگی خود در محل دانشگاه خارجی به امور اعزام سامان می‌دهند. هر چند از نظر تعداد این موارد قابل توجه نیست اما نشان از ورود نظام آموزش عالی کشور به توسعه جدی همکاری است. همانگونه که در فوق ذکر شد مراکز و اتاق‌ها که معمولاً بصورت دوطرفه در دانشگاه‌های طرف قرارداد همکاری تاسیس میشود به اعزام اساتید زبان فارسی از سوی ایران و اساتید زبان‌های خارجی از سوی مبادرت می‌نمایند.

نظام آموزش عالی کشورمان در کشورهای همسایه و منطقه به تاسیس شعبه و واحدهای آموزشی نیز مبادرت نموده است. این واحدها که مسئول اجرای دوره های کامل آموزش دانشگاهی (و یا بخش قابل توجهی از یک برنامه) را در آن کشور دارند. بر اساس ارزیابی کشورمان از نیازهای آموزشی کشور هدف برنامه ریزی شده اند. از واحدهای دانشگاهی خارجی به نمایندگی از کشورمان در افغانستان سوریه عراق اقلیم کردستان و لبنان می توان نام برد.

علاوه بر موارد فوق برگزاری دوره های مشترک در رشته های مورد نیاز دانشگاههای کشورهای همسایه نیز در اعزام استادان نقشی قابل ذکر دارد. برخی دانشگاههای کشور با همتایان خود در منطقه قرارداد برگزاری دوره ای مشترک در کشور هدف را امضی نموده اند که بخشی از این برنامه اعزام استاد به آن کشور جهت تدریس دروس برنامه مشترک است.

تجربه دانشگاه فردوسی مشهد در اعزام استادان به خارج از کشور

در دهه اخیر اولین گامها در اعزام استادان به کشورهای دیگر در دانشگاه فردوسی مشهد با اعزام مدرسین زبان فارسی به لبنان، افغانستان پاکستان آغاز گردید. هر چند که برای مدتهای مدید این دانشگاه یکی از تامین کنندگان استاد زبان و ادب فارسی برای اعزام از طریق ستاد گسترش زبان فارسی وزارت بوده و در این مدت به کشورهای مختلف جهان برای تصدی کرسی و یا تدریس رشته های مرتبط با زبان، فرهنگ و تاریخ ایران استادانی را اعزام نموده که طی دروه های طولانی به فعالیت علمی و آموزشی مشغول بوده اند. اما اقدامات در سطح برنامه های بین‌المللی سازی دانشگاه به یک دهه گذشته باز میگردد. قطب علمی فردوسی شناسی در دانشگاه فردوسی مشهد طی قرارداد همکاری با سازمان فرهنگ و ارتباط اسلامی در اولین برنامه همکاری به لبنان و افغانستان مدرسین زبان فارسی را اعزام نمود. این مدرسین علاوه بر تدریس در برنامه های آموزشی دانشگاههای آن خطه، به تدریس در کلاسهای آزاد آموزش زبان فارسی که از سوی رایزنی های فرهنگی در کشور مقصد تشکیل میگردید نیز می پرداختند. با تاسیس مرکز آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبان که اینک ۶ سال از تاسیس آن میگذرد، این مرکز در کنار فعالیت اصلی خود که آموزش زبان فارسی به دانشجویان بین‌المللی مقاضی تحصیل در ایران بود به فعالیت بین‌المللی دیگری روی آورد و آن اعزام مدرس زبان فارسی به کشورهای هدف بود. در این راستا، به دانشگاه پنجاب پاکستان، دانشگاه لبنان، دانشگاه عمان، دانشگاه اسلامی نجف و نیز دو مرکز آموزشی در اقلیم کردستان عراق مدرسین زبان فارسی اعزام گردیده اند.

مرکز بین‌المللی آموزش زبان فارسی فردوسی با امضای قرارداد برگزاری دوره های زبان فارسی با دانشگاه الکفیل در شهر نجف برای دانشجویان علاقمند به تحصیل در ایران و نیز سایر متقاضیان، با تشکیل یک مرکز آموزش زبان فارسی در محل آن دانشگاه دو مدرس زبان فارسی را بصورت دائم اعزام و مستقر نموده است. به این ترتیب برای آن دسته از دانشجویان عراقی علاقمند به تحصیل در ایران در خطه جنوب عراق زمینه یادگیری اولیه دوره زبان فارسی در شهر نجف فراهم شده است. این مرکز مشترک تحت امتیاز مرکز آموزش زبان فارسی فردوسی تدریس ارزیابی و گواهینامه دوره اولیه سه ماهه فارسی را صادر میکند و متقاضیان تحصیل دوره ای تکمیلی را در مشهد سپری و به این ترتیب در زمان اقدام برای اخذ پذیرش تحصیلی و انجام امور اداری خود در کشورشان از فرصت یادگیری دوره مقدماتی زبان فارسی برخوردار میشوند. به موجب قرارداد دیگری با دانشگاههای اقلیم کردستان عراق، نظر به وجود قوانین آموزش دران اقلیم برای دانشجویان متقاضی تحصیل در دوره های کارشناسی ارشد و دکتری مبنی بر ارائه گواهینامه معتبر مهارت زبان فارسی. مرکز بین‌المللی فردوسی اعزام استاد برای دوره های ترمی را به آن دانشگاهها آغاز نموده است. رعایت استانداردهای آموزش زبان فارسی و نیز آزمونها برای اطمینان از کیفیت تدریس و آزمون از اولویت های جدی در این همکاریهای منطقه ای برای گسترش زبان فارسی اط طریق اعزام استادان به خارج از کشور می باشد.

تدوین دوره کامل کارشناسی زبان فارسی و نیز کارشناسی ارشد در دانشگاه لبنان، در کنار همکاری بلند مدت قبلی با دانشگاه کسلیک و روح القدس آن کشور گامی دیگری برای تثبیت حضور علمی و فرهنگی آموزش عالی کشورمان در لبنان است. طی

تدوین این برنامه در خلال سالهای گذشته علاوه بر اعزام استادانی از دانشگاه تهران و شیراز، دانشگاه فردوسی مشهد نیز برای کمک به پیشبرد دوره کارشناسی زبان فارسی در دانشگاه لبنان نسبه به اعزام مدرس در کنار تامین کتی مواد آموزشی و نیز برگزاری کارگاههای تخصصی برای مدرسان ان دانشگاه در تابستان حضور فعال داشته است.

در راستای تفاهم نامه های منعقد شده میان دانشگاه فردوسی مشهد و دانشگاههای اروپایی و منطقه نیز اساتیدی به کشورهای افغانستان عراق قزاقستان آلمان به منظور تدریس و یا ارائه کارگاهها اعزام گردیده اند. در این میان میتوان به اعزام دو استاد در تابستان جاری به دانشگاه پادربورن و توبینگن کشور آلمان جهت تدریس یک درس تابستانی اشاره نمود.

دانشگاه فردوسی مشهد هم اینک قرارداد برگزاری دوره های مشترک کارشناسی ارشد را با دانشگاههایی از عراق اقلیم کردستان و افغانستان در رشته های علوم و مهندسی و بصورت عملیاتی آغاز نموده است که تمامی این برنامه ها مشتمل بر اعزام استاد به کشور هدف می باشد.

منابع:

- ۱- وزارت علوم تحقیقات و فناوری: مرکز همکاری های بین‌المللی
- ۲- مرکز مطالعات و همکاری‌های علمی سامانه طوبی
- ۳- دانشگاه فردوسی مشهد. مدیریت همکاری های علمی بین‌المللی.

معرفی دفاتر همکاری‌های علمی بین‌المللی

کریم لویمی مطلق

در رویکرد اعلام شده از سوی وزارت علوم تحقیقات و فناوری امر بین الملل سازی دانشگاه های کشور از اهمیت ویژه ای برخوردار است و حتی به عنوان بندی از نقش راه آن وزارت گنجانده شده است. بین‌المللی سازی آموزش عالی البته مفهوم جدید نیست. منشاء مفهومی این پدیده را می توان در واژه دانشگاه University یافت که در اصل هم تأکیدی است بر " ماهیت بین‌المللی بودن علم" و هم به معنای "جامعه بین‌المللی اساتید و محققان" است.

در طول تاریخ معاصر محققان و دانشمندان به منظور تاثیر گذاری بر یا تاثیر پذیری از مردمان سرزمین های دیگر و نیز اختلاط معرفتی و فرهنگی با آنان از سرزمینی به سرزمین دیگر سفر می کردند و این در حقیقت هسته اصلی آموزش عالی را شکل می دهد. به بیانی ملموس تر و علمی تر تبلور مفهوم بین‌المللی سازی را می توان در مراکز آموزش عالی متعلق به هزاران سال پیش یافت که دانشمندان و دانشجویان سرزمین های مختلف را به خود جذب می کردند. از میان این مراکز فکری می توان به مدارس کنفسیوس در چین (قرن شش قبل از میلاد)، آکادمی افلاطون آتن (قرن پنجم قبل از میلاد) کتابخانه اسکندریه (قرن چهارم قبل از میلاد) دانشگاه جندی شاپور در ایران (قرن سوم بعد از میلاد) نالاندا در هند (قرن پنجم) اشاره کرد که از اقصا نقاط دنیا محققان دوره گرد و کنجکاوان را به خود جلب می کردند. در همین مراکز و در مراکز علمی متاخرتر مانند دانشگاه ها نفوذ و تاثیرگذاری بینامرزی و بینا فرهنگی از وظایف و اهداف اصلی آموزش عالی به حساب می آید. تمرکز اصلی این اهداف البته بر تولید و نشر علم و استفاده علمی از آن بوده است.

اما در عصر حاضر با ظهور پدیده جهانی شدن Globalization که اساسی ترین تعریف آن همانا توسعه و بسط اقتصاد جهانی یک پارچه است و از مشخصه های اصلی آن تجارت آزاد، جریان آزاد سرمایه و بهره برداری از بازارهای کار ارزان کشورها است، باعث شده است که ملتها برای عقب نماندن از قافله و مشارکت در این فرایند بیش از پیش به تقویت بنیانهای علمی و اقتصادی خویش بپردازند.

همچنانکه جهانی شدن روشهای یادگیری، زندگی و کار ما را مشغول می کند دانشگاه با چالش تربیت نسل جدیدی از دانشجویان مواجه اند که بتوانند بطور موثر با افراد و سازمانهایی از کشورها و فرهنگ های دیگر تعامل داشته باشند.

با پیشرفت بی مهابای پدیده جهانی شدن متصدیان نظامهای آموزش عالی به اهمیت ایجاد روابط با محققان و موسسات دانشگاهی خارجی و نیز ایجاد تحول در داده های آموزشی خود به منظور تربیت دانشجویانی که قادر به رقابت در فضای بین‌المللی علمی باشند پی برده اند.

بر این اساس با مشاهده تحولاتی که در سطوح دانشگاه و نهادهای علمی خارجی در حال وقوع است، حکومت ها به اهمیت نقشی که آموزشی می تواند در روابط آنها با دیگر ملل بازی کند پی برده اند. بر آنها مبرهن شده است که این دانشگاهها هستند که نیروی کار را تربیت می کنند و یا پدید آورنده نوآوریها و ابتکاراتی هستند که توسعه و رقابت اقتصادی کشور را به پیش می برند. مهم تر از آن این است که صدور محصول این نهادهای آموزشی می تواند تاثیر بسزایی در امنیت ملی و دیپلماسی عمومی کشور داشته باشد. امروزه آموزش عالی نه تنها به عنوان یکی از اشکال تجارت جهانی بلکه عامل حمایتی برای دیگر حوزه های

رقابتی اقتصاد بحساب می‌آید. شاید بهترین روش برای نیل به این هدف بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها و برنامه‌های آموزشی است.

بر همین اساس جهانی شدن در حقیقت پس زمینه‌گرایش‌های علمی و اقتصادی کشورهاست که از واقعیت‌های قرن ۲۱ به حساب می‌آید. به عبارتی دیگر بین‌المللی‌سازی را می‌توان اتخاذ سیاست‌ها و عملکردهایی توسط نظام‌ها و نهادهای آموزش عالی برای مواجهه با جریان جهانی دانشگاه است. تعداد زیادی از موسسات آموزش عالی بین‌المللی شده‌اند و در با این کار باعث بین‌المللی شدن جامع، اقتصاد و کشور خود شده‌اند.

بین‌المللی‌سازی دانشگاه که آن را می‌توان تعهد علمی آن دانشگاه به تزریق دیدگاه‌های فکری علمی بین‌المللی در فرایندهای آموزشی، تحقیق، و دیگر وظایف خدماتی نظام آموزش عالی تعریف کرد در حقیقت روح ارزشهای نهادی دانشگاه را تشکیل می‌دهد و کل امر آموزش عالی متأثر می‌کند. بر این اساس بین‌المللی‌سازی نظام آموزش عالی یک ضرورت نهادی به حساب می‌آید و نه یک امکان مطلوب. بین‌المللی‌سازی نه تنها بر همه جنبه‌های حیات دانشگاهی بلکه بر معیارهای روابط و مشارکتهای خارجی آن تأثیر می‌گذارد.

از انگیزه‌های بین‌المللی‌سازی دانشگاه همانا منافع اقتصادی، زبان آموزی و تحصیل علم، تقویت و بهبود برنامه‌های آموزشی با محتوای بین‌المللی – در این حوزه البته فعالیتهای ابتکاری مانند تاسیس شاخه‌های دانشگاهی فعالیتهای مشترک بینامرزی، برنامه‌های جذب دانشجویان خارجی، تاسیس رشته‌ها و ارائه مدارک به زبان انگلیسی از دیگر فعالیتهای بین‌المللی محسوب می‌شود.

انجام این فعالیتهای را دفتر روابط بین الملل در دانشگاه به عهده دارد. دفتر روابط بین الملل دانشگاه در حقیقت کانال ارتباط دانشگاه با مراکز علمی پژوهشی دنیای خارج است. مهمترین وظایف این دفتر از قرار ذیل است:

- ۱- پیاده‌سازی استراتژی بین‌المللی‌سازی دانشگاه و ایجاد یک برنامه ریزی عملیاتی
- ۲- توسعه همکاریهای استراتژیک و مدیریت کردن فعالیتهای مشارکتی و همکاری سازمانی از جمله عضویت در شبکه‌های دانشگاهی سراسر جهان
- ۳- همکاری با سازمان‌ها و نهادهای خارج از دانشگاه برای توسعه برنامه‌های بین‌المللی خود
- ۴- شبکه‌سازی و همکاری با شرکای خارجی در زمینه تبادل استاد و دانشجو
- ۵- ایجاد کانال‌های مختلف برای ارتباطات بین‌المللی
- ۶- برنامه ریزی سفر هیات‌هایی از دانشگاه برای بازدید از دانشگاه‌های خارجی
- ۷- میزبانی از هیات‌های دانشگاهی خارجی بازدیدکننده و طراحی برنامه بازدید این هیات
- ۸- انعکاس رویدادهای مهم بین‌المللی دانشگاه در میان محافل علمی خارجی
- ۹- ارائه اطلاعات و پیشنهادات در مورد برنامه‌های گوناگون برنامه‌های گوناگون بین‌المللی موجود در حوزه آموزش عالی به جامعه دانشگاهی
- ۱۰- تنظیم محتوای تفاهنامه‌ها (MoU) میان دانشگاه و دانشگاهها و مراکز پژوهشی خارج از کشور
- ۱۱- برگزاری مراسم امضای تفاهنامه‌ها

- ۱۲- انجام امور پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه و تدوین و نشر راهنما برای دانشجویان خارجی در مورد دانشگاه و شهر محل استقرار
- ۱۳- برگزاری مراسم‌های فرهنگی دانشجویان خارجی به منظور ارتقاء سطح دوستی و درک فرهنگی
- ۱۴- مشاوره دادن و کمک به دانشجویان خارجی برای پیدا کردن مسکن و امنیت، مراقبت‌های بهداشتی، بیمه درمانی و ...
- ۱۵- آماده سازی مدارک مورد نیاز برای اعضای هیات علمی و دانشجویان دکتری جهت فرصت‌های مطالعاتی یا شرکت در کنفرانس‌ها و کارگاه‌های علمی خارج از کشور
- ۱۶- بین‌المللی کردن پردیس دانشگاه، برنامه درسی و خدمات کارکنان
- ۱۷- ارائه اطلاعات مربوط به بورسهای نهادهای خارجی به اعضای هیات علمی و دانشجویان
- ۱۸- پاسخ‌گویی به سوالات متقاضیان تحصیل خارجی از طریق ایمیل و یادگیری رسانه‌های اجتماعی
- ۱۹- تعامل با دیگر پرسنل دانشگاه در رابطه با دانشجویان خارجی
- ۲۰- سازماندهی روزهای آشنایی دانشجویان خارجی با دانشگاه
- ۲۱- ارائه خدمات برای دانشجویان تازه وارد از جمله حمل و نقل
- ۲۲- رسیدگی به مسائل مربوط به ویزا و اداره گذرنامه
- ۲۳- شرکت در نمایشگاه و نشست‌های بین‌المللی به عنوان نماینده دانشگاه
- ۲۴- بازدید از دانشگاه‌های کشورهای دیگر در جهت معرفی دانشگاه و ارتقاء سطح آن
- ۲۵- طراحی و سفارش محصولات تبلیغاتی و انتشار آنها در کشورهای دیگر

ویژگیهای کارکنان دفتر همکاری‌های بین‌المللی دانشگاه

کارکنان دفتر همکاری‌های بین‌المللی حلقه اصلی ارتباط دانشگاه با مراکز علمی و پژوهشی خارج از کشور را شکل می‌دهند. آنها در حقیقت تمام سخت‌افزارهای لازم را برای شکل‌گیری و توسعه رابطه میان استادان و دانشگاه را با محیط آکادمیک بین‌المللی را مهیا می‌کنند. برای این منظور این کارکنان باید دارای ویژگی‌های برجسته‌ای در حوزه‌های مختلفی باشند.

کارکنان دفتر همکاری‌های بین‌المللی باید از فارغ‌التحصیلان ممتاز رشته‌های دانشگاهی باشند. مدرک تحصیلی که بیشتر با کار این دفتر مرتبط هستند شامل بازاریابی، جامعه‌شناسی، زبانهای خارجی و امور اداری می‌باشد. علاوه بر این سابقه کار دفتری و اداری برای کار در این دفتر یک مزیت به حساب می‌آید. همچنین لازم است کارکنان این دفتر از دانش کافی برای استفاده از کامپیوتر و اینترنت برخوردار باشند.

اما از مهمترین خصوصیات کارکنان دفتر همانا داشتن مهارتهای ارتباطی بالا است. از این کارکنان انتظار می‌رود که مسائل را برای مراجعین به بهترین شیوه و با زیبایی روشن و واضح توضیح دهند. در کنار این آنها باید در برخورد با مراجعین داخلی و خارجی به بهترین طریق شایسته عمل کنند. این کارکنان باید رابطه خوبی با دیگر کارکنان دانشگاه، اساتید و دانشجویان داشته باشند. بشاشت و روی باز و چهره‌ای خندان از ویژگی‌های ظاهری این کارکنان است. از آنان انتظار می‌رود که با فرهنگهای دیگر آشنایی داشته باشند و از حساسیتهای این فرهنگها کاملاً آگاه باشند. از کارکنان دفتر همکاریها انتظار می‌رود که در انجام وظایف خود از رویکردی حرفه‌های و منظم استفاده کنند. وقت‌شناسی و نظم و ترتیب و با برنامه کار کردن از دیگر صفات این کارکنان است. آنان باید در هر زمان از روز و حتی در ایام تعطیل آمادگی و اشتیاق انجام وظیفه را داشته باشند.

بین‌المللی‌سازی آموزش عالی کشور: فرصت مطالعاتی به منزله یک استراتژی اثربخش^۱

نعمت‌الله عزیزی^۲

چکیده:

مؤسسات دانشگاهی و مراکز پژوهشی برای انجام هرچه بهتر مأموریت‌های علمی، آموزشی و پژوهشی خود از طرفی و تقویت جایگاه و اعتبار خود در سطح جهان ناگزیرند در سیاست‌ها و استراتژی‌های نهادی خود به نحوی تجدید نظر نمایند که برآیند آن حرکت پیوسته بسوی تحقق چشم‌انداز دانشگاهی را تضمین نماید. براین اساس یکی از حوزه‌های مهم از سیاستگذاری در مراکز دانشگاهی تلاش برای بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها و ورود آنها به باشگاه دانشگاه‌های معتبر و صاحب نام جهان است که سالانه در نظام‌های رتبه‌بندی جایگاه قابل قبولی را برای خود رقم می‌زنند. از اینرو با اولویت بخشی به اجرای سیاست بین‌المللی‌سازی در نظام آموزش عالی کشور می‌توان با بهره‌گیری از استراتژی‌ها و برنامه مختلفی نسبت به بهبود کیفیت خدمات دانشگاهی و ارتقای جایگاه جهانی مؤسسات دانشگاهی کشور اهتمام کرد. یکی از این استراتژی‌ها فراهم کردن امکان انجام بازدید علمی اساتید و پژوهشگران کشور از مراکز دانشگاهی و پژوهشی معتبر در سراسر جهان است که اصطلاحاً «فرصت مطالعاتی»^۳ خوانده می‌شود. نظر به آثار و نتایج مهم علمی، آموزشی، پژوهشی و حرفه‌ای اعزام اساتید و پژوهشگران به فرصت مطالعاتی و همچنین نقش مثبتی که این برنامه در تقویت بعد بین‌المللی دانشگاه‌های کشور دارد، در این مقاله تلاش می‌گردد تا تجربه زیسته فرصت مطالعاتی اینجانب و آثار و پیامدهای آن مورد کندوکاو قرار گیرد و برای بهبود اثربخشی آن راهکارهایی پیشنهاد گردد.

واژگان کلیدی: بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، فرصت مطالعاتی، روابط آکادمیک، توانمندسازی حرفه‌ای

مقدمه

ضرورت گسترش ارتباطات علمی اساتید و پژوهشگران کشور در همه حوزه‌های علمی و آشنایی همکاری با مراکز دانشگاهی و مؤسسات پژوهشی مختلف و همچنین عضویت و حضور آنان در مجامع علمی و پژوهشی ذیربط از طرفی و جایگاه و اعتبار جهانی دانشگاه‌های مقصد و ملاحظه پتانسیل‌های آنها برای تداوم همکاری‌های علمی بعد از اتمام دوره فرصت مطالعاتی از طرف دیگر از جمله دلایل مهمی هستند که دست‌اندرکاران نظام آموزش عالی کشور می‌بایست در توجیه علمی، پژوهشی و حتی مالی اعزام اساتید و پژوهشگران به فرصت مطالعاتی مورد عنایت قرار داده و در فراهم کردن بسترهای لازم قانونی، حرفه‌ای، و مالی برای بهره‌گیری هرچه بهتر از این استراتژی مهم اهتمام نمایند. بدیهی است که مؤسسات دانشگاهی معتبر و دارای اعتبار جهانی بالا به دلیل گستردگی حجم تقاضاها از کشورهای مختلف، با محدودیت‌هایی در پذیرش همه درخواست‌ها مواجه هستند. به همین دلیل بسیار طبیعی به نظر می‌رسد که اگر با درخواست همکاران دانشگاهی بدواً موافقت ننموده و یا از میان درخواست‌های دریافتی برای فرصت مطالعاتی با رویکردی گزینش‌گرانه به متقاضیان دارای برجستگی علمی پاسخ مثبت دهند. آنچه محرز است و می‌تواند در پذیرش درخواست یک عضو هیأت علمی برای سپری کردن فرصت مطالعاتی مؤثر واقع شود، شخصیت علمی و سوابق آموزشی و پژوهشی برجسته متقاضیان، اطلاع آنان از موضوعات، اولویت‌ها و علایق پژوهشی اساتید دانشگاه

^۱ این مقاله برآیند تجارب حاصل از فرصت مطالعاتی اینجانب در دانشگاه یواسکولا فلاند (انستیتو بین‌المللی تحقیقات آموزشی) و دانشگاه گلاسگو بریتانیا می‌باشد.

^۲ استاد گروه علوم تربیتی، دانشگاه کردستان. N.Azizi@uok.ac.ir

^۳ Sabbatical on Leave

مقصد و همچنین سابقه‌آشنایی قبلی با اساتید و پژوهشگران میزبان در دانشگاه مقصد است. به هر حال اهمیت و ضرورت تبیین تجارب، دستاوردها و مشاهدات میدانی در سفرهای فرصت مطالعاتی انگیزه‌ی بود تا در این مقاله ضمن تبیین ماهیت دوره فرصت مطالعاتی و اهمیت آن از نظر تئوری و تجربی، دستاوردهای حاصل از آن به صورت مختصر توصیف و تشریح گردد.

مفهوم و ماهیت دوره فرصت مطالعاتی

در زمان معاصر و برای بیش از یک قرن، فرصت مطالعاتی به یک سنت مهم در حلقه‌های آکادمیک مبدل شده است. فرهنگ آکسفورد (۲۰۱۴) فرصت مطالعاتی را به عنوان یک دوره‌ای تعریف می‌کند که به طور سنتی به ازای هر هفت سال به یک عضو هیأت علمی برای مطالعه و یا سفر اجازه داده می‌شود تا با دریافت حقوق و مزایای شغلی از محل کار خود دور و از انجام وظایف روتین خود معاف باشد. از نظر بونینگ و میلر (۱۹۹۷) فرصت مطالعاتی به منزله یک بخش ریشه‌دار از برنامه آموزش دانشگاهی است که نقش منحصر بفرد و مهمی در توسعه حرفه‌ای و رضایت شغلی عضو هیأت علمی دارد (Sima, 2000). بنابه نظر ژوزف و کیوسرا (۲۰۰۴) اولین فرصت مطالعاتی در دانشگاه هاروارد در سال ۱۸۸۰ معرفی و فراهم گردید. نظر به مزایای متعدد و فراگیر فرصت مطالعاتی، در سالهای اخیر بنگاههای تجاری و اقتصادی نیز استفاده از الگوی فرصت مطالعاتی را به عنوان یک تجربه سودمند در توسعه حرفه‌ای کارکنان در برنامه جابجایی محل کار آنان مورد تأکید قرار داده‌اند.

هابفول (۲۰۰۱؛ ۱۹۸۹) در نظریه حفاظت از منابع خود بر این باور است که انسانها دارای یک زمینه انگیزشی پایه برای کسب، نگهداری، حفاظت و ارتقای منابع روانشناختی خود هستند. از نظر او منابع چیزهایی هستند که مردم آنها را دارای ارزش می‌دانند و یا از آنها به منزله وسایلی جهت نیل به اهداف بسیار ارزشمند بهره می‌گیرند. بنابراین از نظر علمی و سازمانی دوره‌های فرصت مطالعاتی در کنار سایر اقدامات راهبردی برای کسب، نگهداری، صیانت و توسعه منابع ارزشمند روانشناختی در دانشگاهها از اهمیت زایدالوصفی برخوردار است. بر این دوره آکادمیک آثار و نتایج مهم، مفید متعددی مترتب است که اطلاع مدیران دانشگاهی و متولیان آموزش عالی کشور از آنها سبب می‌گردد تا بجای ایجاد یک چرخه معیوب بازدارنده و مایوس کننده اداری در پیش پای اساتید و پژوهشگران متقاضی بهره‌گیری از چنین فرصت سازمانی مهمی، با فراهم کردن تسهیلات اداری، مالی و فنی مناسب برای آنان امکان استفاده حداکثر از چنین ظرفیتی را در راستای تحقق اهداف آموزشی و پژوهشی برای مؤسسه اعزام کننده و همچنین همکاران اعزام شده بیش از پیش مهیا نمایند.

ژوزف و کیوسرا (۲۰۰۴) بر این باور هستند که ذکر منافع همه جانبه فرصت مطالعاتی به نظر مشکل می‌آید. با این وصف فرصتهای مطالعاتی هم آثار و پیامدهای محسوسی نظیر گزارش تعداد پروژه‌های خاتمه یافته، مقالات چاپ شده و موفقیت‌های علمی دارد که می‌توان براحتی آنها را برشمرد و هم دارای آثار و پیامدهای نامحسوسی است که در ک اهمیت آنها نیاز به تأمل بیشتری دارد. این آثار که بعضاً هم ممکن است در درازمدت هم باشند اما از نظر ارزشهای آکادمیک به صورت بالقوه نقش بسیار مهمی در حیات علمی و دانشگاهی اعضای هیأت علمی ایفا می‌کنند. از جمله این آثار می‌توان به تغییرات مثبت در نگرش افراد نسبت به ماهیت و اهمیت فعالیت‌های علمی و پژوهشی و بهبود سطح تعهد و انگیزش حرفه‌ای آنها اشاره کرد. به عبارت دیگر پیامدهای چنین تغییراتی، تأثیرات بیشتری را در درازمدت برای فرد و سازمان خواهد داشت؛ طوریکه اساتید با انگیزه بالاتر، سخت‌تر و جدی‌تر فعالیت خواهند کرد همچنین اعضای هیأت علمی متعهد، وفادار تر و توانمندتر از گذشته ظاهر خواهند شد. این امر در نهایت افزایش کارایی اساتید و کارکنان و به طور کلی اثربخشی بیشتر سازمان را در پی خواهد داشت. در کنار این مزایا نباید نقش تعیین کننده آن در ارتقای جایگاه جهانی مؤسسات دانشگاهی اعزام کننده و کسب وجه و اعتبار بین‌المللی برای اساتید و پژوهشگران اعزام شده از نظر دور ماند. بدیهی است حضور هدفمند و مؤثر اساتید و پژوهشگران کشور در مؤسسات دانشگاهی و مراکز پژوهشی مقصد می‌تواند تداوم همکاری علمی آنان را در سطحی گسترده‌تر در پی داشته باشد که گاهی می‌تواند در مشارکت در اجرای پروژه‌های تحقیقاتی بین‌المللی، کسب گرانت تحقیقاتی از مؤسسات بین‌المللی، تدوین کتاب و مقالات مشترک و حتی طراحی دوره‌های دانشگاهی مشترک نمود یابد.

شاید مزیت اصلی و مهم فرصت مطالعاتی این است که این فرصت بمنزله یک نیروی سودمند برای ارتقاء و نوسازی حرفه‌ای اعضای هیأت علمی عمل می‌کند. بنابه باور زهورسکی (۱۹۹۴)، از نظر اعضای هیأت علمی فرصت مطالعاتی به عنوان وسیله‌ای برای از بین بردن روال معمول و یکنواخت فرایند انجام وظایف حرفه‌ای تلقی می‌گردد که نه تنها قابلیت ترمیم و بازسازی اساتید را از لحاظ جسمی دارد؛ بلکه همچنین می‌تواند وضعیت اعضای هیأت علمی را از لحاظ ذهنی و روحی نیز بهبود بخشد و نشأت روحی و بهداشت روانی آنها را ارتقا بخشد. درواقع نقش بازسازی، نوسازی و بهسازی فرصت مطالعاتی در حیات حرفه‌ای و سازمانی افراد چنان است که همه دانشگاههای پیشرو در دنیا از آن به عنوان نوعی سرمایه‌گذاری مهم و پایدار در برنامه‌های راهبردی خود نام می‌برند.

مزیت دوم فرصت مطالعاتی این است که به اعضای هیأت علمی فرصت می‌دهد تا بدون محدودیتهای زمانی معمول، نسبت به پاره‌ای از مسایل حرفه‌ای و شخصی دوباره بیندیشند و تأمل نمایند. چنین بازاندیشی در رویه‌های آموزشی و پژوهشی به آنان کمک می‌کند تا در روند و اهداف حرفه‌ای خود در ابعاد آموزشی، پژوهشی و سازمانی اصلاحات و تغییراتی را اعمال نمایند.

نکته سوم این است که این دوره به ایجاد یک چشم‌انداز نو حرفه‌ای می‌انجامد. در واقع می‌توان به طرق مختلف نیل به چنین چشم‌انداز جدیدی را بازنمایی نمود. از طرفی وجود زمان کافی برای تأمل و بازاندیشی در ایجاد یک زاویه دید تازه از آراء و حرکات در میدان عمل بسیار مؤثر است. زمانی که هیأت علمی بخاطر سپری نمودن دوره فرصت مطالعاتی از محیط دانشگاهی خود دور می‌گردد، حس مثبت و قدرشناسی او نسبت به جامعه دانشگاهی و همکاران درون چنین جامعه‌ای بیشتر می‌گردد. بدیهی است این مسافرتها سطح آگاهی افراد را نسبت به آداب، عادات، رسوم و سنتهای اجتماعی مختلف بیشتر می‌کند که ممکن است برای توسعه زمینه فعالیت مشترک در آینده بسیار سودمند باشد. از طرف دیگر آشنایی فرد با پاره‌ای از نقاط ضعف و عوامل محدودکننده مؤثر بر کارآمدی آنها می‌تواند در یافتن راههای برای تفوق برآن عوامل مؤثر باشد.

مزیت چهارم از اعزام اعضای هیأت علمی به سفرهای فرصت مطالعاتی آن است که این سفرها ایجاد و توسعه روابط حرفه‌ای جدید را در پی دارد. نتایج حاصل از چند مورد فرصت مطالعاتی اینجانب در شماری از دانشگاهها در کشورهای اروپایی نظیر دانشگاه گوتنبرگ ی سوئد، دانشگاه یواسکولا فنلاند، بریمن آلمان، باث و گلاسگو بریتانیا نشان می‌دهد که این بازدیدها و سفرها می‌توانند در شکل‌گیری روابط بلندمدت و پایدار دانشگاهی و آکادمیک بسیار مفید باشند. از همین رو این دوری از محیط اصلی فعالیت دانشگاهی، ممکن است فرصتهای حرفه‌ای بیشتری را برای همکاریهای علمی، پژوهشی و آموزشی و یا انجام پروژههای مشترک تحقیقاتی فراهم نماید.

مزیت پنجم فرصت مطالعاتی این است که این دوره فرصت می‌دهد تا افراد خود را از نظر مرزهای دانش بروز کنند و یا بروز بمانند. ذکر این نکته لازم است که در بعضی از زمینه‌ها و حوزه‌های علمی به روزماندن به دلیل نیاز به شرایط و ابزارهای خاص تکنولوژیک بویژه در جاهایی که شدت مبتنی و متکی بر فناوریهای پیشرفته هستند، بسیار دشوار است. در این حوزه‌های خاصی حتی ممکن است روزآمد باقی ماندن صرفاً از طریق مطالعه جدیدترین نشریات و متون علمی چاپ شده حاصل نگردد. فرصت مطالعاتی بستری را فراهم می‌کند که از آن طریق افراد می‌توانند از لابراتورها و سایتهای کاری بسیار پیشرفته بازدید نمایند که در آنجا اطلاعات جدید و بسیار ناب پردازش می‌گردند.

مزیت ششم فرصت مطالعاتی این است که قابلیت تدریس عضو هیأت علمی را ارتقا می‌بخشد و او را با دستاورهای نوین پداگوژی آشنا می‌سازد. از اینرو علاوه بر کسب دانش و مهارت لازم و روزآمد در حوزه پژوهشی مورد نظر به غنای علمی مباحث و مطالب کلاس درس عضو هیأت علمی نیز مدد می‌رساند. در حقیقت طرح نتایج کارهای مطالعاتی جدید در کلاسهای درس اساتید انرژی و اعتبار بیشتری در فضای تدریس آنها ایجاد می‌کند. پژوهشگرانی چون بونینگ، سیما و میلر (۱۹۹۷)، کانگ و میلر (۱۹۹۸)، دنتون (۱۹۹۵) و زهورسکی (۱۹۹۴) اهمیت و نقش مثبت فرصت مطالعاتی در بهبود کارآمدی تدریس اساتیدی که از دوره‌های فرصت مطالعاتی استفاده کرده‌اند را گوشزد نموده‌اند.

از نظر سازمانی نیز فرصت مطالعاتی برای مؤسسات دانشگاهی اعزام‌کننده هم دارای مزایا و منافعی است که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. افزایش کارایی، انعطاف‌پذیری و بهره‌وری عضو هیأت علمی؛
۲. تقویت و ارتقای سطح کیفیت برنامه‌های آموزشی و پژوهشی مؤسسه؛
۳. بهبود محیط یادگیری؛
۴. بهبود روحیه کاری و حرفه‌ای در مؤسسه؛
۵. افزایش وفاداری، وابستگی و تعهد سازمانی افراد نسبت به مؤسسه؛
۶. افزایش زمینه‌های جذب و حفظ اعضای هیأت علمی خلاق در سازمان؛
۷. توسعه فضای فکری و اندیشه در مؤسسه؛ و
۸. ارتقای اعتبار و جایگاه علمی مؤسسه.

در پژوهشی که توسط سیما و دنتون در سال ۱۹۹۵ در باره گزارش نتایج و برون‌دادهای محسوس فرصت‌های مطالعاتی ۱۲۵ عضو هیأت علمی انجام شد، فهرست قابل توجهی از نتایج علمی و پژوهشی حاصل از فرصت‌های مذکور را معرفی می‌کنند که مؤید ارزش و نقش مهم و سازنده فرصت‌های مطالعاتی در توسعه حرفه‌ای اساتید و همچنین ارتقای جایگاه علمی مراکز دانشگاهی اعزام‌کننده می‌باشد. آنها دریافتند که در بازه زمانی ۳ سال پس از فرصت مطالعاتی اعضای هیأت علمی اعزام شده به فرصت مطالعاتی مجموعاً ۴۲ اثر تألیفی، ۲۶ فصل از کتاب، و چهار تک‌نگاشت (منوگراف) تدوین، ۹۱ مقاله منتشر و ۳۶ پروپوزال پژوهشی برای دریافت گرانت ارائه گردیده است. به علاوه نتایج این سفرها در قالب ۹۴ نشست بحث و گفتگو، گزارش نتایج پژوهشی و سخنرانی نیز ارائه گردیده است. نتایج این سفرها همچنین به ۱۳ مورد رشته تحصیلی جدید و یا بازنگری در محتوای دوره‌های تحصیلی منجر و در نهایت زمینه برگزاری یک کنفرانس علمی و یک گزارش تحلیلی را فراهم ساخته است.

بسترهای همکاری علمی و آموزشی در سطح بین‌المللی

با عنایت به اعتبار جهانی و شهرت علمی مراکز دانشگاهی در کشورهای پیشرو از طرفی و در نظر گرفتن گستردگی و جامعیت دوره‌ها و مقاطع تحصیلی در بیشتر حوزه‌های علمی و رشته‌های دانشگاهی، اولاً ایجاد و گسترش زمینه همکاری علمی و دانشگاهی با این مراکز، فرصت مغتنمی است که لازم است دست اندرکاران و سیاست‌گذاران آموزش عالی کشور و همچنین مدیران ارشد مؤسسات دانشگاهی هم در بخش دولتی و هم در بخش غیردولتی برای بهره‌برداری از آن با تدوین تفاهم‌نامه‌های مشترک به موقع برنامه‌ریزی نمایند. در واقع زمینه‌های همکاری با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی میزبان را می‌توان از سه جهت قابل تأمل دانست.

نخست از بعد آموزشی و برنامه‌های توانمندساز برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی و همچنین برای اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های کشور می‌توان در چارچوب طرح جابجایی اعتباری بین‌المللی اراسموس پلاس^۴ زمینه حضور اساتید و دانشجویان را در دانشگاه‌های اروپایی فراهم و امکان استفاده آنان را از فرصت‌های علمی و آموزشی موجود در آن مؤسسات را مهیا نمود. در قالب این برنامه که منابع مالی آن از طریق کمیسیون آموزش عالی اتحادیه اروپا تأمین اعتبار می‌گردد، سالانه برای دهها استاد و دانشجوی کشور فرصت حضور در مراکز دانشگاهی معتبر در تقریباً همه کشورهای اروپایی فراهم می‌گردد. بدیهی است که فرایند تبادل استاد و دانشجو سرآغاز همکاری‌های علمی، پژوهشی و آموزشی بیشتری در آینده خواهد بود.

دومین زمینه همکاری به انجام پروژه‌های مشترک تحقیقاتی و بهره‌برداری اساتید دانشگاه‌های ما از ظرفیتهای، امکانات و تجهیزات بی نظیر در مراکز تحقیقاتی و آزمایشگاهی دانشگاه‌ها مقصد برمی‌گردد. اهمیت این امر بیشتر در حوزه‌های علوم پایه، مهندسی، کشاورزی و آندسته از گروه‌های آموزشی و پژوهشی هویدا است که نیاز مبرمی به تجهیزات آزمایشگاهی و لابراتوری

⁴ Erasmus+ International Credit Mobility

پیشرفته روز دارند و امکان انجام بسیار از آزمایش‌های علمی آنان در داخل کشور به دلایل مختلف من جمله فقر تجهیزات آزمایشگاهی پیشرفته وجود ندارد. مطمئناً حضور همکاران دانشگاهی ما در مراکز علمی دنیا، حس اعتماد به نفس آنها را افزایش خواهد داد و با عضویت در کارگروه‌ها و شبکه‌های علمی توانمند علاوه بر کسب و ارتقای وجاهت و اعتبار علمی خود، زمینه طرح دیدگاهها، نظرات و تجارب آنها فراهم می‌گردد. گاهی تجربیاتی این چنین سبب بروز برجستگی علمی اساتید کشور در مجامع مهم بین‌المللی شده است که برای کشور کسب وجه و اعتبار را به ارمغان آورده است.

سومین جنبه از زمینه‌های همکاری به سطح نهادی و میان سطوح عالی مدیریتی و با هدف اصلاح ساختارها، سیاستها، برنامه‌ها، اعتبار بخشی و ارزیابی فعالیتهای آموزشی و پژوهشی، روزآمد کردن سرفصل دروس و واحدهای درسی و حتی طراحی و اجرای دوره‌های مشترک پذیرش دانشجو بویژه در سطح دکتری تخصصی برمی‌گردد. باید بپذیریم که عملکرد مؤسسات دانشگاهی کشور در بعد بین‌المللی قابل دفاع نیست. استفاده از ظرفیت همکاری با دانشگاههای بسیار معتبر و پیشرو می‌تواند در بهبود جایگاه علمی دانشگاههای کشور بسیار مؤثر باشد و وجه و اعتبار بین‌المللی دانشگاهها ما را بهبود بخشد.

آثار و نتایج فرصت مطالعاتی

همچنانکه پیشتر گفته شد، بر سفر تحقیقاتی «فرصت مطالعاتی» آثار و پیامدهایی مترتب است که در بخشهای قبلی به تعدادی از فوائد و مزایای آن اشاره شد. به هر حال با واکاوی و تحلیل ابعاد مختلف این دوره می‌توان علاوه بر ذکر آثار حرفه‌ای مثبت آن به جنبه‌هایی چالشی نیز اشاره کرد که اگر به درستی مدیریت نشوند سبب می‌شود تا دستاوردهای آموزشی، علمی و پژوهشی دوره فرصت مطالعاتی تحت‌الشعاع قرار بگیرند. آنچه مسلم است این است که دوره مذکور برای بنده نیز در برگیرنده هم فرصت بوده است و هم تبعاتی در پی داشته است. شاید اولین پیامد چالش‌انگیز آن به زمینه‌ها فرهنگی متفاوت بین کشورهای مبدأ و مقصد برمی‌گردد. از اینرو علیرغم سالهای طولانی تجربه زندگی و حضور در بیشتر کشورهای اروپایی و ارتباطات علمی پیوسته با مراکز دانشگاهی آن جوامع و انجام مطالعات مشترک با محققان و اساتید همکار در حوزه آموزش و آموزش عالی، باز هم احساس دوگانگی فرهنگی و ارزشی عاملی است که براحتی قابل اغماض و انکار نیست. به هر حال باید پذیرفت که مبانی اعتقادی و دینی، فکری و فلسفی و حتی نورمهای اجتماعی و فرهنگی جوامع مبدأ و مقصد که هویت فرهنگی و ارزشی افراد را تعیین می‌کنند، دارای تفاوت‌های بنیانی است طوری که امکان کنار آمدن و تعامل را در پاره‌ی از امور نا ممکن می‌سازد. این مسأله یکی از موانع مهمی است که حضور آکادمیک مؤثرتر و گسترده‌تر شخص را در تعدادی از جلسات، نشستها و فعالیتهای محدود می‌سازد. البته چنین تفاوتی در مورد سایر اعضای خانواده (همسر و فرزندان) نیز با شدت بیشتری صادق است که همراه عضو هیأت علمی سفر کرده‌اند. در واقع بخشی مهمی از نگرانی که فکر و ذکر عضو هیأت علمی را بخود مشغول خواهد کرد، به تسهیل حضور اعضای خانواده در کشور مقصد از نظر فرهنگی و اجتماعی برمی‌گردد. با تمام اینها بعد انکارناپذیر تفاوت‌های فرهنگی زمانی نقش محدود کننده تری خواهد داشت که فرد تجربه قبلی حضور در خارج از کشور را نداشته باشد. لذا نبود تجربه قبلی از این دست، بیشتر مسأله ساز خواهد بود که گاهی در قالب شوک فرهنگی خودش را می‌نمایاند. در حقیقت عارضه شوک فرهنگی پیامدطبیعی این دوگانگی فرهنگی، اجتماعی و ارزشی است که تفوق بر آن نیازمند گذشت زمان و مدیریت مطلوب آن می‌باشد. مشاهدات نگارنده از تفاوت و تقابل فرهنگی نشان میدهد که گاهی تأثیر چنین شوکی چنان شدید است که فرد و اعضای خانواده او تا مدتی مبهوت می‌شوند. به همین دلیل زمانی قابل ملاحظه نیاز است تا شخص خود در مکان جدید بیابد. در کنار این مسأله باید یادآوری کرد که عدم آشنایی افراد با قوانین و مقررات جامعه مقصد در مواردی سبب شده است تا آنها براحتی با چالشهای حقوقی و قضایی مواجه گردند که هم از نظر وجه و اعتبار برای آنها هزینه خواهد داشت و از نظر مالی نیز ممکن است آنان را متضرر گرداند. شاید به همین دلیل است که توصیه می‌گردد تا پیش از سفر به هر کشور دیگری به طور کامل با آداب، رسوم، قوانین و مقررات و حتی شرایط مربوط به زیست بوم آن کشور آشنایی حاصل شود.

مع‌الوصف دوره فرصت مطالعاتی بنده در دانشگاههای یواسکولا فنلاند و گلاسگو بریتانیا دستاوردهایی علمی و سازمانی و شخصی در پی داشته که ذیلاً به اهم آنها باختصار اشاره می‌گردد:

از نظر حرفه‌ای شاید اولین فایده‌آنی این دوره برای اینجانب در دانشگاه یواسکولا دریافت یک اعتبار تحقیقاتی از جانب آکادمی فنلاند بود که امکان حضورم را در بیشتر مجامع دانشگاهی و نهادهای بین‌المللی در سطح اروپا مهیا نمود. بی‌تردید انجام این طرح تحقیقاتی در کسب وجه علمی بین‌المللی و معرفی شخصیت علمی اینجانب به مؤسسات صاحب نام در حوزه تعلیم و تربیت بسیار مؤثر بود؛ طوری پیشنهاد پست مشاور وزیر آموزش و پرورش فلسطین از سوی اتحادیه اروپا نیز که به دلایل سیاسی از پذیرش آن امتناع نمودم ناشی از همین امر بود. ماحصل این سفر علمی در دانشگاه یواسکولا علاوه بر انجام یک مطالعه بین‌المللی در حوزه آموزش فنی و حرفه‌ای، چاپ کتابی^۵ به زبان انگلیسی بود که در سال ۲۰۰۶ منتشر گردید. مضافاً فراهم کردن امکان تدریس در دوره تحصیلات تکمیلی و همچنین اعطای واحد مسکونی بسیار مناسب و مجانی از جمله دیگر نتایج حرفه‌ای و مالی بود که در این سفر کسب گردید. در دانشگاه گلاسگو نیز از بدو حضور بنده به عنوان «عضوهیات علمی وابسته»^۶ به دانشگاه گلاسگو با دریافت کارت شناسایی و شماره پرسنلی معرفی و با کسب هویت دانشگاهی مشابه دیگر اساتید عملاً امکان استفاده از همه ظرفیتهای آموزشی و پژوهشی و برخورداری از تمام مزایا و فرصتهای علمی و آکادمیک دانشگاه را مذکور را دریافت نمودم. این امر در تقویت ورزیدگی علمی و عملی هم در بعد آموزشی و هم در بعد پژوهشی بسیار مؤثر بود. آشنایی با و درک عمیق از الگوی متدلوژی «آده‌های بزرگ»^۷ دستاورد عملی این سفر برای بنده بود.

فایده دوم این سفرها فراهم بودن امکان دسترسی و حضور اینجانب در تمامی مدارس شهرهای یواسکولا و گلاسگو و مناطق آموزشی پیرامون آن شهرها بود. چنین فرصتی امکان می‌داد تا علاوه بر آشنایی عمیق با فرایندهای یادگیری و تدریس و اقدامات جاری در نظام آموزشی آن کشورها، تحولات و پیشرفتهای آموزشی و همچنین نتایج اصلاحات پداگوژی و آموزشی در مدارس و در کلاسهای درس رصد گردند. این امر در مفهوم‌سازی مجدد و باز تعریف نمودن مباحث تئوریک در حوزه پداگوژی و امکان سنجی اجرای ایده‌های نو در فرایندهای یاددهی-یادگیری نقش مؤثری دارد.

فایده سوم ملحق شدن به یک تیم و شبکه پژوهشی ورزیده در هردو دانشگاه بود که زمینه کاری فراهم شده تا زمان حاضر همچنان تداوم دارد. این شبکه پژوهشی در دانشگاه گلاسگو به صورت یک کنسرسیوم مطالعاتی متشکل از شش دانشگاه آسیایی و آفریقایی مشتمل بر دانشگاه کردستان از ایران، دانشگاه دهوک از عراق، دانشگاه ملی از فیلیپین به عنوان نمایندگان کشورهای آسیایی و دانشگاه ژوهانسبورگ از آفریقای جنوبی، دانشگاه دارالسلام از تانزانیا و دانشگاه آفریقا از زمبابو تجلی پیدا کرد که تاکنون با مرکزیت دانشگاه گلاسگو موفق شده‌ایم اعتبار اجرای دو طرح تحقیقاتی را از نهادهای ذیربط دریافت نماییم. اولین پروژه تحقیقاتی با عنوان «تقویت نقش و مشارکت دانشگاهها در توسعه منطقه‌ای در دانشگاههای آسیایی و آفریقایی»^۸ با حمایت مالی دولت اسکاتلند در نیمه اول سال ۲۰۱۷ اجرا و انتهای همان سال خاتمه یافت. پروژه تحقیقاتی دوم نیز با عنوان «تقویت نقش و مشارکت دانشگاهها در توسعه شهری در دانشگاههای آسیایی و آفریقایی»^۹ برای یک دوره دوساله توسط «آکادمی بریتانیا»^{۱۰} به تصویب رسید و تأمین اعتبار گردید. این طرح در قالب «برنامه تحقیقاتی شهرها و زیرساخت»^{۱۱} آکادمی بریتانیا، که بخشی از «صندوق تحقیقات چالش‌های جهانی»^{۱۲} دولت بریتانیا می‌باشد، تصویب گردیده‌است (SUEUAA, 2018). بدیهی است که یکی از شروط ضروری برای هر یک از این شش دانشگاه درگیر در این کنسرسیوم پژوهشی امضای یک تفاهمنامه پژوهشی میان آنها با دانشگاه گلاسگو بود که بر اساس آن حقوق و امتیازات مادی و معنوی طرفین از دستاوردهای حاصل از این طرحها به وضوح تبیین گردیده‌است. از این نظر یکی از مهمترین دستاوردهای سفر اینجانب برای

⁵ Azizi, N., & Lasonen, J. (2006). Education, Training and the Economy: Preparing Young People for a Changing Labour Market. Jyväskylä: Jyväskylä University Press.

⁶ Affiliate Academic Staff

⁷ Big Data

⁸ Strengthening the Regional Engagement Role of Universities in Africa and Asia

⁹ Strengthening Urban Engagement of Universities in Asia and Africa (SUEUAA)

¹⁰ British Academy

¹¹ Cities and Infrastructure Programme

¹² Global Challenges Research Fund (GCRF)

دانشگاه کردستان ثبت نام دانشگاه در تمامی اسناد و مدارک و نتایج حاصل از چنین تعاملی به عنوان همکار پژوهشی دانشگاه گلاسگو می باشد که دارای اعتبار جهانی است و این امر در تقویت اعتبار علمی دانشگاه کردستان در سطح بین‌المللی بسیار مؤثر خواهد بود. نتیجه عملی سفر اینجانب به دانشگاه یواسکولا نیز امضای یک تفاهم نامه همکاری علمی، آموزشی و تحقیقاتی میان آن دانشگاه با دانشگاه کردستان بود که هنوز دارای است.

چهارم، این سفرها بویژه به دانشگاه گلاسگو علاوه بر گسترش افق فعالیتهای پژوهشی و علمی گسترده‌تر برای محقق، امکان توسعه همکاریهای علمی و بین‌المللی برای دانشگاه کردستان با دیگر دانشگاههای عضو کنسرسیوم مهیا گردید و همه ۵ دانشگاه دیگر در قالب انعقاد قراردادهای همکاری دو جانبه نسبت به بسط همکاری علمی-پژوهشی و اجرای پروژههای مشترک و برنامه تبادل استاد و دانشجو با دانشگاه کردستان اقدام کرده اند. در این ارتباط تفاهم‌نامه امضا شده میان دانشگاه کردستان و دانشگاه ژوهانسبورگ آفریقای جنوبی نهایی گردید و اکنون در حال اجرا می‌باشد. به علاوه وزارت آموزش و پرورش کشور آفریقای جنوبی نیز آمادگی خود را جهت اعطای گرانت تحقیقاتی به دانشگاه کردستان برای فعالیت در زمینه‌های زیست محیطی، انرژیهای نو و اقیانوس شناسی به عنوان بخشی از تفاهم‌نامه مشترک علمی میان دو کشور اعلام و خواهان دریافت پروپوزالهای پژوهشی در حوزه‌های مذکور گردید. همه این اقدامات در راستای استراتژی دانشگاه کردستان برای بهبود روند بین‌المللی ساختن دانشگاه قرار دارد.

دستاورد پنجم به ماهیت عمیقاً چند فرهنگی دانشگاههای میزبان (یواسکولا و گلاسگو) از طرفی و اعضای تیم پژوهشی برمی‌گردد. بدون تردید حضور در یک جمع متکثر از نظر دینی، فرهنگی، قومی، نژادی و زبانی و فعالیت برای رسالتی مشترک علاوه بر کسب شناخت و آگاهی دقیقتر و عینیتر از تفاوت‌های ماهوی میان اعضا، زمینه‌های روحی و روانی مبتنی بر مدارا و تساهل و تسامح فرهنگی را در افراد تقویت خواهد کرد. باید بپذیریم که امروزه به دلیل پدیده جهانی شدن از طرفی و از بین رفتن تدریجی مرزهای جغرافیایی به دلیل تسهیل تردد و جابجایی افراد از طرف دیگر، فضای هر نوع کسب و کاری و من جمله محیطهای دانشگاهی از نظر فرهنگی بشدت متکثر و چندگانه‌اند. از اینرو صرفاً کسانی شانس فعالیت و کار پیدا خواهند کرد که با رعایت اصل احترام متقابل، علاوه بر تمرین آیین و آداب فرهنگی و ارزشی خود، آستانه تحملشان نسبت به آداب و سلوک فرهنگی دیگران نیز بالا است. این سفر از این نظر برای بنده بسیارآموزنده بود.

نتیجه‌گیری

در جهان پر تلاطم امروزه که بنیانهای ارزشی و فلسفی در پرتو ظهور اقتصاد مبتنی بر دانش و پدیده‌های فراگیر و اثرگذاری نظیر جهانی شدن، فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی و رقابت در معرض بازتعریف شدن قرار گرفته‌اند، استمرار اثربخش حیات سازمانی دانشگاهها نیز منوط به بازنگری در اهداف، برنامه‌ها، سیاستها و استراتژیهای سازمانی است. در چنین فضایی اتخاذ رویکرد گفتمانی و تعاملی با شرکا و هم پیمانان نه تنها در درون مرزهای سیاسی یک کشور بلکه فراتر از آن و در مقیاس جهانی امکان به اشتراک گذاشتن دانش و دستاوردهای علمی و استفاده از تجارب بی‌بدیل همدیگر جهت حل و فصل چالشها، مسایل و مصائب جامعه بشری به یک ارزش اساسی تبدیل شده است. برای نیل به این مقصود ترویج زمینه‌های همکاری و تعامل متعدد و متنوع می‌باشند. در این ارتباط یکی از راههای گسترش روابط علمی میان مراکز دانشگاهی و پژوهشی در دنیا که قدمت و پیشینه زیادی در جهان دارد، دوره فرصت مطالعاتی است. این سفر تحقیقاتی هرچند از پاره‌ای جهات چالش انگیز بوده و بویژه از نظر فرهنگی ممکن است محدودیت‌زا باشد، در کل می‌تواند به منزله یک آلترناتیو مؤثر در راستای بسط روابط آکادمیک و علمی میان مراکز دانشگاهی کشور با مؤسسات دانشگاهی معتبر خارج از کشور مورد استفاده هوشمندانه قرار بگیرد و برای افزایش اثربخشی آن و بهبود کیفیت دستاوردهای آن از طرفی و کاهش دامنه و شعاع تبعات منفی آن به شکلی راهبردی سیاستگذاری و برنامه‌ریزی نمود.

References:

- Boening, C. H., and Miller, M. T. (1997). Who gets a sabbatical?: A ten year study of sabbatical application patterns at the University of Alabama, 1986-1996. *Journal of Staff Program and Organization Development*, 14(3), 127-134.
- Global Economy Watch (2017). Economic projections: December 2017. Available at <https://www.pwc.com/gx/en/issues/economy/global-economy-watch/projections.html>. Accessed 5 January, 2018.
- Hawkins, N. (2010). *Privatization Revisited*. London: Adam Smith Institute Publications.
- Hobfoll, S. E. (1989). Conservation of resources: A new attempt at conceptualizing stress. *American Psychologist*, 44, 513-524
- Hobfoll, S. E. (2001). The influence of culture, community, and the nested self in the stress process: Advancing conservation of resources Theory. *Applied Psychology: An International Review*, 50, 337-370.
- Joseph, G. W., and Kucera, S. D. (2004). A comparative study of academic versus business sabbaticals. *Journal of Planning for Higher Education*, 32(4), 23-30.
- Leisyte, L., and Wilkesmann, U. (2016). *Organizing Academic Work in Higher Education: Teaching, Learning and Identities*. London: Routledge.
- Sima, C. M. (2000). The role and benefits of the sabbatical leave in faculty development and satisfaction. *New Directions for Institutional Research*, 2000(105), 67.
- Sima, C., and Denton, W. (1995). Reasons for and products of faculty sabbatical leaves. Paper presented at the Annual Meeting of the Association for the Study of Higher Education.
- SUEUAA (2018). Supporting Urban Engagement of Universities in Africa and Asia. Available at <http://www.sueuaa.org/>
- UNIVERSITAS 21(2018). The Leading Global Network of Research Universities for the 21st Century. Available at: <http://www.universitas21.com/>
- Universities UK (2017). *Higher education in facts and figures*. London: Universities UK Pres.
- University of Glasgow (2015). *INSPIRING PEOPLE CHANGING THE WORLD: University Strategy 2015-2020*. University of Glasgow Press.
- Zahorski, K. J. (1994). *The sabbatical mentor: A practical guide to successful sabbaticals*. Bolton, MA: Anker Publishing.

INTERNATIONALISATION OF HIGHER EDUCATION IN IRAN – THE IHE PROJECT

Debora Brusini

Roberto Escarré

International Project Management Office

University of Alicante (Spain)

INTRODUCTION

IHEI - Internationalisation of Higher Education in Iran – is an international project funded by the European Commission in the framework of the ERASMUS+ Capacity Building for Higher Education programme.

Being one of the granted projects on the call of proposals of 2015, IHEI represents a transnational cooperation based on multilateral partnerships between Higher Education Institutions from Programme and Partner Countries, which in this case is Iran.

IHEI, together with GeoNetC (International MSc Educational Programme in Environmental Management and Modelling), have been the first European projects involving the Islamic Republic of Iran in the Erasmus+ programme. For this reason, the IHEI project constitutes a breakthrough in Iranian Higher Education scenario and an important step towards an international opening. As proof of this, in both of the following Erasmus+ calls of proposals (2016 and 2017), two of the three granted projects addressed to the region 9 (Iraq, Iran, Yemen), were including Iran.

As one of the main objectives of ERASMUS+ CBHE projects is to support the modernization and internationalisation of higher education in the eligible Partner Countries¹³, IHEI constitutes an excellent example of international cooperation aimed to this goal.

Indeed, IHEI project stems from the interest in overcome the current academic and research isolation suffered by the Higher Education System in the Islamic Republic of Iran. In the last 12 years, the country has been affected by the United States and United Nations sanctions against its nuclear programme, which led to a limited exchange of academic and scientific staff with other countries.

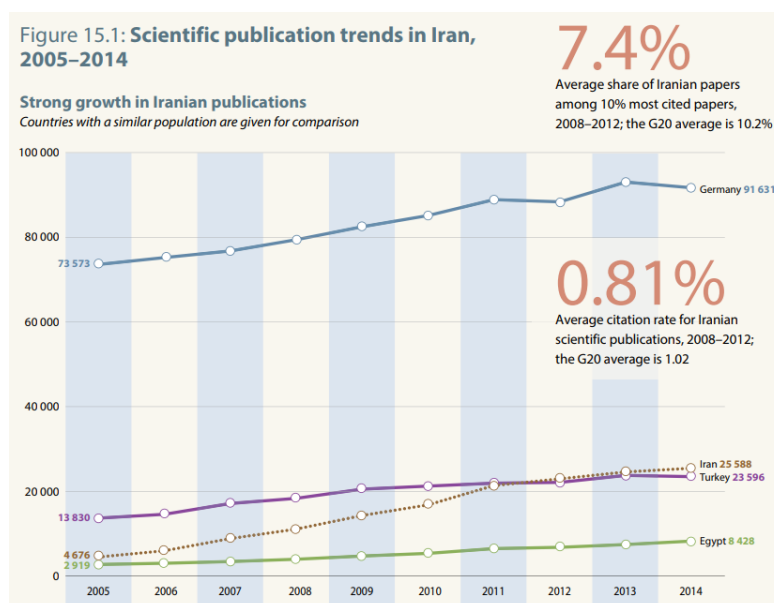
BACKGROUND

¹³ Ard Jongsma, Erasmus+ Capacity Building in Higher Education EU Support to Higher Education Institutions Around the World, pp 5

The Islamic Republic of Iran has become a fertile ground for investment due to its impressive scientific progress that made it to be the fastest country in the world in terms of scientific growth and consequently an example for developing countries¹⁴.

As IHEI project has been presented in 2014, the research conducted refers to data prior that year.

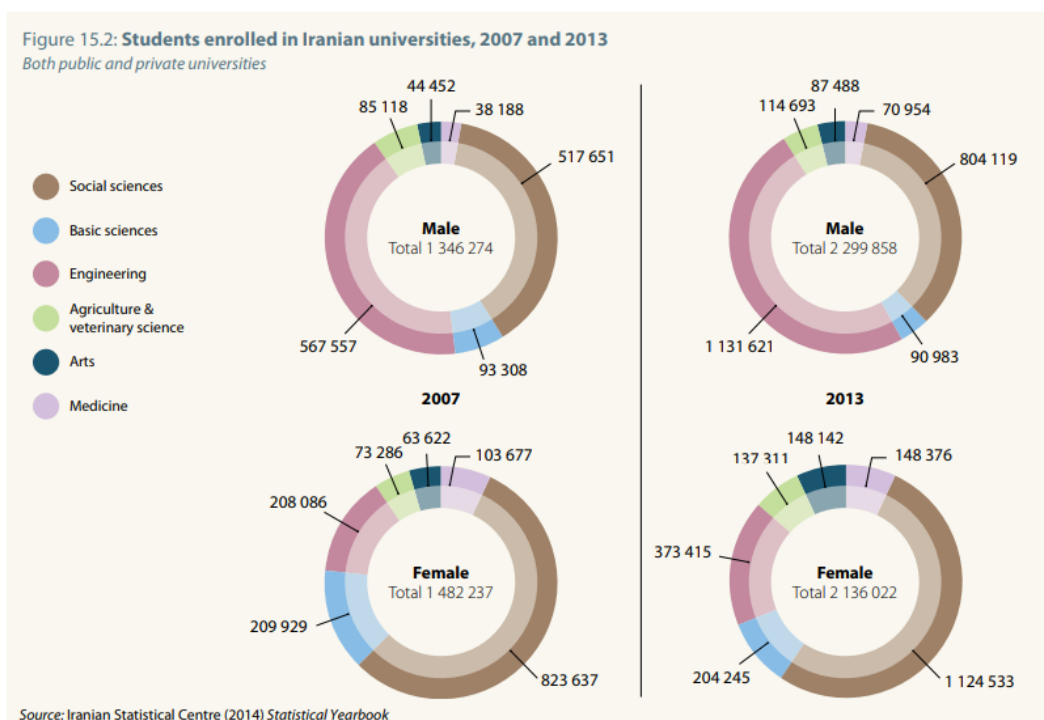
In the figure below it is represented the scientific publication trends in Iran, considering the period between 2004 and 2014. The growth corresponds to a +447,2% in 10 years.

Moreover, the Higher Education population have been growing until reaching around 4.5 million, out of a total population of 75 million. Iranian universities churn out almost 750,000 skilled graduates annually (2013, MRST sources).

The following graphs allows observing the recorded increase of the students enrolled in Iranian universities from 2007 to 2013.

¹⁴ New Scientist: <https://www.newscientist.com/article/dn20291-iran-is-top-of-the-world-in-science-growth/>

Despite these remarkable progresses, the aforementioned sanctions have been affecting the Iranian HE System's access to international academic and research forums and programs making the Islamic Republic of Iran the possible leading country in the world in the brain drain phenomenon (BBC Middle East, 2013).

Nevertheless, thanks to a clear progress in the current negotiations and to the opening of the European Union to Iran's entry into the Erasmus+ programme, the Iranian Higher Education System seems to start having the opportunity to undertake the path towards internationalisation.

As an eligible Partner Country for the EU Erasmus+ programme, Iran is supposed to be willing harmonize the practices regarding Higher Education Institutions in terms of quality and accreditation. This can be achieved by means of developing appropriate structures and knowledge required in order to undertake exchanges, joint projects, or other international activities.

Considering this general framework, a representative of the University of Alicante met several representatives of Iranian universities, led by Allameh Tabataba'i University, in Tehran in 2013, in order to discuss a potential international project. This meeting was the starting point of the later on IHEI project, which was submitted to the Erasmus+ 2014 call.

IHEI CONSORTIUM

In order to foster the project impact at diffused national level, IHEI's consortium has been formed with the purpose to equally include the five administrative regions of the Islamic Republic of Iran. For this reason, the project participant Partner Country's Institutions are the following:

- Allameh Tabataba'i University (ATU) - Tehran
- Shiraz University (SU) – Esfahan
- University of Kurdistan (UK) – Tabriz
- Shahid Chamran University (SCU) – Kermanshah
- Ferdowsi University of Mashhad (FUM) - Mashhad
- University of Sistan and Baluchestan (USB) – Zahedan

Considering the main topic of this project, in the following table are shown some data regarding aspects internationalisation related in each of the Universities included in the consortium.

HEI	International Students	IRO/ Staff members	International Agreements	Formal regulations, incentives, specific criteria regulating internationalisation
ATU	82	Yes/11	8	YES
SU	?	?	?	?
UK	0	Yes/2	8	NO
SCU	80	Yes/3	7	NO
FUM	850	Yes/6	3	YES
USB	0	Yes/1	0	NO

As can be inferred from data reported above, these Institutions present a starting point in terms of internationalisation nevertheless a significant improvement could be done.

In order to facilitate this improvement, experienced European Higher Education realities were selected as part of the consortium to provide an effective support in the internationalisation process. The European Universities involved are the following:

- University of Alicante (UA) – Alicante, Spain
- FH JOANNEUM Gesellschaft mbH (FHJ) – Graz, Austria
- Glasgow Caledonian University (GCU) – Glasgow, Scotland

IHEI OBJECTIVES

Premise

In light of the limited International dimension of Iran's Higher Education System, the difficulties both at institutional and national level have to be considered and remedied in order to compensate the poor investment in internationalisation field suffered by Iranian Universities during the past years.

As International Relations have not been treated as a strategic process at institutional level, no internationalisation plans were developed in most of Higher Education realities. Moreover, the lack of specialized staff in International Relation Offices as

well as the lack of an internationalisation strategy resulted in difficulties regarding the recognition of credits and titles, as well as in an unbalanced mobility flows and limited network.

Main objective

In order to overcome these weaknesses, the main IHEI project objective is to contribute on strengthening the international dimension of the Iranian Higher Education System. The involved Higher Education Institutions are expected to exchange their experiences in the field of internationalisation; their collaboration will allow achieving the expected goal, which will pursue by mutually providing knowledge and expertise through the transfer of know-how, management capacities and good practices.

Specific Objective

Moreover, IHIE's consortium had established a specific project objective, which consist of developing a National Higher Education Internationalisation Network as a learning platform to foster the modernisation, harmonization and strategic planning of Internationalisation practices in the Islamic Republic of Iran. This platform will contribute to promote national level dialogue and to increase the importance attributed to international relations. Indeed, the Network is supposed to raise awareness about the necessity to develop internationalisation strategies as well as identify existing initiatives in the field of internationalisation related to higher education institutions.

The achievement of the Internationalisation dimension strengthening will be pursue by promoting different reforms, some of the most important are:

- The modernisation of 6 International Relation Offices of 6 Higher Education Intitutions located in the 5 administrative regions of the Islamic Republic of Iran via institutional and capacity building. These HEIs will disseminate the results of the project in each of the regions with the objective of having an impact at national level, and setting-up the first internationalisation network for HEIs in the country.
- The draft of 2 important documents with the aim of having impact at macro and micro level:
 - 1) "White Paper for credit recognition & international Higher Education mobility in the Islamic Republic of Iran". This paper aims to contribute in progressing in one of the main difficulties for internationalisation of Higher Education in this Middle-East country.
 - 2) "International Relations Office Management Guide in the Islamic Republic of Iran". Namely the current document, which is a guide that aims to contribute to the harmonisation of international practices at institutional level.

TARGET AND METHODOLOGY

The main project target is the improvement of the international relations management, this is one of the major expected outputs as well and it is supposed to be achieved through various actions. Some of these are the experience transfer, the training for capacity building, the implementation of a strategy addressed to the institutional sustainability, the planning regarding the procedures for internationalisation and a network approach to formalize the project results.

An important element for the project organization and therefore its success is a well-structured methodology, which in this case has been formulated based on previous experiences of both EU and Iranian Higher Education Institutions. Thanks to the experience of the University of Alicante regarding capacity building in Higher Education, the partners in the Islamic Republic of Iran could benefit from a tried and tested formula of linked and complementary actions of observation, training, planning and validation.

OUTCOMES AND ACTIVITIES

According with the abovementioned target and objectives, IHEI's consortium has planned different activities structured according to each of the outcomes defined as steps to achieve the goals set.

Leaving aside the activities regarding the general project management, which are indispensable elements for the success of any projects implemented, the activities oriented to the specific project objectives are organized in 4 work packages, as much as the general outcomes planned.

Outcome 1) Innovation through Observation.

The aim of this set of activities was to successfully stimulate the key strategic factors for the development of new internationalisation practices in the Iranian Higher Education Institutions. More specifically, to enhance the know-how on the strategic, managerial and administrative levels for the implementation of internationalisation strategies, policies and structures.

The first activity planned in order to achieve this outcome consisted in the *Analysis of barriers for credit recognition and international mobility of students & academic staff*. This analysis aimed to attain an updated perspective of the current barriers and therefore to identify the main bottlenecks, the principal stakeholders involved in this process. During the roundtable-scheduled in combination with the Kick-off meeting, the consortium had the chance to collect the information needed in order to drafting a report that was used as a reference to set the following activities. This report may be downloaded from the project website: <http://www.ihei.eu/>

The *Observation session for Top-Management level Staff* and the *Observation session for International Relations Office staff level*, both represented the opportunity to discuss possible solutions, that may be founded considering the applicability and transferability of internationalisation models.

Therefore, the main objectives of these sessions were to discuss the European HEIs internationalisation support models, to share EU partners experiences and to exchange initial insights and institutional constrains by Iranian partners. Moreover, internationalisation practices and managerial skills as well as the facilitation of peer learning and the creation of a leadership at the IRO level represent other important aims that have been established for these two activities.

The expected intangible outputs of this work package has been the transfer of good practice and the development of innovative ideas regarding how to incorporate International Relations as an integral part of institutional strategy and policy. On the other hand, the tangible output was supposed to be an updated assessment concerning the barriers for credit recognition and international mobility of students and academic staff as well as new contacts and reference materials shared among the partners.

Kick-off Meeting - Teheran, February 2016

Outcome 2) Capacity Building via Training.

The activities scheduled in this work package have been developed by means of the information and the materials collected through the first set of the project activities mentioned above.

Six comprehensive training blocks have been planned from the eighth month of the project. Organized in workshops, the trainings aimed to enhance human skills and managerial capacities in order to effectively promoting and supporting internationalisation strategies within Iranian Higher Education Institutions. For this purpose and incorporating the findings from WP1 Activities (Analysis and observation sessions), European HEI started preparing a set of training materials towards month 10. Therefore, the first part of this set of activities regards the

development of workshop materials, which consisted in producing targeted materials for the 6 training modules adjusted to the specific needs of the Iranian HEIs staff. These materials included PowerPoint presentations, analysis of IROs case studies, practical group exercises and reference materials.

Once the material was defined, the training plan and the identification of personnel for trainings was also established. This activity required the collection of participants profile, Trainers/Experts profile and identification of personnel methodology, methodological approach, learning outcomes for each WS, cross-cutting issues, training exploitation details and Quality Assurance.

By having outlined all the necessary, the workshops started to be implemented. Below the topics that were selected in order to provide the Iranian Higher Education Institutions a training as much appropriate and comprehensive as possible.

- Globalisation vs. Internationalisation
- International Strategic Planning
- International Relations Office Models and International Relations Office Services Development
- International Networking and Opportunities
- Fundraising and Project Management
- ICTs for IROs.

The aim of these trainings was to provide the Iranian HEI staff a sharable knowledge and experience that could be replicated in other Workshops to be conducted by them at National Level. The replication activity started just after the end of the workshops and aimed to spread what has been learned in the previously listed workshops, implementing the acquired training plan methodology as well. The approach allowed to enhance the knowledge and the human resource capacity for the development of International Relation Offices, as well as the strategic thinking.

Outcome 3. Capacity Building via Action Plans.

The following project activities represented a very relevant step, which was supposed to produce the most noticeable result of reforms at the institutional level. Various objectives have been established for this phase and are as below:

- Modernization of IROs with new equipment and a specific website;
- Draft of “IRO Management Guide for Iranian HEIs” in order to foster the harmonisation of internationalisation practices among the Iranian Higher Education Institutions;
- Design or improvement of Iranian HEI internationalisation strategic plans, considering all the knowledge acquired in the previous activities;
- Draft of a document to progress in a key area of the internationalisation process of the country; a White Paper for credit recognition and international higher education mobility in Iran

As first step the six International Relations Office set up the Websites and 6 internal databases containing information on the internationalisation of higher education and training content. At the end of this phase, the IROs had six websites with information on the strategy, mission and objectives of the centres, and containing information on international activities.

Another part of this work package, as mentioned before, regards the drafting of the “*IRO Management Guide for Iranian HEIs*” which has to constitute the direct result of the discussions conducted in the previous 6 internationalisation workshops. The aim of the guide is to provide a useful reference material for IROs and Higher Education institutions in the Islamic Republic of Iran inside the consortium and those outside the consortium.

As regards the *Internationalisation Strategic Plan*, this activity aimed to provide the project the institutional element and therefore the sustainability of it. Participants were required to draft or either improve the strategic plan for internationalisation, which fits in with the institution’s overall goals and mandate.

The internationalisation plans are strategic documents which should plan the institution’s international activity and growth for the period 2015 - 2020, providing key actions, expected numbers of students, marketing plans, new developments, etc. An important part of the plan was determining the institution’s “mission” in international terms. For example, one may wish to be a research leader through international cooperation, whereas another may wish to be a reference point for foreign student reception and care.

Each of the Iranian Higher Institutions were expected to draft an International Strategic Plan.

Finally, the last activity of the third work package concerned the draft of the current document, which has the purpose to provide key stakeholders with the information necessary to start the development and implementation of new approaches and tools in credit recognition and international higher education mobility in the Islamic Republic of Iran.

Based on the previous activities, mainly the Report on barriers for credit recognition and international mobility of students and academic staff, this document aims to be a policy recommendation that helps reform the crucial issue for the internationalisation of the Iranian Higher Education System.

Outcome 4. Networking and Sustainability

Networking and sustainability are two very important themes in the IHEI project, which indeed scheduled the Set up a National Network of HEIs committed to internationalise and to foster the modernisation, harmonisation and strategic planning

of internationalisation practices in the Islamic Republic of Iran. In order to successfully achieved this objective the IHEI consortium planned different networking activities, such as the following: Internationalisation Roundtable Conferences - at institutional level -, two Iranian Internationalisation of Higher Education Conferences and the active participation of the IHEI Network in different international higher education events.

The Network initially composed of IHEI partner institutions, later on will be open and designed to attract more local HEIs from Islamic Republic of Iran.

This Workpackage is composed by five main activities that are:

The Internationalisation Network set up. This will be an informal network of potential trainers and experts in international processes and it will be based on the training actions and strategic planning exercises. The aim of this activity is to formalised and recognised a network for the internationalisation of HEIs in the Islamic Republic of Iran.

Networks' Business Plans Creation. It is a report that is supposed to circulate between all partners for discussion and inputs because its aim is to develop a plan to get funding from different sources, such as governmental sources, foundations or charities, fees, etc. in order to allow the project to keep proceeding.

Internationalisation Roundtable Conferences. Scheduled twice per year in each university, these conferences aim to provide relevant information regarding the importance and purpose of internationalisation, and the role of a successful IRO.

Iranian Internationalisation of Higher Education Conferences. These conferences are planned to boost the visibility of the Network at the national level, increase its membership and supports, disseminate information on the project, promote the IROs created, present the results of the project achieved to-date, promote dialogue on internationalisation of higher education at the national level and induce policy making and funding. In total two Iranian Internationalisation of Higher Education Conferences have been scheduled.

Finally the *Participation of the IHEI Network in higher education international events*, which is addressed to boost the visibility of the Network at international level, disseminate information on the project results and promote cooperation of EU & international HEIs with Iranian universities.

راهنمای اعزام دانشجویان به دوره‌های علمی-پژوهشی بین‌المللی

رزفصلی

به طور مشخص دانشگاه علامه طباطبائی از آبان ماه سال ۱۳۹۲ بعد از تاسیس و فعال شدن دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی، معاونت پژوهشی، در بخش اعزام دانشجویان دانشگاه به فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور نیز فعال گردید. پیوستن من به این مجموعه و آغاز فعالیتیم در این بخش به حدود یک سال و نیم پیش باز می‌گردد و آنچه به عنوان شیوه و راهنمای عملکرد در متن پیش رو مطرح خواهیم کرد، حاصل تجربیات و تدابیر سال‌های قبل و مدت زمان اخیر است.

اهمیت شیوه‌نامه به مثابه راهنمای عمل

در حال حاضر بخش اعزام دانشجویان داخلی به فرصت‌های علمی-پژوهشی بین‌المللی در دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه در چهارچوب پنج شیوه‌نامه به کار خود مشغول است که بناست بر حسب ضرورت یک شیوه‌نامه دیگر نیز به زودی در دست تنظیم و تدوین قرار بگیرد.

پیش از آنکه تک تک به سراغ هر شیوه‌نامه برویم و با جزئیات بیشتری به بررسی هر کدام بپردازیم، جا دارد به طور مختصر در مورد اهمیت شیوه‌نامه در فرایند انجام کار، توضیحاتی ارائه شود. به واقع شیوه‌نامه نوعی راهنمای عمل در موارد مشخص است. علاوه بر راهنمایی در زمینه‌ای خاص وقتی ما الگوی عملی واحد داشته باشیم فرایند عملکردمان یکسان بوده و ضمن برقراری عدالت در عملکرد از هر گونه بی‌نظمی و پراکنده کاری نیز جلوگیری می‌شود. البته تمامی این محاسن و امکانات مانع از این نمی‌شوند که مقتضیات کار و یا ایجاد نیازهای جدید، ضرورت بازنگری، اصلاح و یا ایجاد تغییراتی در شیوه‌نامه‌ها را، هر چند وقت یکبار فراهم نیاورند. بنابراین تا به امروز که تقریباً سه سال از تدوین هر شیوه‌نامه این بخش گذشته است، متون یک بار نیز مورد بازنگری قرار گرفته و با تغییراتی جزئی و مورد نیاز، مجدد مورد تصویب هیئت رئیسه دانشگاه قرار گرفته‌اند. بنابراین دو نکته قابل دریافت است: ۱. شیوه‌نامه‌ها به عنوان راهنمای عمل، ابزار یکسان‌سازی فرایند‌های اجرایی و به عنوان مشی واحد و عادلانه در رابطه با ارباب رجوع، مورد نیاز هستند ۲. از آنجائیکه فرایند کاری ما در ارتباط با نیازهای جمعیت زیاد دانشجویان تعریف می‌شود، به تبع موارد پیش آمده و یا امکانات جدید ایجاد شده، نباید نگاهمان به متن شیوه‌نامه‌ها متصلب باشد و در نتیجه ایجاد نیازها و راهکارهای جدید می‌توان دست به اصلاحاتی در متن شیوه‌نامه زد و برای اجرایی شدن آن اصلاحات، اقدام به چانه زنی با بخش‌های مرتبط در دانشگاه کرد. در ادامه به بررسی تک به تک این شیوه‌نامه‌ها می‌پردازیم تا علاوه بر آشنایی با ساختار هر یک، شیوه‌اقدام در هر زمینه از اعزام‌های دانشجویی را نیز با همدیگر مرور کنیم.

شیوه‌نامه شرکت دانشجویان در کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی-پژوهشی در سطح بین‌المللی

این شیوه‌نامه به جهت گسترش دامنه موضوعی که در بر می‌گیرد از جمله پرارجاع‌ترین شیوه‌نامه‌ها در بخش اعزام دانشجویان داخلی است. دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه علامه طباطبائی تلاش کرده است تا سفرهای دانشجویان در قالب کارگاه‌های آموزشی-پژوهشی تابستانی یا زمستانی و یا دوره‌های آموزشی چند روزه تا یک الی دو ماهه که مرتبط با رشته و نیاز دانشجویان باشند را در این چهارچوب تعریف کند.

به نام خداوند جان و خرد

شیوه نامه شرکت دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی در کارگاه‌ها، المپیادها و دوره‌های

آموزشی- پژوهشی در سطح بین‌المللی

به منظور ارتقاء سطح علمی دانشگاه و نیز تعاملات علمی هرچه بیشتر دانشجویان با موسسات و مراکز علمی خارج از کشور با هدف

ارتقای جایگاه دانشگاه علامه طباطبائی در نظام‌های رتبه‌بندی و کسب جوایز بین‌المللی "شیوه نامه شرکت دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علامه طباطبائی در کارگاه‌ها، المپیادها و دوره‌های کوتاه مدت آموزشی- پژوهشی بین‌المللی" جهت دستیابی به اهداف مورد نظر تدوین می‌شود.

ماده 1. شرایط متقاضی

1-1- دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد یا دکتری و دانشجویان مقطع کارشناسی در رشته‌های زبان‌های خارجی دانشگاه

1-2- دارا بودن دست کم میانگین نمرات 18 برای دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دارا بودن دست کم میانگین نمرات 17 و پذیرش/انتشار یک مقاله با نمایه ISI یا Scopus یا دو مقاله علمی- پژوهشی داخلی برای دانشجویان مقطع دکتری.

1-3- آشنایی کافی به زبان کارگاه

در صورتی که زبان رسمی کارگاه غیر انگلیسی باشد، تشخیص آشنایی کافی به زبان مورد نظر از راه ارائه مدرک معتبر گذراندن دوره فراگیری آن زبان و یا به عهده گروه آموزشی یا همکاری استادان متخصص زبان مربوط خواهد بود و در صورتی که زبان کارگاه انگلیسی باشد، داشتن یکی از شرایط زیر الزامی است:

الف) کسب نمره آیلتس (جنرال یا آکادمیک) دست کم 5.5

این شیوه نامه پس از ذکر مقدمه ای مختصر پیرامون هدف، به سرعت و به طور شفاف به سراغ شرایط ضروری برای فرد متقاضی استفاده کننده از تسهیلات می‌رود:

ماده ۱. شرایط متقاضی

۱-۱- دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد یا دکتری و دانشجویان مقطع کارشناسی در رشته‌های زبان‌های خارجی دانشگاه

۱-۲- دارا بودن دست کم میانگین نمرات ۱۸ برای دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دارا بودن دست کم میانگین نمرات ۱۷ و پذیرش/انتشار یک مقاله با نمایه ISI یا Scopus یا دو مقاله علمی- پژوهشی داخلی برای دانشجویان مقطع دکتری.

۱-۳- آشنایی کافی به زبان کارگاه

در صورتی که زبان رسمی کارگاه غیر انگلیسی باشد، تشخیص‌آشنایی کافی به زبان مورد نظر از راه ارائه مدرک معتبر گذراندن دوره فراگیری آن زبان و یا به عهده گروه آموزشی با همکاری استادان متخصص زبان مربوط خواهد بود و در صورتی که زبان کارگاه انگلیسی باشد، داشتن یکی از شرایط زیر الزامی است:

الف) کسب نمره آیلتس (جنرال یا آکادمیک) دست کم ۵٫۵

ب) کسب نمره تافل دست کم ۸۰ از آزمون IBT و ۵۰۰ از آزمون PBT

پ) فارغ‌التحصیلی در رشته‌های زبان و ادبیات انگلیسی (دست کم در یک مقطع تحصیلی)

ت) فارغ‌التحصیلی از یکی از دانشگاه‌های انگلیسی زبان (دست کم در یک مقطع تحصیلی)

ث) در صورت نداشتن یکی از شرایط فوق دانشجویان موظف به انجام مصاحبه با کارشناس مربوطه در دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی معاونت پژوهشی و احراز صلاحیت‌های لازم می‌باشند.

بنابراین به طور مشخص کسانی می‌توانند از امکانات پیش‌بینی شده در متن این شیوه‌نامه بهره‌مند شوند که واجد شرایط فوق باشند. ارزیابی‌دارا بودن این شرایط پس از مراجعه و یا مکاتبه دانشجوی متقاضی، به عهده کارشناس دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه در بخش اعزام دانشجویان داخلی می‌باشد.

در مرحله بعدی آنچه مهم است مورد ارزیابی قرار گیرد، کیفیت و نیز مرتبط بودن کارگاه و یا دوره آموزشی مورد درخواست است. بنابراین ماده دو به اعتبار کارگاه اختصاص دارد:

ماده ۲. شرایط کارگاه

برگزارکننده کارگاه از میان دانشگاه‌ها و مراکز علمی معتبر در سطح بین‌المللی باشد (تعیین اعتبار آن به پیشنهاد گروه علمی مربوط و تایید مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه بر اساس نظام رتبه‌بندی‌های بین‌المللی خواهد بود).

در ارزیابی اعتبار کارگاه چنانچه مشاهده می‌شود گروه علمی مربوط تعیین‌کننده است. علاوه بر این مورد در موارد دیگری در فرایند اعزام دانشجو نیز گروه آموزشی و شورای پژوهشی دانشکده‌ها دخیل می‌باشند که ذیل عنوان مستقلی به چگونگی پیشبرد همکاری میان دفتر همکارهای علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها و معاونت‌های پژوهشی هر دانشکده به همراه گروه‌های آموزشی، خواهیم پرداخت.

ماده سه و چهار شیوه‌نامه در واقع به نوعی راهنمای دانشجویان و کارشناسان در جهت تکمیل روند درخواست دانشجو و تشکیل پرونده‌وی در دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه می‌باشند. برای سهولت در این بخش به دلیل تعدد مراحل و مدارک کارشناس مورد نظر می‌تواند اقدام به تهیه فهرستی نیم صفحه‌ای از کلیه مدارک مورد نیاز بکند و در عین قرار دادن آن در اختیار دانشجو، آن فهرست را نیز بر پرونده دانشجو الصاق کرده و موارد نقص پرونده را با تیک زدن کنار هر مورد مشخص نماید.

ماده ۳: مراحل درخواست

۳-۱- تکمیل فرم درخواست توسط متقاضی

۳-۲- تایید گروه تخصصی

۳-۳- تأیید شورای آموزشی پژوهشی دانشکده

۳-۴- فرستادن مدارک توسط معاون پژوهشی دانشکده به معاونت پژوهشی دانشگاه

تبصره ۱: تقاضا باید دست کم دو ماه پیش از برگزاری کارگاه به معاونت پژوهشی دانشگاه فرستاده شود.

ماده ۴: مدارک مورد نیاز

۴-۱- فرم تکمیل شده ویژه شرکت دانشجویان در کارگاه ها

۴-۲- اطلاعات کارگاه شامل بروشور و موارد دیگر جهت بررسی

۴-۳- اصل دعوتنامه به نام فرد متقاضی

۴-۴- ارائه تأییدیه علمی و اخلاقی از دو عضو هیئت علمی دانشگاه

۴-۵- ارائه صورت جلسه گروه و شورای دانشکده

در سه ماده پایانی شیوه نامه، تسهیلاتی که پس از تأیید پرونده پژوهشی دانشجو، بعد از طی مراحل یاد شده در اختیار دانشجو قرار خواهد گرفت، مطرح و در ادامه شیوه های تسویه حساب با دانشگاه و رفع تعهدات مشخص می گردد:

ماده ۵: تسهیلات

۵-۱- هزینه بلیت رفت و برگشت، خروج از کشور، روادید و ثبت نام در کارگاه از بودجه سالیانه معاونت پژوهشی، پیش از سفر پرداخت خواهد شد. در مورد کشورهایی که برای اخذ روادید نیاز به سفر به کشور ثالث باشد، هزینه بلیت رفت و برگشت و اخذ روادید کشور ثالث برای یکبار پرداخت خواهد شد. بدیهی است در صورت عدم موفقیت در اخذ روادید، هزینه بلیت رفت و برگشت به کشور ثالث به عهده متقاضی خواهد بود.

۵-۲- استفاده از مزایای این شیوه نامه برای دانشجویان یک بار در هر مقطع تحصیلی امکان پذیر است.

تبصره ۲: معادل مبلغ پرداختی از سوی دانشگاه، از دانشجو سفته دریافت خواهد شد و یا آنکه برای دریافت کمک هزینه پیش از انجام سفر، متقاضی موظف به ارائه نامه موافقت یکی از اعضای هیئت علمی برای واریز کمک هزینه در وجه ایشان خواهد بود.

ماده ۶: تسویه حساب

لازم است تا فرد شرکت کننده حداکثر ۲ هفته پس از بازگشت از سفر موارد زیر را به مدیریت همکاری های علمی بین المللی بفرستد:

۶-۱- آرایه گزارش از کارگاه

۶-۲- گواهینامه شرکت در کارگاه

۶-۳- اصل اسناد سفر (گذرنامه با مهر خروج و ورود، تصویر بلیت رفت و برگشت، برگه های مربوط به پرداخت هزینه روادید و خروج از کشور، برگه های مربوط به پرداخت هزینه ثبت نام در کارگاه)

ماده ۷: تعهدات

۷-۱- فرد شرکت‌کننده موظف است حداکثر سه ماه پس از بازگشت از سفر نسبت به برگزاری نشست علمی و یا کارگاه و ارائه دستاورد های سفر به صلاح‌دید گروه آموزشی در دانشکده اقدام کرده و تاییدیه برگزاری آن را از گروه مربوط دریافت نماید و به مدیریت همکاری های علمی بین‌المللی ارائه کند.

۷-۲- تسویه حساب و فارغ التحصیلی دانشجو منوط به تسویه حساب هزینه های همایش خواهد بود.

شیوه نامه اجرایی سفرهای کوتاه مدت دانشجویان تحصیلات تکمیلی به منظور ارائه مقاله در همایش های علمی بین‌المللی

به منظور ارتقاء توأمان سطح علمی دانشجو و دانشگاه، دانشگاه علامه طباطبائی در چهارچوب این شیوه نامه تلاش کرده تا تسهیلاتی را برای دانشجویان جهت ارائه مقالات پژوهشی شان در سطح جهانی فراهم آورد. چهارچوب این شیوه نامه به شیوه نامه قبلی شرکت دانشجویان در کارگاه های علمی بین‌المللی بسیار نزدیک است با این تفاوت که به اقتضاء تفاوت موضوع، شرایط ارزیابی، امکان استفاده و نوع تسهیلات تفاوت هایی دارند:

ماده ۱- شرایط عمومی همایش و مقاله

۱-۱) مقاله مورد نظر نباید قبلاً در همایش علمی دیگری در خارج یا داخل کشور ارائه شده باشد؛

۱-۲) تصریح نام و نشانی دانشگاه، نام دانشکده، نام گروه، نام دانشجوی متقاضی به همراه نام یکی از اعضای هیات علمی دانشگاه علامه طباطبائی به زبان همایش در مقاله‌ای که ارائه می‌شود، ضرورت دارد و نویسنده مسئول (Corresponding Author) باید عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبائی باشد. نگارش درست نام دانشگاه به انگلیسی الزامی است. (Allameh Tabataba'i University)

۱-۳) متن مقاله باید به صورت سخنرانی در همایش ارائه شود. در صورت ارائه به صورت پوستر، هشتاد درصد هزینه های مصوب برای ارائه مقاله پرداخت خواهد شد.

۱-۴) در صورتی که متقاضی از راه ویدیو کنفرانس و به صورت مجازی در همایش به ایراد سخنرانی بپردازد، مشروط بر اینکه دست کم چکیده مقاله در پایگاه‌های استنادی معتبر به چاپ رسد و گواهی انتشار ارائه شود، دانشگاه صرفاً هزینه ثبت نام در همایش را به وی پرداخت خواهد کرد.

۱-۵) همایش باید دارای اعتبار علمی باشد. در صورتیکه همایش دست کم یکی از معیارهای زیر را داشته باشد، معتبر شناخته می‌شود:

الف) انتشار متن کامل مقاله (Full Paper) در مجموعه مقالات همایش (Conference Proceedings) با ارایه گواهی معتبر از سوی برگزار کننده همایش مبنی بر انتشار متن کامل مقاله در مجموعه مقالات همایش؛

ب) انتشار چکیده مقالات در نمایه‌های معتبر بین‌المللی: ISI, Scopus, ISC, Medline, Doaj, Google Scholar, EBSCO با ارایه گواهی معتبر از سوی برگزار کننده همایش مبنی بر نمایه شدن چکیده در پایگاه‌های استنادی مذکور؛

پ) برگزار کننده همایش جزء دویست دانشگاه برتر دنیا بر اساس نظام رتبه بندی شانگهای دست کم در یک سال از پنج سال منتهی به شرکت در همایش باشد و در صورتی که برگزارکنندگان همایش اصل یا چکیده مقالات را چاپ نکنند، مقاله توسط نویسنده در یکی از نشریات معتبر بین‌المللی به چاپ رسد.

ت) همایش دارای پیشینه معتبر با قدمت برگزاری دست کم پنج بار متوالی باشد.

ماده ۲- شرایط شرکت کننده

۲-۱) متقاضی شرکت در همایش باید دانشجوی کارشناسی ارشد یا دکتری دانشگاه علامه طباطبائی باشد و تحت نظارت یکی از اعضای هیات علمی این دانشگاه در همایش شرکت نماید.

۲-۲) متقاضی شرکت در همایش لازم است آشنایی کافی با زبان همایش داشته باشد. در صورتی که زبان همایش انگلیسی است، لازم است تا دانشجو دست کم یکی از موارد زیر را به مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه ارایه نماید:

الف) کسب نمره آیلتس (جنرال یا آکادمیک) دست کم ۵٫۵؛

ب) کسب نمره تافل دست کم ۸۰ از آزمون iBT یا ۵۵۰ از آزمون PBT؛

پ) در صورتی که زبان همایش غیر انگلیسی باشد، دانشجو موظف به ارائه مدرک معتبر در زمینه تسلط به آن زبان و یا نامه تاییدیه تسلط وی بر آن زبان توسط گروه آموزشی مربوط است.

ث) در صورت نداشتن یکی از شرایط فوق دانشجویان موظف به انجام مصاحبه با کارشناس مربوطه در دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی معاونت پژوهشی و احراز صلاحیت‌های لازم می‌باشند.

۲-۳) پیوند موضوع مقاله با رشته تخصصی شرکت کننده و گروه آموزشی متقاضی (بنا به تشخیص گروه آموزشی) ضروری است. گروه آموزشی لازم است حداکثر ظرف مدت سه هفته از هنگام دریافت درخواست رسمی متقاضی، درباره مقاله اعلام نظر نماید. در غیر اینصورت، متقاضی (دانشجو) می‌تواند با نظارت عضو هیات علمی دانشگاه و با موافقت معاون پژوهشی دانشکده، تقاضای خود را همراه با مدارک مورد نیاز به معاونت پژوهشی (مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی) بفرستد.

۲-۴) داشتن دعوتنامه یا نامه پذیرش مقاله و ارائه آن به دانشگاه؛

۲-۵) ارائه خلاصه و اصل مقاله به زبان اصلی همایش و ارائه خلاصه فارسی آن؛

۲-۶) اعزام هر دانشجوی تحصیلات تکمیلی در طول دوره تحصیل صرفاً برای دو بار امکان پذیر است. دانشجویانی می‌توانند از پشتیبانی دانشگاه برای شرکت در همایش‌های بین‌المللی برخوردار شوند که دارای شرایط زیر باشند:

الف) میانگین نمرات دست کم یک نیم سال آنها بالای ۱۷ باشد.

ب) انتشار یا ارائه گواهی پذیرش یک مقاله با نمایه ISI یا انتشار دو مقاله یا ارائه گواهی پذیرش در مجلات داخلی با امتیاز علمی-پژوهشی؛

پ) ارایه توصیه نامه علمی-اخلاقی توسط دو تن از اعضای هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی؛

در این چهارچوب نیز پس از تشکیل و ارزیابی پرونده دانشجو، وی برای دریافت تسهیلات پیش‌بینی شده طی درخواستی رسمی از جانب معاونت پژوهشی دانشگاه به معاونت مالی معرفی می‌شود و از آن‌جائیکه شرکت دانشجویان در همایش‌های علمی بین‌المللی نقشی موثر در ارتقاء جایگاه دانشجو و دانشگاه خواهند داشت، تسهیلات در نظر گرفته برای این فعالیت علمی پژوهشی در مقایسه با دیگر فعالیت‌ها به طور کامل تری پوشش دهنده نیازهای سفر پژوهشی دانشجو خواهند بود:

ماده ۴- تأمین هزینه‌ها^{۱۵}

۴-۱) - کل مبلغ قابل پرداخت برای کمک هزینه سفر، مشروط بر سقف اعتبارات موجود در دانشگاه، برای هر بار سفر مطابق درجه اعتبار همایش، به این صورت که برای همایش‌های با اعتبار عالی (هزینه بلیت رفت و برگشت + هزینه ثبت نام در همایش + هزینه دریافت روادید و خروج از کشور + روزانه ۹۰۰ هزار تومان برای ۴ روز) و برای همایش‌های با اعتبار متوسط (هزینه بلیت رفت و برگشت + هزینه ثبت نام در همایش + هزینه دریافت روادید، هزینه خروج از کشور + روزانه ۷۰۰ هزار تومان برای ۴ روز) پرداخت می‌شود.

تبصره ۱- دانشجو موظف به گذاشتن وثیقه معادل مبلغ دریافتی از دانشگاه به امانت نزد بخش اداری- مالی دانشگاه می‌باشد و پس از تسویه حساب، وثیقه به وی بازگردانده خواهد شد. در غیر این صورت، برای دریافت کمک هزینه پیش از انجام سفر، متقاضی موظف به ارائه موافقت یکی از اعضای هیئت علمی برای واریز کمک هزینه در وجه ایشان خواهد بود.

تبصره ۲- همایش‌های با درجه اعتبار "عالی" همایش‌هایی هستند که مقالات آنها به صورت کامل (Full Paper) با نمایه ISI, Scopus, ISC, Medline, Doaj, Google Scholar توسط همایش منتشر شود.

تبصره ۳- برای کشورهایی که دریافت روادید آنها نیازمند رفتن به کشور دیگری است، برای کشور سوم صرفاً هزینه بلیت رفت و برگشت، در صورت شرکت در همایش پرداخت خواهد شد. هزینه بلیت رفت و برگشت و اخذ روادید کشور ثالث برای یکبار پرداخت خواهد شد. بدیهی است در صورت عدم موفقیت در اخذ روادید، هزینه بلیت رفت و برگشت به کشور ثالث به عهده متقاضی خواهد بود.

شیوه نامه دوره های کوتاه مدت دانش افزایی گروه های دانشجویی دانشگاه در دانشگاه ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی خارج از کشور

^{۱۵} . براساس ماده ۲۲۴ قانون برنامه پنجم توسعه بند ت: کلیه تصویب نامه ها، بخش نامه ها و دستور العمل ها، تغییرات تشکیلات، تغییر ضرایب، جداول حقوقی و طبقه بندی مشاغل و افزایش مبنای حقوقی، اعطاء مجوز هر نوع استخدام و به کارگیری نیرو و همچنین مصوبات هیات های امانا که متضمن بار مالی برای دولت باشد، در صورتی قابل طرح و تصویب و اجرا است که بار مالی ناشی از آن در گذشته محاسبه و در قانون بودجه کل کشور یا منابع داخلی دستگاه اجرایی ذی ربط تامین شده باشد.

این شیوه‌نامه از این جهت که برای سفرهای گروهی دانشجویان به سرپرستی اساتید به مقصدهای علمی پژوهشی تدوین یافته است مقداری با دیگر شیوه‌نامه‌ها تفاوت دارد اما از نظر مراحل و مراتب قابل اجرا تقریباً مشابه دو دیگر شیوه‌نامه است با این تفاوت که بخش‌های مربوط به وظایف هیئت علمی و تسهیلات وی به عنوان سرپرست گروه، تدوین یافته است و امکانات مالی در نظر گرفته شده برای هر دانشجو مبلغی ثابت و از پیش تعیین شده است که با توجه به اینکه مقصد سفر در کدام قاره قرار دارد به دانشجو پرداخت می‌شود.

در مقدمه این شیوه‌نامه در شرح اهداف آن چنین آمده است: "سفرهای علمی بین‌المللی به منظور گذراندن دوره کوتاه مدت دانش‌افزایی در دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی خارج از کشور با هدف معرفی دانشگاه علامه طباطبائی، آشنایی با مراکز علمی بین‌المللی و فراهم آوردن زمینه همکاری‌های علمی دوجانبه و چندجانبه از راه بستن تفاهم‌نامه‌های علمی انجام می‌شوند. دوره کوتاه مدت دانش‌افزایی باعث ترویج فرهنگ اسلامی-ایرانی، گسترش زبان و ادبیات فارسی و آشنایی با تجربیات و دانش دیگر مراکز علمی می‌شود. در شیوه‌نامه حاضر، فرآیند اجرایی دوره‌های دانش‌افزایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علامه طباطبائی در دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی خارج از کشور آمده است."

شیوه‌نامه شرکت دانشجویان در المپیادها و مسابقات علمی بین‌المللی

به دنبال استقبال دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی از شرکت در المپیادهای علمی بین‌المللی به ویژه در رشته حقوق و کسب موفقیت‌هایی حاصل از این حضور بین‌المللی، دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه علامه طباطبائی واقع در معاونت پژوهشی دانشگاه، تصمیم گرفت تا با تنظیم شیوه‌نامه‌ای جداگانه به این دست سفرهای علمی که اغلب به صورت گروهی انجام می‌پذیرند با توجه به مقتضیات خاص آن‌ها، سامان دهد. از جهات بسیاری این شیوه‌نامه شبیه به شیوه‌نامه شرکت دانشجویان در کارگاه‌هاست البته تفاوت‌هایی را نیز با توجه به منطق اغلب مسابقات و المپیادها دارد. از جمله شرکت دانشجویان دوره کارشناسی نیز در این شیوه‌نامه پیش‌بینی و مورد حمایت قرار گرفته است و یا در مورد قابلیت‌ها و تسلط دانشجویان به زبان‌های خارجی سختگیری بیشتری شده است.

شیوه‌نامه اجرایی فرصت مطالعاتی کوتاه مدت خارج از کشور دانشجویان دکتری

تفاوت عمده پنجمین شیوه‌نامه‌ای که مورد معرفی قرار می‌گیرد در این است که در واقع شیوه‌نامه فرصت مطالعاتی دانشجویان دکتری، از جمله شیوه‌نامه‌های داخلی دانشگاه نمی‌باشد و بخش اعزام دانشجویان دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه به عنوان نماینده وزارت علوم، مستندات دانشجویان را در مرحله اول مورد ارزیابی قرار می‌دهد و پس از طی مراحل ارزیابی پرونده پژوهشی و تعهدات حقوقی دانشجو (این بخش طبق بخش‌نامه سازمان امور دانشجویان، توسط دفاتر حقوقی دانشگاه‌ها صورت می‌پذیرد)، مستندات وی در قالبی مشخص به سازمان امور دانشجویان انتقال پیدا می‌کند. با توجه به میزان تقاضا و اعزام صورت گرفته از جانب هر دانشگاه، سالیانه سهمیه دانشجویان آن دانشگاه جهت اعزام معین می‌گردد. شایان ذکر است اجرای این شیوه‌نامه در دانشگاه‌های مختلف، لزوماً در دستور کار بخش همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه قرار ندارد و بخش‌های متفاوتی در معاونت آموزشی و یا پژوهشی عهده‌دار اجرای آن می‌باشند. در ادامه به طور مختصر به نحوه تشکیل، بررسی و به سرانجام رساندن یک پرونده فرصت مطالعاتی خارجی اشاره می‌کنیم.

الف: آشنایی دانشجویان مقطع دکتری دانشگاه با فرصت مطالعاتی: از آنجائیکه ممکن است بسیاری از دانشجویان از وجود چنین امکانی بی‌اطلاع باشند، بد نیست که کارگاه‌هایی از طرف دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه در دانشکده‌های مختلف به منظور توضیح فرصت مطالعاتی برگزار شود. حضور یک یا چند دانشجویی که در گذشته این تجربه را از سر گذرانده‌اند می‌تواند در این زمینه کمک‌کننده باشد.

ب: معرفی دانشجوی واجد شرایط از جانب معاونت پژوهشی دانشکده و جمع‌آوری مستندات مورد نیاز بر طبق شیوه‌نامه

ج: بررسی پرونده علمی_پژوهشی دانشجو در دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی و در صورت تأیید، طی مرحله اخذ سند تعهد محضری یا وثیقه ملکی توسط دانشجو به عنوان ضمانت تعهدات خویش در بهره‌بردن از این فرصت و فرستادن مستندات آن برای تأیید و بررسی به دفتر حقوقی

د: بردن پرونده کامل دانشجو به همراه یک درخواست رسمی به سازمان امور دانشجویان و دو مرحله پیگیری: ا. دریافت نامه "تأییدیه حمایت مالی وزارت علوم از دانشجو"، برای سفارتخانه کشور مقصد تحصیل و پژوهش دانشجو به منظور تسهیل در دریافت روادید ۲. معرفی دانشجو برای دریافت حواله ارزی چند روز پیش از اعزام

د: در حال حاضر بخش جدیدی به مراحل تشکیل پرونده دانشجویان فرصت مطالعاتی اضافه شده است و آن تشکیل پرونده الکترونیکی است. به این منظور ابتدا دانشجویان برای بارگذاری مستندات پرونده فرصت مطالعاتی خود باید به سایت portal.saorg.ir مراجعه کنند و در پی آن کارشناس دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی، معاون آموزشی و یا پژوهشی (چنانچه ذکر شد، این مورد با توجه به ساختار اداری دانشگاه‌های مختلف، متفاوت است) نیز با ورود به نشانی eservices.saorg.ir/tbs و البته با داشتن نام کاربری و گذرواژه مخصوص به خود، مستندات بارگذاری شده را پس از بررسی مجدد، مورد تأیید قرار می‌دهند.

ه: در فرایند تشکیل و بررسی و ارسال پرونده، پرسش‌های متعددی پیش می‌آید که تقریباً می‌توان گفت مرجع پاسخگویی به همه آن‌ها سازمان امور دانشجویان است. از آن‌جا که سازمان امور دانشجویان مراجعه مستقیم دانشجو را جز در مراحل نهایی و دریافت ارز خوشایند نمی‌داند، ضروری است کارشناس فرصت مطالعاتی دانشگاه برای داشتن اطلاعات به روز در ارتباطی مداوم با کارشناسان فرصت مطالعاتی وزارت علوم باشد. به ویژه این که معمولاً در مورد قواعد مرتبط با فرصت مطالعاتی بر حسب موارد مختلف تبصره‌هایی مفید وجود دارد که در قالب شیوه‌نامه کلی‌ای که در اختیار دانشگاه‌ها قرار می‌گیرد عنوان نمی‌شود. مواردی مثل امکان تمدید سه ماهه فرصت مطالعاتی، موارد ضروری تنظیم یک دعوت‌نامه استاندارد، چگونگی تسویه حساب و آزاد شدن مدرک دانشجو پس از گذراندن تعهد خدمت و ...

فرم مشخصات دانشجویان دکتری متقاضی فرصت مطالعاتی سال 94 (فرم الف)

نام و نام خانوادگی	
جنسیت	
تاریخ تولد	
شماره شناسنامه	
کد ملی	
رشته تحصیلی	
دانشکده	
ورودی	
تاریخ امتحان جامع	
تاریخ تصویب پروپوزال	
نام استاد راهنما	
وضعیت نظام محل وظیفه (ویژه آقایان)	
وضعیت تأهل	
نام دانشگاه محل خدمت:	☐ هستم ☐ نیستم
دانشجوی بورسیه	
شماره تلفن ثابت	
شماره تلفن همراه	
پست الکترونیکی	
نشانی پستی	

نمونه فرم الف که دانشجویان فرصت مطالعاتی موظف به پر کردن آن هستند

باسمه تعالی

شیوه نامه اجرایی فرصت مطالعاتی کوتاه مدت خارج کشور دانشگاه علامه طباطبائی (ویژه دانشجویان دکتری)

شرایط متقاضی

1. متقاضی باید دانشجوی تمام وقت دوره‌های دکتری روزانه دانشگاه علامه طباطبائی باشد.
 2. متقاضی باید آزمون جامع خود را با موفقیت گذرانده و طرح پیشنهادی رساله دکتری خود را نیز تصویب کرده باشد.
 3. متقاضی باید در زمینه‌ای هم‌راستا با موضوع رساله دکتری خود از یک دانشگاه معتبر، نامه پذیرش که به تأیید گروه تخصصی (آموزشی یا پژوهشی) رسیده است، ارائه کند.
 4. به هنگام اعزام متقاضی، حداکثر سه سال از شروع به تحصیل وی گذشته باشد.
 5. متقاضی باید حد نصاب 50 درصد از نمره زبان MSRT یا معادل آن از آزمون‌های معتبر دیگر (TOEFL, IELTS, GRE, TOLIMO) را کسب نموده و مهارت لازم برای مکالمه در خارج از کشور را نیز داشته باشد.
- تبصره: با توجه به محدودیت سهمیه دانشگاه، در شرایط مساوی، اولویت با دانشجویانی است که به تشخیص شورای تخصصی فرصت مطالعاتی از فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی بالاتری برخوردار باشند.

روند اجرایی

1. ارائه فرم مشخصات دانشجو (فرم الف)، فرم اطلاعات علمی دانشجو (فرم ب)، رزومه به روز، کپی مدرک زبان، کپی نامه پذیرش و کپی کارنامه آزمون جامع به معاون پژوهشی دانشکده از سوی مدیر گروه مربوطه
2. تأیید و ارسال مدارک دانشجوی متقاضی از سوی معاون پژوهشی دانشکده به معاون پژوهشی دانشگاه
3. بررسی و اتخاذ تصمیم در خصوص دانشجویان معرفی شده توسط شورای تخصصی فرصت مطالعاتی دانشگاه
4. اعلام نتیجه به دانشجو جهت انجام امور مربوط به تکمیل فرم کاربرگ دانشجو و تعهد محضری
5. ارسال مدارک به سازمان امور دانشجویان

چکیده شیوه نامه فرصت مطالعاتی وزارت علوم (ویژه دانشجویان دکتری)

علاوه بر پنج شیوه نامه فوق، در حال حاضر ما مشغول تدوین شیوه نامه دیگری برای دوره‌های تبادل دانشجو با دانشگاه‌های طرف تفاهم دانشگاه علامه طباطبائی نیز هستیم. این مورد، نشانگر اهمیت حفظ پویایی در تولید شیوه نامه‌ها، همگام با فعالیت‌های نو به نو و پیش روی دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه در اعزام دانشجویان به فرصت‌های مطالعاتی متنوع خارجی است.

در ادامه تلاش خواهیم کرد تا خارج از بحث شیوه نامه‌ها به نکاتی مفید اشاره کنیم که توجه به آن‌ها در راستای انجام بهینه وظایف می‌تواند کمک کننده باشند:

اهمیت دسته بندی و آرشیو سازی

خوب است که همواره به خاطر داشته باشیم زمانیکه در هر بخشی سر و کارمان با دانشجویان و پرونده‌های آن‌ها ست، این به معنای رو به رو شدن با کثرت و تنوع، به همراه اندکی جوانی و بی‌مبالاتی است. در چنین شرایطی به لطف رایانه می‌توانیم علاوه بر آرشیو کاغذی، آرشیو قابل اعتماد تری از مستندات الکترونیکی هر پرونده نیز برای خودمان فراهم آوریم. برای اینکه مثال کاربردی تری ارائه داده باشیم، اجازه بدهید دسته بندی آرشیو خودم را برایتان مثال بزنم.

به عنوان مثال من پوشه‌ای در سیستمم به عنوان سال ۱۳۹۶ درست کرده‌ام که کلیه پرونده‌های مربوط به سال ۱۳۹۶ در آن قرار دارند. به طور مشخص در این پوشه‌ی اصلی این پرونده‌ها در قالب پوشه‌های دیگر به چشم می‌خورند: ۱. شرکت دانشجویان در کارگاه‌ها ۱۳۹۶ ۲. شرکت دانشجویان در همایش ۱۳۹۶، ۳. شرکت دانشجویان در بازدید ۱۳۹۶، ۴. شرکت

دانشجویان در المپیادهای ۱۳۹۶، ۵. فرصت مطالعاتی ۱۳۹۶ و ۶. تبادل دانشجو ۱۳۹۶. درون هر کدام از این پوشه‌ها، پوشه‌های دیگری با نام دانشجویان و یا تیم‌های اعزامی وجود دارند که مستندات مربوط، درون آن‌ها طبقه‌بندی شده است. هر چند شاید در ابتدا درخواست از دانشجویان برای اینکه کلیه مستندات خود را اسکن شده برایتان ایمیل کنند و یا حتی المقدور اسکن مستندات اسکن نشده، و آرشیو آن‌ها به نظر دشوار و دوباره کاری بیاید اما در دراز مدت شاهد آن خواهید بود که این روند بسیار در منظم کردن امور کمک‌کننده خواهد بود. از جمله مواردی که در این چهارچوب بسیار یاری‌رسان است این است که نامه‌های مرتبط مهم در اتوماسیون اداری و یا ایمیل‌هایی که از طرف دانشجویان دریافت می‌دارید را می‌توانید به سرعت در حجم کاری زیاد هم حتی در بخش معین آرشیو مورد نظر خود ذخیره نمایید تا در زمان مطلوب به آن‌ها رسیدگی شود و از سرگشتگی‌های بعدی حاصل فقدان مدارک و مستندات مورد نیاز، جلوگیری شود.

بسیار ممکن است پیش بیاید که در مورد پرونده‌ای از جانب رؤسا و یا دیگر بخش‌های دانشگاه پرسش و یا اشکالی پیش بیاید، آرشیو مستندات پرونده در قالب فایل‌های طبقه‌بندی شده، همواره امکان پاسخگویی و حل مشکل سریع را برای شما فراهم خواهد آورد. علاوه بر این در صورتیکه دانشجو و یا دیگر بخش‌های دانشگاه به عنوان مثال امور مالی دانشگاه، پرونده و یا سندی را گم کردند، شما همواره یک نسخه دیگر دارید.

اهمیت دفترچه یادداشت

تقریباً پس از گذشت اولین هفته کاری متوجه شدم به هیچ وجه بدون یادداشت کردن، نمی‌توانم موارد متعدد و متکثر را در ذهنم نگاه دارم. یک دفترچه یادداشت خوب انتخاب کنید. تقریباً در طی مدت کار این دفترچه را همه جا همراه داشته باشید: در زمان پاسخگویی تلفنی، در جلسات گروهی و یا خصوصی. علاوه بر اطلاعات مورد نیاز کارهایی را هم که باید انجام بدهید یادداشت کنید. می‌توانید با استفاده از چند رنگ خودکار و یا برچسب، کارهای انجام شده و انجام نشده را از یکدیگر تفکیک کنید. بعد از تمام شدن دفترچه یادداشتتان، دفتر دیگری بردارید و این روال را ادامه دهید. نوع کار در بخش دانشجویی به گونه ایست که همواره موارد ریز و متعددی را پیش می‌آورد بدون یادداشت کردن منسجم، موارد پراکنده از حافظه ما پاک شده و این مسئله منجر به عدم پیگیری و بی‌نظمی می‌شود.

ارتباط با دانشجویان

تعامل با دانشجویان با وجود داشتن پویایی و حس خوب حاصل از آن، مشکلات و نگرانی‌های خاص خود را نیز دارد. سن حساس دانشجویی و دغدغه‌های آن‌ها در هر سه مقطع ظرافت‌هایی را در رفتار و عملکرد کارشناس مربوطه می‌طلبد. اولین مورد در برخورد با هر متقاضی دانشجو، اهمیت حفظ صبر است. کم‌تجربگی دانشجویان، جوانی و گاه بی‌قیدی افراد در سن پایین، در بعضی موارد پیشبرد یک پرونده جدی اعزام را با آن‌ها به نظر دشوار می‌سازد اما برای غلبه بر این دشواری‌ها چه اقداماتی می‌توانیم صورت دهیم:

۱. روشن کردن راه ارتباطی برای دانشجویان: یکی از ضعف‌های روندهای اداری در ایران مسئله اشکال در اطلاع‌رسانی و راهنمایی در شیوه عملکرد صحیح، جهت پیگیری روند کار و تشکیل پرونده است. بدین منظور پس از اطلاع‌رسانی کلی از طریق سایت دانشگاه و فراخوان‌های متعدد به دانشکده‌ها، در مرحله مراجعه حضوری و یا تلفنی دانشجویان متقاضی، نوبت به اطلاع‌رسانی اختصاصی می‌رسد. بهترین امکان در این زمینه ابتدا استفاده از ایمیل است. شما می‌توانید ضمن ارائه توضیحات لازم به دانشجویان از دانشجویان آدرس ایمیلشان را بخواهید و یا آدرس ایمیل تان را به

دانشجو بدهید و ضمن ارسال شماره تلفن و نشانی بخش خودتان، برای وی شیوه نامه و فرم‌های مرتبط را نیز ایمیل نمایید. دریافت بخش زیادی از مدارک و مستندات نیز می‌تواند از همین طریق صورت پذیرد. ضمن اینکه تاریخچه مکاتبات شما همواره به صورت مکتوب و مستند قابل‌بازرسی خواهد بود. علاوه بر آن می‌توان برای بارگذاری شیوه نامه‌های مربوطه روی سایت، با بخش فناوری و اطلاعات دانشگاه نیز ارتباطی موثر داشته باشید.

۲. تشکیل پرونده و تنظیم درخواست: پس از آنکه دانشجویان در جریان چگونگی تشکیل پرونده قرار گرفتند، همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، فولدری در سیستم‌تان در بخش مرتبط برای دانشجو ایجاد کنید تا مستندات مربوط به وی را در آن ذخیره نمایید. مدارک کاغذی دریافتی را نیز می‌توانید در کاور آچار قرار دهید و نام دانشجو را با برچسبی روی آن قید نمایید. همیشه از دانشجویان بخواهید کپی مدارک را به شما تحویل داده و اصل آن را برای خود نگاه دارند مگر اینکه به اصل مدرک نیاز داشته باشید. در بخش تشکیل پرونده برای هر دانشجو می‌توانید فولدری را به مستندات پژوهشی وی و فولدری را به مستندات اداری و مالی اختصاص دهید تا هنگام بررسی مستندات پژوهشی دانشجو و یا تنظیم درخواست‌های مالی و یا دیگر نامه‌ها برای او دچار مشکل نشوید.

۳. تنظیم نامه‌های لاتین و مکاتبات انگلیسی: در این بخش به تناسب مسائل و مواردی که پیش می‌آیند، نیاز است تا شما معرفی نامه‌ها، تأییدیه‌ها و یا گواهی‌هایی را به زبان انگلیسی و در قالبی رسمی برای دانشجویان، اغلب به جهت ارائه به دانشگاه و یا موسسه پژوهشی مقصد، تهیه نمایید و در بسیاری از موارد خود شما باید طی ایمیل‌هایی این نامه‌های تنظیم شده را ارسال نمایید. به این جهت ضروری است علاوه بر ارتقاء عمومی مهارت‌های خود در زمینه زبان انگلیسی به نمونه نامه نگاری اداری و فرمول‌های رایج در آن نیز آشنایی پیدا کنید.

ارتباط با دیگر بخش‌های دانشگاه

دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه به جهت ماهیت کارش بخشی فعال و پویاست. این پویایی نه تنها شامل ارتباط با دیگر دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی جهان می‌شود که به طریق اولی دیگر دفاتر و معاونت‌های دانشگاه را نیز در بر می‌گیرد، در ادامه به طور مختصر به ضرورت و نوع ارتباط بخش دانشجویی دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی با دیگر بخش‌های دانشگاه خواهیم پرداخت:

۱. ارتباط با دانشکده‌ها

از آنجا که مخاطب این بخش جمعیت گسترده دانشجویان می‌باشد، دانشکده‌ها در این میان می‌توانند نقش رابطی موثر را ایفا کنند. معاونت پژوهشی هر دانشکده در درجه اول در اطلاع‌رسانی فرصت‌های در نظر گرفته شده برای دانشجویان از طریق انتقال فراخوان‌های دفتر همکاری‌ها، می‌تواند نقش موثری را ایفا کند و در درجه دوم پیرو فراخوان‌ها و یا پیرو مراجعه فردی، در معرفی هر دانشجو بنا به ضرورت و یا ایجاب به این بخش، می‌تواند نقشی موثر داشته باشد. همچنین برگزاری جلسات متعدد در دانشکده‌ها برای جمعیت‌های مختلفی از اساتید و دانشجویان نیز می‌تواند در این زمینه بسیار مفید باشد که این امر جز با همکاری و هماهنگی با دانشکده‌ها میسر نخواهد بود.

۲. ارتباط با معاونت مالی

چنانچه ذکر آن رفت در چهار شیوه نامه از پنج شیوه نامه‌ی در دست اجرای فعلی، ارائه‌ی تسهیلات به منظور توانایی شرکت در فرصت‌های مطالعاتی به دانشجویان، از طریق منابع مالی خود دانشگاه صورت می‌پذیرد. در چنین شرایطی گرفتن مستندات

مرتبط مالی سفر علمی از دانشجو و ارائه ی آن بر طبق شیوه نامه به معاونت مالی در قالب درخواستی رسمی، از جمله اقدامات همواره ی این بخش می باشد. به این منظور باید تعامل مثبتی با معاونت مالی در زمینه شفاف سازی درخواست های اختصاص بودجه به منظور های مورد اشاره وجود داشته باشد. در زیر چند نمونه نامه درخواست به منظور اختصاص بودجه به دانشجویان برای حمایت از سفرهای مطالعاتی را می بینید:

بسمه تعالی

شماره:.....۸/۸۷۱۷۹
تاریخ:.....۱۳۹۶/۰۹/۲۷
پوست:.....

انقلاب اسلامی: استکبار ستیزی، حمایت از جبهه مقاومت و قدس شریف

جناب آقای دکتر محمدرضا ویژه
معاون محترم توسعه و مدیریت منابع

با سلام و احترام،

شماره پیگیری
۲۵۴۱۲۶۸

نظر به موافقت معاونت پژوهشی دانشگاه با اعزام آقای پوریا شکری دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی، جهت شرکت در دوره دانش افزایی دانشگاه داغستان در قالب کارگاه که از تاریخ ۵ تا ۲۰ آذر ۱۳۹۶ برگزار شده است و نظر به شرکت ایشان در این کارگاه و بازگشت دانشجو به کشور، خواهشمند است بر اساس مصوبه هیئت رئیسه دانشگاه در تاریخ ۹۳/۸/۱۴، دستور فرمائید نسبت به پرداخت مبلغ هزینه ویزا، عوارض خروج از کشور، بلیت رفت و برگشت، بیمه نامه، ثبت نام در کارگاه، طبق شیوه نامه اقدام لازم انجام بگیرد. شایان ذکر است توانایی زبان دانشجو پیش تر توسط کارشناس مربوط این بخش در دفتر همکاری های علمی بین المللی دانشگاه طبق اصلاحیه شیوه نامه شرکت در کارگاه ها مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۲۵ ارزیابی و تائید شده است.

شماره حساب بانک تجارت دانشجو : ۴۸۴۱۸۱۷۸۶۴

کلیه مستندات به صورت حضوری ارائه می شود.

دکتر حمیدرضا علومی یزدی

معاون پژوهشی دانشگاه

بسمه تعالی

دانشگاه علامه طباطبائی

انقلاب اسلامی: استکبار ستیزی، حمایت از جبهه مقاومت و قدس شریف

شماره: ۱۴۹/۹/۸

تاریخ: ۱۳۹۶/۱۰/۰۶

پیوست:

جناب آقای دکتر محمدرضا ویژه

معاون محترم توسعه و مدیریت منابع دانشگاه

با سلام و احترام،

شماره پیگیری
۲۵۵۴۹۵۴

نظر به موافقت معاونت پژوهشی دانشگاه با اعزام خانم طاهره سلیمانی، دانشجوی مقطع دکتری رشته آموزش زبان انگلیسی به ششمین همایش بین المللی گفتمان در کشور نیوزیلند برای ارائه مقاله: "تفاوت های جنسیتی در به کارگیری حروف ربط در گفتمان داستان: کودکان ایرانی پیش دبستانی" که در تاریخ ۱۵ تا ۱۸ آذر ماه سال جاری برگزار شده است و با توجه به شرکت و بازگشت ایشان، نظر به اینکه مبلغ حق ثبت نام در همایش، هزینه ویزا، عوارض خروج از کشور، مبلغ هزینه بلیت رفت و برگشت بر اساس فاکتور، طبق شیوه نامه به حساب آقای دکتر تاج الدین پرداخت و توسط دانشجو دریافت شده است، خواهشمند است نسبت به تسویه حساب با جناب آقای دکتر سید ضیاء الدین تاج الدین دستور اقدام مقتضی را صادر فرمائید. شایان ذکر است دانشجو هنوز مبلغ ۲۸ میلیون ریال کمک هزینه را که پرداخت آن، منوط به بازگشت ایشان از همایش شده است را دریافت نداشته است که بر اساس شیوه نامه مصوب هیئت رئیسه در تاریخ ۱۳۹۳/۸/۱۴ خواهشمند است در این مورد نیز دستور اقدام مقتضی را بفرمائید.

شماره حساب بانک تجارت دانشجو: ۵۳۹۲۰۱۳۷۸۶

دکتر حمیدرضا علومی یزدی

معاون پژوهشی دانشگاه

کلیه مدارک به صورت حضوری ارائه می شود.

رونوشت:

- جناب آقای دکتر سیدضیاءالدین تاج الدین عضو محترم هیأت علمی

نشانی: تهران، سازمان مرکزی؛ بلوار دحلوه المپیک، تقاطع بزرگراه شهید بهشت، کد پستی: ۱۴۸۹۶۸۴۵۱۱، تلفن: ۴۴۷۳۷۵۱-۱۹

۳. ارتباط با حراست

از آن جا که سفرهای خارج از کشور اساتید و دانشجویان دارای حساسیت‌های مخصوص به خود می‌باشد، حراست دانشگاه از دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی می‌خواهد تا دانشجویان را پیش از سفر به منظور پر کردن فرم‌هایی به دفتر این نهاد، هدایت کند تا پیش از سفر اطلاعات دقیق هر دانشجو ثبت شده باشد. در مواردی نیز که حساسیت‌هایی برای مقاصد ویژه وجود دارد، مکاتبه ما با حراست دانشگاه در جهت رفع حساسیت‌ها و یا رایزنی در این خصوص موثر خواهد بود.

۴. ارتباط با معاونت آموزشی

از آن جا که تعدادی از دانشجویان به منظور گذراندن دوره‌هایی به مدت یک ترم، اغلب در چهارچوب تفاهم‌نامه‌های دانشگاه با دیگر دانشگاه‌های دنیا به فرصت‌های مطالعاتی اعزام می‌شوند، مسئله‌ی وجود همراهی و هماهنگی آموزش در سطح دانشکده و سازمان مرکزی دانشگاه با معاونت پژوهشی از مسائل دارای اهمیت است. همراهی و هماهنگی مدیران گروه با دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی به عنوان رابطی با معاونت آموزشی نیز در این زمینه بسیار موثر خواهد بود.

سخن آخر

در پایان هر چند تلاش شد تا به طور خلاصه نکات مفیدی را به عنوان راهنمای عمل، ارائه کنیم، شایان ذکر است به دلیل ماهیت پویای کار حتماً نکات ناگفته‌ای باقی مانده است که در فرایند عمل با آن مواجه می‌شویم. هر چند تصور رو به رو شدن با فرایندها و موقعیت‌های پیش‌بینی نشده، حتماً تصویری خوشایند نمی‌باشد اما با درک تأثیری که این اقدامات و تلاش‌ها در شکل‌دهی نگرشی نو و پیشگام به دانشجو خواهند داشت، می‌توان این دشواری را بر خود هموار و حتی بدل به رضایتمندی کرد. تجربه محیط‌های آکادمیک سایر نقاط جهان و آشنایی با شیوه‌ی زیستی دیگر، علاوه بر مزیت‌های علمی و پژوهشی در قوام و پختگی نگرش و شخصیت دانشجویان نیز موثر خواهد بود. در آخر می‌توان همواره این شعر سهراب را با خود زمزمه کرد که :

و من مسافر می‌باشم ای بادهای همواره

مرا به دست تشنیل برگ بابرید

راهنمای اعزام دانشجویان به المپیادهای علمی بین‌المللی

رز فضل‌ی

شاید با شنیدن اسم المپیاد و رقابت‌های بین‌المللی دانشجویی بیش‌تر نام رشته‌های وابسته به گرایش‌های ریاضی و فیزیک به ذهن متبادر شود اما دانشگاه علامه طباطبائی از سال ۱۳۹۳ با اعزام نخستین تیم دانشجویی خود از دانشکده حقوق و علوم سیاسی به المپیاد حقوقی "ویس موت کورت"، قدم در راه نوینی برای گشایش این عرصه رقابت به روی دانشجویان گرایش‌های علوم انسانی در کشور گشود. به‌طوریکه از آن سال تا پایان سال تحصیلی ۱۳۹۶-۹۷، تیم‌های متعدد شامل ۷۵ عضو از دانشگاه علامه طباطبائی به رقابت‌های متعدد بین‌المللی اعزام شدند. حاصل شرکت در این رقابت‌ها کسب جایگاه‌هایی چون برنده شدن جایزه مسابقات در دومین حضور تیم موت کورت ویس و کسب رتبه ۱۰ از بین ۳۱۱ تیم شرکت‌کننده، کسب جایزه روح مسابقات توسط تیم موت کورت حقوق رسانه و قرار گرفتن در میان پنج تیم برگزیده در دور منطقه‌ای و اخذ مجوز ورود به دور جهانی در آکسفورد انگلستان، کسب مجوز ورود به دور منطقه‌ای رقابت‌های حقوقی هانری دوان توسط تیم دانشجویان رشته حقوق دانشگاه علامه طباطبائی و طی کردن مراحل دشوار رسیدن به مرحله نیمه‌نهایی و نهایی مسابقات و توفیق در کسب عنوان نایب قهرمانی، راه‌یابی به دور جهانی رقابت‌های موت کورت جساپ در آمریکا و همچنین حضور در رقابت‌های بین‌المللی موت کورت سرمایه‌گذاری، بوده است.

در این راستا دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه علامه بر آن شد تا سازوکار شرکت دانشجویان در رقابت‌های علمی بین‌المللی را در چهارچوب شیوه‌نامه‌ای مجزا، مدون کند. حاصل این تلاش شیوه‌نامه "شرکت دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی در مسابقات علمی بین‌المللی"، است که در متن پیش‌رو تلاش می‌شود به ارائه توضیحاتی در جهت هر چه بیشتر شفاف شدن آن بپردازیم.

به نام خداوند جان و خرد

شیوه نامه شرکت دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی در مسابقات علمی بین المللی

نظر به اهمیت شرکت دانشجویان در مسابقات علمی بین المللی و کسب جایگاه برتر علمی در سطح جهانی (معاونت پژوهشی دانشگاه مناسب دید تا بر حسب مقتضیات) شیوه نامه حاضر با هدف نظام مند کردن این موضوع در راستای تقویت حضور علمی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی در عرصه های بین المللی و فراهم ساختن زمینه پیشرفت دانشجویان در زمینه های علمی در عرصه پژوهش، فراهم شود. امید که با تنظیم این شیوه نامه اهدافی چون آموزش علمی دانشجویان با حضور در عرصه های علمی بین المللی نیز بر آورده شود.

ماده 1. شرایط متقاضی

- 1-1- دانشجوی مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد یا دکتری دانشگاه
 - 1-2- دارا بودن دست کم معدل 18 برای دانشجویان مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد و دارا بودن دست کم میانگین نمرات 17 و یا پذیرش/انتشار یک مقاله با نمایه ISI یا Scopus یا دو مقاله علمی- پژوهشی داخلی برای دانشجویان مقطع دکتری. (در صورتیکه دانشجویی واجد یکی از شرایط فوق نبود چنانچه از نظر میانگین نمرات، در بیست درصد اول هم ورودی های خود قرار گیرد، حضور وی در رقابت ها بلاسابق است.)
 - 1-3- تسلط به زبان مسابقه
- در صورتی که زبان مسابقه انگلیسی باشد، داشتن یکی از شرایط زیر الزامی است:

این شیوه نامه نیز مانند دیگر شیوه نامه های اعزام دانشجویان به فرصت های علمی بین المللی دانشگاه علامه طباطبائی با مقدمه ای مفید و مختصر به سراغ فرایند اجرایی و عملی کار می رود. در بخش نخست شرایط مورد نیاز متقاضیان شرکت در المپیاد های علمی و بین المللی از نگاه مدیریت همکاری های علمی بین المللی دانشگاه که نهاد ارزیابی کننده و اجرایی این روند است، مطرح می شود. از آنجا که شکل شرکت دانشجویان در رقابت های علمی بین المللی با شرکت ایشان در انواع فرصت های مطالعاتی بین المللی متفاوت است و این حضور نیازمند ویژگی هایی علاوه بر توانمندی های فردی علمی پژوهشی هر دانشجو است لذا در ارزیابی این شرایط گروه آموزشی دانشکده مورد نظر نقش فعال تری را ایفا می کند تا دانشجویانی به این سفرها اعزام شوند که علاوه بر توانمندی های علمی و قابلیت های اخلاقی، واجد ویژگی های شخصیتی مناسب با یک کار تیمی و رقابتی، نیز باشند.

ماده 1. شرایط متقاضی

- 1-1- دانشجوی مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد یا دکتری دانشگاه

1-2- دارا بودن دست کم معدل ۱۸ برای دانشجویان مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد و دارا بودن دست کم میانگین نمرات ۱۷ و یا پذیرش/انتشار یک مقاله با نمایه ISI یا Scopus یا دو مقاله علمی- پژوهشی داخلی برای دانشجویان مقطع دکتری. (در صورتیکه دانشجویی واجد یکی از شرایط فوق نبود چنانچه از نظر میانگین نمرات، در بیست درصد اول هم ورودی های خود قرار گیرد، حضور وی در رقابت ها بلامانع است.)

1-3- تسلط به زبان مسابقه

در صورتی که زبان مسابقه انگلیسی باشد، داشتن یکی از شرایط زیر الزامی است:

الف) کسب نمره آیلتس (جنرال ۵,۵ یا آکادمیک ۵)

ب) کسب نمره تافل دست کم ۷۰ از آزمون IBT و ۵۰۰ از آزمون PBT و یا کسب حداقل پنجاه درصد از نمره آزمون های MSRT و TOLIMO

پ) فارغ التحصیلی در رشته های زبان و ادبیات انگلیسی (دست کم در یک مقطع تحصیلی به تشخیص گروه آموزشی ذیربط)

ت) فارغ التحصیلی از یکی از دانشگاه های انگلیسی زبان (دست کم در یک مقطع تحصیلی)

ث) در صورتی که زبان رسمی رقابت غیر انگلیسی باشد، تشخیص آشنایی کافی به زبان مورد نظر از راه ارائه مدرک معتبر گذراندن دوره فراگیری آن زبان و یا به عهده گروه آموزشی با همکاری استادان متخصص زبان مربوط خواهد بود .

ج) در صورت محقق نشدن هیچ یک از موارد فوق، تنها در موارد خاص، توانایی دانشجو در زمینه زبان خارجی می تواند توسط مصاحبه ای که دفتر همکاری های علمی بین‌المللی دانشگاه با حضور نماینده ای از گروه آموزشی مربوطه برگزار می کند، مورد ارزیابی قرار گیرد .

1-4- دانشجویان در هر مقطع می توانند دو بار در رقابت های علمی بین‌المللی شرکت نمایند. (دانشجویانی که به عنوان مربی تیم را همراهی می کنند از این قاعده مستثنی می باشند.)

ماده ۲ . شرایط مسابقه

برگزار کننده مسابقه باید از میان دانشگاه ها و یا مراکز علمی معتبر در سطح بین‌المللی باشد (سنجش اعتبار آن به پیشنهاد گروه آموزشی مربوط و شورای دانشکده و تأیید معاونت پژوهشی منوط خواهد بود.)

تبصره ۱: کلیه تیم های دانشجویی باید با حضور یک عضو هیئت علمی از دانشگاه علامه طباطبائی به عنوان سرپرست تیم در مسابقات شرکت نمایند. سرپرست تیم پس از معرفی به گروه و شورای پژوهشی دانشکده در قالب مأموریت اداری به مسابقه اعزام خواهد شد .

از جمله بخش هایی که منحصر به شیوه نامه شرکت دانشجویان در رقابت های علمی بین‌المللی متناسب با ماهیت این شیوه نامه ، در نظر گرفته شده است بخش شرایط انتخاب مربی است.

شرایط انتخاب مربی

مربی از بین دانشجویان یا فارغ التحصیلان رشته تحصیلی مرتبط با موضوع مسابقه با پیشنهاد سرپرست تیم انتخاب می شود. مربی دست کم باید دانشجوی کارشناسی ارشد رشته مرتبط باشد و سابقه ای مفید از شرکت در مسابقات بین المللی مشابه داشته باشد .

ماده ۳: مراحل درخواست

1-3 تکمیل فرم درخواست توسط متقاضی

2-3 تایید گروه تخصصی

3-3 تایید شورای آموزشی پژوهشی دانشکده

4-3 فرستادن مدارک توسط معاون پژوهشی دانشکده به معاونت پژوهشی دانشگاه

تبصره ۲: تقاضا باید دست کم سه ماه پیش از برگزاری مسابقه به معاونت پژوهشی دانشگاه فرستاده شود و پس از رسیدن کلیه مستندات ذکر شده در شیوه نامه به دست کارشناس مربوطه، دفتر همکاری های علمی بین المللی ظرف یک هفته درخواست کمک هزینه اعضای تیم را به معاونت مالی دانشگاه اعلام می نماید .

ماده ۴: مدارک مورد نیاز

1-4 فرم تکمیل شده ویژه شرکت دانشجویان در مسابقات علمی

2-4 اطلاعات مسابقه شامل بروشور و موارد دیگر جهت بررسی

3-4 اصل دعوتنامه به نام فرد و یا تیم متقاضی به علاوه تعهدنامه از اعضای تیم به التزام به رعایت قوانین و مقررات دانشگاه، التزام به کار عملی و استمرار عضویت و همت و دقت کافی برای پیشبرد اهداف

4-4 ارائه تأییدیه علمی و اخلاقی از دو عضو هیئت علمی دانشگاه

5-4 ارائه صورت جلسه گروه و شورای دانشکده

ماده ۵: تسهیلات

1-5 هزینه بلیت رفت و برگشت، خروج از کشور، روادید و ثبت نام در مسابقه از بودجه سالیانه معاونت پژوهشی، پیش از سفر پرداخت خواهد شد. در مورد کشورهایی که برای اخذ روادید نیاز به سفر به کشور ثالث باشد، هزینه بلیت رفت و برگشت و اخذ روادید کشور ثالث برای یکبار پرداخت خواهد شد. بدیهی است در صورت عدم موفقیت در اخذ روادید، هزینه بلیت رفت و برگشت به کشور ثالث به عهده متقاضی خواهد بود.

تبصره ۳: معادل مبلغ پرداختی از سوی دانشگاه، از دانشجو سفته دریافت خواهد شد و یا آنکه کمک هزینه پیش از سفر به حساب سرپرست تیم واریز شده و سرپرست تیم مکلف به ارائه مدارک تسویه حساب بعد از بازگشت از سفر به دفتر همکاری های علمی بین المللی دانشگاه است .

تبصره ۴: پرداخت هرگونه کمک هزینه ای برای ثبت نام و یا شرکت در مسابقه منوط به تکمیل مدارک کلیه اعضای تیم بر اساس مفاد ماده ۳ و ۴ می باشد .

ماده ۶: تسویه حساب

لازم است سرپرست تیم شرکت کننده حداکثر ۲ هفته پس از بازگشت از سفر موارد زیر را به معاونت پژوهشی دانشکده و از آنجا به معاونت پژوهشی دانشگاه بفرستد:

6-1-ارایه گزارش مکتوب از روند مسابقه و نتایج آن (مشمول بر گزارش سیر مسابقه ، جزئیات سفر و رتبه کسب و شده دیگر دستاورها و تجربیات مفید سفر)

6-2-گواهینامه شرکت در مسابقه برای همه اعضای تیم

6-3-اصل اسناد سفر (گذرنامه با مهر خروج و ورود، تصویر بلیت رفت و برگشت، برگه های مربوط به پرداخت هزینه روادید و خروج از کشور، برگه های مربوط به پرداخت هزینه ثبت نام در مسابقه)

6-4-محتوای علمی تأیید شده برای شرکت در مسابقات

6-5-کتاب، مقالات، مأخذی که به این منظور از محل اعتبارات دانشگاه تهیه و خریداری شده است .

ماده ۷: تعهدات

7-1-همه اعضای تیم شرکت کننده موظف هستند حداکثر سه ماه پس از بازگشت از سفر نسبت به برگزاری نشست علمی و یا کارگاه و ارائه دستاوردهای سفر در دانشکده اقدام کرده و تاییدیه برگزاری آن را از گروه مربوط دریافت نمایند و به معاونت پژوهشی دانشگاه ارائه کنند .

۷-۲-تسویه حساب و فارغ التحصیلی دانشجویان منوط به تسویه حساب هزینه های شرکت در مسابقه و ارائه گزارش کارگاه یا نشست خواهد بود..

در ادامه دو نمونه از مکاتبات مربوط به روند اجرایی این شیوه نامه جهت ارائه مثال هایی عملی می آید.

بسمه تعالی

شماره: ۸۱۸/۹۱۵:۹
تاریخ: ۱۳۹۶/۱۰/۱۰
پوسته:

جناب آقای دکتر حمیدرضا علوم‌ی یزدی
معاون محترم پژوهشی دانشگاه

شماره پیگیری ۲۵۵۷۹۵۴

با سلام

احتراما اسامی تیم موت مدیا (حقوق رسانه) دانشکده حقوق و علوم سیاسی به همراه مدارک تیم (شامل دعوتنامه، اسکن پاسپورت، توصیه نامه، مدارک زبان، مدارک آموزشی نشان دهنده معدل، رضایتنامه والدین) برای انجام روال اداری جهت استحضار به قرار زیر معرفی می گردد. همچنین جناب آقای دکتر بهرامی به شماره تماس ۰۹۳۶۵۶۳۵۹۳۵ به عنوان نماینده تیم جهت پیگیری امور مربوطه معرفی می شوند.

- سرکار خانم دکتر بهرامی
- سرکار خانم دکتر بهرامی
- سرکار خانم دکتر بهرامی
- سرکار خانم دکتر بهرامی

دکتر بهزاد رضوی فرد

معاون پژوهشی دانشکده حقوق و علوم سیاسی

راهنمای آماده‌سازی کتابچه و بروشور معرفی دانشگاه‌های ایران با رویکرد بین‌المللی‌سازی

زادمهر ترابی، دانشگاه سیستان و بلوچستان^{۱۶}

چکیده

این مقاله به معرفی نحوه تهیه مطالب کتابچه‌های راهنما و بروشورهای دانشگاهی با رویکرد بین‌المللی‌سازی می‌پردازد به نحوی که که کاربران بین‌المللی با مراجعه به آنها بتوانند اطلاعات مفید و جامعی را به دست بیاورند. مطالب این مقاله می‌پردازد به:

نحوه تهیه کتابچه معرفی دانشگاهها

لازم به ذکر است که در این مقاله مجال بحث در مورد نوع قطع و فرمت چاپ و قالب ظاهری و رنگ بندی صفحات و حجم مطالب و مواردی از این قبیل که بیشتر جنبه سلیقه‌ای و فردی دارند وجود ندارد و این موارد خود می‌توانند در جا و زمانی دیگر مورد بررسی واقع شوند.

مقدمه

در عصر انفجار اطلاعات، حتی دانشگاه‌ها، سازمانها، شرکتها و موسسات موفق نیز نیاز به معرفی پیوسته سازمان خود دارند، چرا که دانشگاهها و شرکتها گوناگون پیوسته ارتقا می‌یابند و می‌توانند رقیبانی بسیار جدی برای دانشگاهها و شرکتها پیشین شوند. این معرفی می‌تواند از طریق تبلیغات تلویزیون، رادیو، اینترنت، کتابچه‌های راهنما و بروشورهای گوناگون صورت پذیرد. در ادامه به بررسی مواردی از این قبیل می‌پردازیم:

چرا کتاب‌ها و بروشورهای بین‌المللی را چاپ می‌کنیم، چه موضوعات و مواردی در آن‌ها آورده می‌شود، چگونه می‌توان آنها را به روز نمود و چه تصاویری در آنها استفاده می‌شود.

در دنیای امروز که عصر فراوانی اطلاعات و تبلیغات است اگر دانشگاهها توان معرفی و بازنمایی شایستگی‌ها و توان علمی، پژوهشی و کارآفرینی خود را نداشته باشند، علیرغم داشتن توان و شایستگی بالا در موارد ذکر شده، توان رقابت و حضور فعال در بین انبوه دانشگاههای بین‌المللی را از دست خواهند داد و به تدریج دچار تنزل جایگاه علمی خواهند شد. بدیهی است که تلاشهای مسولین دانشگاه در راستای تقویت دانشگاه و پویایی و موفقیت‌های علمی دانشجویان و اساتید نیاز به معرفی و بازتاب گسترده در سطح دانشگاه، کشور، و خارج از مرزها دارد. برای این منظور لازم است که فعالیتهای چشمگیر دانشگاه در کتابچه دانشگاه به همراه توضیحات کامل، جداول، نمودارها و عکسهای مناسب به معرض نمایش گذاشته شوند تا دانشجویان، اساتید و تمامی علاقه‌مندان بتوانند از آخرین وضعیت پیشرفتهای علمی و بنیادین دانشگاه مورد نظر مطلع گردند.

این امر به ویژه در مورد دانشجویان و اساتیدی که از دیگر کشورها می‌خواهند برای تحصیل یا تدریس و پژوهش اقدام به ثبت نام و ورود به دانشگاه مورد نظر کنند بسیار مهم به نظر می‌رسد.

¹⁶ zadmehrtorabi@lihu.usb.ac.ir

۱. عنوان: شایسته تر است که عنوانی در خور و مناسب برای کتابچه و بروشور در نظر گرفت که متناسب با اهداف بلند مدت و حال و هوای دانشگاه مورد نظر در آن دوره مورد نظر باشد؛ به عنوان مثال، تدبیر و تلاش عنوان کتابچه راهنمای دانشگاه سیستان و بلوچستان در دوره ۹۳ تا ۹۶ است.
 ۲. صفحه مشخصات کتابچه: در این صفحه عنوان، مدیر پروژه، و سایر دست اندرکاران تهیه کتابچه، تیراژ و نام چاپ خانه و ناشر گنجانده می شوند.
 ۳. مشخصات آدرس و شماره تلفن، فکس و ایمیل دفتر بین الملل در این قسمت گنجانده می شوند.
 ۴. بیانیه ی ماموریت (Mission Estatement) دانشگاه که بیان کننده اهداف بلند مدت و چشم انداز دانشگاه است در این صفحه بیان می شود.
 ۵. صفحه عکس مسوولین بلند پایه دولتی
 ۶. صفحه پیام ریاست دانشگاه به دانشجویان و اساتید
 ۷. فهرست مطالب :
- فهرست مطالب بستگی به نوع دانشگاه یا پژوهشکده دارد و می تواند بسته به نظر مدیران با یکی از معاونت های پژوهشی، آموزشی و یا دانشجویی و یا حتی معاونت فرهنگی شروع شود. در ادامه نمونه ای که بسیار پر کاربرد است تشریح شده است:

۷.۱. مقدمه ای بر پژوهش و فناوری در دانشگاه

در این بخش مقدمه ای بر اهمیت پژوهش در دانشگاه ذکر می شود و بعد برنامه های راهبردی حوزه معاونت پژوهشی و فناوری تشریح می شوند. البته این برنامه ها خود می توانند به برنامه های کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت تقسیم شوند. همچنین برجسته ترین فعالیت های پژوهشی انجام شده در آن سال یا دوره خاص می تواند در این بخش ذکر شود. همچنین تصویب، اصلاح و بازبینی آیین نامه ها جهت ارتقای سطح کیفی فعالیت های پژوهشی می توانند در این قسمت آورده شوند. این بخش می تواند به معرفی موارد ذیل نیز بپردازد:

آزمایشگاه مرکزی:

ایده ایجاد آزمایشگاه مرکزی بر مبنای متمرکز نمودن مجموعه تجهیزات آزمایشگاهی تحت مدیریت یکپارچه با هدف استفاده بهینه و فراگیر از امکانات شکل گرفته است. در این بخش بهتر است دستگاههای موجود در آزمایشگاه ها به ویژه به زبان انگلیسی و برای دانشجویان علاقه مند خارجی معرفی گردند.

اداره نشریات و مجلات علمی :

ادارات نشریات علمی با هدف بررسی و تایید نشریات علمی واحدهای دانشگاهی تاسیس می شوند. این ادارات در جهت لزوم اهمیت چاپ و انتشار نشریات علمی و زمینه های وابسته، در راستای ارتقای سطح کمی و کیفی نشریات دانشگاهی گام بر می دارند. و نیز مجلاتی که در سال های اخیر مجوز انتشار گرفته اند در این قسمت معرفی می شوند.

آمار فعالیت های پژوهشی: آمار فعالیت های پژوهشی دانشگاه شامل تعداد مقالات و کتب منتشره در مجلات Scopus, JCR, ISC، می باشد. میزان گرنت های پژوهشی نیز می توانند در این قسمت ذکر شوند.

مرکز کرسی نظریه پردازی، نقد و مناظره:

بر اساس ارشادات مقام معظم رهبری، هیات حمایت از کرسی های نظریه پردازی و نقد و مناظره در هفدهم بهمن ماه ۱۳۸۲ از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی تاسیس گردید. مبانی شکل گیری این هیات و اساسا کرسی های نظریه پردازی، نقد و مناظره از زبان مقام معظم رهبری عبارت است از:

" برای بیدار کردن عقل جمعی، چاره ای جز مشاوره و مناظره نیست و بدون فضای انتقادی سالم و بدون آزادی بیان و گفتگوی آزاد با "حمایت حکومت اسلامی" و " هدایت علما و صاحب نظران" تولید علم و اندیشه دینی و در نتیجه، تمدن سازی و جامعه پردازی، ناممکن یا بسیار مشکل خواهد بود..."

مرکز رشد واحدهای فناور: مرکز رشد واحدهای فناور با اهداف ذیل صورت گرفته است:

۱. تسریع زمان رشد شرکت های نوپا تا سه برابر
۲. افزایش نرخ بقای شرکتهای جوان تا ۸۰ درصد
۳. تجاری سازی تکنولوژی و تولید ثروت از علم و تحقیقات
۴. کاهش ریسک سرمایه گذاری روی شرکتهای جوان

فعالیت های مراکز رشد در جهت جذب و آموزش صاحبان ایده، اعم از دانشجو و عضو هیات علمی در راستای راه اندازی و آموزش واحدهای فناور، توسعه خدمات و تجاری سازی محصولات دانشگاهی در این بخش معرفی می گردند.

مرکز کار آفرینی:

در سیر تحول دانشگاه ها ، شاهد گذار از دانشگاه های نسل اول آموزش محور و نسل دوم پژوهش محور به دانشگاه های کار آفرین نسل سوم هستیم. در رتبه بندی دانشگاه های جهان شاخص های نوآوری، ثبت اختراعات، کار آفرینی، ضریب اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی و همکاری های صنعت و دانشگاه از اهمیت ویژه ای برخوردار هستند. در ایران نیز، این ماموریت مورد توجه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه های مادر و بزرگ کشور قرار گرفته است. مرکز کارآفرینی دانشگاه سیستان و بلوچستان نیز مانند سایر دانشگاه های ایران، با انجام ماموریت دست یابی به کارآفرینی، برنامه های آموزشی پژوهشی، مشاوره و ترویج کارآفرینی را در میان جامعه اعضای هیات علمی، کارکنان دانشجویان و فارغ التحصیلان دانشگاهی در اولویت کاری قرار داده است.

چشم انداز مرکز کار آفرینی: مرکز کارآفرینی دانشگاه قصد دارد بابرخورداری از تجربه و توان علمی اعضای هیات علمی و ظرفیتهای دانشجویی، ساختار منعطف و فناوری کارآمد، یکی از مراکز سرآمد منطقه در زمینه آموزش، ترویج و مشاوره کارآفرینی باشد، به گونه ای که دانش آموختگان دانشگاه، کارآفرین بوده و در جهت توسعه فن آفرینی و اقتصاد دانش بنیان گام بردارند.

سایت و آزمایشگاه انرژی های تجدیدپذیر:

با توجه به این که استان سیستان و بلوچستان به عنوان مستعدترین استان در استحصال انرژی خورشید، باد و امواج دریا، نیازمند یک مرکز تحقیقات در زمینه انرژی های تجدید پذیر و کاربردهای آن در رفع نیازهای منطقه به انرژی الکتریکی می باشد، دانشگاه سیستان و بلوچستان به عنوان قطب علمی جنوب شرق آماده پذیرش دانشجویان و محققین بین‌المللی علاقه مند بر تحقیق و مطالعه بر روی انرژی های تجدید پذیر در سایت و آزمایشگاه انرژی های تجدیدپذیر خود می باشد.

انعقاد تفاهم نامه های همکاری های گوناگون پژوهشی با سایر ارگانها، دانشگاهها و پژوهشکده ها: دانشگاهها ناگزیر از انعقاد تفاهم نامه های همکاری های گوناگون پژوهشی با سایر ارگانها، دانشگاهها و پژوهشکده ها هستند. دانشگاه سیستان و بلوچستان نیز در زمینه هایی از قبیل ذیل تفاهمنامه داشته و آماده خدمات رسانی به دانشجویان و محققین بین‌المللی است:

۱. انعقاد تفاهم نامه همکاری های پژوهشی دانشگاه با وزارت نیرو
۲. تفاهم نامه ساخت نیروگاه ۵۰ مگاواتی و احداث پژوهشگاه انرژی خورشیدی توسط شرکت اسپانیایی NERTA
۳. امضای تفاهم نامه همکاری های علمی، آموزشی و پژوهشی با دانشگاه تهران
۴. مرکز مطالعات شبه قاره هند و آسیای جنوبی
۵. مرکز پژوهشی گیاهان دارویی و زینتی
۶. پژوهشکده علوم زمین و جغرافیا
۷. پژوهشکده فناوری نانو
۸. مرکز نوآوری و شکوفایی
۹. انجمن پژوهشگران جوان

.....

۱۰. کنفرانس ها و همایش های علمی برگزار شده:

یکی از بخشهای بسیار مهم برای دانشجویان و محققین بین‌المللی اطلاع از کنفرانس ها و سمینارهای بین‌المللی برگزار شده در هر دانشگاه است. لذا ضروری است که بخش و فضای مناسبی برای این منظور در نظر گرفته شود.

معرفی کتابخانه مرکزی و سایر کتابخانه ها:

یکی از مهم ترین بخش های کتابچه های راهنمای دانشگاهها معرفی کتابخانه مرکزی و سایر کتابخانه ها است. البته یکی از برجسته ترین موارد قابل ذکر برای دانشجویان و محققین بین‌المللی دستاوردهای کتابخانه های مرکزی در سال های اخیر، دسترسی آنلاین مستقیم از طریق ناشر اصلی به چهار پایگاه اطلاعاتی ذیل می باشد: Taylor & Francis, Springer, Scopus, Science Direct می باشد.

معرفی موسسه چاپ و نشر دانشگاه:

بیشتر دانشگاهها جهت درآمدزایی و حل مشکلات استان های خود در زمینه چاپ و نشر اقدام به تاسیس موسسه چاپ و نشر می نمایند. معرفی این بخش در کتابچه راهنما دارای اهمیت می باشد.

معرفی برگزاری آیین هفته پژوهش:

یکی از بخشهای بسیار مهم برای دانشجویان و محققین بین‌المللی اطلاع از فعالیتهای پژوهشی می باشد. در این راستا موارد ذیل قابل معرفی و شایان ذکر در کتابچه دانشگاه هستند:

۱. مراسم نمایشگاههای دستاوردهای پژوهشی استان
۲. برگزاری همایش ها، سخنرانی های علمی، و کارگاه های آموزشی توسط دانشکده ها

۳. مراسم تجلیل از پژوهشگران برتر دانشگاه
۴. حضور دانشگاه در نمایشگاه دستاوردهای پژوهش و فناوری کشور
۵. معرفی ایده‌های برتر پژوهشی و استارت‌آپ‌های دانشگاهی نیز بخش مهمی از فعالیتهای پژوهشی دانشگاهی را تشکیل می‌دهند.

معرفی دفتر ارتباط دانشگاه با صنعت و جامعه:

این دفتر وظایف زیر را به عهده دارد:

۱. امضای تفاهم‌نامه با سازمان‌های دولتی و مراکز صنعتی
۲. شناسایی مراکز صنعتی منطقه و کشور جهت تعیین ظرفیت‌های موجود به منظور اعزام کارآموز
۳. صدور معرفی‌نامه به دانشجویان جهت پذیرش کارآموزی و نظارت بر نحوه کارآموزی آنها
۴. به روز رسانی سایت ارتباط با صنعت
۵. انعقاد تفاهم‌نامه‌ها و نشست‌های متعدد با سازمان‌های دولتی و غیردولتی جهت افزایش ارتباطات و تصحیح نگرش جامعه نسبت به دانشگاه در حوزه پژوهش و فناوری

مدیریت فناوری اطلاعات دانشگاه :

دانشگاههای ایران اهداف ذیل را از مدیریت فناوری اطلاعات دانشگاه‌ها دنبال می‌نمایند که جا دارد در کتابچه‌های راهنمای دانشگاهها به آنها اشاره شود:

ایجاد شبکه اینترنت داخلی، ارتباط کلیه واحدهای آموزشی و اداری دانشگاهها با به کارگیری فناوری مدرن فیبرنوری و ارتباطات سریع کابلی و تقویت کانال‌های متعدد ارتباطی و مخابراتی با شبکه جهانی اینترنت.

به عنوان مثال دانشگاه سیستان و بلوچستان با داشتن حدود ۴۰ کیلومتر فیبر نوری و ۵۰۰۰ نود شبکه دارای یکی از گسترده‌ترین شبکه‌های فیبر نوری دانشگاهی کشور می‌باشد. این مرکز با فراهم کردن ارتباط پرسرعت و وسیع به شبکه جهانی اینترنت با پهنای باند متقارن ۶۰۰ مگابیت در ثانیه و همچنین اتصال به شبکه اینترنت کشور با پهنای باند متقارن ۸۰ مگابیت در ثانیه دارای عرض باند ارتباط اینترنت و اینترنت وسیعی در میان دانشگاه‌های کشور می‌باشد.

معرفی مرکز آموزش‌های الکترونیکی:

این بخش نیز از بخشهای مورد توجه دانشجویان و محققین بین‌المللی می‌باشد و گنجانیدن آن در کتابچه راهنمای دانشگاه‌ها فوق‌العاده دارای اهمیت می‌باشد.

آموزش الکترونیکی به عنوان استفاده از رسانه‌های الکترونیکی به همراه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات به منظور اهداف آموزشی اطلاق می‌شود. در واقع آموزش الکترونیکی در عصر جهانی سازی شده و سریع‌امروزی به عنوان یک ضرورت مطرح است زیرا یکی از بهترین راهبردها برای تحقق عدالت اجتماعی در حوزه آموزش با شعار "آموزش عالی با کیفیت برای همه" می‌باشد.

اهداف مرکز آموزش‌های الکترونیکی را می‌توان در موارد ذیل خلاصه نمود:

۱. پاسخگویی به نیازهای روزافزون آموزش عالی در سطح جامعه از طریق پذیرش در مقاطع و گرایش‌های مختلف

۲. توسعه و گسترش رشته‌ها و گرایش‌های موجود دانشگاه با ارایه در محیط الکترونیکی
۳. ایجاد زمینه مناسب برای افزایش دسترسی به آموزش عالی و حذف محدودیت‌های مکانی و زمانی
۴. استفاده از اساتید مجرب بدون توجه به محدودیت‌های زمانی و مکانی
۵. کاهش مشکلات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی ناشی از مهاجرت جوانان به شهرهای دیگر و خارج از کشور

معرفی همکاری‌های علمی و بین‌المللی:

یکی از مهمترین بخش‌هایی که می‌بایست در کتابچه‌های راهنمای دانشگاهی به منظور جذب دانشجو و محققین بین‌المللی گنجانده شود همکاری‌های علمی و بین‌المللی است. در بیشتر دانشگاه‌های ایران همکاری‌های علمی و بین‌المللی در سطوح مختلف، به ویژه در دوره‌های تحصیلات تکمیلی از اولویت‌های مهم دانشگاه‌ها می‌باشد و البته این امر در مورد دانشگاه سیستان و بلوچستان نیز صدق می‌نماید.

دانشگاه سیستان و بلوچستان به عنوان باسابقه‌ترین و بزرگترین دانشگاه منطقه‌ی جنوب شرق کشور موقعیت محوری و بین‌المللی مهمی را در مجاورت کشورهای شبه قاره و دریای عمان داراست.

در این بخش کتابچه راهنمای دانشگاه‌ها می‌توان به اهم فعالیت‌های بین‌المللی انجام شده اخیر دانشگاه‌ها اشاره نمود که در مورد دانشگاه سیستان و بلوچستان عبارتند از:

۱. تفاهم نامه‌های منعقد شده در دو سال اخیر که از این بین به پنج مورد اکتفا می‌گردد:

الف- تفاهم نامه همکاری با دانشگاه گوانگژو چین در سال ۱۳۹۵

ب- تفاهم نامه همکاری با دانشگاه خرونینگ هلند در سال ۱۳۹۵

پ- تفاهم نامه همکاری با دانشگاه پوانی کشور کنیا در سال ۱۳۹۴

ت- تفاهم نامه همکاری با دانشگاه کنیا تا کشور کنیا در سال ۱۳۹۴

ث- تفاهم نامه دوره دکتری مشترک بیوتکنولوژی کشاورزی با بنیاد علم پاکستان در سال ۱۳۹۶

۲. عضویت در مجامع علمی بین‌المللی نیز برای دانشجویان، و اساتید بین‌المللی بسیار قابل توجه می‌باشد و شایسته است که بخش مناسبی نیز به این اطلاعات تخصیص داده شود. به عنوان مثال به چند مورد از عضویت‌های دانشگاه سیستان و بلوچستان در مجامع علمی بین‌المللی اشاره می‌شود:

الف- کنسرسیوم بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در دانشگاه‌های ایران (IHEI)

ب- اقدامات اعتماد ساز آموزشی قلب آسیا-پروژه استانبول (E-CBM)

پ- اتحادیه جهانی دانشگاه‌ها (IAU)

ت- کمیته علوم و تکنولوژی کشورهای اسلامی (COMSTECH)

ث- کمیسیون علوم و تکنولوژی برای توسعه پایدار در آسیای جنوب شرق (COMSATS)

۳. سایر فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها نیز شایان ذکر می‌باشند. در مورد دانشگاه سیستان و بلوچستان می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

الف- برگزاری همایش بین‌المللی سیمای حضرت محمد (ص) در هنر، اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

ب- بازدید مقامات ارشد ایالت بلوچستان پاکستان از دانشگاه در اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

پ- برگزاری چهارمین نشست RTG اقدامات اعتماد ساز آموزشی کشورهای قلب آسیا -پروژه استانبول، در اسفند ماه ۱۳۹۴

ت- اعطای دبیر خانه پروسه استانبول و ارتقای سطح آموزش عالی در افغانستان به دانشگاه سیستان و بلوچستان از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سال ۱۳۹۵

.....

معرفی معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی:

از دیگر بخشهای مورد توجه دانشجویان و اساتید بین المللی می توان به معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاهها اشاره نمود.

در ادامه معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان معرفی می گردد:
دانشگاه سیستان و بلوچستان با توجه به رسالت خطیر آن در جهت توسعه آموزش عالی در منطقه و با در نظر گرفتن نیازها و کمبودهای استان و با تعریف سه هدف ویژه، گام های ارزشمندی را برداشته است که عبارتند از:

الف: تولید علم

ب: دانش فنی

پ: کار آفرینی

راهکارهای لازم برای نیل به اهداف فوق:

الف- افزایش کمی و کیفی دوره های کارشناسی ارشد و دکتری و فراهم نمودن زمینه های تحقیق و پژوهش

ب- توسعه متوازن و هدفمند تحصیلات تکمیلی

پ- بهبود هرم استاد به دانشجو

ت- برنامه ریزی به منظور جذب دانشجویان و دانش اموزان نخبه

ث- توسعه رشته های بینا رشته ای

ج- توسعه آموزش مجازی و پذیرش دانشجو در رشته های مختلف به صورت مجازی

چ- توسعه همکاری های علمی و بین المللی

ح- بازنگری و بررسی سرفصل دروس رشته های مختلف و برنامه های درسی

خ- توسعه استفاده از فناوری اطلاعات در فعالیت های آموزشی دانشگاه و تحول کیفی در نظام آموزشی با بهره گیری از شیوه های نوین آموزشی

د. نظارت عالی بر روند فعالیت های آموزشی به ویژه محتوای آموزشی

ذ- معرفی دهه ی سر آمدی آموزش در دانشگاه

ر- معرفی دفتر استعدادهای درخشان

ز- معرفی دفتر نظارت و ارزیابی و دبیر خانه هیات نظارت و ارزیابی استانی

.....

معرفی معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه :

این بخش می تواند به معرفی زیر مجموعه های ذیل بپردازد:

اداره فرهنگی: شامل تشکلهای و نهادهای ، برنامه های فرهنگی اجرا شده، مقام های کسب شده توسط دانشجویان در عرصه های

فرهنگی و علمی ، دستاوردهای انجمن های علمی دانشجویی در زمینه اختراعات و نوآوری

نشریات دانشجویی منتشر شده

فعالیت‌های انجمن‌های علمی دانشجویی

.....

معرفی معاونت دانشجویی:

مهمترین بخش‌هایی که برای دانشجویان به ویژه دانشجویان از سایر کشورها نیاز به معرفی دارند عبارتند از:

مقدمه: اداره امور خوابگاه‌ها

اداره وام و رفاه

اداره امور تغذیه

مرکز مشاوره

مرکز بهداشت و درمان

اداره تربیت بدنی و فوق برنامه

افتخارات کسب شده در میادین ورزشی توسط دانشجویان

برگزاری مسابقات و جشنواره‌های ورزشی

.....

در برخی موارد اطلاعاتی راجع به معاونت‌ها و ادارات ذیل نیز می‌تواند برای دانشجویان و محققین بین‌المللی مفید واقع شود:

معاونت پشتیبانی

امور مالی

امور اداری و پشتیبانی

معاونت طرح و توسعه

مدیریت امور طرح‌های عمرانی

مدیریت برنامه ریزی و توسعه منابع انسانی

طرح‌های عمرانی

دفتر امور شاهد و ایثارگر

نتیجه:

از آن چه گفته شد نتیجه می‌توان گرفت که کتابچه‌های معرفی دانشگاه‌ها باید به روزترین، مفیدترین و جذاب‌ترین اطلاعات و عکس‌های دانشگاه مورد نظر را به خصوص برای دانشجویان، محققین و اساتید بین‌المللی در خود بگنجانند. البته بدیهی است که نمی‌توان شیوه یکسانی برای نگارش کتابچه راهنما برای تمامی دانشگاه‌ها و پژوهشکده‌ها صادر نمود اما آن چه ذکر شد می‌تواند برای مدیران و کارمندان دفاتر بین‌الملل و روابط عمومی دانشگاه‌ها به عنوان مدلی ابتدایی اما کارگشا به کار رود.

منابع:

۱. تدبیر و تلاش. کتابچه راهنمای دانشگاه سیستان و بلوچستان - مدیر پروژه: علیرضا بندانی، ۱۳۹۶
۲. دانشگاه و جهانی شدن. ترجمه شروین مقیمی زنجان و رضا باقری. پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی. ۱۳۸۸
۳. نظامنامه‌ها و آیین‌نامه‌های بین‌المللی دانشگاه تهران - ۱۳۹۰
۴. www.usb.ac.ir
۵. www.msrt.ir

پروژه‌ی بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌های ایران و تجربه دانشگاه شهید چمران اهواز در تدوین برنامه استراتژیک بین‌المللی‌سازی

یدالله مهرعلی‌زاده^{۱۷}

طیبه خبیر^{۱۸*}

دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی، دانشگاه شهید چمران اهواز، تیرماه ۱۳۹۷

چکیده:

مقاله حاضر با هدف بررسی تجربه دانشگاه شهید چمران در زمینه بین‌المللی‌سازی نگارش یافته است. نظر به اهمیت موضوع و ضرورت حرکت به سمت بین‌المللی‌سازی دانشگاه شهید چمران تلاش گردید با بهره‌گیری از روش آمیخته، مدلی برای توسعه و تقویت بین‌المللی‌سازی دانشگاه تدوین گردد. لذا پروژه بین‌المللی‌سازی دانشگاه شهید چمران اهواز در چند مرحله متوالی در دستور کار قرار گرفت. مراحل نظیر شناسایی چالش‌های بین‌المللی‌سازی، آگاه‌سازی هیئت رئیسه، روسای دانشکده‌ها، مدیران گروه‌های آموزشی، دانشجویان و کارکنان دانشگاه، تدوین مشارکت‌مدار اهداف کلان، راهبردها و برنامه‌های عملیاتی گروه‌های آموزشی، دانشکده‌ها، معاونت‌های شش‌گانه و دانشگاه، طی برگزاری جلسات کارشناسی انجام گرفت و ایجاد وفاق دانشگاهی در خصوص نقشه راه دانشگاه در کارگروهی بحث گردید. در پایان برنامه راهبردی بین‌المللی‌سازی دانشگاه طی سال‌های ۱۳۹۷ لغایت ۱۴۰۱ تدوین و برای اجرا به دانشکده‌ها ابلاغ گردید.

این مقاله بر آن است تا موضوع بین‌المللی‌سازی دانشگاه و تجربه دانشگاه شهید چمران اهواز در این زمینه را در چند محور مورد بررسی قرار دهد:

۱. زمینه‌های شکل‌گیری بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها

۲. روند بین‌المللی‌سازی در آموزش عالی ایران

۳. تجربه بین‌المللی‌سازی در دانشگاه شهید چمران اهواز

در ادامه هر یک از موارد فوق بررسی خواهد شد.

زمینه‌های شکل‌گیری بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها چیست؟

^{۱۷}استاد دانشگاه شهید چمران، مشاور عالی ریاست دانشگاه در حوزه‌ی بین‌المللی‌سازی، مجری طرح تدوین برنامه استراتژیک بین‌المللی‌سازی دانشگاه.

YMEHRALIZADEH@GMAIL.COM

^{۱۸}کارشناس ارشد رشته مدیریت اجرایی - گرایش بازاریابی، کارشناس پروژه‌ی بین‌المللی‌سازی در دانشگاه شهید چمران،

ZIBAKHABIR@YAHOO.COM

دانشگاه به عنوان یک نهاد پایه‌گذار تمدن، ماهیتی فرا ملی دارد. زیرا تمدن‌ها در طول تاریخ در نتیجه برخورد های معرفتی و علمی رشد یافته و بارور شده‌اند؛ از این رو مانع‌گذاری بر سر راه بالندگی آن، نتیجه‌ای جز ایجاد محدودیت و کاستی در کسب معرفت و بصیرت نخواهد داشت، و این امر خلاف ذات کمال جوی انسان است. "آموزش عالی" به عنوان مجموعه‌ای از فعالیت‌های پیچیده و هوشمندانه انسانی که به مقولات دانش، تولید دانش و انتقال دانش، آن‌هم در سطوح بالا و به شیوه‌های ژرف نگرانه، می‌پردازد، قدمت بسیار طولانی دارد و نباید تنها فعالیت‌هایی محسوب شود که در دانشگاه‌ها صورت می‌گیرد. به عبارت دیگر، بر خلاف شیوه مرسوم در ادبیات رسمی، "آموزش عالی" را نباید برابر با "دانشگاه‌ها" دانست و در نتیجه نباید پیدایش آموزش عالی را از طریق پیدایش دانشگاه‌ها بازشناخت. در واقع دانشگاه‌های جدید، که با تاسیس دانشگاه پاریس در سال ۱۰۰۰ میلادی و دانشگاه بولونیای ایتالیا در ۱۲۰۰ میلادی پا به عرصه وجود نهادند، خود محصول گذر از تحولات تکاملی و پیچیده‌ای است که در عرصه حیات معنوی و فکری بشر رخ داد و فعالیت‌های ساده معطوف به دانش‌پژوهی و علم‌آموزی انسانی را دستخوش تغییرات اساسی کرد. به همین ترتیب، در جهان فعلی که ضرورت گفت‌وگوهای علمی در تمام سطوح مورد تأکید بزرگان دانش و معرفت قرار گرفته است، محدود کردن دانش و دانشگاه به عنوان متولی این گونه مباحثات علمی، به معنای برقراری وضعی غیرطبیعی و تثبیت وضعیتی غیرذاتی است.

اساساً بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها پیامدهای مثبت فراوانی هم‌چون گسترش مهارت‌های ارتباطی بین فرهنگی، انتقال تکنولوژی، افزایش زمینه‌های مطالعاتی، فراهم شدن فرصت لازم برای جذب اساتید و دانشجویان خارجی، تقویت تحقیقات و تولیدات علمی، بهره‌وری اقتصادی و منافع مالی در پی خواهد داشت.

علاوه بر این پیامدهای مثبت، گرایش امروزه آموزش عالی به سمت بین‌المللی‌سازی را ناشی از چند دلیل کاملاً شناخته‌شده دانسته‌اند:

الف- بین‌المللی‌شدن بخشی از هویت اصیل دانشگاه است و تعریف مأموریت دانشگاه بدون توجه به رویکرد بین‌المللی آن نارسا خواهد بود. زیرا اصالت دانشگاه به تولید علم، آموزش و پژوهش و ارائه خدمات ترویجی است که بدون اشتراک تجارب جهانی موجب نقصان در کارکردهای دانشگاه خواهد شد.

ب- الزامات علمی و شغلی برای فارغ‌التحصیلان منتج به تقاضای فزاینده برای جهانی شدن جوامع، اقتصاد و بازار کار گردیده است. از این رو، آموزش عالی باید تمهیدات مناسبی برای آن در پیش بگیرد. این الزامات نه تنها شامل داشتن دانش شغلی و علمی است، بلکه مواردی چون چندزبانه بودن، داشتن مهارت‌ها و نگرش‌های بین فرهنگی را نیز در بر می‌گیرد. از سوی دیگر، بهره‌مندی از سطحی از تخصص و ضرورت سرمایه‌گذاری‌های وسیع برای برخی از حوزه‌های تحقیقاتی و رشد و توسعه در گرو کارهای مشترک و همکاری‌های بین‌المللی فشرده می‌باشد (گیانک^{۱۹}، ۲۰۰۳).

ج- دلیل آخر اهمیت یافتن چنین موضوعی این است که جذب دانشجویان خارجی، عامل مهمی در درآمد سازمانی و صرفه اقتصاد داخلی است. هم‌چنین، استفاده از تکنولوژی‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی در انتقال دانش و نقش بازیگران خصوصی در آن، دلالت بر این امر دارد که مرزهای ملی و عملکرد دولت‌های داخلی در آموزش نامشخص است (گیانک، ۲۰۰۳).

باید در نظر داشت که در زمینه جهانی شدن و بین‌المللی شدن دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد (مهرعلی زاده، ۱۳۸۲). به گفته مان و الم انتری (۲۰۱۰) در موضوع جهانی شدن آموزش عالی، غالباً فرآیندی مورد نظر است که از طریق آن جهان ما به هم

¹⁹ Qiang

پیوسته و وابسته‌تر می‌شود چرا که جریان دانش، انسان‌ها، فرهنگ‌ها، ایده‌ها و تجارت، به واسطه جهانی شدن افزایش می‌یابد. از سوی دیگر در مواردی که بر بین‌المللی شدن یا بین‌المللی‌سازی آموزش عالی تأکید می‌شود برنامه‌ها و سیاست‌های خاص اتخاذ شده توسط دولت‌ها، سیستم‌های دانشگاهی، مؤسسات و حتی گروه‌ها به صورت انفرادی برای هماهنگی با پدیده جهانی شدن مورد توجه قرار می‌گیرد.

در واقع بین‌المللی‌سازی، پاسخی برنامه‌ریزی شده به پدیده جهانی شدن است اما بین این دو مفهوم نیز از منظر مبتنی بر حیطه کنترل، می‌توان تفاوت‌هایی قائل شد، چرا که جهانی شدن و اثرات آن خارج از کنترل هر بازیگر یا مجموعه بازیگران است اما در بین‌المللی‌سازی، راهبردهایی برای جوامع و مؤسسات مطرح می‌شود که از پاسخ به تقاضاهای نشأت گرفته از تلاش برای جهانی شدن حاصل می‌گردند. به بیانی دیگر بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، به معنای آماده کردن افراد برای کار در یک جهان یکپارچه است (ویلیکینس و هدوسمن، ۲۰۱۱).

بنابراین بین‌المللی‌سازی را می‌توان این گونه تعریف کرد:

پروژه الحاق یک بعد بین‌المللی / بین فرهنگی به آموزش، پژوهش و خدمات مؤسسات است (نایت^{۲۰}، ۱۹۹۳).

اما در بیان سیر تاریخی بین‌المللی‌شدن دانشگاه، دویت و جی‌دیلیو ام^{۲۱}، ۲۰۰۱، در کتاب "بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در آمریکا و اروپا" شرح جالبی از شکل‌گیری این پدیده در بستر تاریخ ارائه می‌دهند. ایشان بیان می‌دارند که برای شناسایی خصوصیات منحصر به فرد این پدیده لازم است که ریشه‌های تاریخی آن را جستجو نماییم.

آنان در ادامه بیان می‌دارند که بر اساس دیدگاه آلتباخ^{۲۲} (۱۹۹۸، ۳۷۸) دانشگاه نهادی همواره جهانی بوده و ریشه‌ی تاریخی آن به اروپای قرون وسطی بر می‌گردد. بیشتر مطالب منتشر شده درباره بین‌المللی‌سازی به بازه زمانی قرون وسطی تا پایان قرن هجده بر می‌گردد. در این دوران علاوه بر زوار مذهبی، دانشجویان و اساتید دانشگاهی هم سفرهایی انجام می‌دادند با این تفاوت که حرکت دسته دوم برای زیارت آرامگاه مسیح یا قدیسین نبود بلکه برای بازدید از شهری دانشگاهی به قصد فراگیری دانش، یافتن دوست و گذراندن اوقات فراغت بود. ذکر این نکته ضروری است که بازدید علمی خیلی پیشتر از قرن ۱۲ میلادی شروع گردید ولی در این قرن بود که پدیده متداولی گشت. به طور دقیق‌تر در قرون ۱۲ و ۱۳ میلادی، زمانی که تعداد دانشگاه‌ها کم و گستردگی آنان در سطح اروپا محدود بود، تعدادی از افراد سعادتمند و مشتاق کسب تحصیلات عالی، مجبور می‌شدند خانه‌های خود را ترک گویند و مسافت‌های طولانی را به سوی محل تحصیل انتخابی خود طی نمایند (دریدر سیمونس^{۲۳}، ۱۹۹۲، ۲۸۱-۲۸۰).

دویت و جی‌دیلو ام (۲۰۰۱)، بعد بین‌المللی‌سازی آموزش عالی را تا قبل از قرن ۲۰ یک بعد کمابیش جزئی و فردی قلمداد می‌کند و بیان می‌دارد که تنی چند از پژوهشگران، صدور مدل‌های آموزش عالی در این قرن را به عنوان یکی از مظاهر بین‌المللی‌سازی قلمداد کرده‌اند. اگرچه پذیرفتن چنین ادعایی سخت است به دلیل آن که در این قرن هنوز مفهوم دولت ملی شکل نگرفته است. به هر حال قبل از جنگ جهانی دوم و بعد از آن، این رویدادها بیشتر ساختاریافته می‌گردد و به فعالیت‌ها، برنامه‌ها، و پروژه‌ها تبدیل می‌شود، علی‌الخصوص در آمریکا و به طور نامحسوسی در اروپا. برنامه‌های ملی کمک هزینه تحصیلی برای

²⁰ Knight

²¹ de Wit, J.W.M.

²² Altbach

²³ De Ridder-Symoens

دانشجویان و اساتید، توسعه مطالعات منطقه‌ای، توافق‌نامه‌های علمی و فرهنگی میان کشورها، و ایجاد دفاتر IIE، DAAD، و British Council، مظاهری از بین‌المللی‌سازی است که فعالیت محور محسوب می‌شدند.

اما دومین نمود بین‌المللی‌سازی در سال ۱۹۶۰ تحت عنوان توسعه‌ی همکاری‌ها و کمک‌های تخصصی پدیدار گردید و تا سال ۱۹۸۰ برنامه غالب بین‌المللی‌سازی محسوب می‌شد. در این دوران جابه‌جایی دانشجویان از جنوب به شمال ادامه پیدا کرد و حتی گسترش یافت (همان منبع).

تغییرات بزرگتر در عرصه بین‌المللی‌سازی در سال ۱۹۸۰ اتفاق افتاد. تغییر جهت از کمک و حمایت به سوی تجارت در استرالیا و بریتانیا. در این سال بود که بین‌المللی‌سازی آموزش عالی تبدیل به یک فرآیند استراتژیک گردید. توسعه‌ی برنامه‌های اروپایی برای تحقیق و توسعه و برای آموزش، توسعه‌ی آموزش فراملی، اشاره به بین‌المللی‌سازی در بیانیه‌ی مأموریت، اسناد مرتبط با خط مشی و برنامه استراتژیک مؤسسات آموزش عالی، مثال‌هایی از این تغییرات است. اما دگرگونی بزرگ در حوزه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی با جهانی‌سازی جوامع، بازارها، و تأثیری که بر روی آموزش عالی گذاشت، اتفاق افتاد (همان منبع).

این ضرورت جهانی‌سازی در قرن ۲۱ و تأثیری که بر حوزه‌های هم‌چون اقتصاد، فرهنگ و هنر، سیاست و آموزش داشت، سبب شد که بسیاری از مؤسسات آموزش عالی در سرتاسر دنیا در پاسخ به آن ملزم به تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های مرتبط با بین‌المللی‌سازی برای حرکت در مسیر جهانی شدن شوند. اما دلایل و انگیزه‌های بین‌المللی‌سازی چه می‌باشد؟ چرا بین‌المللی‌سازی در آموزش عالی پدیده‌ای فراگیر شده است؟ چرا مؤسسات آموزش عالی فعالانه در فعالیتهای بین‌المللی مشارکت می‌کنند؟

نایت و دویت (۱۹۹۵) دلایل بین‌المللی‌سازی را به دو دسته کلی تقسیم بندی کرده‌اند: دلایل سیاسی و اقتصادی و دلایل فرهنگی و آموزشی. در مطالعات بعدی که توسط نایت (۱۹۹۹؛ ۱۹۹۷) صورت پذیرفت این دسته‌بندی به ۴ مؤلفه افزایش یافت: سیاسی، اقتصادی، اجتماعی/فرهنگی، علمی. در حال حاضر این دسته‌بندی چهارگانه مورد قبول اکثریت پژوهشگران است و توسط دویت و جی‌دبلیو، ۲۰۰۱، به روز رسانی شده است. بر اساس پژوهش آنان هر یک از این چهار دسته از اجزای متفاوتی برخوردار است:

شکل ۱: دسته‌بندی چهارگانه انگیزه‌های بین‌المللی‌سازی (منبع: دویت، جی‌دبلیو، ۲۰۰۱)

بنابراین با توجه به دسته‌بندی‌های فوق و زیر مجموعه‌های آن می‌توان بیان داشت که هر مؤسسه در حوزه آموزش عالی برای بین‌المللی‌سازی انگیزه‌های گوناگونی را متصور است. البته این نکته باید مد نظر قرار بگیرد که این تفاوت در انگیزه‌ها ناشی از آن است که ذینفعان متعددی در حوزه‌ی آموزش عالی فعالیت دارند که از دیدگاه و انتظارات متفاوتی در مورد بین‌المللی‌سازی برخوردار هستند.

در کل سوابق ذکر شده در بالا گویای این مطلب است که بین‌المللی‌سازی بخشی از هویت اصلی و فلسفه بنیانی دانشگاه‌ها بوده است و کشورها با دنبال کردن برنامه‌های راهبردی تلاش داشته‌اند در این حوزه فعالیت داشته باشند.

روند بین‌المللی‌سازی در آموزش عالی ایران

سابقه‌ی دانشگاه در ایران به زمان‌های بسیار قدیم باز می‌گردد، به گونه‌ای که تاریخ نگاران، با قدمت‌ترین دانشگاه جهان را «جندی‌شاپور» معرفی کرده‌اند. قدمت این دانشگاه به سده پنجم یا چهارم میلادی باز می‌گردد و در طی شش قرن نام جندی-شاپور مترادف با مرکزی علمی در رشته‌های مختلف بوده است و عصر تعالی و ترقی آن در زمان خسروانشیروان بوده است. مطالعه دانشگاه جندی‌شاپور در ایران باستان دربر دارنده درس‌ها و تجارب مهمی برای تحلیل شکل‌گیری ایده دانشگاه در تمدن ایرانی است (تکمیل همایون، ۱۳۸۴).

اما تجربه ایران در حوزه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی و دانشگاه در دو دوره قبل و بعد از انقلاب اسلامی قابل بررسی است. در دوره قبل از انقلاب روابط علمی مستقیمی بین دانشگاه‌های ایران و دانشگاه‌های خارجی وجود داشته است. اما شرایط بعد از انقلاب سبب اتخاذ رویکردی جدید در بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها شد.

به طور کلی رویکردهای حاکم بر آموزش عالی بعد از انقلاب در ایران می‌تواند در قالب چند دوره بررسی شود. بررسی در زمینه تحولات مدیریت و برنامه‌ریزی دانشگاهی به ویژه مسأله بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها بیانگر وجود دگرگونی و فراز و فرودهایی بوده که استراتژی‌های آن بعد از ظهور انقلاب اسلامی قابل بررسی در چهار موج یعنی موج اول (الگو برداری توأم با تغییر گرایش به سمت تمرکزگرایی از دیگر نظام‌های آموزش عالی دنیا)، موج دوم (باز ساختاری با تغییر گرایش به سمت تمرکززدایی)، موج سوم (دوره رشد کمی آموزش عالی توأم با برگشت به تمرکزگرایی)، موج چهارم (دوره تلاش برای ساماندهی و کوشش برای دستیابی به پایداری و توسعه دانشگاه اما در یک فضای مبهم و آشفته ناشی از بحران و ناکارآمدی تجربه شده دانشگاه) می‌باشد.

جدول ۱: ویژگی سیاست‌های حاکم بر توسعه دانشگاه ایرانی بعد از انقلاب اسلامی (مهرعلی زاده و

صفایی مقدم، ۱۳۹۷)

موج	موج اول	موج دوم	موج سوم	موج چهارم
شاخص	۱۳۷۸-۱۳۵۸	۱۳۷۸-۱۳۵۸	۱۳۸۵-۱۳۷۸	۱۳۸۷-۱۳۹۰
دوره	۱۳۷۸-۱۳۵۸	۱۳۷۸-۱۳۸۵	۱۳۸۶-۱۳۸۷	تمرکز و تمایل به عدم

موج شاخص	موج اول ۱۳۷۸-۱۳۵۸	موج دوم ۱۳۷۸-۱۳۸۵	موج سوم ۱۳۸۷-۱۳۹۰	موج چهارم از سال ۱۳۹۱ به بعد
	تمرکزگرایی	تمرکز زدایی و جهت‌گیری به عدم تمرکز	تمرکزگرایی	تمرکز
جامع‌نگریستن به ماهیت دانشگاه و مؤسسات آموزش عالی در سه محور آموزش، پژوهش و ارائه خدمات درون و بیرون سازمانی	کم	کم	متوسط	متوسط
جهت‌گیری و پایداری در چشم‌انداز و مأموریت دانشگاه	دانشگاه تابع دولت	دانشگاه تابع دولت اما جهت‌گیری به سمت نظریه‌پردازی، دانش- بنیان، مسئولیت اجتماعی‌پذیر	دانشگاه در خدمت دولت‌ها قرار گرفته است.	دانشگاه تابع دولت اما جهت‌گیری به سمت نظریه‌پردازی، دانش‌بنیان، مسئولیت اجتماعی‌پذیر
سیاست‌گذاران اصلی دانشگاه	شورای عالی انقلاب فرهنگی	شورای عالی انقلاب فرهنگی، دولت، مجلس	تعدد مراکز سیاست‌گذار مانند: شورای عالی انقلاب فرهنگی، دولت، مجمع تشخیص مصلحت، مجلس، معاونت علمی ریاست‌جمهوری، نهادهای غیررسمی ملی/استانی	تعدد مراکز سیاست‌گذار مانند: شورای عالی انقلاب فرهنگی، دولت، مجمع تشخیص مصلحت، مجلس، معاونت علمی ریاست‌جمهوری، نهادهای غیررسمی ملی/استانی
کمک به توسعه و	کم	کم	کم	کم

موج شاخص	موج اول ۱۳۷۸-۱۳۵۸	موج دوم ۱۳۷۸-۱۳۸۵	موج سوم ۱۳۸۷-۱۳۹۰	موج چهارم از سال ۱۳۹۱ به بعد
استقلال علمی مؤسسه				
کمک به شکل‌گیری استقلال ساختاری مؤسسه	کم	کم	کم	کم
تقویت و بستر سازی استقلال دانشجو در دانشگاه	کم	کم	کم	کم
محیط‌های یاددهی و یادگیری	وجود محیط‌های آشفته یادگیری- یاددهی	محیط آموزشی دانشگاه‌های میبانی بر تسلط دانش بنیان و تنوع فرایند یاددهی و یادگیری	تسلط اعضای هیئت علمی و منفعل بودن دانشجویان	جهت‌گیری به سمت وجود محیط‌های مبتنی بر یادگیری مادام‌العمر
حکمرانی و مدیریت دیوان‌سالاری دولت و کنترل از بالا به پایین	خیلی زیاد	زیاد	خیلی زیاد	زیاد
حاکمیت نگاه دولتی و سیاسی بودن ساختار دانشگاه	خیلی زیاد	زیاد	خیلی زیاد	زیاد
افزایش مشارکت دانشگاهیان در طراحی ساختار و عزل و نصب مدیران دفاتر نظارت و	کم	کم	کم	کم

موج شاخص	موج اول ۱۳۷۸-۱۳۵۸	موج دوم ۱۳۷۸-۱۳۸۵	موج سوم ۱۳۸۷-۱۳۹۰	موج چهارم از سال ۱۳۹۱ به بعد
ارزیابی				
تقویت حساب پس- دهی درونی مؤسسه	کم	کم	کم	کم
تقویت حساب پس- دهی بیرونی مؤسسه	کم	متوسط	متوسط	کم
چشم انداز و اهداف پایداری در اسناد بالادستی	ناپسامانی چشم انداز و اهداف کلان	کمبود تعداد دانشگاه و ظرفیت پایین تقاضا موجب توجه به گسترش کمی دانشگاه گردید.	کثرت تعداد دانشگاه و ظرفیت پایین تقاضا موجب بحرانی برای دانشگاه شده است. دانشگاههای خصوصی موجب تضعیف کیفیت آموزشی و پژوهشی شده- اند.	کثرت تعداد دانشگاه و ظرفیت پایین تقاضا موجب بحرانی برای دانشگاه شده است. دانشگاههای خصوصی موجب تضعیف کیفیت آموزشی و پژوهشی شده- اند.
انعطاف پذیری شاخص های کیفیت بر اساس شرایط مؤسسات آموزش عالی	کم	متوسط	کم	متوسط
توزیع قدرت چانه زنی جمعی و علمی در بین کلیه ذینفعان درونی و بیرونی	کم	کم	خیلی کم	کم
تأمین نیازها و رضایت	کم	کم	خیلی کم	کم

موج شاخص	موج اول ۱۳۷۸-۱۳۵۸	موج دوم ۱۳۷۸-۱۳۸۵	موج سوم ۱۳۸۷-۱۳۹۰	موج چهارم از سال ۱۳۹۱ به بعد
کلیه ذینفعان درونی و بیرونی				
تصویب قوانین ملی برای تضمین ضمانت اجرایی استقلال دانشگاه	کم	کم	خیلی کم	کم
بسترسازی مشارکت نهادهای مردمی و انجمن‌های علمی در آموزش عالی	ضعیف	ضعیف	خیلی کم	کم
حرکت به سمت دانشگاه یادگیرنده و مبتنی بر دانش	کم	کم	کم	متوسط
برنامه درسی و آموزشی	نگاه متمرکز گرایانه به برنامه درسی گروه‌های آموزشی	گرایش به تمرکززدایی اما در عمل حاکمیت تمرکز برنامه درسی گروه‌های آموزشی	تمرکز گرایی	گرایش به تمرکززدایی اما در عمل حاکمیت تمرکز برنامه درسی گروه‌های آموزشی
برنامه درسی فرا رشته‌ای و میان رشته‌ای	خیلی کم	متوسط و لیکن گرایش به تغییر در ماهیت علم که مستلزم هم سو شدن علوم مختلف و هم-	ضعف هم‌سویی و هم-گرایی در قالب برنامه درسی فرارشته‌ای و میان رشته‌ای	ضعف هم‌سویی و هم-گرایی در قالب برنامه درسی فرارشته‌ای و میان رشته‌ای

موج شاخص	موج اول ۱۳۷۸-۱۳۵۸	موج دوم ۱۳۷۸-۱۳۸۵	موج سوم ۱۳۸۷-۱۳۹۰	موج چهارم از سال ۱۳۹۱ به بعد
		گرایی رشته‌های دانشگاهی است.		
زیرساخت‌ها و شبکه- سازی‌های مادی، فناوری، فرهنگی و اجتماعی	بسیار ضعیف	ضعیف اما گرایش به ایجاد زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی‌های مادی، فناوری، فرهنگی و اجتماعی	ضعیف اما اختصاص منابعی به ایجاد زیرساخت‌ها و شبکه- سازی‌ها	ضعیف اما گرایش به ایجاد زیرساخت‌ها و شبکه- سازی‌های مادی، فناوری، فرهنگی و اجتماعی
پژوهش و مطالعه دانشگاهی و حمایت از پروژه‌های پژوهشی در خدمت توسعه پایدار	خیلی کم	کم	متوسط.	متوسط
همکارهای بین دانشگاهی	خیلی کم	کم	کم	کم
همکاری‌های بین- المللی	خیلی کم	کم	کم	کم اما گرایش به سمت توسعه همکاری‌های نوین بین‌المللی
مالیه و تحول و تنوع در منابع تأمین مالی آموزش عالی	وابستگی شدید به منابع دولت	وابستگی شدید به منابع دولت	وابستگی شدید به منابع دولت	وابستگی شدید به منابع دولت
قوانین ومقررات مالی	متمرکز	متمرکز اما گرایش به سمت تمرکززدایی	متمرکز	متمرکز اما گرایش به سمت تمرکززدایی
شبکه‌سازی اجتماعی دانش	خیلی کم	کم	کم	متوسط

در سال‌های اخیر با روی کار آمدن دولت تدبیر و امید و ایجاد فضای مثبت برای توسعه روابط بین‌المللی با دنیا و با توجه به اسناد بالادستی مانند سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، که ایران را کشوری توسعه یافته با جایگاه نخست علم و فناوری در سطح منطقه و دارای تعاملات سازنده و موثر در روابط بین‌الملل در نظر گرفته است، و همچنین در راستای دیپلماسی علم و فناوری در شرایط پس‌ابرجام، نظام آموزش عالی کشور حرکت تازه‌ای برای مهیا کردن زیر ساخت لازم برای بین‌المللی نمودن دانشگاه‌ها آغاز نموده است تا از این رهگذر با دانشگاه‌های جهان رقابت کند.

از این‌رو بعد از درنگی کوتاه در سالیان اخیر بار دیگر متولیان امر دانش و دانشگاه عهد دیرین را زنده کرده و بنای تعامل با دنیای علم و دانش را در دستور کار خود قرار دادند. موضوع بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی معتبر و منتخب، یکی از موضوعاتی است که در این جریان مورد توجه قرار گرفت و توسعه برنامه‌های معطوف به آن برای روزگارِ پس از آشتی جهانی و دستیابی به توافق هسته‌ای، در دستور کار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری قرار گرفت.

ششمین نشست سراسری معاونان و مدیران بین‌الملل دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی، مؤسسات تحقیقاتی و پارک‌های علم و فناوری که در بهمن ماه ۱۳۹۴ با هدف بررسی و تبادل نظر پیرامون فرآیند بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی در بستر آموزش، پژوهش و فناوری، به مدت یک روز در دانشگاه شهید بهشتی برگزار شد در پاسخ به این روند جدید بود.

در رویداد مزبور، معاونان و مدیران بین‌الملل دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی، مؤسسات تحقیقاتی و پارک‌های علم و فناوری در چارچوب دو نشست تخصصی با عنوان «آموزش در بستر بین‌المللی» و «پژوهش و فناوری در بستر بین‌المللی»، شرکت نمودند. آن‌ها با توجه به مباحث مطرح شده و نتایج هفتمین نشست مشورتی در دانشگاه سیستان و بلوچستان (مورخ ۱۷ دی ماه ۱۳۹۴) بر محورهای زیر تأکید کردند:

۱. تأکید بر نقش محوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در حوزه همکاری‌های علمی بین‌المللی و پرهیز از موازی کاری و لزوم هماهنگی دیگر دستگاه‌ها با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
۲. تأکید بر اهمیت و لزوم تشکیل «کمیته تخصصی همکاری‌های علمی بین‌المللی» با مسئولیت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و با شرکت وزارت‌خانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، امور خارجه، اطلاعات و کشور به منظور دانشگاه محور کردن همکاری‌های علمی بین‌المللی، تدوین مقررات، رفع موانع و ایجاد رویه‌هایی به منظور آسان‌سازی جذب دانشجو و استادان خارجی و حضور استادان و محققان ایرانی در مراکز علمی بین‌المللی و دانشگاه‌های دیگر کشورها و نهادها و سازمان‌های تخصصی بین‌المللی.
۳. ضرورت هماهنگی در فعالیت‌های مربوط به جذب و اعزام دانشجو و استاد، اعطای بورس‌های کوتاه و درازمدت، توسعه زبان فارسی، ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی، ایجاد مراکز علمی-تخصصی، برگزاری دوره‌های مشترک تحصیلی، ایجاد شعبه‌های دانشگاه‌های خارجی در داخل کشور، ایجاد شعب دانشگاهی در دیگر کشورها و کلیه فعالیت‌های علمی بین‌المللی مربوط به نوآوری، دانش، فناوری، انتقال دانش فنی و بهره‌گیری از توان استادان ایرانی خارج از کشور، بر پایه سیاست‌های علم و فناوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.

۴. تأکید بر این نکته که هر یک از دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، مؤسسات تحقیقاتی و پارک‌های علم و فناوری در راستای ارتقای سطح همکاری‌های علمی و فناوری و دستیابی به «سکان داری منطقه‌ای علم و فناوری کشور» نسبت به لزوم ساماندهی و هم‌افزایی فعالیت‌های بین‌المللی توجه داشته باشند.
 ۵. به منظور دستیابی به هدف بین‌المللی شدن نظام آموزش عالی کشور، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، مؤسسات تحقیقاتی و پارک‌های علم و فناوری، لازم است برنامه‌ریزی‌های مقتضی از جمله بین‌المللی‌سازی برنامه‌های درسی (محتوا، شکل و ساختار) و پژوهش‌های بین‌المللی برای «تحول فضای آموزشی، پژوهشی و فناوری» و ایجاد زیرساخت‌های توسعه، انتقال و تجاری سازی فناوری و فراهم آوردن تسهیلات لازم برای استقرار شرکت‌های دانش بنیان بین‌المللی متناسب با تحولات جهانی و نیازهای جامعه، مورد توجه قرار گیرند.
 ۶. تأکید بر نقش دانشگاه‌ها در رفع موانع بین‌المللی‌سازی فضای آموزشی، پژوهشی و فناوری دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، مؤسسات تحقیقاتی و پارک‌های علم و فناوری.
 ۷. ضرورت تدوین برنامه‌های آموزشی توجیهی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی جهت ارتقای آگاهی و توانمندسازی استادان و دانشجویان، کارشناسان، پژوهشگران، فناوران، مدیران و روسا درباره اهمیت و منافع بین‌المللی شدن دانشگاه با تکیه بر اصل مدیریت یادگیرنده و فرهنگ سازمانی یادگیرنده.
 ۸. تأکید بر اهمیت پشتیبانی رؤسای محترم دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، مؤسسات تحقیقاتی و پارک‌های علم و فناوری بر تحول ساختاری دفاتر بین‌الملل، تخصیص منابع کافی برای فعالیت‌های بین‌المللی، تقویت زیرساخت‌های فعالیت‌های بین‌المللی از جمله منابع انسانی توانمند، فضاها مناسب فعالیت، افزایش دسترسی به فناوری‌های نوین ارتباطی و تقویت وبگاه‌های نهادها با حداقل یک زبان علمی بین‌المللی.
 ۹. تأکید بر بهره‌گیری کنش‌گران حقیقی و حقوقی علم از ظرفیت و قابلیت‌های سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی نظیر بانک جهانی، بانک توسعه اسلامی، یونسکو، یونیدو و ... در تعاملات چند جانبه علمی، پژوهشی و فناوری دانشگاه‌ها و نیز درونی سازی مفاهیم و روندهای جدید در علوم و فناوری و تأثیرگذاری بر هنجارها و قواعد بین‌المللی این حوزه.
 ۱۰. تأکید بر برنامه‌ریزی و همکاری مسئولان ستاد و صف برای اصلاح و تقویت تشکیلات درون دانشگاهی، مراکز آموزش عالی، مؤسسات تحقیقاتی و پارک‌های علم و فناوری با هدف ارتقا و بهبود همکاری‌های علمی بین‌المللی.
 ۱۱. ضرورت توجه به افزایش اعتبارات بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، مؤسسات تحقیقاتی و پارک‌های علم و فناوری توسط مسئولان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، مؤسسات تحقیقاتی و پارک‌های علم و فناوری و برنامه‌ریزان وزارت.
 ۱۲. تأکید بر گسترش حضور نهادهای علمی و فناوری کشور در مگا پروژه‌های بین‌المللی و همچنین شبکه‌سازی‌های داخلی و منطقه‌ای دو و چندجانبه و نیز برگزاری دوره‌های دکتری مشترک با دیگر کشورها.
 ۱۳. تأکید بر تلاش دستگاه دیپلماسی کشور برای رفع اثرات منفی ناشی از قانون ویزای آمریکا و قوانین مشابه آن بر فرایند توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی.
- این توجه و تأکید بر بین‌المللی‌سازی در اسناد بالادستی کشورمان نیز کاملاً مشهود می‌باشد. به عنوان مثال در سند «موضوعات راهبردی، گرایش‌ها و تأکیدات هیأت امنای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهش و فناوری ۱۳۹۵» مقوله‌ی هفتم - انتظام امور بین‌الملل - اشاره شده که تدوین برنامه پنج‌ساله برای ارتقای فعالیت‌های بین‌المللی مؤسسه و تدوین دورنمای کلی فعالیت‌های بین‌المللی مؤسسه در افق پنج‌ساله در محورهای زیر ضروری است :

الف) تعداد دانشجویان خارجی و میزان رشد سالیانه‌ی آن؛

ب) تسهیل و فراهم آوردن شرایط برای جذب و پذیرش دانشجوی خارجی در مؤسسه‌های واجد شرایط و زیر ساخت‌های لازم و مورد نیاز برای جذب دانشجویان خارجی؛

ج) تعداد ایرانیان متخصص مقیم خارج از کشور و تعداد استادان خارجی که برای تدریس فشرده و کوتاه‌مدت به ایران می‌آیند؛

د) تعداد پروژه‌های مشترک تعریف و عملیاتی شده با دانشگاه‌های حوزه راهبردی و حوزه نفوذ؛

ه) میزان دریافت اعتبار پژوهشی از نهادها و مراکز علمی و تحقیقاتی اروپا و شرق آسیا

با توجه به اهمیت یافتن موضوع بین‌المللی شدن دانشگاه در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و تمایل جدی مسئولان مربوطه به تقویت همکاری‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه‌های ایران در دو سال اخیر، دانشگاه شهید چمران اهواز بنا به ضرورت موضوع و اهتمام به آینده آموزش عالی، این موضوع را در دستور کار قرار داد.

تجربه بین‌المللی‌سازی در دانشگاه شهید چمران اهواز

بین‌المللی‌سازی دانشگاه شهید چمران یا جندی‌شاپور سابق را در سه دوره باید مورد توجه قرار داد. دوره باستانی شکل‌گیری دانشگاه جندی‌شاپور، قبل از انقلاب و بعد از انقلاب اسلامی ایران.

مراکز برجسته علمی هم‌چون دانشگاه جندی‌شاپور در استان خوزستان در سال پانصد و سی میلادی تأسیس یافت. در آن ایام علوم مختلفی از جمله پزشکی، فلسفه، الهیات، ریاضیات، موسیقی، کشورداری و کشاورزی در این دانشگاه تدریس می‌شد. بر این اساس گفته می‌شود که دانشکده‌ی پزشکی دانشگاه جندی‌شاپور به عنوان یکی از قدیمی‌ترین دانشکده‌های پزشکی جهان مطرح بوده است و دانشمندان زیادی از ملیت‌های ایرانی و هندی در آن تدریس می‌کرده‌اند و چندین کتاب پزشکی توسط آنان به زبان پهلوی ترجمه گردیده است.

پس از آن دوره‌ی چشم‌گیر، حیات دوباره دانشگاه از سال ۱۳۳۴ هجری شمسی با ایجاد دانشکده کشاورزی و پذیرش ۴۰ دانشجو در آغاز شد. سپس در سال ۱۳۳۵ مقدمات ایجاد دانشکده پزشکی فراهم آمد و به تدریج سایر دانشکده‌ها پس از آن فعال شدند. تا قبل از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، این دانشگاه نزدیک به ۴ هزار دانشجوی مشغول به تحصیل در ۴۰ رشته تحصیلی در مقطع لیسانس و ۱۷ رشته تحصیلی در مقطع فوق لیسانس داشته است. پس از انقلاب و در دوران جنگ تحمیلی این دانشگاه یکی از پایگاه‌های اصلی رزمندگان اسلام در دفاع مقدس به شمار می‌رفت و مقر اصلی شهید دکتر چمران بود. پس از به شهادت رسیدن این سردار بزرگ و به پاس بزرگداشت نام و خاطره آن مرد، نام دانشگاه جندی‌شاپور به دانشگاه شهید چمران اهواز تغییر یافت.

در حال حاضر دانشگاه شهید چمران دارای ۱۳ دانشکده با ۵۳ گروه آموزشی شامل ۲۲ گروه علوم انسانی، ۷ گروه علوم پایه، ۷ گروه فنی و مهندسی، ۱۳ گروه علوم کشاورزی و دامپزشکی و ۲ گروه هنر می‌باشد. این گروه‌ها مجموعاً شامل ۳ رشته در مقطع کاردانی، ۵۶ رشته در مقطع کارشناسی، ۱۰۷ رشته در مقطع کارشناسی‌ارشد، ۵۹ رشته در مقطع دکتری تخصصی و یک رشته در مقطع دکتری حرفه‌ای هستند. بیش از ۵۰۰ نفر عضو هیئت علمی در دانشگاه مشغول آموزش و پژوهش هستند که حدود ۸۰ درصد از آنها دارای رتبه استادیاری و بالاتر می‌باشند. هم‌چنین بیش از ۱۶ هزار دانشجو از مقطع کاردانی تا دکتری تخصصی در

این دانشگاه مشغول به تحصیل هستند که از این تعداد ۴۰۰۰ نفر دانشجوی تحصیلات تکمیلی هستند. از سال ۱۳۹۱ واحد پردیس این دانشگاه راه‌اندازی گردیده و در حال حاضر بیش از ۴۰۰ نفر دانشجوی تحصیلات تکمیلی نیز در این واحد مشغول به تحصیل هستند. شایان ذکر است که در حال حاضر دانشگاه شهید چمران اهواز با در اختیار داشتن فضای آموزشی بسیار وسیع و مناسب یکی از چهار دانشگاه بزرگ کشور و بزرگ‌ترین دانشگاه در جنوب غرب کشورمان به شمار آمده و در زمره دانشگاه‌های جامع کشور قرار دارد.

اما تجارب دانشگاه شهید چمران بعد از انقلاب اسلامی در حوزه بین‌المللی متأثر از شرایط کشور بوده است. با این وجود چند فعالیت اساسی در دانشگاه برای بین‌المللی‌سازی تا کنون صورت گرفته است:

۱. انعقاد تفاهم‌نامه‌ها: انعقاد تفاهم‌نامه با کشورهای آلمان، اتریش، کانادا، استرالیا، هندوستان، عراق، لبنان، ...

۲. فعالیت‌های مشترک پژوهشی

۳. فعالیت‌های مرتبط با دانشجویان فوق‌دکتری

۴. فعالیت‌های مرتبط با پذیرش دانشجویان خارجی

۵. فعالیت مرتبط با دعوت از مشاورین و کارشناسان شرکت‌های خارجی فعال در حوزه نفت و گاز و پتروشیمی و کشاورزی استان برای حضور در دانشگاه و تعامل و همکاری مشترک پژوهشی و مشاوره‌ای

۶. حضور در پروژه‌ی بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌های ایران: کنسرسیومی متشکل از ۳ دانشگاه اروپایی و ۶ دانشگاه ایرانی. این پروژه به سرپرستی دانشگاه آلیکانته اسپانیا بر آن است تا با ترویج همکاری و مشارکت، بر مدرن‌سازی و بین‌المللی‌سازی مؤسسات و سیستم‌های آموزش عالی در کشورهای شریک هم‌چون ایران تأثیر بگذارد. به عبارت دیگر، این پروژه که جزو پروژه‌های ظرفیت‌سازی اتحادیه اروپا محسوب می‌شود پروژه‌های همکاری فراملی هستند که بر مبنای مشارکت‌های چندجانبه میان مؤسسات آموزشی مرتبط با برنامه (دانشگاه‌های خارجی) و کشورهای شریک واجد شرایط شکل می‌گیرند و از طریق ابزارهای مالی معینی حمایت می‌شوند. دانشگاه شهید چمران اهواز نیز به عنوان یکی از دانشگاه‌های عضو این کنسرسیوم، جهت حرکت سیستماتیک در راستای بین‌المللی‌سازی تصمیم به تدوین برنامه استراتژیک بین‌المللی‌سازی نموده است تا از این رهگذر بتواند نقش مفید و مؤثری در آینده آموزش عالی کشورمان ایفا نماید.

مراحل تدوین برنامه استراتژیک بین‌المللی‌سازی دانشگاه شهید چمران اهواز:

به طور کلی، پس از شکل‌گیری اندیشه بین‌المللی‌سازی و جلب حمایت لازم برای تدوین برنامه استراتژیک بین‌المللی‌سازی دانشگاه در سطوح بالایی مدیریت، ۹ مرحله‌ی اساسی و ۴ فاز اجرایی توسط مجریان طرح برای تدوین این طرح پیش‌بینی گردید:

۱. تدوین مأموریت بین‌المللی‌سازی دانشگاه

۲. تدوین چشم‌انداز بین‌المللی‌سازی دانشگاه

۳. بررسی و تحلیل فرصت/تهدید و قوت و ضعف بین‌المللی‌سازی دانشگاه

۴. تدوین اهداف بین‌المللی‌سازی دانشگاه

۵. تدوین راهبردهای بین‌المللی‌سازی دانشگاه

۶. تدوین برنامه‌های بین‌المللی‌سازی دانشگاه

۷. تدوین شاخص‌های بین‌المللی‌سازی دانشگاه

۸. شناسایی منابع مورد نیاز بین‌المللی‌سازی دانشگاه

۹. الزامات بین‌المللی‌سازی دانشگاه شهید چمران اهواز

در فاز اول اجرا، برای پیاده‌سازی مراحل ۱ تا ۳، تیم متخصص مجری طرح در ابتدای امر اقدام به تشکیل کارگروهی از خبرگان دانشگاهی نمودند. اعضای این کارگروه از میان متخصصان دانشگاهی ۵ حوزه علوم انسانی، علوم پایه، کشاورزی و آبیاری، فنی و مهندسی، و دامپزشکی انتخاب شدند که دارای تجربیات گسترده‌ای در مباحث مرتبط با بین‌المللی‌سازی بودند. هدف از تشکیل این کارگروه جمع‌آوری اطلاعات زمینه‌ای مورد نیاز برای تدوین مأموریت و چشم‌انداز بین‌المللی‌دانشگاه و همچنین شناسایی چالش‌های پیش‌روی دانشگاه برای بین‌المللی‌سازی بود. این اطلاعات از طریق روش گفتگو و هم‌فکری گروهی جمع‌آوری گردید و در اختیار متخصصین مربوطه برای انجام تجزیه و تحلیل SWOT قرار گرفت.

جدول زیر مجموعه نقاط ضعف و تهدیدهای پیش‌روی دانشگاه را که بیان‌گر چالش‌های پیش‌روی دانشگاه هستند، بعد از تجزیه و تحلیل صورت گرفته نشان می‌دهد:

جدول ۲: چالش‌های پیش‌روی دانشگاه چمران در بین‌المللی‌سازی

چالش	نقاط ضعف/تهدید
فقدان نظام اطلاع‌رسانی قوی و پیشرفته در داخل و خارج از کشور	تهدید
نبود ثبات در سیاست‌های دولت‌ها در زمینه بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها و بی‌اعتمادی دانشگاه‌ها به این موضوع	تهدید
صدور آیین‌نامه‌ها و مقررات حقوقی در نهادهایی غیر از دانشگاه	تهدید
وجود موانع ناشی از برخی از قوانین مربوط به دانشگاه‌های بین‌المللی و قوانین تابع آن مانند قانون کار اتباع بیگانه در کل کشور	تهدید
فقدان برنامه کسب و کار در وزارت علوم برای بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها و ارتباط با شرکت‌های بزرگ و معتبر داخلی و خارجی	تهدید
عدم حمایت و ضعف حضور جدی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها در کرسی‌های بین‌المللی	تهدید

ناکافی بودن اعتبارات مالی وزارت علوم برای همکاری بین‌المللی	تهدید
سیاست‌های ضد ایرانی برخی از دولت‌های همسایه و محدودیت‌های ناشی از آن	تهدید
فقدان برنامه‌های درسی و علمی و دانشگاهی و فرهنگی مشترک با دانشگاه‌های بین‌المللی	تهدید
عدم جهت‌گیری رویکرد حاکم بر تفکر مدیریت حاکم بر دانشگاه‌های ایران برای ایجاد تکثرگرایی فرهنگی و برنامه‌ریزی فراتر از مرزها و هم‌زیستی و هم‌افزایی و سیاست فراملی	تهدید
ضعف آمادگی دانشگاه‌های ایران (اعضای هیئت علمی، دانشجویان و کارکنان) برای بین‌المللی شدن	تهدید
رشد چشم‌گیر دانشگاه‌های حوزه خلیج فارس در چند سال اخیر	تهدید
وضعیت نامناسب زیر ساخت فناوری در کشور و استان (اینترنت)	تهدید
عدم تجهیز خوابگاه‌های دانشگاه برای پذیرش دانشجوی بین‌المللی	ضعف
بوروکراسی حاکم بر سیستم اداری و ساختار سنتی دانشگاه و عدم تطابق ساختار دانشگاه با تغییرات جهانی آموزش عالی	ضعف
عدم وجود مشوق‌ها و تسهیلات و آیین نامه‌های حمایت کننده از روابط بین‌المللی در دانشگاه در حوزه ارتقاء، جذب دانشجو، هیئت علمی و کارکنان دانشگاه	ضعف
ضعف متصل بودن پژوهش‌ها به نیازهای صنعت و سازمان‌ها و تجاری‌سازی نشدن نتایج پژوهش‌ها	ضعف
انعقاد تفاهم‌نامه‌های بین‌المللی بدون پشتیبانی و پی‌گیری	ضعف
نبود سازوکار مؤثر برای آموزش مداوم اعضاء هیئت علمی، دانشجویان و کارکنان و ضعف در ایجاد انجمن‌های علمی بین‌المللی، رصد عالیت‌های بین‌المللی و بین‌فرهنگی دانشگاه‌ها، ارتباط با گروه‌های فرهنگی و نژادی در سایر کشورها	ضعف
سستی بودن روند آموزش (از روش‌های تدریس تا ارزشیابی) در برخی از گروه‌های آموزشی دانشگاه	ضعف
ضعف تسلط بر زبان‌های جهانی در بین اعضای هیئت علمی، دانشجویان و کارکنان دانشگاه	ضعف
اهمیت نداشتن همکاری‌های بین‌المللی در سیاست‌های کلان دانشگاه و ضعف ارتباط با بخش روابط بین‌المللی دستگاه‌های اجرایی بیرون از دانشگاه	ضعف
نبود سایت کارآمد به زبان‌های اصلی (انگلیسی و عربی)	ضعف

ضعف	ضعف اینترنت و کم بودن پهنای باند و سرعت اینترنت
ضعف	ضعف دانشگاه در ایجاد شرکت‌های دانش بنیان توانمند در زمینه بین‌المللی در دانشگاه

در فاز دوم تدوین برنامه استراتژیک بین‌المللی‌سازی دانشگاه چمران، به ترتیب اهداف کلان بین‌المللی‌سازی دانشگاه، راهبردهای بین‌المللی‌سازی دانشگاه، برنامه‌های بین‌المللی‌سازی دانشگاه، و شاخص‌های بین‌المللی‌سازی دانشگاه با الگوبرداری از تجربیات دانشگاه‌های پیشرو در این زمینه و با تطبیق با ساختار فعلی و نیازهای آتی دانشگاه مورد تدوین قرار گرفتند.

در فاز سوم تدوین برنامه استراتژیک بین‌المللی‌سازی دانشگاه شهید چمران اهواز، تیم عملیاتی این برنامه اقدام به برگزاری نشست‌های مشترکی با روسا و مدیران گروه‌های آموزشی در ۱۳ دانشکده این دانشگاه نمودند. هدف از برگزاری این نشست‌های تخصصی با روسای دانشکده‌ها و مدیران گروه‌های آموزشی ارائه پیش‌نویس برنامه استراتژیک بین‌المللی‌سازی به آنان، استماع نظرات آنان درباره استراتژی‌ها و برنامه‌های عملیاتی تعریف شده در آن، و برآورد میزان توانمندی هر دانشکده در اجراسازی مفاد برنامه فوق بود. با استفاده از این ابتکار، علاوه بر حداکثرسازی مشارکت دانشگاهیان برای اجراسازی این طرح، نقاط ضعف آن قبل از ورود به فاز اجرایی شناسایی و برطرف می‌گردید.

در فاز چهارم تدوین این طرح، برای نهایی‌سازی و فراهم‌سازی الزامات بین‌المللی‌سازی دانشگاه، شورایی تحت عنوان شورای سیاست‌گذاری و همکاری‌های علمی-بین‌المللی تشکیل گردید. اعضای این شورانمایندگان ۱۳ دانشکده‌ای این دانشگاه بودند که سابقه تحصیل در دانشگاه‌های برون‌مرزی را داشتند و بدین ترتیب با مباحث بین‌المللی‌سازی و شیوه‌های آن آشنا بودند. هم-چنین معاونان آموزشی و پژوهشی، مجریان طرح بین‌المللی‌سازی، و مدیر دفتر روابط بین‌الملل دانشگاه به عنوان دیگر اعضای این شورا انتخاب شده بودند.

نمایندگان دانشکده‌ها در این شورا موظف گردیدند که در وهله اول برنامه استراتژیک بین‌المللی‌سازی تدوین شده برای دانشکده متبوع خود را در شورای آموزشی و پژوهشی آن دانشکده مطرح نمایند و با مشارکت آنان برآورد صحیح و واقعی از درصد و میزان تحقق برنامه‌های علمیمانی آن برای بین‌المللی‌سازی دانشگاه در بازه‌ی زمانی ۵ ساله ارادته نمایند. در مرحله‌ی بعد به آنان این اختیار داده شد که تخمینی از میزان بودجه‌ی موردنیاز برای اجراسازی این برنامه در دانشکده‌ی خود نمایند.

تمامی برنامه بین‌المللی‌سازی سیزده دانشکده، پس از تکمیل و آماده‌سازی، در شورای سیاست‌گذاری دانشگاه مطرح، بررسی، تأیید و مصوب و بعد از آن برای ورود به فاز اجرایی به هیئت رییسه دانشگاه ارجاع داده شد. هیئت رییسه دانشگاه با تصویب کلیات این طرح و ابلاغ آن زمینه اجراسازی آن در سطح دانشگاه را فراهم می‌آورد. دانشگاه شهید چمران اهواز در حال حاضر دارای یک برنامه جامع استراتژیک بین‌المللی و ۱۳ برنامه اختصاصی به تفکیک دانشکده‌های موجود در آن می‌باشد.

مشخصات برنامه جامع استراتژیک این دانشگاه به شرح زیر است:

جدول ۲: مشخصات برنامه استراتژیک دانشگاه شهید چمران برای بین‌المللی‌سازی

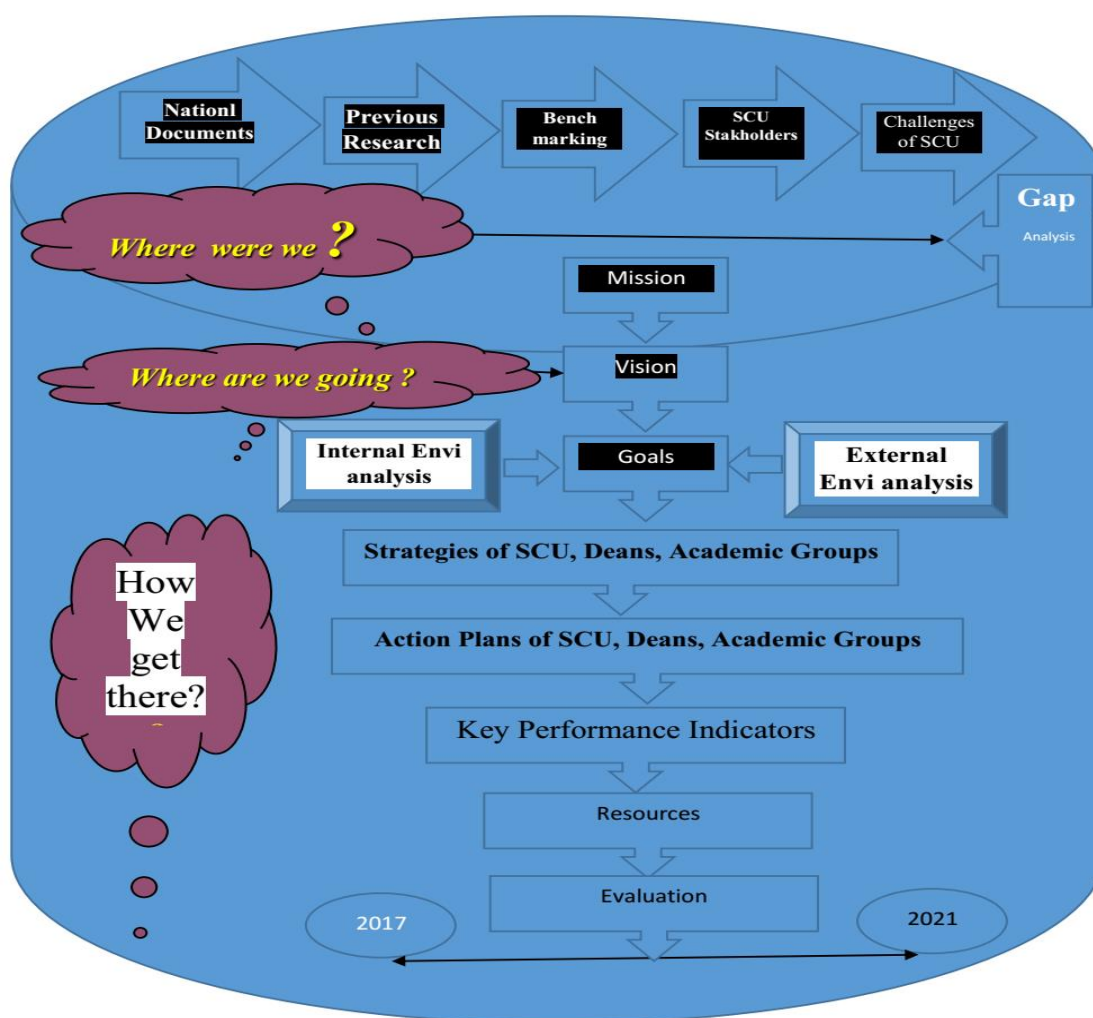
اهداف کلان	استراتژی‌ها	برنامه عملیاتی	شاخص‌های کلیدی عملکرد طی ۵ سال
------------	-------------	----------------	--------------------------------

۹	۲۰	۹۱	۹۱
---	----	----	----

و چشم‌انداز پیش‌بینی شده در این برنامه برای بین‌المللی‌سازی دانشگاه به این شرح است:

"دانشگاه شهید چمران اهواز در سال ۱۴۰۱ یکی از پنج دانشگاه برتر کشور در حوزه بین‌المللی‌سازی خواهد که دارای تعاملات پویا و سازنده با مراکز فرهنگی و علمی ملی و بین‌المللی خواهد بود."

این چشم‌انداز به خوبی مشخص می‌نماید که انگیزه‌های در نظر گرفته شده برای بین‌المللی‌سازی این دانشگاه در دسته‌ی انگیزه‌های علمی و فرهنگی/اجتماعی قرار دارد. بنابراین استراتژی‌های پیش‌بینی شده در برنامه جامع آن متمرکز بر دستیابی به جایگاه‌های ممتاز علمی و فرهنگی در منطقه خاورمیانه و جهان خواهد بود. شکل ۲، مدل نظری پروژه بین‌المللی‌سازی دانشگاه شهید چمران را نشان می‌دهد.

شکل ۲: مدل نظری پروژه بین‌المللی‌سازی دانشگاه (مهرعلی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۶)

و مراحل توسعه‌ی برنامه‌ی استراتژیک بین‌المللی‌سازی دانشگاه شهید چمران به شرح زیر است:

Figure 3: Stages of Developing Strategic Planning of SCU

منابع فارسی:

- سند «موضوعات راهبردی، گرایش‌ها و تأکیدات هیأت امنای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهش و فناوری ۱۳۹۵»
- سند استراتژیک برنامه بین‌المللی‌سازی دانشگاه شهید چمران اهواز، مهرعلی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۶
- مهر علی زاده. یداله (۱۳۸۳) جهانی شدن و چالش‌های رویاروی نظام‌های آموزشی و کارآموزی و مهارت‌سازی کشور ایران، اهواز: انتشارات رسش.
- مهر علی زاده. یداله (۱۳۸۴) جهانی شدن، تغییرات سازمانی و برنامه‌ریزی توسعه منابع انسانی، اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز.
- مهر علی زاده. یداله و عبدی، محمدرضا (۱۳۹۱). نظام مدیریت دانش در سازمان امور مالیاتی کشور، اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز. چاپ دوم.
- مهر علی زاده. یداله، (۱۳۸۸) نظریه‌های نوین مدیریت: مباحث نظری و عملی، اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز
- مهرعلی‌زاده و صفایی مقدم، مسعود (۱۳۹۷). ماهیت و چیستی دانشگاه ایرانی، انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز، در دست چاپ
- مهرعلی‌زاده، یداله (۱۳۸۲). جهانی شدن و آموزش عالی، تهران: دایره المعارف آموزش عالی، بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی، وزارت علوم و تحقیقات و فناوری.

مهرعلی زاده، یداله و همکاران (۱۳۹۲). برنامه ریزی استراتژیک در سازمان: تجارب نظری و عملی در سازمان‌های ایرانی. تهران: انتشارات راه معاصر.

مهرعلی زاده، یداله و همکاران (۱۳۹۶). مبانی نظری و عملی پژوهش (کمی، کیفی و آمیخته) در علوم انسانی اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز.

منابع انگلیسی:

- Ridder-Symoens, Hilde (1992), Mobility. In Hilde de Ridder-Symoens (ed), *A History of the University in Europe, Volume 1, Universities in the Middle Age*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Qiang, Z. (2003). Internationalization of higher education: Towards a conceptual framework. *Policy futures in education*, 1(2), 248-270.
- Knight, Jane and Hans de Wit (1995), Strategies for Internationalisation of Higher Education, historical and conceptual perspectives. In Wit, Hans de (editor), *Strategies for Internationalisation of Higher Education, Comparative Study of Australia, Canada, Europe and the United states of America*. Amsterdam, EAIE.
- Knight, Jane (1999), Internationalization of Higher Education. In Knight, Jane, and Hans de Wit (ed), *Quality and Internationalization in Higher Education*, Paris, IMHE/OECD.
- Knight, Jane (1997), Internationalization of Higher Education: a conceptual framework. In Knight, Jane, and Hans de Wit (ed), *Internationalization of Higher Education in Asia Pacific Countries*, Amsterdam, EAIE.
- Knight, Jane (1993), Internationalization: management strategies and issues. In *International Education Magazine*, Vol.9, No.1.
- de Wit, J. W. M. (2001). Internationalisation of Higher Education in the United States of America and Europe Amsterdam: in eigen beheer
- Altbach, P. G. (1998). Comparative perspectives on higher education for the twenty-first century. *Higher Education Policy*, 11(4), 347-356.
- Donn, G., & Al Manthri, Y. (2010). "Globalization and higher education in the Arab Gulf States". Oxford, UK: Symposium Books.
- Hénard, F.; Diamond, L., & Roseveare, D. (2012). Approaches to Internationalization and Their Implications for Strategic Management and Institutional Practice. OECD's Higher Education Program (IMHE).
- Wilkins, S., & Huisman, J. (2011). International Student Destination Choice: The Influence of Home Campus Experience on the Decision to Consider Branch Campuses, *Journal of Marketing for Higher Education*, 21 (1), 61-83.

تفاهم‌نامه؛ ابزاری برای گسترش همکاری‌های علمی بلند مدت

علی اصغر حیدری

مقدمه

تفاهم‌نامه^{۲۴} همکاری بیانگر توافق دو جانبه یا چندجانبه برای بیان همگرایی اراده‌های طرفین و توافق به منظور افزایش همکاری در زمینه‌های مختلف علمی، اقتصادی، فرهنگی، بازرگانی، فنی و دیگر موارد است. تفاهم‌نامه همکاری اغلب در مواردی کارایی دارد که طرفین قصد ایجاد تعهدات حقوقی را ندارند یا در موقعیتی نیستند که بتوانند تعهد حقوقی الزام‌آوری ایجاد نمایند و صرفاً می‌خواهند با امضای یک سند، همکاری‌های آینده را برنامه‌ریزی کنند یا نحوه اجرای یک توافق دیگر را مشخص کنند.

به عبارت دیگر، تفاهم‌نامه همکاری سندی است که در آن اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی برای دستیابی به یک توافق در آینده، بر روی معانی و اهداف مشخصی به تفاهم می‌رسند و این تفاهم‌نامه را مبنا و چهارچوب هرگونه تصمیم بعدی قرار می‌دهند. به عنوان یک واقعیت در دنیای حقوق، اگرچه این سند از رسمیت کم‌تری برخوردار است و نوعاً مستلزم تصویب نیست، اما می‌تواند به عنوان یک توافق لازم‌الاجرا تلقی شود و توسط اشخاص، دولت‌ها یا سازمان‌های بین‌المللی وارد مرحله اجرا شود.

تفاهم‌نامه‌های همکاری علمی معمولاً میان دو یا چند دانشگاه یا نهاد علمی با هدف نهایی تبادل علم و دانش و کمک به پیشرفت علم، امضاء شده و به اجرا در می‌آیند. تفاهم‌نامه‌های علمی دانشگاه‌ها در دو بعد داخلی و بین‌المللی قابل بحث می‌باشد که در اینجا به تفاهم‌نامه‌های بین‌المللی می‌پردازیم.

الف) ارتباط با دانشگاه‌ها

برای برقراری ارتباط با دانشگاه‌های خارجی و انتخاب آنها به عنوان طرف تفاهم، روش‌های متعددی وجود دارد که در زیر نگاه مختصری به آنها می‌کنیم

۱. ارتباط مستقیم اساتید: معمولاً اساتید فعال و شناخته شده در عرصه‌های بین‌المللی، با استادان هم رشته خود و استادان بنام بین‌المللی در حوزه تحقیقاتی مورد نظر، آشنا بوده و ارتباطات خوبی با آنها دارند. استفاده از تجربیات و روابط این استادان یکی از بهترین و با دوام‌ترین روش‌های برقراری رابطه علمی با دانشگاه هدف می‌باشد. چراکه با توجه به ارتباطات موجود و گفتگوهای شفاهی استادان دو دانشگاه درباره نوع فعالیت علمی مشترک، ضمن امکان ارتباط سریع با مسئولان دانشگاه هدف و رسیدن به تفاهم‌نامه همکاری، زمینه اجرایی‌سازی تفاهم‌نامه‌های امضا شده بلافاصله پس از امضاء و یا حتی پیش از امضای آن فراهم شده و فعالیت‌های مشترک در کوتاه‌ترین زمان ممکن قابل اجرا خواهند بود.

۲. اعزام استادان به مجامع بین‌المللی: همایش‌ها، کارگاه‌ها، بازدیدها و نشست‌های علمی بین‌المللی رشته‌های مختلف علمی، محل اجتماع استادان بنام و با تجربه آن رشته از سرتاسر جهان در یک رخداد بین‌المللی است که زمینه ایجاد

²⁴Memorandum of Understanding

ارتباط میان استادان، گفتگو برای انجام پژوهش مشترک، برگزاری کارگاه و یا هرگونه فعالیت علمی مشترک در آن حوزه را فراهم می‌نماید. دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی در هر دانشگاه در زمان اعزام استادان دانشگاه به چنین رخداد‌های بین‌المللی می‌تواند به منظور استفاده حداکثری از فرصت پیش آمده، از استادان اعزامی درخواست نماید تا ضمن ارائه نامه رسمی دانشگاه به ریاست دانشگاه میزبان مبنی بر پیشنهاد امضای تفاهم نامه همکاری علمی، با ایجاد ارتباط با استادان دانشگاه‌های دیگر، زمینه انجام فعالیت‌های علمی مشترک و رسیدن به توافقات علمی و نهایتاً امضای تفاهم نامه همکاری را در آینده فراهم سازند.

۳. ارائه پیشنهاد به دانشگاه هدف: هر دانشگاهی با توجه به حوزه فعالیت، نوع فعالیت، جامع یا تخصصی بودن، موقعیت جغرافیایی و الویت‌ها و معیارهای خود، دانشگاه یا دانشگاه‌هایی را برای امضای تفاهم نامه و گسترش همکاری‌های علمی مشترک انتخاب می‌کند. در این صورت پس از انتخاب دانشگاه‌های هدف، نامه ای رسمی به ریاست آن دانشگاه ارسال و پیشنهاد امضای تفاهم نامه و گسترش همکاری علمی مطرح می‌شود. در نامه مذکور، ضمن ارائه پیشنهاد کلی امضای تفاهم نامه، توصیه می‌شود به یک یا چند فعالیت مشخص برای انجام مشترک در آینده اشاره شود تا بیانگر عزم دانشگاه برای انجام فعالیت‌های مشترک و اجتناب از امضای صرف تفاهم نامه باشد.

۴. دریافت پیشنهاد از دانشگاه خارجی: همانگونه که ما در راستای بین‌المللی‌سازی آموزش عالی و بین‌المللی‌سازی دانشگاه خود، در صدد برقراری روابط علمی با دانشگاه‌های مدنظر خود هستیم، دانشگاه‌های خارجی نیز با توجه به معیارها و ملاحظات خود ممکن است از دانشگاه ما درخواست امضای تفاهم نامه و انجام فعالیت‌های علمی مشترک نمایند. در این صورت همچون موارد دیگر، بررسی آن دانشگاه و تطبیق آن با اولویت‌ها و معیارهای دانشگاه در دستور کار قرار می‌گیرد. در صورت تایید دانشگاه مورد نظر، نامه‌ای مبنی بر اعلام موافقت با امضای تفاهم نامه و گسترش همکاری به همراه نسخه اصلاح شده تفاهم نامه پیشنهادی (در صورت وجود) به آن دانشگاه ارسال و در آن به مواردی از فعالیت‌های مشخص که در اولویت دانشگاه است، اشاره می‌کنیم.

۵. بازدید هیأت‌های علمی خارجی از دانشگاه: معمولاً هر سال چندین هیأت بلند پایه علمی متشکل از روسا و اساتید دانشگاه‌های مختلف جهان بازدیدی از وزارت علوم و دانشگاه‌های گوناگون کشور انجام می‌دهند. گرچه هدف اصلی این هیأت‌ها، بررسی و بحث و گفتگو درباره مسائل کلان آموزش عالی دو کشور است، اما در زمان این نوع بازدیدها ارتباطات خوب و سازنده ای میان روسای دانشگاه‌های مهمان با روسای دانشگاه‌های میزبان و همچنین استادان این دانشگاه‌ها شکل می‌گیرد که تلاش برای تداوم این روابط و برنامه ریزی برای استفاده بهینه از آن، زمینه گسترش روابط علمی و نهایتاً امضای تفاهم نامه را فراهم می‌سازد.

ب) ارکان تفاهم نامه

ساختار تفاهم نامه های علمی اشکال مختلفی دارد، اما هر تفاهم نامه ای باید در چارچوب خاصی تعریف شده و مواردی را به عنوان ارکان تفاهم نامه رعایت کند.

۱. لوگو طرفین: امروزه اکثر دانشگاه‌ها و نهادهای علمی دارای لوگوی خاص خود هستند که همه جا با آن شناخته می‌شوند. در تفاهم نامه‌های علمی نیز بهتر است این لوگوها به عنوان نشان دانشگاه یا نهاد علمی در بالای صفحه اول یا همه صفحات تفاهم نامه گنجانده شود.

۲. عنوان: عنوان تفاهم نامه که بیانگر نوع همکاری میان طرفین نیز می‌باشد در ابتدای آن نوشته می‌شود.
۳. مشخصات طرفین: در هر تفاهم نامه‌ای ابتدا طرفین تفاهم معرفی می‌شوند که شامل نام و نشان دانشگاه یا نهاد علمی، مشخصات نماینده، نام کشور، آدرس و دیگر اطلاعات مربوطه می‌باشد.
۴. هدف: در تفاهم نامه های همکاری علمی در یک بند جداگانه هدف از امضای تفاهم نامه، نوشته می‌شود که معمولاً به صورت کلی خط مشی دو دانشگاه یا نهاد علمی را برای امضای تفاهم نامه و گسترش همکاری علمی بازگو می‌کند.
۵. مفاد تفاهم نامه: مفاد تفاهم نامه در بر گیرنده همه مواردی است که نمایندگان دو طرف در گفتگوهای پیشین بر سر انجام آنها به توافق شفاهی رسیده اند. این مفاد می‌تواند طیف وسیعی از همکاری علمی میان دو یا چند دانشگاه را از تبادل استاد و دانشجوی گرفته تا برگزاری همایش مشترک و راه اندازی دوره مشترک شامل شود. نکته قابل توجه در مورد مفاد تفاهم نامه آن است که معمولاً نمایندگان طرفین، موارد بیشتری از آنچه که به توافق رسیده اند را در مفاد تفاهم نامه می‌گنجانند تا در صورت انجام توافقات صورت گرفته و شکل گیری روابط حسنه دستشان برای انجام فعالیت‌های علمی گسترده تر باز باشد.
۶. مدیریت هزینه ها: تفاهم نامه ها از نظر حقوقی معمولاً الزام آور نبوده و بار مالی به طرفین تحمیل نمیکنند. همچنین شرایط و چگونگی تأمین هزینه انجام فعالیت‌های مشترک در هر یک از موارد همکاری، در قراردادهای مجزا به شکل دقیق نوشته می‌شود. بنابراین معمولاً در تفاهم نامه ها تصریح می‌شود که تفاهم نامه جاری هیچگونه بار مالی برای طرفین نخواهد داشت. گرچه می‌توان در تفاهم نامه به کلیت تأمین منابع مالی اشاره‌ای کرد اما این اشاره به نحوه تأمین منابع، الزام آور نخواهد بود.
۷. مدت زمان همکاری: یکی از مهمترین مواردی که باید در تفاهم نامه ها نوشته شود، اشاره به مدت زمان همکاری و نحوه تمدید تفاهم نامه است. تفاهم نامه های همکاری علمی معمولاً در یک بازه چهار یا پنج ساله تعریف می‌شوند که پس از پایان این دوره، بسته به توافق اولیه انجام شده، به صورت خودکار یا پس از بازبینی، توافق و امضای طرفین قابل تمدید خواهند بود. از آنجا که مکاتبه و تشکیل جلسه حضوری برای تمدید تفاهم نامه های منقضی، زمان بر بوده و مستلزم صرف هزینه می‌باشد، اشاره به تمدید خودکار تفاهم نامه به شرط عدم مخالفت طرفین توصیه می‌شود.
۸. اختلافات احتمالی و نحوه حل آن: گرچه تفاهم نامه ها اسناد الزام آوری نیستند، اما معمولاً در یکی از مفاد آن به نحوه برخورد با اختلافات یا سوء تعبیرهای احتمالی پرداخته می‌شود. معمولاً چنین توافق می‌شود که در صورت بروز اختلاف، مسأله با بحث و گفتگو میان دو طرف حل و فصل شود، اما در برخی از تفاهم نامه ها تشکیل کمیته داوری یا تعیین شخص حقیقی ثالث برای قضاوت میان دو طرف ترجیح داده می‌شود.
۹. زبان: تفاهم نامه ها اصولاً در دو نسخه به زبان هر یک از کشورهای طرف تفاهم و یک نسخه به زبان انگلیسی به عنوان زبان واسطه امضا می‌شود. در صورتی که زبان یکی از طرفین انگلیسی باشد طبیعتاً نسخه‌های انگلیسی و زبان دیگر (فارسی در مورد ایران) کفایت می‌کند. جهت حفظ آداب دیپلماتیک و با پیش فرض عدم تسلط هر یک از طرفین به زبان طرف مقابل، معمولاً نسخه انگلیسی به عنوان مرجع در زمان سوء تفسیر مفاد تفاهم نامه، مورد توافق طرفین قرار می‌گیرد و این موضوع در مفاد تفاهم نامه تصریح می‌شود.
۱۰. امضاء: مقام امضاء کننده از هر طرف عموماً باید از یک سطح مدیریتی باشند. حالت ایده آل، امضای تفاهم نامه توسط روسای دو دانشگاه به عنوان عالی ترین مقام اجرایی آن دانشگاه می‌باشد. اما در صورتی که به هر دلیلی معاون یکی از دانشگاه‌ها تفاهم نامه را امضا کرد طرف دیگر نیز برای حفظ آداب دیپلماتیک باید تفاهم نامه را به امضای معاون برساند.

در مورد روسای دانشکده‌ها و مقامات دیگر نیز به همین شکل، برابری سمت سازمانی دو طرف مورد توجه قرار می‌گیرد. البته این موضوع استثنائاتی نیز دارد.

یکی از استثنائات مواردی است که در کشورهایی همچون مالزی رئیس همه دانشگاه‌های کشور رئیس جمهور، پادشاه یا یک مقام دولتی عالی رتبه بوده و عالی‌ترین مقام اجرایی دانشگاه، معاون آن دانشگاه است. در این صورت معاون آن دانشگاه، هم رتبه رئیس دانشگاه‌های دیگر بوده و می‌تواند امضاکننده نهایی تفاهم نامه باشد.

مورد دیگر، دانشگاه‌ها یا موسسات آموزش عالی هستند که از همه نظر تفاوت‌های بسیار زیادی با هم دارند و یکی از دانشگاه‌ها از نظر اندازه و اعتبار تقریباً هم اندازه یک دانشکده از دانشگاه دیگر است. در این مورد نیز می‌توان تفاهم نامه را به امضای رئیس دانشگاه یا موسسه کوچک و معاون یا رئیس دانشکده دانشگاه دیگر رساند.

در برخی موارد نیز بخشی از یک دانشگاه با بخشی از دانشگاه دیگر برای انجام فعالیت مشترک علمی به توافق می‌رسند که در این صورت، روسای آن دو بخش، به شرط هم تراز بودن، تفاهم نامه را امضاء میکنند. به عنوان مثال یک پژوهشگاه از یک دانشگاه با یک موسسه تحقیقاتی زیر نظر دانشگاه دیگر، به توافق می‌رسند بر روی موضوع خاص مورد علاقه دو طرف تحقیق کنند. در این صورت نیازی به تنظیم تفاهم نامه در سطح روسای دو دانشگاه نبوده و تفاهم نامه به امضای روسای بخش‌های مورد نظر دو طرف می‌رسد.

لازم به توضیح است که در همه مواردی که تفاهم نامه را مقامی غیر از رئیس دانشگاه امضاء می‌کند، پیش از امضای تفاهم نامه باید این اختیار از سوی رئیس دانشگاه به ایشان تفویض شده باشد.

پ) قراردادهای پیوست

از آنجا که تفاهم نامه‌ها بیانگر توافق کلی دو یا چند دانشگاه برای انجام فعالیت‌های علمی مشترک بوده و در مفاد آن به جزئیات این فعالیت‌ها اشاره نمی‌شود، معمولاً برای انجام هر یک از مفاد تفاهم نامه‌ها، قرارداد جداگانه‌ای تنظیم و امضاء می‌شود. قراردادهایی که ذیل تفاهم نامه اصلی و برای انجام فعالیت‌های علمی مشترک تنظیم می‌شوند، باید با جزئیات دقیق تر بوده و همه شرایط و ضوابط مربوط به آن، پس از گفتگو و توافق کتبی یا شفاهی، در متن قرارداد تصریح شود. از جمله قراردادهای رایج میان دانشگاه‌ها، می‌توان به قرارداد تبادل استاد، قرارداد تبادل دانشجو، قرارداد راه اندازی دوره مشترک، قرارداد چاپ مشترک نشریات علمی و قرارداد راه اندازی مرکز علمی فرهنگی در دو دانشگاه اشاره کرد.

مسائل مالی و منابع تأمین هزینه‌های انجام فعالیت‌های علمی مورد اشاره در هر یک از قراردادها، یکی از مهمترین مواردی است که باید به صورت دقیق و با جزئیات کامل نوشته شوند. به دلیل وجود همین بار مالی در قراردادهای انجام فعالیت‌های علمی مشترک، توصیه می‌شود این نوع قراردادها پیش از نهایی شدن و امضاء، به تایید دفاتر حقوقی طرفین رسیده و موارد حقوقی آن مورد بازبینی و تایید قرار گیرد.

ت) اجرایی‌سازی تفاهم نامه‌ها

مهمترین و اساسی‌ترین بخش برقراری رابطه علمی با یک دانشگاه خارجی، پیگیری تفاهم نامه امضاء شده و تلاش برای اجرایی کردن همه یا بخشی از مفاد نوشته شده در آن است. چنانچه تفاهم نامه‌های امضاء شده به سوی اجرایی شدن و انجام فعالیت‌های علمی عملی حرکت نکنند، امضا کردن آنها چیزی جز هدر دادن منابع و اتلاف وقت نخواهد بود. در زمینه اجرایی‌سازی تفاهم نامه‌ها به چند نکته باید توجه داشت:

- از آنجا که امضای اکثر تفاهم‌نامه‌ها در جلسات حضوری و به صورت رو در رو انجام می‌شود و در این جلسه ضمن امضای تفاهم‌نامه به موارد مشخصی از فعالیت‌های علمی مشترک اشاره می‌شود، توصیه می‌شود فعالیت‌های توافق شده بلافاصله پس از امضای تفاهم‌نامه پیگیری شوند تا در اثر گذر زمان به فراموشی سپرده نشوند.
- پیش‌نویس قراردادهای انجام فعالیت‌های علمی مشخص از جمله تبادل استاد و تبادل دانشجو را در حاشیه جلسه امضای تفاهم‌نامه یا بلافاصله پس از آن با مسئولان دانشگاه طرف تفاهم به اشتراک بگذارید.
- توصیه می‌شود در مواردی که استادان دو دانشگاه از گذشته با یکدیگر ارتباط دارند، پیش از امضای تفاهم‌نامه چند مورد فعالیت علمی مشترک انجام شود تا ضمن اثبات عزم راسخ طرفین به گسترش همکاری، موانع و مشکلات اجرای توافقات انجام شده شناسایی، در جلسه دیدار روسای دو دانشگاه برای امضا تفاهم‌نامه مطرح و راه حل مناسبی برای آنها اندیشیده شود.

نمونه تفاهم نامه

به نام خداوند جان و خرد

تفاهم نامه همکاری علمی- پژوهشی

میان

دانشگاه جمهوری اسلامی ایران

و

دانشگاه

با توجه به اهمیت همکاری های آموزشی، تحقیقاتی و فناوری میان دانشگاه ها و مراکز پژوهشی برای مشارکت فعال استادان و محققان در زمینه علم و فناوری و به منظور گسترش روابط علمی و فرهنگی میان جمهوری اسلامی ایران و در چارچوب تفاهم نامه همکاری علمی، آموزشی و فرهنگی میان دو کشور، دانشگاه و دانشگاه موافقت می نمایند در حوزه با رعایت مفاد این تفاهم نامه، با یکدیگر همکاری کنند.

ماده ۱- اهداف

هدف از امضای این تفاهم نامه ترویج و گسترش همکاری علمی میان طرفین در زمینه های مورد علاقه مشترک در حوزه بر اساس اصول برابری و منافع مشترک می باشد.

ماده ۲- مفاد تفاهم نامه:

۲-۱. مبادله نشریات علمی

۲-۲. مبادله داده های علمی، کتاب، نشریات علمی و اسناد علمی و پژوهشی در حوزه های آموزشی، پژوهشی و فنی مورد علاقه طرفین

۲-۳. مبادله مقالات برای چاپ در نشریات مربوط

۲-۴. چاپ نشریات و کتابهای مشترک

۲-۵. ایجاد تسهیلات طرفین برای یکدیگر به منظور شرکت در فعالیتهای علمی

۲-۶. تبادل استاد، دانشجو، پژوهشگر و کارشناس برای انجام طرح های پژوهشی و آموزشی و شرکت در همایش ها، کارگاه های آموزشی، گردهمایی ها و نشست های بین المللی

۲-۷. برگزاری مشترک همایش، سمینار، کارگاه و دوره های آموزشی به منظور توانمند سازی علمی

۲-۸. اعطای امکانات متقابل برای فرصت های مطالعاتی

۲-۹. مشارکت در تدوین دوره های جدید

۲-۱۰. مشارکت در زمینه راه اندازی دوره های آموزشی مشترک و دوره های آموزشی با اعطای مدرک مشترک

۲-۱۱. مبادله تجربیات در زمینه های مختلف علمی و پژوهشی

۱۲-۲. اطلاع رسانی متقابل درباره نمایشگاه‌های بین‌المللی در زمینه های مختلف آموزشی در حال برگزاری در هریک از دانشگاه‌های طرف تفاهم

۱۳-۲. مشارکت در راهنمایی مشترک پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دوره‌های تحصیلی کارشناسی ارشد و دکتری

ماده ۳- تأمین هزینه ها:

تفاهم نامه حاضر هیچ‌گونه بار مالی به طرفین تحمیل نخواهد کرد و تأمین مالی اجرای هر یک از مفاد ماده یک بر اساس توافق دو طرف و گفتگوهای صورت گرفته، خواهد بود. طرفین به منظور اطمینان از اجرایی شدن مفاد تفاهم نامه، تلاش خود را برای تأمین هزینه اجرای آن از منابع داخلی و خارجی به کار خواهند گرفت.

ماده ۴- مدت، چگونگی و شرایط فسخ:

- ۴-۱. نحوه آغاز و ادامه همکاریها در جلسه امضای این تفاهم نامه در حضور نمایندگان دو دانشگاه مشخص می‌شود.
- ۴-۲. این تفاهم نامه به مدت پنج سال اعتبار دارد و پس از پایان این مدت به صورت خودکار برای دوره های مشابه تمدید خواهد شد، مگر اینکه یکی از طرفین شش ماه پیش از پایان تاریخ تفاهم نامه به صورت کتبی آن را فسخ نماید.
- ۴-۳. فسخ این تفاهم نامه نباید برنامه‌های در حال اجرا را که پیش از فسخ تفاهم نامه آغاز شده‌اند، تحت تأثیر قرار دهد.
- ۴-۴. هرگونه سوءتفاهم ایجاد شده در تفسیر، تبیین، تغییر و اجرای این تفاهم نامه باید از طریق توافق دوجانبه و گفتگو و مشاوره حل و فصل شود.
- ۴-۵. هرگونه تغییر در مفاد و شرایط این تفاهم نامه و هرگونه پیوست که به آن الحاق شود باید با توافق دو طرف بوده و به امضای نمایندگان ذیصلاح دو طرف برسد.

ماده ۵- زبان رسمی و توضیحات تفاهم نامه

این تفاهم نامه در چهار ماده و دو نسخه به زبان فارسی و انگلیسی و با اعتبار یکسان تهیه شده و از تاریخ امضا قابل اجرا است.

دکتر

دکتر

رئیس دانشگاه

رئیس دانشگاه

تاریخ:

تاریخ:

امضاء:

امضاء:

برندینگ و نقش آن در بازاریابی آموزش عالی

امین افشاری‌فر، دانشگاه شیراز، ۱۳۹۷

مقدمه

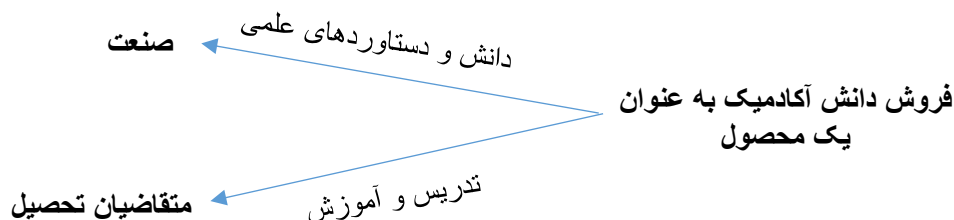
اساساً مقوله‌ی بازاریابی و برندینگ موضوعی است که در تجارت و بازار کاربرد داشته و به کارگیری آنها در زمینه‌ی آموزش عالی، برای عصر حاضر، امری غریب و ناملموس تلقی می‌شود. دلیل آن هم این است که این عناوین، همواره با نوعی محصول سر و کار داشته و صرفاً در راستای رونق فروش کالا به کار گرفته می‌شده است. اما با پیشرفت مطالعات در زمینه‌ی بازاریابی از یک سو و از سوی دیگر، گسترش روز افزون ارتباطات میان صنعت و آموزش عالی، برخی موسسات آموزشی و دانشگاه‌ها را به قدرت بازاریابی آشنا ساخت. این امر سبب شد که این موسسات، رویکرد جدیدی را اتخاذ کنند به گونه‌ای که سعی شد اصول بازاریابی و برندینگ را برای محصولشان، که همان تولید علم و دانش افروزی بود، اعمال کنند. از این منظر، آموزش عالی به عنوان یک بخش خدماتی مطرح شد که محصولاتی را به شکل خدمت به مشتریان (متقاضیان تحصیل در موسسات و نهادهای آموزش عالی) ارائه می‌دهد که این امر از یک سو باعث همخوانی هر چه بیشتر مباحث بازاریابی با مباحث مطرح شده پیرامون گسترش حیطه‌ی جذب دانشجو در آموزش عالی شده و از سوی دیگر، سبب شد تا حساسیت‌ها و انتقادات از به کارگیری اصولی بازاریابی در مورد آموزش عالی مرتفع گردد (Nicholls et al., 1995). این امر تأثیر مثبتی در گسترش بین‌المللی‌سازی در فضای آموزش عالی نیز داشت و دانشگاه‌ها با گسترش حوزه‌های پذیرش دانشجو، به جای آنکه صرفاً نگاه خود را معطوف به مرزهای ملی نمایند، سعی کردند از کشورهای خارجی نیز پذیرش دانشجو داشته باشند (Gibbs, 2002).

در حالی که در سال ۲۰۰۱ تنها یک میلیون دانشجوی بین‌المللی در سطح جهان وجود داشت، در سال ۲۰۰۹ تعداد این دانشجویان به ۳/۷ میلیون دانشجوی بین‌المللی افزایش یافت و پیشبینی‌های یونسکو در این زمینه حاکی از آن است که این رقم در سال ۲۰۲۵ به هشت میلیون خواهد رسید (Gomez-Ortueta, Dutschke, 2012).

با گسترش این نوع دیدگاه، رقابت جدیدی میان دانشگاه‌های سراسر دنیا شکل گرفت که محصول آموزشی خود را تبلیغ نموده و از این طریق، نه تنها به درآمد دانشگاه کمک شود، بلکه به گسترش فرهنگ و زبان بومی کشورشان نیز کمک کرده و همچنین، باعث گسترش و رونق صنعت گردشگری شوند. از این رو، عناوین جدیدی مانند مدرک دوگانه (dual degree)، مدرک مشترک (joint degree)، رفت و آمد دانشجو و استاد (staff & student mobility)، و دیگر مباحث از این دست، به ادبیات آموزش عالی وارد شده و سبب پویایی هرچه بیشتر روابط بین الملل در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی شدند.

جدای از نقش بازاریابی و برندینگ در جذب دانشجو و افزایش ورود دانشجویان بین‌المللی، در رابطه با صنعت و تجارت نیز، دانشگاه‌ها می‌توانند با بازاریابی موثر و از طریق یک برنامه ریزی استراتژیک، محصول خود را برای شرکت‌ها و صنایع گوناگون تبلیغ نموده و بخش زیادی از هزینه‌های خود را از این طریق پوشش دهند که این امر نیز می‌تواند در رشد و توسعه‌ی نهادهای آموزش عالی نقش موثری ایفا نماید. امروزه ما در عصری زندگی می‌کنیم که نیازهایمان توسط شرکت‌ها و صنایعی تأمین می‌شود که در رقابت تنگاتنگی، سعی در جذب و حفظ بازارهای مختلف هستند و این رقابت آنها را وادار می‌نماید که در جهت افزایش کیفیت تولیدات خود از علم و دانش نیز بهره‌مند تا جایگاه مستحکمتری در بازار بیابند. این امر می‌

تواند، علاوه بر کمکی که در جهت رشد و شکوفایی علمی دانشگاه‌ها می‌نماید، به افزایش درآمد ارزی آنها نیز کمک کند. در گذشته ارتباط میان صنعت و دانشگاه در سطحی بسیار نازل قرار داشته اما امروزه این وضعیت تغییر کرده، به گونه‌ای که شرکت‌های بزرگ در سرتاسر دنیا تلاش زیادی دارند تا حد اکثر بهره را از ظرفیت‌های علمی برند.

بحث حاضر به بررسی نقش برندینگ در فرایند بازاریابی آموزش عالی می‌پردازد و فتح بابی است در جهت گسترش و توسعه اصول و تئوری‌های مرتبط با این موضوع در آموزش عالی ایران. ناگفته نماند که دانشگاه‌های برتر دنیا در این خصوص به توسعه و گسترش چشمگیری رسیده‌اند تا قادر باشند محصول خود را، به عنوان یک محصول متمایز و با استاندارد جهانی، برای بازارهای بین‌المللی ارائه نمایند و این رشد در آینده نیز ادامه دار می‌نماید. لذا دانشگاه‌هایی که آرزوی گسترش حوزه علم و تکنولوژی و رای‌مرزهای سیاسی خود را دارند، چاره‌ای نخواهند داشت جز اینکه در این رقابت تنگاتنگ با برترین دانشگاه‌های دنیا، همواره علم و دانش خود را از موضوع برندینگ و تمامی مباحث مرتبط با بازاریابی آموزش عالی به روز نگه داشته و پیوسته در پی گسترش و تقویت بازارهای بین‌المللی خود باشند. امید است که دانشگاه‌های ایران نیز، همگام با دانشگاه‌های برتر دنیا، با جدیت بیشتری به این موضوع بپردازند، تا بتوانند از مزایای بیشمار آن بهره‌مند باشند.

مفهوم برندینگ

کلمه "برند" در انگلیسی قدیمی به صورت "Brandr" مورد استفاده قرار می‌گرفته است که به معنی سوزاندن (Burn) بوده و از همین جهت، به داغ مورد استفاده برای نشانه گذاری حیواناتی مانند گاو و اسب نیز اطلاق می‌شده است. در عصر حاضر، برند به معنی تصویری از یک مفهوم در اذهان عمومی می‌باشد و بسیار فراتر از یک اسم و لوگو را شامل می‌شود. در خصوص برندینگ، سازمان‌ها نیاز به تعریف یک پیام کلیدی دارند. این پیغام می‌بایست منعکس کننده ی نقطه ی تمایز سازمان با دیگر رقبای خود باشد و بنا بر این، پروسه ی برندینگ نیازمند شناخت دقیق رقبا و بازار هدف می‌باشد (Becker & Palmer, 2009). از این نظر، مفهومی با عنوان "ارزش برند" (brand equity) مطرح می‌شود که شامل عناصری می‌شود که ارزش یک محصول را نمایندگی میکنند. این عوامل در چهار گروه طبقه بندی می‌شوند که شامل شهرت نام برند²⁵ (حوزه ی نفوذ نام برند در میان بازارهای هدف گذاری شده)، وفاداری به برند²⁶ (میزان رجوع مشتری به برند)، کیفیت ادراکی²⁷ (کیفیت کالا از دیدگاه و نقطه نظر مشتری²⁸) و ویژگی‌های مشهور برند²⁹ (ویژگی‌هایی که نام برند با آنها عجین شده است) می‌شوند (Aaker, 1997).

²⁵ Brand name awareness

²⁶ Brand loyalty

²⁷ Perceived quality

²⁸ Zeithaml (1988)

²⁹ Brand associations

اقبال و همکارانش³⁰، در تعریفی تخصصی‌تر، برندینگ دانشگاه را، جایگاه یک دانشگاه در ذهن افراد و احساسی که در فرد با شنیدن نام دانشگاه و دیدن لوگو و هرگونه نشان دیگری که معرف آن دانشگاه باشد ایجاد می‌شود، می‌داند. در واقع، هدف ما در فرایند برندینگ، کنترل و مدیریت افکار، احساسات و نوع بینش افراد در خصوص آن کالا و خدمتی است که عرضه می‌شود. از این جهت است که مبحث برندینگ با کیفیت متفاوت است.

کیفیت ادراکی³¹ و شهرتی که در راستای برندینگ عاید یک دانشگاه می‌شود هر دو مورد بر انتخاب یک دانشگاه به عنوان مقصدی برای ادامه تحصیل بسیار تاثیرگذار هستند (Chen & Hsiao, 2009; Mazzarol & Soutar, 2002; Wilkins & Huisman, 2001)، اما شهرت مثبتی که از یک سازمان ایجاد می‌شود می‌تواند تاثیر بیشتری را در تصمیم‌گیری دانشجویان برای انتخاب یک مقصد ایفا نماید (Herbig & Milewicz, 1995) و از این جهت است که در برخی موارد، ممکن است که یک دانشجو دانشگاهی را برای ادامه تحصیل انتخاب کند که ممکن است از نظر کیفیت جایگاه بالایی را نداشته باشد اما به سبب شهرت، وضعیت مطلوبی داشته باشد (Melewar & Ake, 2005). کیفیت محصول و خدمات می‌تواند با شهرت نام یک سازمان ارتباط داشته باشد اما این دو به یکدیگر وابسته نیستند و سازمان و نهاد آموزشی، علاوه بر تمرکز بر کیفیت خدماتی که ارائه می‌دهد، می‌تواند از راه و روش‌های دیگری نیز برای ایجاد تصویر ذهنی مورد نظر و کسب شهرت استفاده نماید (van Vught, 2008; Dennis et al., 2016).

آموزش عالی و برندینگ

اساساً، ادبیات موجود در خصوص بازاریابی آموزش عالی، که در دهه ۸۰ در بریتانیا و آمریکا شروع شد، بر پایه مدل‌های ارائه شده در مباحث صنعت و تجارت شکل گرفته است (Oplatka & Hemsley-Brown, 2004). تحقیقات در این مورد در دهه ۹۰ وارد فاز جدیدی شد، به طوری که دانشمندان به این نتیجه رسیدند که برای دستیابی به یک چارچوب کامل در مورد بازاریابی آموزش عالی، می‌بایست در مورد روند جمع‌آوری اطلاعات توسط دانشجویان و نحوه‌ی تصمیم‌گیری آنها تحقیق کنند (Mortimer, 1997; Gatfield et al., 1999). برندینگ یک دانشگاه و موسسه آموزش عالی باعث خواهد شد که منابع جذب دانشجو وسیع‌تر شود که علاوه بر مزایای اقتصادی، فرهنگی و سیاسی که پیشتر نیز به آن اشاره شد، باعث خواهد شد که دانشجویان جذب شده نیز با معیارهایی که مد نظر آن نهاد است هماهنگی و تطابق بیشتری داشته باشند و از این جهت می‌تواند به دستیابی آن موسسه به اهداف مشخص شده و چشم‌انداز ترسیم شده در آینده کمک بیشتری نماید (Benke, 2011).

نکته‌ای که در روند برندینگ بسیار با اهمیت است و باید به آن اشاره شود این است که برندینگ یک تحول فرهنگی در کل نظام یک سازمان است. از این جهت است که قرار گرفتن فرایند برندینگ در سیاست‌های اصلی یک سازمان از ملزومات بین‌المللی‌سازی به شمار می‌رود. از این رو، گسترش و توسعه‌ی بین‌المللی‌سازی در دانشگاه نیاز به همکاری فعالانه‌ی دانشکده‌ها دارد. دانشکده‌ها، اعم از اساتید، دانشجویان و کارمندان، باید در روند بین‌المللی‌سازی دخیل باشند و هر دانشکده و گروه، بسته به نقاط قوت و ضعف خود، می‌بایست برنامه‌ای مشخص و ویژه برای بازاریابی و بین‌المللی‌سازی را دنبال نماید. یک نهاد آموزشی که در صدد است تا برند خود را مطرح نماید میبایست تمامی اعضای خود را به گونه‌ای آموزش دهد که

³⁰ Iqbal et al. (2012)

³¹ Perceived quality

همواره، به عنوان نماینده ی آن نهاد، به دنبال ایجاد یک تصویر ذهنی^{۳۲} مناسب و متناسب با سیاست های کلی آن نهاد در خصوص بازاریابی باشند.

برندینگ اساساً بیش از آنکه با قدرت استدلال درگیر باشد با احساسات و عواطف افراد مرتبط است. از این جهت است که در واقع، هدف آن ایجاد یک تصویر ذهنی مشخص از یک کالا در ذهن مشتری می باشد (Zhang, 2015). در مورد دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی، باید تلاش شود که یک سری خصوصیات ویژه (با توجه به سیاست های کلی سازمان) با فرایند بازاریابی در ذهن مشتری ایجاد شود و طراحی و تبلیغ لوگو نیز به شکلی انجام شود که لوگوی طرح شده بیانگر و نشان دهنده ی آن خصوصیات و ویژگی ها در ذهن مشتری باشد.

این امر نشان دهنده اهمیت تصاویر در تبلیغات و برندینگ می باشد و لذا میبایست از تصاویر به صورت هوشمندانه بهره برد، به گونه ای که قدرت استدلال^{۳۳} و احساسات^{۳۴} مشتریان و بازارهای هدف گذاری شده به صورتی متناسب تحت تاثیر قرار گیرد (Manzuma-Ndaaba et al, 2016). به عنوان مثال، در خصوص تبلیغات چاپی، مانند استندها و پوسترها، معمولاً اهمیت و نقش تصاویر کم‌رنگتر از آن چیز است که باید باشد و بیشتر به آمار و ارقام اشاره می شود که قدرت استدلال و منطق افراد را در بر می گیرد. این امر به خصوص در جامعه آکادمیک، که اساساً با منطق و استدلال سر و کار دارند، نمود بیشتری دارد. اما آنچه باید مد نظر قرار گرفته شود این است که این نوع تبلیغات باید قدرت آن را داشته باشند که افراد را در نگاه اول جذب کنند. بنابراین، هنگامی که یک پلاکارد یا استند در یک دانشگاه خارجی قرار داده می شود تا یک دانشگاه داخلی را تبلیغ نماید، استفاده از تصاویر جذاب می تواند علاقه مندی دانشجویان رهگذر را شکل داده و در مرحله بعد، با شیوه های دیگری که مکان بیشتری برای ارائه ی متون و آمار در اختیار می گذارند (وب سایت، کنفرانس، بروشور و غیره)، نکاتی را که مرتبط با منطق و قدرت استدلال است را منتقل نمود.

با این حال، علیرغم گسترش فعالیت های دیجیتال و شبکه های اجتماعی، تحقیقات ثابت نموده اند که هنوز هم موثرترین شیوه برای بازاریابی برای دانشگاه ها، تعامل مستقیم با بازار هدف (دانشجویان) است (Dennis et al., 2016). از این رو، در کنار فعالیت های معمول بازاریابی و برندینگ، لازم است که دانشگاه ها افرادی را مامور نمایند تا با حضور در دانشگاه هایی که به عنوان بازارهای هدف مد نظر می باشند، با دانشجویان به صورت مستقیم تعامل نموده و با برگزاری کنفرانس ها و نشست های مشترک، نسبت به جذب دانشجویان (با توجه به استراتژی های بازاریابی مشخص شده) مبادرت ورزند. این نمایندگان می بایست با اختیارات تام (جهت تصمیم گیری برای همکاری های آینده با دیگر موسسات آموزشی) و با ابزار کامل برای تاثیر گذاری حد اکثری (به گونه ای که قدرت استدلال و احساسات افراد به طور همزمان اغنا شود) حضور یابند. همچنین، بسته های ارائه شده برای دیگر موسسات نیز می بایست با توجه به نقاط قوت و ضعف موجود طرح شوند. از این رو، فرد یا افرادی که مامور بازاریابی هستند، با اطلاع کامل از این که موسسه آموزشی و نهاد آکادمیک متبوعشان در کدام زمینه ها قدرتمند و در کدام زمینه ها دارای ضعف می باشند، قادر خواهند بود که در زمینه هایی که قدرتمند هستند با برنامه ها و استراتژی های خاصی (مانند دعوت از اساتید خبره یا ارسال دانشجو طی برنامه های تبادل دانشجو) نقاط ضعف خود را برطرف نموده و در زمینه هایی که دارای توانمندی می باشند، با تعریف بسته های آموزشی خاص، دانشجویان دیگر کشورها را جذب نموده که این امر نیز علاوه بر منافع اقتصادی، از جهت فرهنگی و سیاسی نیز می تواند برای ما دارای مزیت هایی باشد.

³² Brand image

³³ Cognition

³⁴ Affection

نکته ای که در این خصوص می‌بایست به آن توجه نمود این است که، در مورد آموزش عالی، کالایی که عرضه می‌شود، تنها آموزش را شامل نمی‌شود. دانشجویی که از یک کشور خارجی خواهان ادامه تحصیل در یک دانشگاه ایرانی است، در کنار تحصیل علم، به تسهیلاتی دیگر نیاز دارد که باعث رفاه فرد در زمان اقامت در ایران خواهد بود. از این رو، دانشگاه می‌بایست بر اساس نقاط قوت و ضعف خود، بسته‌های ترکیبی متشکل از خدمات آموزشی ارائه شده به متقاضیان و امکان دسترسی و استفاده از آزمایشگاه‌های مجهز جهت تحقیقات و آزمایش‌های گوناگون (به خصوص برای کشورهای همسایه)، در کنار عواملی که جزو ملزومات رفاهی دانشجوی قلمداد می‌شود، مانند اقامت، فرهنگ، تاریخ، آب و هوا، غذا را برای دانشجویان خارجی فراهم آورند. همچنین، عواملی که باعث تمایز محصول ما می‌شوند نیز می‌توانند در جذابیت بسته‌های تعریف شده بسیار موثر باشند. به عنوان مثال، در مورد ایران، تاریخ، فرهنگ، میهمان‌نوازی، آب و هوای چهار فصل می‌توانند جزو عناصری باشند که باعث تمایز بسته‌های تعریف شده ی دانشگاه‌های ایرانی با دیگر دانشگاه‌ها باشد.

علاوه بر این، نکته ای که تمامی دانشگاه‌ها می‌بایست مد نظر قرار دهند این است که برندینگ یک روند ادامه دار رامل می‌شود و نقطه‌ی توقفی را نمی‌توان برای آن در نظر داشت. این امر بدان معنی است که بحث برندینگ و بازاریابی با تمام شدن مدت تحصیل دانشجویان به پایان نمی‌رسد. یک دانشجوی خارجی که از دانشگاهی ایرانی فارغ‌التحصیل شده است می‌تواند به عنوان یکی از قدرتمندترین عناصر برندینگ مورد استفاده قرار گیرد. ارتباطات کلامی می‌تواند موثرتر از هر ابزار بازاریابی دیگر، یک برند قوی را به ارمغان آورد. این حقیقت شاید برای ایران که کشور است ناشناخته از اهمیت بیشتری برخوردار باشد، چراکه معرفی یک دانشگاه ایرانی برای یک فرد خارجی، اگر از طریق یک فرد مورد اعتماد صورت پذیرد، در مقایسه با روش‌های دیگر، تاثیر بسیار بیشتری خواهد داشت.

راهکارهای برندینگ در آموزش عالی

با توجه به مطالب عنوان شده و با نظر به تجربیات دانشگاه‌های مختلف در خصوص برندینگ، راهکارهایی را می‌توان پیشنهاد نمود که می‌توانند به تقویت برند یک دانشگاه و سایر نهادهای آموزش عالی کمک شایانی کنند. البته باید در نظر داشت که برنامه‌ی بازاریابی و برندینگ برای هر دانشگاه می‌بایست با توجه به شرایط مختلف دانشگاه و بستر فرهنگی که آن دانشگاه در آن قرار گرفته و همچنین، فرهنگ و آداب و رسوم کشوری که جزو بازارهای مورد هدف هستند، طراحی و اجرا شود.

- یکی از پایه‌های اصلی ابزار تبلیغات، اطلاعات و آمار است. بازاریابان باید دقت کنند که در بحث برندینگ دانشگاه، آمار و اطلاعات ارائه شده حتماً به روز، دقیق، شفاف، مرتبط با موضوع و جذاب (با توجه به فرهنگ بازار هدف) باشند.
- بسته‌های آموزشی ارائه شده می‌بایست کامل باشند. برنامه‌ی آموزشی باید کامل بوده هیچ نقطه‌ی مبهمی نباید باقی بماند. در کنار آن، برای اقامت، تغذیه، بیمه، ویزا(اقامت)، اوقات فراغت و سایر مواردی که سایر مواردی که جزو ملزومات زندگی فرد در طول دوران تحصیل خود در آن مقصد می‌باشد.
- تشکیل اتحادیه‌ها و کنسرسیوم‌های میان دانشگاهی جهت تقویت برند محلی و ملی (که در رابطه با دانشگاه‌های ایران می‌تواند بسیار راه‌گشا باشد)
- معماری ساختمان‌ها و سازه‌ها در دانشگاه یکی از ابزارهای قدرتمند در ایجاد تمایز یک برند با دیگر برندها است و از این جهت است که اکثر دانشگاه‌های برتر دنیا اهمیت خاصی برای جذابیت و متمایز بودن معماری قائل می‌باشند.
- تمامی دانشگاه‌ها دارای نقاط قوت و نقاط ضعف هستند. اما آنچه مهم است این است که با در نظر داشتن شرط صداقت، تمرکز اصلی باید بر نقاط قوت دانشگاه باشد.

- بسته‌های آموزشی نیز باید بر اساس توانمندی‌های سازمان چپ‌نش شوند و باید سعی شود که رشته‌هایی ارائه شود که دانشگاه از کیفیت آن مطمئن باشند. این امر تنها کیفیت آموزش را شامل نمی‌شود. به عنوان نمونه، در بسیاری از دانشگاه‌های ایران رشته‌هایی هستند که در آن رشته‌ها دانشگاه‌های ایران از توانمندی‌های بالایی برخوردارند. اما بعضاً ممکن است به سبب مشکلات در برقراری ارتباط و عدم تسلط اساتید به زبان انگلیسی، امکان ارائه آن رشته‌ها را به زبان انگلیسی نداشته باشند که این باعث خواهد شد که تنها راه پیش رو، وادار نمودن متقاضی به یادگیری زبان فارسی باشد که این مورد نیز به نوبه خود باعث کاهش چشمگیر تعداد متقاضیان خواهد شد.
- بازی با کلمات می‌تواند در مقدار تاثیر یک پیام تاثیر شایانی داشته باشد. لذا، پس از تعریف یک پیام کلیدی، می‌توان با خلاقیت، پیام را به گونه‌ای متفاوت و از طریق بازی با کلمات به مخاطبین انتقال داد که باعث جلب توجه بیشتر مخاطبین شود.
- قبول کنید که تمام ویژگی‌های موسسه‌ی خود را نمی‌توانید در یک جمله خلاصه کنید. لذا میبایست بر آنچه باعث تمایز شما از سایرین می‌شود متمرکز شوید.
- استفاده از تجربیات دانشجویان فارغ‌التحصیل می‌تواند در مورد افزایش تاثیر گذاری یک پیام و همچنین در مورد نحوه‌ی انتقال پیام بسیار راه‌گشا باشد و مشورت آنها را می‌بایست در برنامه ریزی برای بازاریابی و برندینگ مد نظر قرار داد.
- پیام شما باید برای بازار هدف قابل درک باشد. این مورد، به خصوص در رابطه با دانشجویان خارجی از اهمیت بیشتری برخوردار است. باید دقت شود که هنگام انتقال پیام، فرهنگ جامعه‌ی مورد هدف مد نظر قرار گرفته باشد و هیچ نقطه‌ی مبهمی که باعث سردرگمی فرد شود، وجود نداشته باشد.
- همان گونه که پیشتر نیز گفته شد، فرایند بازاریابی و برندینگ با فارغ‌التحصیل شدن دانشجویان تمام نمی‌شود. دانشجویان خارجی که فارغ‌التحصیل شده و به کشور محل زندگی خود باز می‌گردند، فرصت ویژه‌ای برای ارتباط با آن جامعه هستند و دانشگاه‌ها می‌بایست رابطه خود را با آنها حفظ نموده و از این فرصت برای برقراری رابطه‌ای موثرتر با آن جامعه استفاده نماید.
- حمایت از ارزش‌های یک دانشگاه باعث تقویت برند آن خواهد شد. به عنوان نمونه، حجاب اسلامی که قانون کشور ما بوده و دانشگاه‌ها نیز موظف به رعایت آن هستند، می‌تواند به عنوان یک نقطه قوت که باعث تمایز ما با دیگر دانشگاه‌ها می‌شود، در برندینگ مورد تاکید قرار گیرد.
- به کارگیری حس نوستالژیک می‌تواند در تقویت قدرت برند بسیار موثر باشد. نسل دهه ۶۰ در ایران، که حوادث تاریخی چون پیروزی انقلاب اسلامی ایران و هشت سال جنگ تحمیلی با عراق را درک کرده‌اند، نمونه‌ی خوبی از این مورد می‌باشند. برای این نسل، دانشگاه تهران عموماً در دو مورد احساس نوستالژی عمیقی را در پی دارد. اسکناس‌های ۵۰ تومانی با نقش سر در دانشگاه تهران و برگزاری نماز جمعه تهران در مصالای آن دانشگاه از نمونه‌های بسیار موفق برندینگ دانشگاهی در ایران هستند که در آن بر حس نوستالژیک افراد تمرکز شده و از این جهت است که آن نسل، دانشگاه تهران را همواره با این دو مقوله خاص شناسایی می‌کنند.
- استفاده هوشمندانه از تبلیغات چاپی و الکترونیک می‌تواند در جذب متقاضیان بسیار موثر باشد. اینکه اطلاعات به چه شکلی (بروشور، کتابچه، پمفلت، استند، بنر، و غیره)، در چه قطع و اندازه‌ای، و با به کارگیری چه رنگ آمیزی به متقاضیان عرضه شوند، از اهمیت بالایی برخوردار است. همچنین، نوع اطلاعات عرضه شده و اینکه اشاره‌ای مختصر و کوتاه را شامل می‌شود و یا به تشریح موضوع می‌پردازد نیز اهمیت وافری داشته و می‌بایست با نوع بازار مورد

هدف همخوان و همگون باشد. همچنین، از اهمیت عکس نیز در این نوع تبلیغات نباید غافل شد و باید به یاد داشت که معمولاً آنچه در وحله نخست باعث جذب افراد می‌شود عکس‌های جذاب است.

- هر چه ساده‌تر، بهتر- باید در نظر داشت که سادگی در اکثر مواقع جذابیت بیشتری داشته و آلودگی بصری می‌تواند باعث دلزدگی مخاطب شود و ما را از هدفمان دور کند.
- برگزاری مراسم و برنامه‌هایی برای گسترش شهرت برند نیز می‌تواند به قدرت برند مورد نظر ما بیافزاید. برنامه‌های مختلف فرهنگی، ورزشی و علمی، میتواند علاوه بر دستاوردهای مختلف، در تاثیر گذاری یک برند نیز موثر باشد.
- به سیاست‌ها و چارچوب‌های تعیین شده برای برندینگ وفادار باشید. هنگامی که طبق یک سری اصول و سیاست‌های خاص برای تقویت برند خود برنامه ریزی می‌نمایید، باید خود را موظف به رعایت و پیروی از آن اصول نمایید و نباید در ویانه را مسیر خود را عوض کنید.
- از فرصت‌های خاص پیش آمده جهت گسترش پیام برند خود بهره ببرید. مثلاً رویدادهای خاصی، مانند رخدادهای ورزشی، می‌توانند ابزار خوبی برای هدف قرار دادن جمعیت گسترده تری در اختیار قرار دهند و به تقویت برند دانشگاه ما کمک بسیار زیادی کنند.
- در مورد ایران، با توجه به تاریخ کهن و فرهنگ غنی این دیار، می‌توان از عناصر تاریخی و فرهنگی استفاده نمود تا محصول خود را جذاب تر و برند دانشگاه مورد نظرمان را قدرتمندتر نماییم.
- یکی از موارد بسیار پر اهمیت که به ویژه در مورد دانشگاه‌های ایران مصداق دارد این است که برندینگ توسعه یک فرهنگ در دانشگاه است و صرفاً وظیفه روابط عمومی یا روابط بین الملل دانشگاه‌ها نیست. اگر یک دانشگاه قصد دارد تا برند خود را مطرح ساخته و برای تقویت آن برنامه ریزی نماید، باید به تمامی اعضای خود آموزش دهد که همواره در این مسیر گام بردارند، به گونه ای که تقویت آن برند برای کلیه ی اعضای آن دانشگاه یک دغدغه به حساب آید. برنامه ریزی برای برندینگ یک دانشگاه برنامه ای است برای کل دانشگاه و نه صرفاً واحد روابط بین الملل.
- باید توجه داشت که علم، دانش و تکنولوژی به عنوان محصول اصلی و پایه ی نهادهای آموزشی و دانشگاه‌ها مطرح است اما این به معنی آن نیست که دانشگاه‌ها نمی‌توانند بر روی محصولاتی دیگر متمرکز شوند. فعالیت‌های ورزشی، فرهنگی و دیگر فعالیت‌های جانبی می‌توانند به عنوان عامل اصلی جذب دانشجویان در برنامه‌های بازاریابی و برندینگ مورد بررسی قرار گیرند. به عنوان نمونه، برنامه آموزش فارسی به غیر فارسی زبانان که دانشگاه شیراز و برخی دانشگاه‌های دیگر در ایران آن را برگزار می‌کنند، با اینکه تنها برای دانشجویان تعریف نشده و افراد غیر آکادمیک نیز در این برنامه شرکت می‌نمایند، اما می‌تواند به عنوان یک محصول اصلی برای علاقه‌مندان به فراگیری زبان فارسی در دیگر کشورها ارائه شده و سود سرشاری را عاید دانشگاه نماید.

منابع انگلیسی

- Aaker, J. (1997). Dimensions of brand personality, *Journal of marketing research*, (34), pp. 347-356.
- Becker, C.; Palmer, S. (2009). Branding in universities: identity versus image; Mastre's Thesis, Lulea University of Technology.
- Beneke, J. H. (2011). Marketing the institution to prospective students- A review of brand (reputation) management in higher education, *International Journal of Business and Management*, 6(1), pp. 29-44.
- Chen, Y. F. Hsiao, C. H. (2009). Applying market segmentation theory to student behavior in selecting a school or department, *New Horizons in Education*, 57(2), pp. 32-43.
- Dennis, C.; Papagiannidis, S.; Alamonos, E.; Bourlakis, M. (2016). The role of brand attachment strength in higher education, *Journal of Business Research*, 69, pp. 3049-3057.
- Gatfield, T.; Barker, M.; Graham, P. (1999). Measuring communication impact for university advertising materials, *Corporate Communications: An international journal*, 4(2), pp. 73-79.
- Gibbs, P. (2002). From the Invisible Hand to the Invisible Hand-Shake: marketing higher education, *Research in Post Compulsary Education*, 7(3), pp. 325-338.
- Gomez-Ortueta, M.; Dutschke, D. (2012). Strangers on a train. Viewing US Internationalization through European Eyes. In: Internationalization of European Higher Education. EUA/ACA Handbook. Berlin:Raabe.
- Hemsley-Brown, J. V.; Oplatka, I. (2006). Universities in a competitive global marketplace: a systematic review on the literature on higher education marketing, *International Journal of Public Sector Management*, 19(4), pp. 316-338.
- Herbig, P. Milewicz, J. (1995). The relationship of reputation and credibility to brand success, *Journal of Consumer Marketing*, 12(4), pp. 5-10.
- Iqbal, M. J.; Rasli, A. B. M., Hassan, I. (2012). University Branding: A myth or a reality, *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 6(1), pp. 168-184.
- Manzuma-Ndaaba, N. M.; Harada, Y.; Romle, A. R.; Shamsudin, A. S. (2016). Cognitive, Affective and Conative Loyalty in Higher Education Marketing: proposed model for emerging destinations, *International Review of Management and Marketing*, 6(4), pp. 168-175.

- Mazzarol, T.; Soutar, G. N. (2002). "Push-pull" factors influencing international student destination choice, *International Journal of Education Management*, 16(2), pp. 82-90.
- Melewar, T. C.; Akel, S. (2005). The role of corporate identity in the higher education sector, *Corporate Communications: An International Journal*, 10(1) pp. 41-57.
- Mortimer, K. (1997). Recruiting overseas undergraduate students: are their information requirements being satisfied, *Higher Education Quarterly*, 51(3), pp. 225-238.
- Nicholls, J.; Harris, J.; Morgan, E.; Clarke, K.; Sims, D. (1995). Marketing Higher Education: the MBA experience, *The International Journal of Educational Management*, 9(2), pp. 31-38.
- Van Vught, F. (2008). Mission diversity and reputation in higher education, *Higher Education Policy*, 21(2), pp. 151-174.
- Wilkins, S.; Huisman, J. (2011). Student recruitment at international branch campuses: can they compete in the global market? *Journal of studies in International Education*, 15(3), pp. 299-316.
- Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price quality and value: A means end model and synthesis of evidence, *Journal of Marketing*, 55(7), pp. 2-22.
- Zhang, Y. (2015). The Impact of Brand Image on Consumer Behavior: A Literature Review. *Open Journal of Business and Management*, 3, pp. 58-62.

فعالیت اساتید خارجی در دانشگاه‌های ایران؛ ماهیت، شکل، ابزار

فرزین رفعت پور

یکی از عوامل مهم در بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها، بهره بردن از اساتید دانشگاه‌های خارجی برای تدریس در دوره‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت می‌باشد که فرآیند جذب و اشتغال به تدریس از مجراهای مختلف همچون اجرائی‌سازی تفاهم‌نامه‌های همکاری، اجرای طرح‌های تحقیقاتی مشترک، ایجاد و برگزاری دوره‌های مشترک تحصیلی، اعلام نیاز از طریق راینی‌های علمی و فرهنگی در کشورهای دیگر و ... صورت می‌پذیرد. افزایش تعداد اساتید خارجی در نسبت‌بندی با اساتید داخلی شاغل به تدریس در یک دانشگاه و افزایش میزان ارجاع‌دهی به مقالات تالیفی اساتید خارجی یک دانشگاه از مولفه‌های تاثیرگذار در ارتقاء رتبه‌بندی بین‌المللی آن دانشگاه بوده و بالا رفتن تعداد استادان خارجی در قالب اعضای هیات علمی و یا اساتید حق‌التدریس نقش بسیار مهمی در بهبود جایگاه دانشگاه در میان همتایان داخلی و خارجی دارد.

در این نوشتار موضوع فعالیت اساتید خارجی به عنوان یک از عناصر اصلی در فرآیند بین‌المللی شدن دانشگاه‌های ایران در سه بخش ماهیت، شکل و ابزار مورد بررسی قرار خواهد گرفت، بخش اول در تبیین چرایی و چگونگی آغاز و تداوم حضور خارجی‌ان در عرصه آموزش عالی نقبی به تاریخ و تحولات آن زده و در بخش‌های پی‌آیند تجربه دانشگاه علامه طباطبائی در طراحی و اجرای این مهم بیان خواهد شد.

ماهیت:

بررسی و شناخت ماهیت هر امر منوط به آگاهی از فرآیند تاریخی شکل‌گیری، رشد و تکامل آن امر بوده که محقق را بر آن می‌دارد با نگاهی موشکافانه در سیر تحول گزاره پژوهش به درکی جامع دست یافته تا توان ارائه برآیندی از پیشینه، حال و آینده امر مذکور را به دست آورد. لذا هرچند نوشتار حاضر بر آن نخواهد بود که به تفصیل موضوع بپردازد، نگاهی مجمل به پیشینه آن در فهم و احاطه موثر بوده و ناگزیر می‌نماید.

نقطه آغاز ورود خارجی‌ها به سرزمین ایران و فعالیت در قامت دانشگاهی را به یقین در گرماگرم تجددگرایی و تحول‌خواهی عصر ناصری بایست جست، هرچند تاریخ این عرصه تمدنی همواره شاهد گذار و سکنای دانشمندانی از چهار گوشه دنیا بوده است اما این نوشتار تعامل دنیای خارج از مرزهای سرزمینی با نهادهای علمی دارای ساز و کار آموزش عالی، از شکل ابتدایی تا مدرن آن را مدنظر دارد.

ناکامی‌های سیاسی و اقتصادی و اجتماعی برآمده از ساختارهای سنتی و ناکارآمد، نخبگان و روشنگران این عصر را بر آن داشت تا با مشاهده و تعمق در مدرنیسم غربی به دنبال یافتن راهی برون‌رفت از محاق عقب‌مانده‌گی برآیند. تاسیس دارالفنون با کاربرد آموزش علوم و فنون جدید و با هدف تربیت نخبگان فن‌سالار جزئی از دغدغه‌های امیرکبیر، صدراعظم ناصرالدین‌شاه بود که با تلاش وی پایه‌گذاری و در دی‌ماه سال ۱۲۳۰ خورشیدی، ۱۳ روز پیش از قتل وی افتتاح شد. پیش از تاسیس دارالفنون محصلین برای کسب علوم جدید راهی اروپا می‌شدند.

امیرکبیر یک ماه پس از آغاز بنای دارالفنون، داوید داویدیان ملقب به «جان داوود خان» را موظف ساخت تا با سفر به اتریش گروهی از متخصصان اتریشی را برای آموزش تربیت شاگردان دارالفنون به ایران دعوت کند.

در اختیارنامه امیرکبیر به جان داودخان چنین آمده است:

"عالی‌جاه فطانت و ذکاوت همراه زبده‌المسیحین مسیوجان داود مترجم اول دولت علیه ایران را مرقوم می‌شود که چون برای مکتب‌خانه پادشاهی که در مقر خلافت باهره بنیان شده است، شش معلم که کمال مهارت و وقوف داشته باشند و از قرار بتفصیل؛ معلم نظام پیاده یک نفر، معلم حکمت و جراحی و تشریح یک نفر، معلم هندسه یک نفر، معلم علم معدن یک نفر، معلم توپ‌خانه یک نفر، معلم سواره نظام یک نفر ضرور و در کار است، لهذا آن عالی‌جناب از جانب شرافت جوانب اولیای دولت علیه مأمور و مرخص است که به مملکت شما (اتریش) و پروس رفته، معلم‌های مزبور را از قرار تفصیل فوق تا مدت پنج تا شش سال اجیر کرده با مخارج آمدن و رفتن نوشته به آن‌ها داده هر قراری که عالی‌جاه به آن‌ها بدهد در نزد اولیا دولت ابد مدت مقبول و ممضی است."

معلمان اتریشی دو روز پس از عزل امیرکبیر به تهران رسیدند، با این وجود وی پذیرایی از آنان را به جان داود خان سپرد و گفت چندان که می‌توانی به آنان مهربانی کن و نگذار ناراحت و پراکنده خاطر شوند. ناصرالدین شاه نیز از ورودشان با خبر و خوشحال شد و داودخان را به اعطای حمایل سرخ سرتیپی مفتخر کرد.

آنگونه که از خاطرات دکتر یاکوب ادوارد پولاک، یکی از اساتید اتریشی برمی‌آید، پذیرایی ایرانیان چندان گرم نبوده است:

"ما در ۲۴ نوامبر ۱۸۵۱ به تهران وارد شدیم. پذیرایی سردی از ما نمودند. کسی به پیشواز ما نیامد و اندکی پس از آن آگاه شدیم که در این میانه اوضاع دگرگون شده است و چند روز پیش از ورود ما، در پی کارشکنی‌های درباریان و به ویژه دسیسه‌های مادر شاه، که از دشمنان سر سخت امیرنظام بود، میرزا تقی‌خان از کار بر کنار شده بود. اما همین که امیر از ورود ما آگاه شد، به میرزا داودخان گفته بود این نمساوی‌های بیچاره را من به ایران آورده‌ام. اگر سر کار بودم، اسباب آرامش آن‌ها را فراهم می‌کردم، اما اکنون نگرانم به آنان خوش نگذرد. سعی کن کارشان رو به راه شود."

بعدها اساتید دیگری از کشورهای اروپایی چون فرانسه و لهستان نیز به کادر آموزشی دارالفنون راه یافتند. پس از انقلاب مشروطه مدارس عالی به سبک و سیاق کالج‌های اروپایی تأسیس شد. اولین مرکز آموزش عالی که پس از انقلاب مشروطه در ۱۲۹۷ تأسیس شد، مدرسه عالی طب بود. سپس در ۱۳۰۶ مدرسه عالی حقوق که جزو وزارت دادگستری و مدرسه عالی سیاسی که جزو وزارت خارجه بود، از این دو وزارت جدا شده و مدرسه عالی حقوق و علوم سیاسی را تحت نظارت وزارت معارف تشکیل دادند. یک سال بعد هم دارالمعلمین عالی تأسیس شد و در ۱۳۱۳ قانون دانشگاه تهران به تصویب رسید. بتدریج دانشگاه‌های تبریز در سال ۱۳۲۶، مشهد در ۱۳۳۵، اصفهان و گندی شاپور در ۱۳۳۷ و شیراز در ۱۳۳۵ تشکیل شد.^{۳۵} فالک گوش میلچارسکی، دندانپزشک مخصوص رضاشاه پهلوی و اولین رییس مدرسه دندانپزشکی دارالفنون، پس از تأسیس دانشگاه تهران و دانشکده دندانپزشکی به عنوان اولین رییس آن دانشکده نیز انتخاب شد. در واقع تأسیس دانشگاه تهران را بایستی نقطه آغازی دانست برای گسترش روابط دانشگاهی میان ایران نوین و دنیای خارج از مرزها که اکنون در سایه تحولات نظام بین‌الملل محل آمد و گذار شرق و غرب شده است. آموزش عالی در دوران پهلوی دوم رونق یافته و تعداد شاغلین به تحصیل در دانشگاه‌ها از ۱۶۴۲ دانشجو در سال ۱۳۲۳ به ۱۶۰,۰۰۰ دانشجو در سال ۱۳۵۶ افزایش می‌یابد. در این دوره است که نمایندگی دانشگاه‌های مطرح غربی همچون هاروارد، پنسیلوانیا و ... شروع به فعالیت در ایران نموده و کالج‌های تخصصی را با همکاری دانشگاه‌های ایرانی دایر می‌کنند که می‌توان از آن به عنوان نقطه عطفی در بین‌المللی شدن پرسنل آموزش عالی در ایران نام برد. پس از سقوط حکومت پهلوی و انقلاب فرهنگی حاصل از روی کار آمدن نظام جدید سیاسی در ایران، دانشگاه‌ها پس از طی یک دوران فترت دوباره بازگشایی شده و با چهره‌ای کاملاً بومی به حیات خود ادامه می‌دهد. اکنون پس از گذشت ۳۵ سال از بازگشایی

^{۳۵} ازغندی، علیرضا (۱۳۸۳)، تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران (۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷)، انتشارات سمت

مراکز آموزش عالی و تغییر در نگرش‌های معطوف به روابط خارجی، شاهد گسترش فزاینده همکاری‌های دانشگاهی میان ایران و سایر کشورهای جهان هستیم و زبان گویای دانشگاه فارغ از ملیت، زبان و دیدگاه، زبان جهانی علم است.

شکل:

همانطور که اشاره رفت حضور اساتید خارجی در دانشگاه‌های ایران صورت‌های مختلفی می‌تواند داشته باشد، از برگزاری یک کارگاه آموزشی تا تدریس بلندمدت در قالب ترم‌های تحصیلی. بدیهی است که هر دانشگاه در این زمینه شیوه کار مختص به خود را دارد، لذا در ادامه با فرآیند معمول دعوت از استاد خارجی در دانشگاه علامه طباطبائی آشنا خواهیم شد.

فرآیند دعوت از اساتید و کارشناسان خارجی

دعوت از اساتید و کارشناسان خارجی به دو دسته کلی میزبانی علمی و فنی تقسیم می‌شود که در قالب و با اهداف فعالیت‌های بین‌المللی برگزار می‌گردد.

- تعاریف

میزبانی علمی: به نوعی از میزبانی از اساتید خارجی اطلاق می‌شود که به منظور ارائه سخنرانی، تدریس در کارگاه آموزشی، تدریس موقت، شرکت در همایش‌ها و سمینارهای علمی و ... طی فرآیندی متناسب با نوع نشست با شرکت ترکیب مشخصی از اساتید و دانشجویان میزبان و میهمان برگزار می‌گردد.

میزبانی فنی: به نوعی میزبانی از اساتید و کارشناسان خارجی اطلاق می‌شود که به منظور ایجاد و گسترش روابط فی‌مابین، بررسی مواضع همکاری، رایزنی در خصوص عقد تفاهم‌نامه، تشریک مساعی در زمینه اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها و ... با محوریت موضوعات مدیریت کلان در حوزه آکادمیک و با شرکت مدیران و کارشناسان مرتبط و در صورت نیاز اعضای هیات علمی برگزار می‌گردد.

فعالیت بین‌المللی: به هرگونه فعالیتی که با شرکت افراد حقیقی و یا حقوقی از دو و یا چندین ملیت انجام گیرد، فعالیت بین‌المللی اطلاق می‌گردد.

با استناد به تعاریف ارائه شده در ادامه شرح و توصیفی از انواع میزبانی‌های بین‌المللی به لحاظ کیفی و کمی خواهد آمد:

سخنرانی علمی: گردهمایی متشکل از اساتید و دانشجویان که با دعوت از اساتید خارجی جهت ایراد سخنرانی در خصوص مسائل علمی با موضوع مشخص برگزار می‌گردد.

کارگاه‌های بین‌المللی: سلسله جلسات آموزشی حول موضوعات مشخص علمی که با تدریس اساتید خارجی و داخلی و با شرکت دانشجویان و اعضای هیات علمی برگزار می‌شود.

تدریس موقت: مشارکت اساتید خارجی در فرآیند برنامه درسی گروه‌های آموزشی طی مدت زمان یک ترم یا کمتر.

تدریس طولانی‌مدت: بهره‌مندی از فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اساتید خارجی در قالب عضو هیات علمی دانشگاه میزبان.

ایجاد و گسترش مواضع همکاری: گردهمایی به منظور معارفه و آشنایی با امکانات و مقدرات علمی و تاسیساتی دانشگاه‌های مختلف جهان جهت ایجاد و بسط همکاری‌های دوجانبه در آینده که با شرکت مدیران و کارشناسان بین‌الملل دانشگاه میزبان و مسئولان و یا سفیران دانشگاه‌های خارج از کشور برگزار می‌شود.

- ابزار

با توجه به مواردی که در قسمت پیشین بدان‌ها اشاره شد، همکاری غالب با اساتید خارجی در اشکال برگزاری کارگاه‌های آموزشی و تدریس موقت میسر بوده و لذا مطابق با آن دانشگاه علامه طباطبائی روال مشخصی را در اجرائی‌سازی به کار می‌گیرد که در ادامه به تفصیل می‌آید.

در خصوص دعوت از اساتید خارجی جهت تدریس یا برگزاری کارگاه آموزشی (حداقل ۱۲ ساعت)، طی مراحل در زمینه امور اداری و اجرائی الزامی می‌باشد که در ادامه بدان اشاره خواهد شد.

- مراحل اداری:

۱. در ابتدای کار موضوع دعوت از استاد خارجی جهت انجام فعالیت‌های علمی یاد شده می‌بایست در شورای گروه آموزشی مرتبط مطرح شده و در صورت تصویب، به شورای آموزشی - پژوهشی آن دانشکده ارجاع شود تا به تصویب آن شورا نیز برسد.

۲. برگزاری کارگاه‌های آموزشی منوط به تکمیل و ارسال فرم درخواست برگزاری کارگاه‌های علمی بین‌المللی خواهد بود که شامل اطلاعاتی اعم از عنوان کارگاه، ارائه جزئیات علمی برنامه و نیز پیش‌بینی هزینه‌ها می‌باشد.

۳. در مرحله بعد صورتجلسه مربوطه به همراه فرم درخواست برگزاری کارگاه و نیز مدارک و فرم‌های اخذ روادید (ر.ک. * امور کنسولی) به پیوست نامه‌ای خطاب به معاون پژوهشی دانشگاه با موضوع برگزاری برنامه علمی مورد نظر با تدریس استاد خارجی ارسال می‌شود. همچنین در این نامه درخواست تامین هزینه‌های سفر استاد خارجی نیز مطرح می‌شود.

۴. در مرحله بعد پس از تأیید برنامه توسط معاون پژوهشی دانشگاه، مراتب جهت اقدام به اطلاع مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی می‌رسد و پس از طی اقدامات اداری و حصول نتیجه جهت اخذ روادید، ارسال دعوت‌نامه رسمی دانشگاه خطاب به استاد مدعو و تامین بودجه (ر.ک. * امور مالی)، مراحل اجرائی‌سازی توسط دانشکده ذیربط آغاز خواهد شد.

- مراحل اجرائی:

۱. پس از پایان مراحل اداری، دبیر برگزار کننده پس از دریافت شماره روادید استاد مدعو نسبت به تعیین تاریخ و ساعت دقیق پرواز اقدام خواهد نمود.

۲. در مرحله بعد، دبیر برنامه با لحاظ روز و ساعت ورود و خروج میهمان نسبت به رزرو محل اقامت اقدام خواهد کرد (فرآیند تهیه بلیت و رزرو محل اقامت در حیطه اختیارات و مسئولیت دبیر برنامه خواهد بود).

۳. جهت پوشش خبری و تصویری برنامه، درخواستی در این زمینه خطاب به مدیریت روابط عمومی دانشگاه از سوی دبیر برنامه ارسال می‌شود.

۴. استقبال و بدرقه فرودگاهی توسط مقام علمی یا اجرائی هم‌تراز صورت می‌پذیرد.

۵. تهیه گزارش حین برگزاری کارگاه یا کلاس آموزشی یا جلسات سخنرانی جهت ارائه به معاونت پژوهشی الزامی می‌باشد.

* امور کنسولی

۱. درخواست صدور روادید برای تمامی میهمانان منوط به ارائه رزومه علمی و اجرائی به یک زبان خارجی (با اولویت زبان انگلیسی) و فارسی، تصویر کامل از گذرنامه میهمان و تکمیل و ارسال فرم‌های مرتبط با دعوت از میهمان خارجی خواهد بود. (روال و فرم‌های دعوت از اتباع ایالات متحده آمریکا متمایز از اتباع سایر کشورها می‌باشد)
۲. درخواست صدور روادید برای اتباع ایالات متحده آمریکا و بریتانیا (انگلیس، اسکاتلند، ولز و ایرلند شمالی) و کانادا می‌بایست حداقل ۳ ماه پیش از تاریخ سفر صورت پذیرد.
۳. درخواست صدور روادید برای اتباع سایر کشورهای جهان می‌بایست حداقل ۲ ماه پیش از تاریخ سفر صورت پذیرد.
۴. گذرنامه میهمان می‌بایست از تاریخ مقرر سفر حداقل ۶ ماه اعتبار داشته باشد.
۵. پیگیری فرآیند صدور روادید صرفاً بر عهده مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی بوده و نتیجه پس از حصول به آگاهی دبیر برنامه خواهد رسید.

* امور مالی

۱. پس از وصول درخواست دانشکده مبنی بر دعوت از استاد خارجی جهت تدریس یا برگزاری کارگاه، با توجه به میزان ساعات فعالیت استاد مدعو و بعد مسافت کشور مبدا با مقصد و تعداد روزهای اقامت برآورد هزینه شده و طی نامه‌ای خطاب به معاونت توسعه و مدیریت منابع، بودجه‌ای تا سقف ۸۰,۰۰۰,۰۰۰ (هشتاد میلیون ریال) در وجه دانشکده ذینفع درخواست می‌شود. این مبلغ شامل هزینه‌های تهیه بلیت، رزرو محل اقامت، تغذیه، رفت و آمد به دانشکده مربوطه، پذیرائی میان وعده، حق التدریس استاد مدعو، حق الزحمه دبیر و همکاران برنامه می‌باشد.
۲. از زمان ارسال نامه درخواست تامین مالی تا حصول نتیجه، پیگیری‌های لازم بر عهده دبیر برنامه و کارشناس مالی دانشکده خواهد بود.
۳. پس از برگزاری برنامه، دانشکده می‌بایست پس از ارائه مستندات در قالب گزارش متنی و تصویری به مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی نسبت به تسویه حساب با معاونت توسعه و مدیریت منابع اقدام نماید.

آسیب‌شناسی:

اما در خصوص فعالیت اساتید خارجی در دانشگاه‌های ایران مشکلاتی و موانعی وجود دارد که بخشی از آن‌ها ناشی از قوانین کلان و بخشی دیگر ناشی از عدم وجود رویه‌های داخلی مشخص در دانشگاه‌ها است. در بخش پایانی این نوشتار سعی شده است به برخی از آن‌ها با ارائه راهکار پرداخته شود.

• تدریس بلندمدت

در زمینه فعالیت استادان خارجی به صورت بلندمدت و در قالب عضویت هیات علمی دانشگاه‌ها به لحاظ قوانین کلان کشوری موانعی وجود دارد به گونه‌ای که عقد قرارداد همکاری و برخورداری ایشان از حقوق و مزایای قانونی امکان‌پذیر نیست، به استناد ماده ۴۲ قانون مدیریت خدمات کشوری جمهوری اسلامی ایران، به‌کارگیری اتباع خارجی به عنوان مستخدم دستگاه‌های دولتی قانونی نبوده و لذا این شکل از همکاری به جز کسب تابعیت کشور ایران از طرق مصرح در قانون مدنی مقدور نمی‌باشد، البته از طرقی همچون عقد نکاح با اتباع ایرانی و در صورت موافقت دستگاه‌های ذیربط دولتی این مانع قابل رفع بوده ولی قطعیتی در

آن وجود ندارد. همچنین دانشگاه‌ها می‌توانند با وضع رویه‌های داخلی از این مانع عبور نمایند. دانشگاه علامه طباطبائی در چندین مورد با اخذ روادید دانشجویی یکساله و نیز تامین حق‌الزحمه تدریس از طریق آیین‌نامه برگزاری کارگاه‌های بین‌المللی زمینه فعالیت بلند مدت اساتید خارجی را فراهم آورده است.

• خدمات بیمه عادی و تکمیلی درمان

همانطور که در سطور پیشین بدان اشاره شد، موانع جدی در مسیر جذب بلندمدت اساتید خارجی به لحاظ قوانین مدنی و استخدامی وجود دارد که به دنبال آن موانعی پیوسته نیز پیش‌رو قرار می‌گیرد و از جمله آن برقراری پوشش بیمه‌های عادی و مکمل درمان می‌باشد، در کشور ایران بهره‌مندی از بیمه‌های درمانی منوط به شناسایی مورد بیمه از سوی بیمه‌گذار و بیمه‌گر به عنوان مستخدم بوده و در غیر اینصورت امکان بهره‌مندی از این نوع خدمات وجود ندارد. با اینحال برخی شرکت‌های بیمه‌ای طی شرایطی این خدمات را بدون پیش‌نیاز بیمه پایه ارائه می‌دهند و دانشگاه‌ها در مقام بیمه‌گذار می‌توانند با این شرکت‌ها مذاکره نموده و اساتید و حتی دانشجویان خارجی خود را تحت پوشش بیمه‌های درمانی قرار دهند.

• تعیین میزان حق‌التدریس

با توجه به تفاوت در نظام‌های پرداخت میان دانشگاه‌های ایرانی و دانشگاه‌های خارجی و نیز تفاوت در ارزش نرخ پول ملی و ارزش‌های معتبر، کسب رضایت و موافقت اساتید مدعو خارجی برای تدریس کوتاه‌مدت و بلندمدت ممکن است چندان آسان نباشد یا اینکه دانشگاه‌ها به این دلیل در جذب همکاری اساتید برجسته خارجی ناکام شوند. هرچند صرف تجربه تدریس و آشنایی با فضای آکادمیک در کشورهای دیگر عامل اصلی همکاری میان اساتید دانشگاه‌های دنیا است ولی ارائه خدمات اقامتی، رفاهی و معنوی همچون صدور گواهینامه‌های معتبر می‌تواند این نقصان را بهبود بخشد.

• زبان تدریس

ضعف نظام آموزش ابتدایی و متوسطه در زمینه آموزش زبان‌های بین‌المللی در مقاطع تحصیلات عالی بیشتر نمود پیدا کرده و غالب دانشجویان حتی در مقاطع تکمیلی به دلیل این نقیصه امکان بهره‌مندی از دوره‌های آموزشی بین‌المللی را از دست می‌دهند. شاید پیش از اینکه در مسیر حل این معضل اساسی به پاسخ "چه باید کرد؟" برسیم لازم باشد با برنامه‌ریزی صحیح از سویی امکان بهره‌مندی دانشجویان حائز شرایط از این برنامه‌ها فراهم شود و از سویی دیگر اعتبار بین‌المللی دانشگاه‌هایمان در مواجهه اساتید خارجی با صندلی‌های خالی دار خدشه نشود.

- زبان تخصصی: اصولاً زبان بین‌المللی علم زبان انگلیسی نبوده و برخی علوم و به تبع آن رشته‌های تحصیلی وام‌دار زبان خاصی هستند، به عنوان مثال غالب متون مادر در علم فلسفه به زبان آلمانی نگاشته و تدریس می‌شود و دانشجویان فلسفه بیش از زبان انگلیسی مایل به فراگیری زبان آلمانی هستند. مثال دیگر اینکه علم حقوق در کشور ایران متأثر از نظام حقوقی کشور فرانسه بوده و تجربه برگزاری کارگاه‌های آموزشی بین‌المللی مرتبط با رشته حقوق در دانشگاه علامه طباطبائی نشان می‌دهد که دانشجویان این رشته تحصیلی اقبال بیشتری به حضور در برنامه‌های سخنرانی و تدریس اساتید فرانسوی در مقایسه با اساتید غیر فرانسوی از خود نشان می‌دهند.

- استفاده از ظرفیت رشته‌های آموزش زبان‌های خارجی: به طور قطع دانشجویان رشته‌های آموزش زبان خارجی بیشترین بهره‌وری را از حضور اساتید خارجی خواهند داشت، چرا که امکان استفاده از توان آموزشی اساتید بومی تأثیر قابل توجهی در یادگیری دانشجویان دارد. دعوت از اساتید زبان‌های روسی، چینی، اسپانیایی، ترکی استانبولی برای تدریس در گروه‌های آموزشی مرتبط در دانشکده زبان‌های خارجی دانشگاه علامه طباطبائی از موفق‌ترین تجارب این دانشگاه در زمینه همکاری

با دانشگاه‌های خارج از کشور بوده است. همچنین استفاده از ظرفیت‌های این اساتید در ارائه آموزش‌های ابتدایی در زمینه زبان‌های هم‌خانواده نیز از تجارب موفق این دانشگاه بوده است. آموزش ابتدایی زبان‌های کره‌ای و ژاپنی در گروه زبان چینی یا تدریس سطوح پایه زبان قزاقی در گروه زبان ترکی استانبولی برآیند بسیار موفقی در میان دانشجویان داشته و انتظار می‌رود در آینده امکان گسترش پیشرفته این دوره‌های آموزشی و حتی تاسیس کرسی‌های زبانی جدید محقق شود.

تبادل علمی اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها در قالب برنامه های بین‌المللی

فریبا جباری کارشناس مدیریت همکاری های علمی بین‌المللی دانشگاه

اعزام اعضای هیات علمی ایرانی به خارج از کشور

دانشگاه علامه طباطبائی به منظور توسعه همکاری های بین‌المللی، برنامه اعزام اعضای هیات علمی دانشگاه به کشورهای دیگر را در دستور کار دفتر امور بین‌الملل قرار داده است. پیش از این اعزام اعضای هیات علمی دانشگاه در قالب فرصت های مطالعاتی، شرکت در همایش های بین‌المللی با ارائه مقاله و اعزام هایی با اهداف مذاکره و انعقاد تفاهم صورت می گرفت. ضوابط متعدد پیش رو و روند طولانی بررسی درخواست ها و عبور درخواست ها از فیلتر های متعدد گزینشی عوامل متعددی بودند که در کاهش چشمگیر درخواست های اعضای هیات علمی دانشگاه تاثیر گذار بودند. آسیب شناسی های متعدد انجام شده برای بررسی دلایل عدم تمایل اعضای هیات علمی دانشگاه و در نتیجه نقصان ارتباطات بین‌المللی و حضور کم رنگ دانشگاه در عرصه های بین‌المللی، مسئولان دانشگاه را بر آن داشت تا با تجدید نظر در ضوابط موجود و حذف مراحل غیر ضروری، با سرعت و دقت بیشتری پاسخگوی درخواست ها باشند. بررسی کیفیت مقالات در خارج از دانشگاه و ارسال درخواست ها برای شورای بورس دانشگاه از جمله ضوابط زمان بری بود که در طی اخذ مجوزهای لازم در روند بررسی درخواست ها حذف شد.

از نیمه دوم سال ۱۳۹۲ ضمن توسعه و تحول بنیادی در امور بین‌الملل دانشگاه، زمینه های ایجاد ضوابط و مقررات اعزام در قالب های متعدد دیگر ایجاد شده و شیوه نامه سفر های اعضای هیات علمی دانشگاه در قالب های جدید به تصویب هیات رئیسه دانشگاه رسید. رشد چشمگیر استقبال اعضای هیات علمی دانشگاه در مقایسه با سال های پیش از ۹۲ بیانگر کارآمدی برنامه ریزی های انجام شده و جلب اعتماد شرکت کنندگان از حمایت های مادی و معنوی دانشگاه است که متقابلاً تلاش اعضای علمی دانشگاه در زمینه های بین‌المللی سبب بالندگی و پویایی برنامه های بین‌المللی دانشگاه بوده است. شایان ذکر است شیوه نامه های سابق نیز در قالب ضوابط وزارت متبوع مورد بازنگری و شفاف سازی قرار گرفت تا امکان بهره مندی اعضای هیات علمی دانشگاه از تسهیلات سفر با حذف حداکثری دیوان سالاری اداری مهیا شود. برای تشریح فعالیت های یاد شده به شیوه نامه های مصوب اشاره مختصری می شود.

شرکت در همایش‌های علمی بین‌المللی

شرکت در همایش‌های بین‌المللی برای ارائه مقالات علمی از جمله برنامه‌های بین‌المللی دانشگاه هاست که عموماً از استقبال بیشتر اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها برخوردار می‌شود. پیش از تصویب شیوه‌نامه‌های جدید برای شرکت اعضای هیات علمی در همایش‌های بین‌المللی، به طور معمول هزینه‌های سفر توسط متقاضی برآورد می‌شد و هزینه‌های یاد شده پس از کارشناسی برای تصویب کمک هزینه به شورای بورس دانشگاه ارسال می‌شد. همچنین مقالات پیشنهادی برای داوری به اعضای هیات علمی سایر دانشگاه‌ها ارجاع می‌شد و در صورت کسب اعتبار علمی کمک هزینه تخصیص می‌یافت. در روند یاد شده با عنایت به دریافت دیر هنگام نامه پذیرش مقالات توسط اعضای هیات علمی از سوی میزبان و به دلیل صرف زمان طولانی برای انجام ضوابط یاد شده، عملاً تا قبل از زمان همایش امکان بهره‌مندی از کمک هزینه ارائه مقالات مهیا نمی‌شد. همچنین به دلیل اعمال سلاقی متعدد در میزان مبلغ کمک هزینه پرداختی، و ایجاد سردرگمی تا پایان مراحل روند بررسی درخواست‌ها، متقاضیان تمایلی به شرکت در همایش‌های بین‌المللی بخصوص با استفاده از تسهیلات دانشگاه‌ها نداشتند.

با تدوین شیوه‌نامه جدید بسیاری از موانع‌کنندگی روند کار حذف شده است. بر اساس این شیوه‌نامه مسئولیت بررسی کیفیت مقالات به عهده اعضای گروه مربوط و اعلام رای در صورت جلسه گروه است و در مواردی که میزبان همایش، مرجع غیر دانشگاهی است، گروه مربوط در مورد اعتبار سنجی علمی همایش اعلام نظر می‌نماید. با بکارگیری تدابیر یاد شده ضمن همسان‌سازی پرداخت هزینه‌های سفر برای کلیه اعضای هیات علمی و محول نمودن مدیریت هزینه‌ها به ایشان، ضمن صرفه‌جویی در هزینه‌ها، صرف زمان برای پاسخگویی و جلب اعتماد اساتید امکان بهره‌مندی بیشتر اعضای هیات علمی دانشگاه در کوتاه‌ترین زمان ممکن ایجاد می‌شود. همچنین به منظور بهره‌مندی دانشگاه‌ها از مقالات ارائه شده در نظام‌های اعتبار سنجی بین‌المللی، عضو هیات علمی ملزم است ظرف مدت دو سال مقاله منتشر شده با نام دانشگاه متبوع را ارائه نماید و در صورت عدم ارائه مقاله منتشر شده ظرف دو سال امور مالی دانشگاه کلیه هزینه‌های پرداخت شده را مسترد می‌نماید.

اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها در صورت ارائه مقاله در همایش‌های معتبر علمی منطبق بر استانداردهای اعلام شده در شیوه‌نامه مربوط مشروط به انتشار مقاله می‌توانند در هر سال یک بار از تسهیلات دانشگاه‌ها برای پرداخت هزینه بلیت رفت و برگشت، روادید، خروج از کشور، حق ثبت نام همایش و پرداخت تا سقف چهار روز کمک هزینه سفر استفاده کنند. بدیهی است که هزینه‌های یاد شده پنجاه درصد از اعتبارات پژوهشی و پنجاه درصد از گرنت عضو هیات علمی خواهد بود و در صورت عدم کفاف گرنت، متقاضی در هر سال یکبار مجاز به استفاده از کل هزینه سفر از بودجه پژوهشی خواهد بود. همچنین به منظور تشویق اعضای هیات علمی شرکت‌کننده در همایش‌های فوق العاده معتبر (همایش عالی) به شرط انتشار و نمایه مقاله در مجلات معتبر الکترونیکی و دارا بودن گرنت، ایشان می‌توانند از تسهیلات یاد شده برای بار دوم در سال بهره‌مند شوند. این

برنامه سبب تشویق اعضای هیات علمی فعال در زمینه های بین‌المللی خواهد شد و به منظور ارتقای رتبه بندی بین‌المللی دانشگاه ها در عرصه مجلات علمی بین‌المللی برای انتشار مقالات ارائه شده تا دو سال از زمان ارائه مقاله فرصت داده شده است.

با عنایت به وجود اساتید برجسته دانشگاه ها در عرصه های بین‌المللی و دعوت از ایشان برای ارائه سخنرانی کلیدی در مجامع معتبر علمی، اعضای هیات علمی برجسته که به عنوان سخنران کلیدی همایش های معتبر دعوت می شوند بدون برخورداری از کمک هزینه ارائه مقاله، تا سقف سی میلیون ریال از مبلغ تشویقی بهره مند می شوند.

شرکت در فرصت های مطالعاتی خارج از کشور

فرصت های مطالعاتی بر اساس ضوابط وزارت متبوع انجام می شود. یکی از دلایل استقبال محدود اعضای هیات علمی، عدم همخوانی بودجه تعیین شده و هزینه های اقامت در کشور میزبان است. با عنایت به میزان مقرری ارزی تعیین شده از سوی وزارت متبوع، تاکنون مکاتبات متعددی به منظور افزایش مقرری ارزی صورت گرفته است که امیدوارم با هماهنگی و درخواست مشترک دانشگاه های دیگر شاهد افزایش مبلغ هزینه ارزی متناسب با هزینه های جاری باشیم.

در شیوه نامه مورد بررسی عضو هیات علمی دانشگاه در صورت داشتن یک مرحله ارتقاء و یا کسب هشتاد درصد امتیاز ارتقاء و حداقل پنج سال سابقه کار در دانشگاه مجاز به استفاده از فرصت مطالعاتی خارج از کشور است. برنامه فرصت مطالعاتی بر اساس پرسشنامه تکمیل شده توسط متقاضی در گروه مربوط، شورای پژوهشی دانشکده و سپس شورای پژوهشی دانشگاه مورد بررسی قرار می گیرد و در صورت پذیرش برنامه ارائه شده مکاتبات لازم برای تخصیص هزینه با شورای بورس دانشگاه و برای تسهیل در روند اخذ روادید، با وزارت متبوع انجام می شود. عضو هیات علمی در انتخاب نوع پرداخت مقرری ارزی و یا پرداخت حقوق ثابت بر اساس ضوابط وزارت متبوع مخیر است. در صورت پرداخت ارزی میزان پرداخت برای عضو هیات علمی صدر درصد مقرری ارزی تعیین شده برای کشور مربوط، شصت درصد برای همسر و هر فرزند زیر ۱۶ سال تا سقف دو فرزند هر یک سی درصد مقرری ارزی تعیین می شود. پرداخت هزینه بلیت رفت و برگشت، هزینه روادید و خروج از کشور و پرداخت ماهانه ۵۰۰ دلار برای هزینه های درمانی به شرط ارائه فاکتور بر مبالغ مقرری ارزی افزوده می شود. عضو هیات علمی ملزم به ارائه گزارش سه ماهه است و در صورت نیاز به تمدید فرصت مطالعاتی که از یک نیمسال تا دو نیمسال تحصیلی است، درخواست لازم است پیش از اتمام دوره فرصت مطالعاتی برای طرح در دانشکده مربوط و شورای بورس دانشگاه ارائه شود.

در خاتمه فرصت مطالعاتی عضو هیات علمی ملزم به گزارش مفصل پروژه فرصت مطالعاتی، ارائه یک مقاله پذیرفته شده در همایش معتبر علمی و سخنرانی مرتبط با موضوع فرصت مطالعاتی در دانشکده برای تسویه حساب هزینه های سفر است. پس از پذیرش گزارش مشروح از سوی شورای پژوهشی دانشگاه، تسویه حساب به صورت کامل انجام می گیرد.

شرکت در کارگاه های بین‌المللی

اعضای هیات علمی دانشگاه ها به شرط دارا بودن مقالات معتبر علمی از تسهیلات پرداخت هزینه بلیت رفت و برگشت، روادید، حق ثبت نام و خروج از کشور برای شرکت در کارگاه های بین‌المللی برخوردار می شوند. تشخیص اعتبار علمی کارگاه مشروط به برگزاری در دانشگاه ها به عهده مدیریت روابط بین الملل و در صورت برگزاری در موسسات به عهده گروه مربوط است. با عنایت به ضوابط وزارت متبوع اخذ مجوز برای اینگونه سفرها الزامی است و لازم است عضو هیات علمی دانشگاه حداقل ۴۵ روز قبل از انجام سفر نسبت به تکمیل فرم درخواست مجوز سفرهای خارجی کارکنان دولت اقدام نماید. هزینه شرکت در کارگاه یکبار در سال، پنجاه درصد از اعتبارات پژوهشی و پنجاه درصد از گرنت متقاضی پرداخت می شود و در صورت عدم کفاف گرنت مجموع هزینه ها از اعتبارات پژوهشی پرداخت خواهد شد. ارائه دعوتنامه و یا مستندات ثبت نام و پذیرش در کارگاه و موافقت گروه مربوط و شورای پژوهشی دانشکده برای درخواست شرکت در کارگاه علمی الزامی است. همچنین به منظور انتقال تجربیات کسب شده، عضو هیات علمی برای تسویه حساب هزینه های سفر ملزم به ارائه گزارش، ارائه مستندات مالی سفر و برگزاری کارگاهی با موضوع یاد شده در دانشکده است.

شرکت در بازدیدهای بین‌المللی

بازدید های بین‌المللی با اهداف خاص به شرح ذیل انجام می شود:

- رایزنی برای انعقاد تفاهم نامه و تلاش برای اجرایی کردن بندهای تفاهم نامه
- برقراری ارتباط علمی و انجام امور مقدماتی طرح ها و مقالات پژوهشی مشترک با اساتید و دانشجویان دانشگاه یا مرکز میزبان
- بررسی و مطالعه الگوهای آموزشی، پژوهشی و کارآفرینی موجود در دانشگاه میزبان
- بازدید از کتابخانه و مراکز آموزشی، پژوهشی، کارآفرینی و دانشجویی در دانشگاه میزبان
- معرفی دانشگاه علامه طباطبائی و یا ایراد سخنرانی علمی در دانشگاه میزبان

اینگونه تبادلات علمی راهکاری برای توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی در قالب فعالیت‌های متنوع پژوهشی و تبادل استاد در قالب همکاری‌های بین‌المللی است. عضو هیات علمی دانشگاه ملزم به ارائه دلایل توجیهی برای ضرورت انجام سفر بر اساس پرسشنامه‌های مربوط است. بدیهی است با عنایت به ضوابط وزارت متبوع اخذ مجوز برای اینگونه سفرها الزامی است و لازم است عضو هیات علمی دانشگاه حداقل ۴۵ روز قبل از انجام سفر نسبت به تکمیل فرم درخواست مجوز سفرهای خارجی کارکنان دولت اقدام نماید. همچنین اخذ دعوتنامه و موافقت گروه و شورای دانشکده و ارائه به هنگام به مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی ضرورت دارد. هزینه‌های بلیت رفت و برگشت، روادید و خروج از کشور بصورت پنجاه درصد از گرنت متقاضی و پنجاه درصد اعتبارات پژوهشی برای یکبار در سال قابل پرداخت است و تسویه حساب هزینه‌های سفر منوط به ارائه گزارش و مستندات مالی سفر است.

شرکت در دوره‌های دانش افزائی

از جمله برنامه‌هایی مورد حمایت وزارت متبوع برای توسعه دانش و برخورداری از آموزش‌های نوین بین‌المللی است دوره‌های دانش افزائی اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها است. در راستای برخورداری اعضای علمی دانشگاه‌ها از دوره‌های دانش افزائی سایر دانشگاه‌ها در فصل تابستان اقدام به تدوین شیوه‌نامه دوره‌های دانش افزائی اعضای هیات علمی دانشگاه شده است. بر اساس شیوه‌نامه مربوط، اعضای هیات علمی تا سقف دو ماه در دوره تعطیلات تابستانی دانشگاه با دریافت هزینه بلیت رفت و برگشت، روادید، خروج از کشور و کمک هزینه روزانه بصورت پنجاه درصد از گرنت متقاضی و پنجاه درصد از اعتبارات پژوهشی می‌توانند در دانشگاه‌های خارجی برای شرکت در دوره‌های علمی اقدام نمایند. عضو هیات علمی واجد شرایط، ملزم به ارائه چهار مقاله علمی معتبر در یکسال منتهی به سفر است. درخواست شرکت در دوره ابتدا در گروه مربوط و شورای پژوهشی دانشکده و سپس در شورای پژوهشی دانشگاه مطرح می‌شود و در صورت موافقت، مکاتبات لازم برای موارد مالی و تسهیل در روند اخذ روادید انجام می‌شود. بدیهی است با عنایت به ضوابط وزارت متبوع اخذ مجوز برای اینگونه سفرها الزامی است و لازم است عضو هیات علمی دانشگاه حداقل ۴۵ روز قبل از انجام سفر نسبت به تکمیل فرم درخواست مجوز سفرهای خارجی کارکنان دولت اقدام نماید. همچنین ظرف یکسال پس از انجام دوره دانش افزائی عضو هیات علمی ملزم به ارائه یکی از دستاوردهای علمی زیر علاوه بر فعالیت‌های موظف است.

-ارائه یک کتاب تألیفی (مشترک با استادان خارجی)

-نگارش یک مقاله معتبر بین‌المللی (مشترک با استادان خارجی)

-انجام یک طرح پژوهشی بین‌المللی مشترک به همراه استادان خارجی

-ارائه گواهی تدریس در کارگاه یا کلاس درس در خارج از کشور دست کم به مدت ۵۰ ساعت

عضو هیات علمی دانشگاه لازم است ظرف یک سال پس از انجام دوره دانش افزایی، مستندات معتبر یکی از فعالیت های یاد شده را به همراه مستندات مالی ارائه نماید. در غیر اینصورت کلیه هزینه های پرداخت شده استرداد خواهد شد. همچنین با عنایت به پرداخت پنجاه درصد هزینه های یاد شده از گزین متقاضی، دارا بودن گزین به میزان کافی از شرایط شرکت در دوره دانش افزایی است.

پرسشنامه ها و راهنمای استفاده از تسهیلات دانشگاه

به منظور شفاف سازی نحوه برخورداری از تسهیلات دانشگاه ها برای سفر های علمی، تدوین پرسشنامه ها و راهنمای روند انجام ضرورت دارد. فرم های فرآیند انجام کار، از ابتدای درخواست تا پایان مرحله تسویه حساب و انجام امور توسط متقاضی، دانشکده و دانشگاه را مشخص نموده و امکان برنامه ریزی زمانی مناسب را برای اعضای هیات علمی دانشگاه ها مهیا می سازد. در خاتمه فرآیند انجام سفرهای یاد شده جهت بهره برداری ایفاد می شود.

آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان

فرخنده محمدعلی نژاد

۱. مقدمه

بشر از روزگاران قدیم تاکنون به صورت اجتماعی می‌زیسته و یکی از مهمترین نیازهای انسان در زندگی اجتماعی برقراری ارتباط با هم‌نوعان می‌باشد. انسان همواره برای برقراری ارتباط با هم‌نوعان خود از وسایل و ابزارهای مختلفی استفاده می‌کرده است، مثلاً نقاشی بر روی دیواره غارها، تخته سنگ‌ها و غیره که در این میان زبان مهمترین ابزار و وسیله برقراری ارتباط می‌باشد.

باتوجه به جمعیت انسان‌ها در کره خاکی، وجود کشورها و جوامع مختلف، داشتن تنوع در این جوامع و غیره، عجیب نیست که این افراد به زبان‌های متفاوتی صحبت کنند. یکی از ویژگی‌های انسان‌ها علاقه‌ی آنها به یادگیری زبان‌های جدید و ارتباط با متکلمان این زبان‌ها است.

براون (۱۳۹۱: ۱) معتقد است که یادگیری زبان دوم فرآیندی بسیار پیچیده و زمان‌بر است. زمانی که سعی می‌کنید از مرز زبان مادری خود پا فراتر گذاشته و به زبان، فرهنگ، روش، تفکر، احساس و اعمال جدیدی برسید، شخصیت شما بطور کلی تحت تأثیر قرار می‌گیرد. در آشنایی و احاطه کامل به زبان دوم، واکنش‌های جسمانی، عقلانی و احساسی برای ارسال و دریافت موفقیت‌آمیز پیام زبان‌های دوم ضروری است.

حدود ۶۰ درصد جمعیت جهان چند زبانه‌اند و به لحاظ تاریخی وضعیت فعلی آنان دوزبانگی و چندزبانگی عرف متعارف است نه استثنا. (ریچاردز، ۱۹۹۶: ۱)

این که چگونه هر فردی زبان مادری خود و یا زبانی ناآشنا و بیگانه را فرا می‌گیرد و آیا شباهت و تفاوت آشکاری بین این دوشیوه وجود دارد یا نه همواره مورد توجه محققان و پژوهشگران بوده است و نتایج حاصل از مطالعات و تحقیقاتی از این دست بخش قابل توجهی از دانش انسانی را تشکیل می‌دهد. هزاران سال است که دانشمندان به چگونگی فراگیری زبان دوم توجه کرده‌اند و همیشه موضوع یادگیری زبان دوم به تدریس آن وابسته بوده است. یعنی چگونه می‌توان زبان دوم را به شیوه‌ای مؤثر و کارآمد تدریس کرد. (نیومایر ۱۹۹۶: ۱۴۵)

یادگیری زبان فارسی، دسترسی به تمدنی کهن و باستانی، و ادبیاتی غنی و کم‌نظیر و آداب و رسوم متفاوت را امکان‌پذیر می‌نماید. آنگاه ضرورت یاد دادن زبان فارسی به غیرفارسی زبانان مشتاقی محسوس‌تر می‌شود که شمارشان در سطح جهان بسیار است و فقط به دنبال یادگرفتن زبان کوچه و بازار نیستند، بلکه به یادگیری عالمانه زبان فارسی نیز توجه ویژه دارند. یادگیری زبان دوم کار آسانی نیست و با عوامل متعدد، ارتباط اجتناب‌ناپذیر دارد. بدون برنامه‌ریزی و ارائه الگوهای مناسب آموزشی هیچ زبان دومی را نمی‌توان به راحتی آموزش داد (منصور فهمیم: ۱۳۸۰، ص ۱۲۹).

امروزه محققان آموزش و یادگیری زبان، طرح‌ها و پیشنهادات خود را با درنظر گرفتن اهداف زبان‌آموز از یادگیری زبان دوم ارائه می‌دهند؛ به بیان دیگر همواره این نکته مهم و اساسی مورد بحث است که نقش و کاربرد زبان دومی که آموزش داده می‌شود چیست. انگیزه‌های زبان‌آموز از یادگیری زبان جدید چیست و درواقع چه اهدافی را دنبال می‌کند (منصور فهمیم: ۱۳۸۰، ص ۱۲۸).

در آموزش زبان دوم مسأله نیازسنجی نقش بسیار مهمی دارد، نیازسنجی به معنی شناخت نیازهای زبان آموزان در زبان مقصد است که براساس آن دوره آموزشی، محتوای کتاب و آزمون‌ها طراحی و مشخص می‌شوند. نیازسنجی درواقع منجر به یک برنامه‌ریزی و تصمیم درست در آموزش زبان دوم می‌شود.

هدف از پژوهش حاضر بررسی مسائل مربوط به آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان می‌باشد.

۲. هدف آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان

تدریس زبان همیشه دریافتی از مفاهیم فلسفی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و واقعیات شخصی مطرح می‌شود که خود بر توصیف برنامه‌ریزی و کاربرد آن تأثیر می‌گذارد. برای برنامه‌ریزی هر دوره آموزشی باید ابتدا به طرح چند پرسش پرداخت تا بدین وسیله چارچوبی مناسب برای طرح فراهم گردد (بوون و دیگران، ۱۹۹۲: ۳۵۰-۳۴۹).

۱. هدف این دوره چیست؟ یعنی این دوره چه ویژگی‌هایی دارد؟ آیا دوره در حین خدمت است یا قبل از خدمت؟ آیا کوتاه مدت و فشرده است یا طولانی و تمام وقت؟ مقدماتی است یا پیشرفته؟

۲. شاگردان کیستند و پیشینه، دانش زبانی، علایق شغلی و علمی و اهداف شخصی آنان از آموختن زبان چیست و چه نگرشی به یادگیری زبان و سخنگویان این زبان و دیگر زبان‌ها دارند؟ چه انتظاری از یادگرفتن زبان دارند؟ آیا می‌خواهند روزنامه، مجله و کتاب بخوانند یا به تماشای نمایشنامه و فیلم بنشینند و یا رادیو گوش کنند؟

۳. کدام رویکرد برای طرح درس (مفهومی، نقشی، موقعیتی، ارتباطی، دستوری، یا مختلف)، تحلیل زبان شناختی (ساختاری، نقشی یا بافت موقعیتی) و آموزش زبان (ارتباطی، شنیداری- گفتاری، مستقیم، دستور و ترجمه و غیره) انتخاب شده‌اند؟

۴. اهداف آموزشی چیست؟

۵. معیار تشخیص دستیابی زبان‌آموز به اهداف دوره چیست و چگونه می‌توان آن را اندازه گرفت و میزان پیشرفت زبان آموز را سنجید؟

۶. طول دوره چقدر است و به چه ترتیبی برای جلسات آموزشی، امتحان، تعطیلات و غیره تقسیم می‌شود؟

۷. مواد درسی موردنیاز از کدام منبع یا مرجع تأمین می‌شود و از چه کیفیتی برخوردار است؟

زبان فارسی برای زبان‌آموزان این زبان ممکن است نقش زبان دوم را داشته باشد، بدین معنا که از این زبان برای انجام امور و فعالیت‌های روزمره و برآورده کردن نیازهای عمومی استفاده کنند و یا اینکه نقش زبان بیگانه را داشته باشد و از آن برای اهداف خاص استفاده شود مثل استفاده از منابع علمی، ادبی، تدریس و مشاغل مربوط به امور بین‌المللی و غیره.

اهداف آموزش زبان فارسی به سخنگویان غیرفارسی زبان، مستقیماً با نقش زبان فارسی برای آنها مرتبط است و به طور کلی دو انگیزه عمده دارد: یکی استفاده از فرهنگ، تمدن و تفکر ایرانی و پیوستن به فرهنگ و جامعه ایرانی که اصطلاحاً آن را «جذب فرهنگ» می‌نامند و این انگیزش را، «انگیزش یکی شدن» با جامعه زبان فارسی می‌شناسند. انگیزش دیگر دربرگیرنده هدفهای خاص دیگری است که ممکن است بسیار متنوع باشند مانند اهداف شغلی، آموزشی، پژوهشی، فرهنگی، ادبی و غیره که در هرصورت بر نوعی «انگیزش ابزاری» یا وسیله‌ای استوار است (و ثوقی، ۱۳۷۶: ۳-۲).

۳. منابع آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان

برای ارائه الگوهای مناسب در امر آموزش زبان، داشتن کتاب‌ها و منابعی که متناسب با نیاز زبان‌آموزان و منطبق با استانداردهای علمی باشد مهم است. مطالب کتاب‌های درسی باید متناسب با اهداف و سطح زبانی افراد باشد و از ساده به دشوار باشند، منطبق با یکی از شیوه‌های استاندارد آموزش زبان باشد. صفحات کتاب باید جذاب باشد، از تصاویر مفهومی، نمودار دستوری و نمایه‌های تلفظی استفاده شود. شکل ظاهری کتاب و قیمت آن نیز مناسب باشد.

به گفته‌ی وثوقی (۱۳۷۶: ۲۲۹) کتاب‌های درسی برای زبان‌آموزان خارجی باید دارای معیارهای علمی و ملاک‌های همگانی باشند. تهیه کنندگان کتاب‌های درسی زبان خارجی در سطح جهان ابتدا هدف‌ها، نقش‌ها و سطوح آموزشی را در نظر می‌گیرند آن‌گاه کتاب‌های درسی مناسب را برای آن موقعیت‌های مشخص شده تهیه می‌بینند. از کتاب‌های چند منظوره‌ای که برای تمام سطوح و همه مهارت‌ها و بخش‌های زبان به کاربرده‌شوند و مبتنی بر هیچ نوع معیار و شیوه تدریس نباشد باید دوری گزید و نباید به بهانه نبود مطالب مناسب آنها را به ناچار به کار گرفت.

اگرچه مراکز متعددی به کار آموزش زبان فارسی در داخل و خارج از کشور، مشغول بوده و هستند و کتاب‌ها و جزوه‌های آموزشی زیادی در این زمینه تهیه شده است، اما هیچ کدام از این مراکز و منابع، به نیازهای واقعی زبان‌آموزان توجه نکرده‌اند؛ در حالی که واکاوی نیازها، ضروری‌ترین بخش طراحی دوره آموزشی است و بدون آن نمی‌توان مطمئن شد که فرآیند آموزش، به درستی پیش می‌رود و آن‌چه زبان‌آموز فرا می‌گیرد، درواقع همان چیزی است که به آن نیاز دارد و باید یاد بگیرد. اغلب کتاب‌های آموزشی، بر مبنای تجربه‌ی شخصی افراد نوشته می‌شود؛ در صورتی که موقعیت‌ها و کارکردهایی که در این کتاب‌ها گنجانده می‌شوند، اغلب ساختگی و دور از نیازهای واقعی هستند. همچنین برای ترتیب دروس و محتوای آنها هیچ پایه و اساس علمی وجود ندارد؛ زیرا تا زمانی که پیکره‌ای از محتوای آموزشی نداشته باشیم، تنها پایه‌ی تصمیم‌گیری، سلیقه‌ی نویسندگان و طراحان است (غریبی، ۱۳۹۱: ۷۶).

۴. متقاضیان یادگیری زبان فارسی

متقاضیان یادگیری زبان فارسی، افراد غیرفارسی زبان از سایر کشورهای جهان هستند که فرهنگ، آداب، رسوم و زبان مادری متفاوت از زبان فارسی دارند و آنها از طریق یادگیری زبان فارسی می‌خواهند با ادبیات و فرهنگ ایران آشنا شوند. آنها می‌خواهند بر چهار مهارت اصلی زبان که شامل: خواندن، نوشتن، صحبت کردن، شنیدن مسلط شوند. علاوه بر این سوالاتی مطرح می‌شود مثلاً، چند ساعت در روز یا در هفته باید به زبان‌آموز آموزش داده شود؟ چگونه فرهنگ ایرانی را به زبان‌آموزان آموزش دهیم؟ یادگیری زبان در محیط زبان دوم بهتر است یا در کلاس‌های ساختگی در محیط زبان اول؟ تفاوت‌ها و شباهت‌های فرهنگی زبان اول و دوم را چگونه برای زبان‌آموزان توضیح دهیم؟ تفاوت‌ها و شباهت‌های فرهنگی در روند یادگیری زبان دوم موثر است؟ فرهنگ کشور مبدا چقدر با فرهنگ ایران مشابه یا متفاوت است؟ پاسخ به این سوالات درواقع درک مختصری درباره اصول یادگیری زبان دوم را می‌دهد داشتن درکی روشن از یادگیری زبان موجب تسهیل این روند خواهد شد.

۵. ارتباط فرهنگ و آموزش زبان فارسی

یادگیری زبان همیشه با یادگیری ادبیات و فرهنگ آن همراه است. فرهنگ هر ملت نشان‌دهنده هویت گویشوران آن می‌باشد. به گفته‌ی فینوکیارو، فرهنگ مجموعه بهم بافته و پیچیده‌ای است از دانش، اعتقادات، هنر، اخلاق، آداب و هر قابلیت و عادت که به عنوان یک عضو جامعه کسب می‌کنیم. فرهنگ مظهر نحوه تطبیق انسان با محیط خود است. باتوجه به شباهت‌هایی که در طبیعت وجود دارد در فرهنگ‌ها نیز اشتراکات فراوانی وجود دارد (فینوکیارو، ۱۹۷۳: ۵۸).

ریسگر سه بعد کلی فرهنگ را شامل: ۱. بعد محتوا (Content dimension) ۲. بعد بافت (Content dimension) ۳. بعد شعری (Poetic dimension) می‌داند (Risarger, 2007: 8). بعد محتوا با محتوای آموزش مرتبط است که ارتباطات فرهنگی و اجتماعی انسان را شامل می‌شود و در گونه‌های مختلف متون و فیلم‌ها و نظایر آن به چشم می‌خورد. در این بعد، فرهنگ مترادف، تصویری از کشورهای زبان مقصد است که برای تفسیر و بررسی به دانش‌آموزان عرضه می‌شود. با توجه به اهمیت این بعد، توجه بسیاری به آن شده‌است.

بعد بافت، به ابعاد اجتماعی توجه دارد که کاربرد زبان و دانش اجتماعی فرهنگی را برای استفاده اجتماعی مناسب از زبان مدنظر دارد. در این‌جا، فرهنگ بافت کاربرد زبان است؛ و به ویژه بافت‌هایی که در آن زبان مقصد زبان اول است بررسی می‌شوند.

در بعد شعری به اشعار زبان توجه می‌شود؛ و فرهنگ در این بعد عبارت است از کاربردهای شعری و زیبایی شناختی زبان در صورت‌های نوشتاری و گفتاری.

میردهقان و طاهرلو (۷:۱۳۹۰) معتقدند که، در منابع زبان فارسی اغلب به بعد محتوایی فرهنگ (کتاب‌های رایج آموزش زبان فارسی با تکیه بیشتر بر ابعاد دینی) و بعد شعری با تکیه بر ادبیات، توجه می‌شود؛ یعنی شعرهای گنجانده شده در کتاب‌های آموزش زبان فارسی و بیشتر در سطوح متوسطه و پیشرفته؛ اما به بعد بافتی همواره، به‌ویژه در کتاب‌های درسی، بی‌توجهی شده است. در دیگر کشورها از جمله ترکیه، پیش از آموزش زبان بومی به خارجی‌ان، کلاس‌هایی فرهنگی با در نظر گرفتن ابعاد فوق برای زبان‌آموزان برگزار می‌شود که متأسفانه فقدان آن در ایران و نیز در کشورهای دیگری، که در آن فارسی آموزش داده می‌شود، مشهود است؛ به‌گونه‌ای که زبان‌آموزان در معرض اطلاعات خالص قرار می‌گیرند. شایان به ذکر است که استادان آموزش زبان فارسی نیز خود باید با فرهنگ و زبان آشنایی کامل داشته باشند و این اطلاعات نباید محدود باشد. از سوی دیگر، استادان باید زبان و فرهنگ آموزندگان خود را بشناسند تا بعد از کشف شباهت‌ها و تفاوت‌ها، بتوانند از جهات مختلف ارتباطات فرهنگی میان زبان مقصد و مبدأ برقرار سازند.

۶. طرح درس در کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان

جدیدترین رویکرد در طرح درس، رویکرد فرآیندی است. هدف این طرح، یادگیری مؤثر زبان با تأکید بر فعالیت‌ها و نیز تأکید بر خود زبان‌آموز و فرآیند و رویه‌های یادگیری است. این طرح مبتنی بر مشاهده فرآیند یادگیری، پژوهش درمورد فعالیت‌های کلاسی تأثیرگذار، به‌کارگیری زبان برای انجام فعالیت‌های مختلف با تأکید بر معنا به‌طور آگاهانه و به‌کارگیری و تعمیق غیرآگاهانه ساختارهای زبانی است. انتخاب و تقدم مطالب درسی بر دشواری شناختی فعالیت‌ها مبتنی است، نه بر دشواری داده‌های زبانی. هیچ اثری در زمینه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان نه فقط مبتنی بر این رویکرد نیست، بلکه اساساً فعالیت‌های مربوط به این رویکرد هیچ جایگاهی در این آثار ندارد (تاج‌الدین، ۱۳۸۹، ص ۷۶).

۷. سطوح زبان‌آموزی

برای اینکه بتوان اهداف برنامه‌ی آموزش زبان فارسی را به‌عنوان زبان دوم برنامه‌ریزی کرد و به سرانجام رساند، ضروری می‌باشد که اطلاعات قبلی زبان‌آموزان (توانش) را درباره‌ی زبان فارسی سنجید و سطح علمی آنان مشخص شود. زبان‌آموزان به سه سطح مقدماتی، میانه و پیشرفته تقسیم می‌شوند و هرکدام برنامه‌ریزی خاص خود را می‌طلبند تا در به ثمر رساندن هدف نهایی که تسلط بر زبان خارجی می‌باشد موفق شوند. مرکز آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان دانشگاه چمران اهواز دوره‌های متعدد فارسی را که متناسب با نیاز زبان‌آموزان است را در طول سال برگزار می‌کند. در این دوره‌ها، فارسی‌آموزان در هفته

۲۰ ساعت آموزش می بینند (چهار ساعت در روز)، و مدت زمان هر دوره سه ماه می باشد. متقاضیان افراد غیرفارسی زبانی هستند که به منظور گذراندن دوره‌ی تحصیلات تکمیلی، تجارت، سیاحت در این دانشگاه قصد یادگیری زبان فارسی را دارند.

۸. آزمون

آزمون‌ها می‌توانند به صورت رسمی یا غیررسمی برگزار شوند. بعد از اتمام هر دوره‌ی آموزشی، امتحان رسمی برگزار می‌شود که زبان‌آموزان بعد از قبولی در آن می‌توانند دوره‌ی بعدی را شروع کنند یا مدرکی بگیرند. آزمون‌های غیررسمی کلاسی که هدفشان، نشان دادن پیشرفت زبان‌آموز است. معلم از طریق آزمون غیررسمی متوجه می‌شود که زبان‌آموز چقدر پیشرفت کرده است، چه مواردی را یادگرفته و می‌تواند بکار ببرد و چه مواردی را نمی‌تواند. سؤالات آزمون باید واضح باشد، پیچیده نباشد، افراد قوی و ضعیف هر دو بتوانند به سؤالات پاسخ دهند، سؤالاتی را مطرح کنیم که زبان‌آموزان برای پاسخ به آنها اشتیاق داشته باشند و دقیقاً چیزی که مد نظر ما می‌باشد را بسنجد.

امتحان زبان، می‌تواند ارزیابی حوزه‌ی دانش زبانی و یا مهارت‌های زبان باشد. آزمون حوزه دانش زبانی نشان می‌دهد زبان‌آموز چه چیزی یاد گرفته است و شامل دستور، واژگان، دیکته و تلفظ می‌باشد، مهارت‌های زبانی که مشخص می‌کنند زبان‌آموزان چقدر می‌توانند دانسته‌های خود را بکار برند و عبارتند از شنیدن، خواندن، نوشتن و صحبت کردن. بررسی اینکه طراحی سؤالات هر کدام از این حوزه‌ها چگونه باشد، بحث مفصلی را می‌طلبد.

۹. اقدامات جهت جذب دانشویان خارجی:

در راستای تحقق هدف جذب داوطلبان خارجی از کشور دانشگاه شهید چمران اقدامات ویژه‌ای را انجام می‌دهد، از جمله این اقدامات، ایجاد یک سامانه می‌باشد که این سامانه دارای سه نسخه فارسی، انگلیسی و عربی است و قسمت‌های مختلفی مانند معرفی دانشگاه شهید چمران، معرفی مرکز آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان و امکان پاسخگویی ارتباطی چندزبانه به سؤالات مخاطبان را دارا می‌باشد. سامانه مذکور دارای ویژگی‌های خاصی به عنوان برگه مزیت است که از آن جمله می‌توان به گزینه "بازدید از دانشگاه و مرکز" اشاره کرد که این فرصت را برای متقاضیان فراهم می‌کند تا اساتید دانشگاه‌ها، فارغ‌التحصیلان، پژوهشگران و دانشجویان خارجی بتوانند از طریق سامانه مربوطه تقاضای بازدید از دانشگاه و مرکز را اعلام کنند و بعد از دریافت تقاضا، زمینه بازدید از دانشگاه و مرکز فراهم شود. ارتباط و پاسخگویی مستمر در طول بازه زمانی ۲۴ ساعته از طریق تماس‌های صوتی و کانال‌های ارتباطی مختلف مانند واتس‌آپ از دیگر ویژگی‌های این سامانه است که ارتباط را برای کسب اطلاعات مخاطبان خارج از کشور درباره دانشگاه و مرکز مهیا می‌سازد.

خدمات رفاهی ویژه‌ای برای داوطلبان تعریف و ایجاد گردیده است که از جمله آن، استقبال در مرزهای زمینی یا هوایی ورود به جمهوری اسلامی ایران و انجام امور نقل و انتقال لازم، همکاری در امور اسکان (سکونت در خوابگاه دانشگاه یا خارج از دانشگاه)، همکاری در امور دریافت ویزای جمهوری اسلامی ایران است.

از دیگر اقدامات جهت جذب داوطلبان غیر ایرانی، انعقاد تفاهم‌نامه‌های بین‌المللی بین دانشگاه شهید چمران و سایر دانشگاه‌های خارجی را می‌توان ذکر کرد.

۱۰. فرآیند دریافت مجوز:

داوطلبان خارجی در سامانه ثبت‌نام به آدرس، [www. Saorg.ir](http://www.Saorg.ir) تقاضای خود را جهت تحصیل ثبت می‌کنند، بعد از ثبت درخواست خود باید منتظر صدور مجوز ادامه‌ی تحصیل از سازمان امور دانشجویان باشند، بعد از صدور مجوز از سازمان امور

دانشجویان دانشگاه مبدأ، امور دانشجویان دانشگاه مقصد، فرم روایت تحصیلی همراه با مدرک دانشجو را به کارشناس مربوطه در سازمان ارسال می‌شود سپس سازمان امور دانشجویان ویزای تحصیلی متقاضی را به کنسولگری ایران در کشور مبدأ ارسال می‌کند. بعد از دریافت ویزای تحصیلی از کنسولگری، دانشگاه مقصد به استناد ویزای تحصیلی دانشجو جهت اخذ اقامت تحصیلی دانشجو اقدام خواهد نمود.

نتیجه‌گیری:

- به طور کلی آنچه از بررسی‌های این مقاله حاصل می‌شود را می‌توان به طور خلاصه چنین بیان کرد:
- برای موفق شدن در امر آموزش زبان فارسی باید به شکل منسجم و نظام‌مند موضوع را بررسی کرد ابتدا باید مشخص کنیم که چه کسانی و با چه هدفی می‌خواهند زبان فارسی را یاد بگیرند.
 - پس از جمع‌آوری اطلاعات درباره زبان آموزان، هدف آنها، مدت زمان دوره و غیره باید برنامه مناسب برای تدریس که متناسب با نیاز زبان‌آموزان می‌باشد را تنظیم کرد.
 - تهیه کتاب‌های درسی و کمک آموزشی متناسب با هدف آنها را انتخاب کرد.
 - مدرسان باید به طراحی آزمون‌های مناسب برای سنجش زبان‌آموزان و میزان کارایی کتاب‌ها بپردازند تا در صورت نیاز درمورد منابع آموزشی تجدید نظر کنند.
 - برای کسب نتیجه بهتر توجه به نیاز زبان‌آموزان و انگیزه آنان برای یادگیری زبان فارسی ضروری است. وقتی آموزش زبان براساس برنامه ریزی و اصول علمی انجام شود آنگاه مشخص می‌شود که آیا این دوره برای زبان‌آموزان مفید بوده است یا نه؟ آیا مدرس توانایی انتقال مطالب را داشته است یا نه؟ آیا مدرس تجربه کافی در امر آموزش زبان فارسی را دارد یا نه؟ کتاب‌ها و منابع آموزشی مفید بوده‌اند یا نه؟
 - وجود رابطه‌ی تنگاتنگ بین دو مقوله‌ی زبان و فرهنگ، ضرورت توجه به فرهنگ را به عنوان یکی از نیازهای فارسی‌آموزان را نشان می‌دهد.
 - در زبان فارسی هیچ پژوهشی در حوزه واکاوی نیازهای عمومی فارسی‌آموزان انجام نشده است؛ اگرچه مراکزی مانند جامعه المصطفی برنامه‌ی آموزشی مطابق با اهداف این مرکز دارند، اما هیچ دوره‌ی آموزشی یا کتاب درسی براساس نیازهای عمومی فارسی‌آموزان نوشته نشده است. مبنای چهارچوب، ترتیب و محتوای دروس سلیقه‌ی نویسندگان است و پیکره‌ای از نیازهای زبان‌آموزان این ارکان را مشخص می‌کند (غریبی، ۱۳۹۱، ص ۱).

منابع:

- ضیاء، تاج‌الدین. (۱۳۸۹). «تحلیل تاریخی و روش شناختی آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبان‌ها». متن پژوهی ادبی، شماره ۴۵، پاییز ۸۹، صص: ۴۵-۸۶.
- غریبی، افسانه. (۱۳۹۱). «واکاوی نیازهای عمومی و زبانی فارسی آموزان». پژوهش‌نامه‌ی آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان، سال اول، شماره ۱، پاییز ۱۳۹۱، صص: ۶۱-۷۸.
- فهیّم، منصور. (۱۳۸۰). «بررسی شیوه‌های جدید آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان». نامه پارسی، شماره ۲۲، پاییز ۱۳۸۰، صص: ۱۳۸-۱۲۷.
- میردهقان، مهین‌ناز؛ طاهرلو، فرنوش. (۱۳۹۰). «تاثیر فرهنگ ایرانی در آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان». ادبیات پارسی معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال اول، شماره دوم، ۱۳۹۰، صص: ۱۱۵-۱۳۱.
- وثوقی، حسین. (۱۳۷۶). «گزارش مشکلات آموزش زبان فارسی به خارجی‌ان»، نامه پارسی، پاییز ۱۳۷۶، شماره ۶، صص: ۲۳۲-۲۲۴.
- Bowen, J. Donald, H. Madsen & A. Hilferty, 1985. TESOL Techniques and Procedures. Massachusetts: Newbury House Publisher.
- Finocchiaro, M & M. Bonomo. 1973. The Foreign Language Learner: A Guide for Teachers. New York: Regents Publishing Company, Inc.
- Newmeyer, F & S. H. Weinberger. 1996. 'The Ontogenesis Of Second Language Learning Research'. Generative Linguistics. London: Routledge.
- Richards, J. C & T. S. Rodgers, 1986. 'Approaches and Methods in Language Teaching'. Cambridge: Cambridge University Press.
- Risger, Karen (2007). Language Culture Pedagogy: Multilingual LTD.

The Role of HEI Internationalization in Regional Development

Lamia Hashemi

Introduction

Jane Knight's definition of the concept of internationalization as "*the process of integrating an international, intercultural or global dimension into the purpose, functions or delivery of post-secondary education*" (2003, p.2) recognizes the importance of the concept in this age of global knowledge economies which impacts society economically, socially and politically. Thus, the need for replacing traditional, information based teacher-directed rote learning with a new type of learning that emphasizes creating, applying, scrutinizing, and integrating knowledge and engaging in collaborative learning throughout the learning lifespan is crucial. Universities worldwide are facing increasing challenges in competing in this global-knowledge economy and are constantly revising and rethinking policies, strategies and practices to remain competitive and sustainable. One way of maintaining sustainability and being competitive is for universities to go beyond their traditional roles of teaching and research and implement their third mission. The 'third mission' of universities has been defined as "the socio-economic and cultural interaction between the university and the environment, which aims to improve the community". Universities are therefore not only generating knowledge but "transforming it into economic value, productivity and competitiveness" (Grau,...). Thus, universities are engaged in the development of their regions. A Higher education institute's regional engagement could take various forms depending on its operational environments. However, according to Jaana Puukka (2015), HEI's regional engagement takes four basic forms: "develop (regional) human capital and skills", "enhance innovation through research activities", "promote enterprise and business development and growth" and "improve environmental and social conditions through contributing to urban regeneration and cultural activities". (p.?). Universities as drivers of change and play a crucial role in their region's development through their internationalization strategies which are part and parcel of the third mission of universities.

Many studies have been carried out on the role of higher education institutes in regional development which emphasize the importance of the issue. For instance, the *OECD Reviews of Higher Education in City and Regional Development* examined the part HEI systems played in regional and city developments in 35 cities and regions in Europe, North and South America, Africa, and Asia between 2005 and 2013. Another notable publication is the *The European Commission Modernisation of Higher*

Education Agenda for 2011-2020 which focuses on the “Knowledge Triangle” or the interaction between education, research and innovation” at regional level. Moreover, the European Commission General Directorate for Research and Innovation published an expert group report entitled *The Role of Universities and Research Organizations as Drivers for Smart Specialization at Regional Level* which claimed “a novel approach to regional economic and social development ...specifically designed to address issues of economic competitiveness, growth, and social cohesion as outlined in Europe 2020 strategy”.

To what extent are Iranian HEIs engaged in regional development is a question that requires extensive research to answer and HEIs must be evaluated individually within the contexts of their region’ unique economic, social, political and environmental situation which affects the degree to which they can be engaged in regional development. However, certain indicators illustrate that Iranian HEIs are not engaged to a great extent in regional development and remain detached from such strategies. To illustrate the point, Iran’s overall ranking in the 2017 Global Human Capital Report produced by the World Economic Forum is quite dismal at 104 out of the 130 countries surveyed. Moreover, the Middle East and North Africa (MENA) region under which Iran is categorized under has a 44% gap in its human capital development, ranking it 7 out of the 9 regions mentioned and followed by South Asia and Sub-Saharan Africa. According to the report, the universal barrier to employment opportunities and efficiency in employment are lack of access to high quality education and training. This Report defines “human capital” as “not individuals themselves but knowledge and skills they possess that enable them to create value in the global economic system” (p.3). Furthermore, the human capital index “treats human capital as a dynamic rather than fixed concept” and does not only include formal education and skilling but also a concept that “can be learned over time” (p.5) making the notion of Lifelong Learning central to its underlying principles.

The Global Human Capital Report measures four thematic dimensions or sub-indexes (Capacity, Deployment, Development and Know-how) with a generational view of five distinct age groups: 0–14 years; 15–24 years; 25–54 years; 55–64 years; and 65 years and over. The Report explains the four subindexes as below:

“The Index’s Capacity subindex quantifies the existing stock of education across generations, the Deployment subindex covers active participation in the workforce across generations, the Development subindex reflects current efforts to educate, skill and upskill the student body and the working age population, and the Know-how subindex captures the growth or depreciation of working-age people’s skillsets through opportunities for higher value-add work”. (p.5)

At the subindex level, Iran is ranked 76, 128, 54 and 101 for Capacity, Deployment, Development and Know-how respectively. Thus, Iran has high Capacity but low Deployment which means according to this Report that *“more focus is needed on understanding the structural issues that hold back greater utilization of high-skilled talent pools across the economy.”* (p.25). This gap in the human capital index means that Iranian universities, in particular ones in deprived or disadvantaged parts of the country are not demand driven like in UK higher education institutes, but rather concentrate on academic scientific excellence and world rankings. The research produced in Iranian universities is often not applied research which caters for the needs of society. Enhancing human capital leads to graduate retention and decrease of brain drain and attracting talented individuals to a region.

Another major barrier to regional development is lack of links to industry. Collaboration with the labour market and industry leaders through joint research, patents, licenses, work placements and consultancy is essential for developing suitable educational programmes and bilateral transfer of know-how. University Technology Incubator Centres, Entrepreneurship Centres and Science Parks aid in this creation of links to industry and generating new businesses, startups and spinoffs. These types of centres through such events as startup weekends encourage the talented to come forward with their innovative ideas and wealthy investors looking for the next big profitable investment. In addition to local, regional and national links to industry, connections with foreign investors and industry should be formed. International conventions, networking events and collaboration with international HEIs and organizations with a vested interest in education and regional development are crucial for this purpose. Moreover, such activities are in line with internationalization strategies of universities. To exemplify this latter point, two case-studies are presented below

Case Study 1: UNESCO Global Network of Learning Cities (GNLC)

According to its website, the UNESCO Global Network of Learning Cities “is an international policy-oriented network providing inspiration, know-how and best practice” to support the achievement of its 17 Sustainable Development Goals (SDG). Sustainable Development Goals 4, Quality Education which aims to “ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all” is considered essential for the achievement of all the other 16 SDGs. So, what exactly is a ‘learning city’? A learning city promotes lifelong learning for all and must be able to successfully mobilize its resources in every sector to advocate inclusive learning from early to higher education, regenerates learning in families and communities, supports learning for and in the workplace, applies the use of modern learning technologies, and improves learning quality and excellence.

To become part of this network, not only requires the cooperation of national governments for policy formation but also local-level commitment with city leaders and representatives. In addition, all organizations and citizens are considered stakeholders in a learning city and must therefore be involved in the process of forming one. An effective learning city “enhances individual empowerment and social inclusion, economic development and cultural prosperity, and sustainable development”. To do this, Higher Education providers must first carry out appraisal of their engagement activities which are grouped into a series of eight domains named below and provided by the PASCAL International Observatory:

- 1 Institutional processes for promoting, managing and supporting engagement
- 2 Developing human capital
- 3 Developing regional learning processes and social capital
- 4 Developing business processes and innovation
- 5 Community development processes
- 6 Cultural development
- 7 Promoting good practice in sustainable development
- 8 Contributing to regional infrastructure and development processes.

Case-Study 2: - Strengthening Urban Engagement in Universities in Asia and Africa (SUEUAA) – an international cooperation project

The **Strengthening Urban Engagement of Universities in Asia and Africa (SUEUAA)** project is an ongoing project which commenced in 2017 and will end in 2019. It is funded by the British Academy under the Cities and Infrastructure programme of its Global Challenges Research Fund. The project is coordinated by the University of Glasgow, and has six international partners from emerging economies and OECD’s Development Assistance Committee listed countries (**Tanzania** (Least Developed), **Zimbabwe** (Low Income Country), **Philippines** (Lower Middle Income), and **South Africa, Iraq and Iran** (Upper Middle income)). The universities from the aforementioned countries chosen for collaboration are: University of Kurdistan, University of Duhok, University of Johannesburg, Philippine Normal University, University of Dar-es-Salam, and University of Zimbabwe.

The mentioned partner universities will be the direct beneficiaries with the strategic aim of strengthening their Higher Education systems as a core development challenge. Using well-known benchmarking tools developed by the Pascal International Observatory, the project aims to learn more regarding the existing regional development contributions made by the six universities under study and the extent to which they can respond to demands of society taking into account the range of

sometimes competing missions that universities have, and the differing national policy contexts in which regions and universities find themselves. As stated on the project website, “examples of urban engagement include supporting the development of physical infrastructure, ecological sustainability, and social inclusion (including of migrants). It calls upon contributions from science and engineering, the arts, environmental sciences, social sciences and business studies” (sueuaa.org). Ultimately, the project aims to strengthen the capacity of specific universities to contribute to economic and social development at regional level, and to ensure that mechanisms to transfer these practices elsewhere in ODA (Official Development Assistance) territories are created.

The above case-studies illustrate the great contribution that universities can make to regional development and that at minimum they can raise awareness of this issue. Higher education institutes should not only focus on building scientific reputations, rankings and internationalization activities but also aim to improve society in all its aspects. As Grau stated universities should aim to make “engagement compatible with the immediate needs of our local societies and the global challenges of the world” and that universities should be “glocal”. The term “glocal” does not perceive a paradox between the internationalized university and the one meeting the needs of society, rather it emphasizes that internationalization of HEIs actually aid in the implementation of the third mission of universities to “improve the community”. As Kofi Anan (the former Secretary-General of the United Nations) stated in his address to the World Bank Conference in 1997, Global Knowledge '97, *“Knowledge is power. Information is liberating. Education is the premise of progress, in every society, in every family.”* To conclude, below are some guidelines (not a finite list by any means) for higher educational institutes to achieve their objectives of regional development.

Achieving Regional Development and Third Mission in HEIs

- Creation and Strengthening of Entrepreneurship Centres, Technology Incubator Centres, Science and Technology Parks, Knowledge-based companies.
- Developing cultural and intellectual foundations of the community.
- Expanding social capital development (networking, trust and security).
- Addressing social and environmental issues in the community.
- Carrying out productive research project that are, among other things, socially robust.
- Improving human capital development.

- Accelerating regional economic growth.
- Linking the community and the world (boosting local/global connectivity); promoting the ‘glocal’ university.
- Re-conceptualizing regional sustainable development.
- Developing corporate and private citizenship attributes.
- Facilitating social change including helping to solve critical social problems with particular reference to the marginalized (gender and youth) and deprived areas (rural).
- Redefining national and regional policies to remove barriers and obstacles on the country’ sustainable development. This could be achieved through HEIs being encouraged to participate and play a greater role in dealing with societal, environmental, economic and other challenges through carrying out relevant research projects, conferences at the local, regional and national levels, introducing fresh relevant programmes, short courses and workshops and acting as advisors to key policy makers, middle managers, practitioners and civil society.
- HEIs to prepare strategic plans that take into account engagement in regional socio-economic development.
- HEIs to help direct national educational policies toward:
 - More quality monitoring and importance of qualitative indicators being observed.
 - Freeing up academics’ time to concentrate on third mission objectives by reducing number of teaching hours, lowering the number students in classes and focusing on graduate and post graduate education.
 - Increasing HEI budgets (particularly those in disadvantaged areas).
 - Promotion of faculty members being dependent on the extent they are engaged in civil society’s capacity building or strengthening regional development.

References: To be edited later...

Jane Knight (2003). *OECD Reviews of Higher Education in City and Regional Development*

The European Commission Modernisation of Higher Education Agenda for 2011-2020

European Commission General Directorate for Research and Innovation : *The Role of Universities and Research Organizations as Drivers for Smart Specialization at Regional Level*

2017 Global Human Capital Report produced by the World Economic Forum

UNESCO Global Network of Learning Cities (GNLC)

Strengthening Urban Engagement in Universities in Asia and Africa (SUEUAA)

THE POLICY APPROACH FOR THE THIRD MISSION OF UNIVERSITIES: THE SPANISH CASE (1983 – 2018)- *Regional and Sectoral Economic Studies* Vol. 18-1 (2018)- DE LA TORRE, Eva M., PEREZ-ESPARRELLS, Carmen, CASANI, Fernando

The Third Mission of University in the Development Strategy of Vienna City- *Informatica Economică* vol. 16, no. 4/2012- Mihaela-Cornelia DAN

Grau, F.X. (2016) ‘A short communication on glocal universities’, *Int. J. Knowledge-Based Development*, Vol. 7, No. 1, pp.63–74.

The Challenges and Benefits of Transnational Higher Education: A Case Study of Sino-Foreign Cooperation University in China -Xiao Han- chapter 4

John Goddard, Bjørn Asheim, Tarja Cronberg, & Ilkka Virtanen - Learning Regional Engagement: A Re-evaluation of the Third Role of Eastern Finland Universities - PUBLICATIONS OF THE FINNISH HIGHER EDUCATION EVALUATION COUNCIL

European Journal of Interdisciplinary Studies -Best Practices in Universities’ Regional Engagement. Towards Smart Specialisation - Cristina ȘERBĂNICĂ- Vol. 4 ♦ Issue 2 ♦ 2012

Higher Education Institutions and Regional Engagement: what, why and how?- Jaana Puukka- Leadership and Governance in Higher Education, Volume No. 1, 2015

Leading the horses to water: The dilemmas of academics and university managers in regional engagement - Chrys Gunasekara- *Journal of Sociology* © 2006 The Australian Sociological Association, Volume 42(2): 145–163

The evolution of internationalisation strategy: a case study of the University of Nottingham - *International Journal of Knowledge-Based Development* · January 2017- Ming Cheng, Fumi Kitagawa, Michael Osborne

Yann Lebeau & Allan Cochrane (2015) Rethinking the ‘third mission’: UK universities and regional engagement in challenging times, *European Journal of Higher Education*, 5:3, 250-263

Complex regional innovation networks and HEI engagement - The case of Chicago - **Article** in *International Journal of Knowledge-Based Development* · January 2016 - **Ilpo Laitinen, Mike Osborne, Jari Stenvall,**

Chapter 8 - Engagement and the Idea of the Civic University - James Powell and Karl Dayson

فرصت مطالعاتی اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی و پژوهشی

لیلا سرگزی

مقدمه

نظام آموزش عالی در تمامی کشورها نظامی پویا، هوشمند و هدفمند می‌باشد که در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر کشور نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. در سال‌های اخیر بحث بین‌المللی شدن به تدریج توجه مؤسسات و صاحب‌نظران آموزش عالی کشورها را به خود جلب کرده است و از مفهوم "صرف جابه‌جایی دانشجویان به مفهومی گسترده‌تر تبدیل شده است که شامل اصلاح برنامه، بهبود کیفیت در آموزش و پژوهش، استفاده از تکنولوژی‌های جدید و مدیریت راهبردی در سطح موسسه می‌باشد.

دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در تمامی کشورهای دنیا اهداف، فعالیتها و ماموریت‌های گوناگونی را از بین الملل دنبال می‌کنند که این امر برداشته‌ها و تعاریف مختلفی را از ایده بین‌المللی شدن آموزش عالی نمایان می‌نماید. در این راستا دانشگاه‌ها باید با توجه به نیازها و ظرفیت‌های دانشگاهی، بافت اجتماعی، شرایط سیاسی و ویژگیهای فرهنگی برای بین‌المللی شدن برنامه ریزی و سیاست‌گذاری نمایند. نقش بین‌المللی سازی در سیاست و همکاری میان کشورها بسیار حائز اهمیت است و بین‌المللی سازی آموزش عالی این قدرت را دارد تا مشکلات سیاسی و دیپلماسی کشورها را به حداقل برساند.

یکی از ابزارهای موجود برای بین‌المللی شدن نظامهای آموزش عالی برنامه‌های **تبادل دانشجوی، عضو هیات علمی و پژوهشگر** می‌باشد. این امر موجب ایجاد و توسعه افقهای آکادمیک مشترک میان کشورها است و یکی از راه‌های توسعه حرفه‌ای و توانمند سازی کادر هیات علمی دانشگاه‌ها، فراهم سازی زمینه‌های بهره‌مندی از فرصت‌های مطالعاتی به منظور تجربه اندوزی، دانش افزایی، بهنگام سازی اطلاعات، آشنایی با پیشرفت‌های علمی و فناوری سایر کشورها و انتقال آنها و بازسازی توان حرفه‌ای و بنیة اندیشه ورزی است. فرصت‌های مطالعاتی شرایطی را برای اساتید و دانشجویان فراهم می‌کند تا با کشورهای مختلف، چگونگی تولید و انتقال دانش و چگونگی همکاری در پروژه‌ای تحقیقاتی در سطح بین‌المللی آشنا شوند. در حقیقت بهره‌گیری از فرصت‌های مطالعاتی فرصتی است که پنجره‌ها را به روی فرهنگ‌های مختلف باز می‌کند. تنوع فرهنگی و آشنایی با فرهنگهای دیگر تجربه‌ای یادگیری فرهنگی و اجتماعی دانشجویان و اساتید را افزایش داده و منجر به شناخت روابط و رفتارهای اجتماعی و کنش‌های فرهنگی مردم کشور میزبان می‌شود.

طیبی (۱۳۷۳) به گسترش ارتباطات بین دانشگاهی داخلی و توسعه‌ی روابط بین‌المللی از طریق ارتباطات بین بخشی، بین دانشکده‌های، بین دانشگاهی و بین کشوری بمنظور بهره‌گیری از دستاوردهای علمی و تکنولوژی دنیای پیشرفته اشاره می‌کند.

زالی (۱۳۷۸) بیان می‌کند که اعطای بورس و ماموریت‌های تحصیلی و نظایر اینها از جمله تدارک فرصت‌های مطالعاتی برای پژوهشگران و اعضای هیات علمی مراکز تحقیقاتی به منظور کسب دانش تخصصی و تشویق یادگیری مستمر حاکمیت فرهنگ سازمانی کارآفرینانه ضروری است.

فرصت مطالعاتی چیست؟

براساس آئین نامه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران فرصت مطالعاتی ماموریتی است که به اعضای هیات علمی واجد شرایط منتخب دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی دولتی داده می‌شود که برای مدتی معین به منظور انجام مطالعات و تحقیقات مشترک در سایر دانشگاه‌ها و مراکز علمی و تحقیقاتی برجسته داخل یا خارج از کشور حضور یابند.

در حقیقت ماموریت فرصت مطالعاتی به منظور ارتباط پیوسته و هدفمند اعضای هیات علمی با سایر دانشگاه‌ها و موسسات علمی و پژوهشی معتبر داخلی و خارجی با هدف اعتلای موقعیت علمی و فناوری کشور و حضور در عرصه‌های علمی بین‌المللی در اختیار اعضاء هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی قرار می‌گیرد.

به عبارت دیگر می‌توان گفت که فرصت مطالعاتی وسیله حمایت و توسعه اعضای هیئت علمی می‌باشد که از طرف موسسات آموزش عالی برای استادان فراهم شده است. در ایران فرصت مطالعاتی خارج از کشور دارای دوره زمانی مشخصی است که عضو هیئت علمی با حکم ماموریت دانشگاه، موسسه آموزش عالی یا مرکز پژوهشی در یک کشور خارجی جهت دستیابی به اهداف، توسعه و تعمیق دانش و تجارب، آشنایی به دانش فنی، یافته‌ها و دستاوردهای جدید علمی، ایجاد ارتباط پیوسته و هدفمند جهت همکاری‌های علمی پایدار با مراکز علمی خارج از کشور اعزام می‌شود. از جمله مشخصه‌های واجدین شرایط بهره‌مندی از فرصت مطالعاتی می‌توان به مواردی چون رتبه استادی، سابقه علمی و امتیازات فرد متقاضی اشاره نمود.

چرا به فرصت مطالعاتی می‌رویم؟

اعطای ماموریت فرصت مطالعاتی به اعضای هیات علمی دارای اهدافی است که به پاره‌ای از آنها در زیر اشاره می‌شود:

اهداف:

- ❖ تجارب علمی اعضای هیات علمی توسعه و گسترش یافته و آنها با دستاوردهای علمی و دانش فنی جدید بیشتر آشنا می‌شوند.
- ❖ با انتقال تجربیات مراکز علمی برجسته از خارج به داخل کشور به رفع مشکلات علمی و تخصصی کشور کمک می‌نمایند.
- ❖ می‌توانند از امکانات علمی، تجهیزاتی و آزمایشگاهی مراکز علمی برتر داخل و خارج از کشور استفاده موثر و مفیدی داشته باشند.
- ❖ با انجام کارهای تحقیقاتی مشترک با دانشمندان و پژوهشگران سایر مراکز علمی برجسته داخل و خارج از کشور باعث اعتلای موقعیت علمی و فناوری کشور و حضور موثر در همکاری‌های بین‌المللی شوند.
- ❖ به توسعه و تقویت همکاری‌های علمی منطقه‌ای و بین‌المللی کمک نمایند
- ❖ اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها می‌توانند دانش تخصصی خود را بروز کرده و توانمندی علمی و کارایی خود را افزایش دهند.

استفاده از فرصت مطالعاتی برای اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی دارای فوایدی است که در توسعه و رضایت‌مندی افراد و موسسات سودمندی است و در زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود:

- ❖ در طول مدت بهره‌مندی از فرصت مطالعاتی، عضو هیات علمی این فرصت را پیدا می‌کند بر روی شغل خود تامل نمایند. این تامل به آنها کمک می‌کند تا اهداف آموزشی، تحقیقاتی و خدماتی خود را بازبینی نموده و در صورت ضعف تغییر دهند.
- ❖ اعضای هیات علمی این فرصت را پیدا می‌کنند تا به بازسازی فیزیکی، ذهنی و معنوی خود پرداخته و باعث پرورش خلاقیت در خود شوند.
- ❖ فرصت مطالعاتی چشم‌انداز تازه‌ای را در ایجاد دیدگاه‌های تازه و فعالیت‌های تازه بوجود می‌آورد و باعث می‌شود عضو هیات علمی محدودیت‌های بهره‌وری خود را درک کرده و بر نقاط ضعف و قوت خود بیشتر تمرکز نماید.
- ❖ فرصت مطالعاتی فرصتی برای ایجاد روابط حرفه‌ای ایجاد می‌کند که باعث ایجاد ارتباطات و تعاملات بلندمدت با دیگر اساتید و پژوهشگران می‌شود که این خود فرصت‌های همکاری بر روی پروژه‌های تحقیقاتی و آموزشی در آینده را فراهم خواهد نمود.
- ❖ فرصت مطالعاتی شرايطی را فراهم می‌کند که اعضای هیات علمی در رشته و حرفه و تخصص خود بروز شده و بروز باقی بمانند. یکی از راه‌های دستیابی به دانش جدید خواندن مجلات و متون جدید می‌باشد.
- ❖ اعضای هیات علمی با کسب دانش و تجربیات جدید می‌توانند در بهبود بهره‌وری و تقویت برنامه‌های آموزشی و تحقیقاتی دانشگاه خود موثر بوده و در ایجاد محیط یادگیری پیشرفته، بهبود روحیه و فضای فکری دیگر اساتید و دانشجویان و توسعه‌ی اذهان کمک نمایند. همچنین می‌توانند در توسعه اذهان و افزایش اعتبار علمی دانشگاه نقش موثری داشته باشند. واضح است که این مزایا می‌تواند از فرد به موسسه و از آن به کل جامعه منقل شود.
- ❖ تقویت زبان‌های بین‌المللی از دیگر مزایای استفاده از فرصت‌های مطالعاتی است که به عضو هیات علمی کمک می‌کند تا در تعاملات بین‌المللی خود بدلیل عدم مهارت در زبان‌های بین‌المللی دچار مشکل و باعث انزوای او در فعالیت‌های بین‌المللی نشود.

در کشور ما ایران ماموریت فرصت مطالعاتی برای دو گروه در نظر گرفته شده است که عبارتند از:

۱- فرصت مطالعاتی برای اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی

۲- فرصت تحقیقاتی برای دانشجویان در داخل و خارج از کشور

که در اینجا فقط به ماموریت فرصت مطالعاتی اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها پرداخته می‌شود.

فرصت مطالعاتی اعضای هیات علمی

اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی، ماموریت فرصت مطالعاتی را می‌توانند در داخل و خارج از کشور در دوره‌های کوتاه مدت (۲ ماهه) و یا بلند مدت (۶ تا ۱۲ ماهه) اجرا نمایند.

فرصت مطالعاتی اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها بر سه نوع می‌باشد:

۱- فرصت مطالعاتی بلند مدت خارج از کشور

در این نوع فرصت مطالعاتی، عضو هیات علمی موضوعی را برای تحقیق و مطالعه انتخاب می‌کند که خاص بوده و امکان انجام آن در داخل کشور وجود نداشته باشد و یا کار مشترکی با صاحب‌نظران و اساتید خارج از کشور باشد که برای توسعه‌ی کشور ضروری باشد. در این نوع فرصت مطالعاتی عضو هیات علمی می‌باید از یک دانشگاه یا مراکز علمی-پژوهشی معتبر مورد تایید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری پذیرش بگیرد و پس از موافقت هیات امنای ذیربط به خارج از کشور اعزام خواهد شد.

اعضای هیات علمی برای استفاده از این نوع فرصت‌های مطالعاتی باید دارای مرتبه علمی استادیار و بالاتر باشند یا مربی برجسته محسوب شوند و حداقل امتیازات لازم تعیین شده توسط دانشگاه یا موسسه محل خدمت را برای انجام فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی کسب کنند. همچنین یک طرح و برنامه مطالعاتی مشخص با تایید دانشگاه محل خدمت و پذیرش دانشگاه یا موسسه خارج از کشور را برای انجام فرصت مطالعاتی داشته باشند که با موافقت رئیس دانشگاه یا موسسه محل خدمت صورت می‌گیرد. همچنین برخورداری از صلاحیت عمومی و اخلاقی و نداشتن منع قانونی دیگر نیز از شرایط استفاده از فرصت مطالعاتی خارج از کشور می‌باشد.

همچنین اعضای هیئت علمی برای استفاده از فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور باید دارای وضعیت استخدامی رسمی قطعی باشند. در شرایط خاص و در صورتی که با تشخیص موسسه، نیاز به انجام تحقیقات ویژه‌ای باشد، عضو هیات علمی رسمی آزمایشی با نظر هیات امنای موسسه می‌تواند از فرصت مطالعاتی استفاده نماید.

۵ سال سابقه خدمت تمام وقت در دانشگاه یا موسسه آموزش عالی و پژوهشی از شرایط استفاده از فرصت مطالعاتی برای بار اول و حداقل ۵ سال پس از پایان فرصت مطالعاتی قبلی برای دفعات بعد می‌باشد. در صورتی که موسسه تازه تاسیس و در حال توسعه باشد این مدت ۴ سال خواهد بود.

مدت استفاده برای اعضای هیئت علمی از فرصت مطالعاتی در داخل و خارج کشور حداکثر یک یا دو نیمسال تعیین کرده و چنانچه در دوره انجام فرصت مطالعاتی نیاز به انجام طرح پژوهشی باشد، طرح باید در اولویت‌های علم و فناوری کشور بوده و خروجی آن هم مشخص باشد. همچنین کشورهایی برای اعزام اعضای هیئت علمی به فرصت مطالعاتی در اولویت هستند که وزارت علوم با آنها تفاهم‌نامه همکاری داشته و در حال تبادل استاد و دانشجو باشند. همچنین چاپ حداقل یک مقاله در نشریات معتبر با نمایه استنادی بین‌المللی پس از انجام فرصت مطالعاتی خارج از کشور الزامی است.

۲- فرصت مطالعاتی کوتاه مدت خارج از کشور

انجام فرصت مطالعاتی کوتاه مدت خارج از کشور حداکثر برای مدت دو ماه و در زمان تعطیلات تابستانی برای انجام مطالعه و تحقیقی معین و یا انجام کارهای عملی و آزمایشگاهی با همکاری موسسه مورد تایید وزارت علوم در خارج از کشور پیش‌بینی شده است.

اعضای هیات علمی برای انجام فرصت مطالعاتی کوتاه مدت دو ماهه خارج از کشور نیز باید دارای وضعیت استخدامی رسمی یا پیمانی باشند. اعضای هیات علمی پیمانی فقط در طول مدت قرارداد می‌توانند از این نوع فرصت استفاده نمایند. همچنین باید ۳ سال سابقه خدمت و سه سال فاصله سنواتی بین دو فرصت مطالعاتی را دارا باشند.

۳- فرصت مطالعاتی داخل کشور

در این نوع فرصت مطالعاتی عضو هیات علمی بمنظور تقویت و افزایش توانمندی‌های پژوهشی و یا انجام مطالعه و تحقیق در یک موضوع خاص در سایر موسسات و مراکز تحقیقاتی و صنعتی معتبر داخل کشور به تشخیص موسسه و یا در دانشگاه محل

خدمت خود به مطالعه و تحقیق می پردازد. در این نوع فرصت مطالعاتی کسب موافقت موسسه میزبان برای انجام فرصت مطالعاتی الزامی می باشد.

اعضای هیئت علمی برای استفاده از فرصتهای مطالعاتی داخل کشور باید حداقل دارای وضعیت استخدامی رسمی آزمایش بوده و چهار سال سابقه ی خدمت داشته باشند. در صورتی که برای بار دوم متقاضی استفاده از این نوع فرصت مطالعاتی باشند باید چهار سال فاصله ی سنواتی بین دو فرصت مطالعاتی را دارا باشند. مدت استفاده از فرصت مطالعاتی برای اعضای هیئت علمی در داخل نیز حداکثر یک یا دو نیمسال تعیین شده است. چاپ حداقل یک مقاله در نشریات معتبر علمی پژوهشی پس از انجام فرصت مطالعاتی داخل کشور الزامی است

شرایط لازم جهت پذیرش درخواست انواع فرصت مطالعاتی

برای پذیرفته شدن درخواست عضو هیات علمی برای استفاده از فرصت مطالعاتی بلند مدت و کوتاه مدت خارج از کشور شرایطی از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در نظر گرفته شده است که در ذیل به آنها پرداخته می شود.

برای استفاده از فرصت مطالعاتی بلند مدت و کوتاه مدت خارج، عضو هیات علمی نباید بیش از ۷ سال و برای فرصت مطالعاتی داخل کشور نباید بیش از ۱۲ سال در مرتبه فعلی خود (بجز استاد تمامی) توقف داشته باشد. در صورتی که عضو هیات علمی برای بار دوم و یا بیشتر متقاضی استفاده از فرصت مطالعاتی باشد، باید برای استفاده از فرصت مطالعاتی دفعه بعد مرتبه ی علمی او ارتقا یابد. برای مثال اگر عضو هیات علمی در مرحله ی نخست استفاده از فرصت مطالعاتی دارای رتبه ی استادیار باشد، برای استفاده از فرصت مطالعاتی برای بار دوم باید به رتبه ی دانشیاری رسیده باشد. لازم به ذکر است که موارد استثنای این ماده با موافقت رئیس موسسه امکانپذیر می باشد.

اعضای هیات علمی در مرتبه علمی استادی، برای استفاده از فرصت مطالعاتی از دفعات دوم به بعد حداقل باید ۵ مقاله در نشریات علمی معتبر بین المللی چاپ نمایند و پس از حذف نام دانشجو باید نویسنده اول باشند.

اعضای هیات علمی دانشگاه ها در طول مدت خدمت خود می توانند از هر سه نوع فرصت مطالعاتی پنج بار استفاد نمایند. لازم به ذکر است که فقط سه بار می توانند از فرصت مطالعاتی بلند مدت خارج استفاده نمایند.

نوع فرصت مطالعاتی عضو هیات علمی باید از ابتدا مشخص باشد. متقاضی می تواند پس از تصویب فرصت مطالعاتی در هیات رئیسه موسسه، نوع فرصت مطالعاتی درخواستی را تغییر دهد ولی برای او یک نوبت فرصت مطالعاتی خارج محسوب خواهد شد.

مدارک مورد نیاز جهت ارائه درخواست دوره فرصت مطالعاتی اعضای هیات علمی

متقاضی فرصت مطالعاتی باید مدارکی را جهت ارائه درخواست فرصت مطالعاتی به موسسه آماده نماید.

برنامه ی مورد مطالعه ، طرح های تحقیقی و فعالیت های علمی برای فرصت مطالعاتی باید مشخص باشد که این برنامه شامل هدف، سوابق، روش انجام کار، زمانبندی ارائه گزارشات و محور های اصلی و ارتباط موضوعی آن با اولویت های پژوهشی دانشگاه و کشور مشخص باشد.

پرسشنامه های مربوط به درخواست فرصت مطالعاتی باید توسط متقاضی در موسسه ذیربط تکمیل گردد. این پرسشنامه ها شامل سوابق استخدامی و خدمتی، فهرست انتشارات، مقالات علمی و پروژه های تحقیقاتی پایان یافته و در دست اجرای متقاضی و ارتباط آنها با موضوع تحقیق در فرصت مطالعاتی متقاضی می باشد.

اخذ **پذیرش** و ارائه موافقت یکی از موسسات آموزشی و پژوهشی داخل و یا خارج از کشور که مورد تایید هیات رئیسه دانشگاه در اجرای برنامه ی مورد نظر باشد، ضروری است.

مراحل ارائه درخواست دوره فرصت مطالعاتی اعضای هیات علمی موسسه

- ۱- متقاضی باید درخواست خود را به همراه برنامه ی پیشنهادی به گروه مربوطه ارائه دهد.
- ۲- درخواست متقاضی به همراه برنامه ی تحقیقاتی پیشنهادی در شورای گروه بررسی و تصویب می شود و به منظور اعلام نظر به شورای پژوهشی دانشکده ارسال می شود.
- ۳- درخواست متقاضی به همراه برنامه ی تحقیقاتی پیشنهادی در شورای پژوهشی دانشکده بررسی و تصویب می شود.
- ۴- پرسشنامه های تکمیل شده توسط متقاضی به همراه سایر مدارک لازم، برنامه ی پیشنهادی و تعیین محل میزبان توسط دانشکده به معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه ارسال می شود.
- ۵- تقاضای ماموریت فرصت مطالعاتی در هیات رئیسه دانشگاه بررسی و تصویب خواهد شد.
- ۶- پس از تصویب در هیات رئیسه دانشگاه معرفی نامه های لازم جهت اخذ روادید توسط موسسه و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری صادر می شود.
- ۷- پس از تکمیل مراحل و ارائه روادید لازم توسط متقاضی، حکم ماموریت توسط رئیس دانشگاه صادر می گردد.
- ۸- هزینه های ماموریت فرصت مطالعاتی جهت خرید ارز از بانک و همچنین هزینه های خرید بلیط رفت و برگشت متقاضی و همراهان وی توسط موسسه بصورت علی الحساب پرداخت می گردد.
- ۹- پس از صدور حکم ماموریت، متقاضی برای خرید ارز ماموریت به بانک معرفی می شود.
- ۱۰- متقاضی با هماهنگی معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه اعزام می گردد.

هزینه ها و پرداخت مقرری ارزی به عضو هیات علمی و خانواده وی

اعتبار مورد نیاز برای استفاده حداکثر ۵ درصد اعضای هیات علمی واجد شرایط در بودجه ی تفصیلی سالانه دانشگاه ها و موسسات پیش بینی و تامین می شود و موسسات مکلف هستند براساس نوع فرصت مطالعاتی، تسهیلاتی را در اختیار عضو هیات علمی خود قرار دهند. میزان مقرری ارزی براساس جدول مصوب به عضو هیات علمی تعلق می گیرد. عضو هیات علمی میتواند در طول فرصت مطالعاتی خانواده ی خود را به همراه خود داشته باشد که شامل همسر و دو فرزند زیر ۱۶ سال می باشد. در این راستا ۶۰ درصد مقرری برای همسر و ۳۰ درصد آن برای هر فرزند به عضو هیات علمی تعلق خواهد گرفت. بهای بلیط رفت و برگشت، هزینه های اخذ ویزا، و عوارض خروج از کشور به عضو هیات علمی و خانواده وی تعلق خواهد گرفت. هزینه های بیمه تا سقف ۵۰۰ دلار در هر ماه برای هر خانواده برای فرصت مطالعاتی بلند مدت و ۳۰۰ دلار برای فرصت مطالعاتی کوتاه مدت در نظر گرفته می شود.

عضو هیات علمی در قبال استفاده از فرصت مطالعاتی داخل یا خارج از کشور باید (به موجب سند رسمی) تعهد نماید که بمدت سه برابر زمان استفاده از فرصت در موسسه متبوع خدمت کند. این تعهد باید به میزان دو برابر کل هزینه‌های مصروفی ریالی و ارزی باشد که در طول فرصت مطالعاتی دریافت می‌کند. و مبلغ این تعهد را موسسه تعیین خواهد کرد.

گزارش‌نهایی پایان دوره فرصت مطالعاتی

عضو هیات علمی موظف است هر ۳ ماه یکبار گزارش دوره را به معاونت پژوهشی گروه و دانشکده ارسال نماید. معاون پژوهشی ذیربط می‌باید گزارش را ارزیابی و نتیجه را معاون پژوهشی دانشگاه و موسسه اعلام نماید. در نهایت نظر معاون پژوهشی موسسه باید به عضو هیات علمی اعلام گردد.

عضو هیات علمی موظف است پس از پایان دوره فرصت مطالعاتی گزارش علمی – تحقیقاتی فرصت مطالعاتی را مبنی بر مفید و موثر بودن آن جهت داوری و تایید به گروه و دانشکده تقدیم نماید. دانشکده موظف است ظرف مدت ۶ ماه پس از مراجعت عضو هیات علمی گزارش را تایید و به معاون پژوهشی موسسه ارائه نماید. در ضمن عضو هیات علمی موظف است حداکثر ۳ ماه پس از مراجعت یک سخنرانی در گروه و یا دانشکده برگزار نماید و تجربیات و دانش خود را به اشتراک بگذارد. همچنین موظف است حداقل یک مقاله در نشریات معتبر علمی حداکثر تا یکسال پس از خاتمه فرصت مطالعاتی چاپ نماید. معاون پژوهشی موسسه می‌بایست ظرف مدت ۹ ماه پس از اتمام دوره خلاصه‌ی گزارش‌نهایی را به معاونت پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ارائه نماید.

موسسات و دانشگاه‌های کشور به منظور تشویق اعضای هیات علمی برای انجام فرصت مطالعاتی موفق و موثر داخلی می‌توانند یک پایه‌ی تشویقی برای یک دوره فرصت مطالعاتی حداقل ۶ ماهه به عضو هیات علمی اعطا نمایند.

هر موسسه می‌تواند براساس آئین‌نامه و شیوه‌نامه‌ی فرصت مطالعاتی پرسشنامه‌های مورد نیاز را تهیه و هر موردی که در شیوه‌نامه ذکر نشده است می‌تواند با موافقت معاون پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری انجام پذیرد.

در پایان فرصت مطالعاتی فراتر از یک سفر علمی بوده که توجه به مواردی ضروری بنظر می‌رسد که در زیر به آنها اشاره خواهد شد:

- ۱- موسسات باید برای عضو هیات علمی خود شرایطی فراهم نمایند تا در انتخاب گزینه‌ی تحقیق (انتخاب کشور و موسسه) آزاد بوده و امکانات برقراری ارتباط مناسب و موثر با اساتید و موسسات خارجی و داخلی برایشان فراهم گردد.
- ۲- زیر ساخت‌های رفاهی و خدمات حمایتی می‌بایست برای اعضای هیات علمی مهیا شود تا اهداف مورد انتظار از فرصت مطالعاتی تحقق یابد. بهره‌گیری از امکانات، خدمات و شرایط رفاهی مانند محیط کار مناسب، امکانات نرم افزاری و سخت‌افزاری، دسترسی به منابع کتابخانه‌ای و دسترسی به ابزار و تجهیزات پژوهش از جمله نیازهای رفاهی می‌باشد. باید به تامین منابع مالی، خدمات اجتماعی و کیفیت محل زندگی در طی فرصت مطالعاتی توجه گردد تا بهره‌وری مورد انتظار تحقق یابد.
- ۳- مسائل خانوادگی و جنبه‌های فرهنگی از موارد تاثیرگذار بر بهبود فرصت مطالعاتی می‌باشد که باید به آن توجه گردد. سلامت جسمانی و سازگاری اعضای خانواده با فرهنگ کشور میزبان می‌تواند بسیار حائز اهمیت باشد
- ۴- عضو هیات علمی باید از مهارت‌های لازم مانند زبان خارجی و رایانه در حرفه‌ی خود برخوردار باشد تا بتواند از فرصت مطالعاتی بهره‌لزم را ببرد. همچنین انگیزه کافی برای انجام فعالیت‌های علمی را داشته باشد

منبع اصلی فرصت مطالعاتی شیوه نامه و آئین نامه های وزارت علوم بوده و موسسات مکلف به رعایت قوانین و مقررات آن می باشند و هرگونه مساعدت و تغییر در آنها می باید با موافقت معاون پژوهشی وزارت علوم صورت پذیرد. در ضمن هرگونه تغییر و اصلاحیه در شیوه نامه توسط وزارت علوم به تمامی دانشگاه ها و موسسات ابلاغ خواهد شد.

امید است مطالب درج شده در این مطلب مورد استفاده اعضای هیات علمی و کارشناسان محترمی که عهده دار انجام امور مربوط به این مهم می باشند، قرار گیرد.

راهنمای برگزاری همایش های علمی بین‌المللی

ماندانا سجادی

مقدمه:

نشست‌ها و همایش‌های علمی، عرصه‌ای برای تبادل آخرین دستاوردهای علمی و اغناء روحیه جستجوگری و کاوشگری جامعه علمی دانشگاهی است. برگزاری چنین رویدادهایی به صورت بین‌المللی به واسطه برقراری امکان تعامل میان نخبه‌های دانشگاهی از کشورهای مختلف و تقویت ارتباطات بین‌فرهنگی بین صاحب‌نظران، از ضروریات بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در هر کشوری است. در ایران نیز با روی کار آمدن دولت دهم و در اولویت قرارگرفتن بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، برگزاری همایش‌های بین‌المللی رونق زیادی گرفته‌است. دانشگاه علامه طباطبائی به عنوان یکی از دانشگاه‌های تخصصی سطح یک کشور، از سال ۱۳۹۲ تا کنون حدود ۴۰ همایش بین‌المللی برگزار کرده‌است که بسیاری از آنها با همکاری سازمان‌های مهم دولتی و مشارکت مقامات برجسته کشوری، ضمن همگام‌سازی سطح علمی جامعه دانشگاهی علامه طباطبائی با دانش به‌روز جهانی در آن حوزه خاص، به دستاوردهای عملی و نظری بسیار مفیدی دست یافته که نتایج آن در قالب رهنمودهای اجرایی راهگشای بسیاری از مسائل کلان کشور شده‌است. به پشتوانه این تجربه غنی، در این نوشتار کوتاه در صددیم به سوالاتی در خصوص چستی و چگونگی برگزاری همایش علمی بین‌المللی پاسخ گوئیم. معمولاً این تصور وجود دارد که به صرف حضور یک یا چند سخنران خارجی می‌توان به یک همایش علمی لقب بین‌المللی داد، اگر چه حضور سخنرانان یا شرکت‌کنندگان خارجی از شرایط لازم و ضروری یک همایش بین‌المللی است اما به هیچ عنوان شرط کافی محسوب نمی‌شود. به عبارت دیگر همایش‌های بین‌المللی به سبب مشارکت افراد و نهادهایی از کشورهای مختلف و همین‌طور حضور سخنرانانی با فرهنگ‌ها و ملیت‌های گوناگون، الزامات و پیچیدگی‌های خاصی دارد که آشنایی برگزارکنندگان با برخی نکات و روش‌های تجربی می‌تواند به تسهیل فرایند برگزاری همایش و ارتقاء دستاوردهای آن بیش از پیش یاری رساند. این مقاله در چند بخش ساماندهی شده است، در بخش نخست تعریفی از همایش علمی بین‌المللی ارائه خواهیم داد و دلایلی برای سودمندی برگزاری و شرکت در چنین رویدادهایی ذکر خواهیم کرد. بخش دوم به توصیف فرایند برگزاری همایش علمی بین‌المللی در دانشگاه علامه طباطبائی اختصاص یافته است. در این بخش با ارائه نموداری تصویری، تلاش می‌کنیم چگونگی برگزاری یک همایش علمی بین‌المللی از اولین مراحل تا آخرین مرحله آن که در عهده مسئولیت دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی است را با جزئیات کامل توضیح دهیم. سپس در بخش سوم به بیان نکاتی خواهیم پرداخت که می‌تواند به هرچه بهتر شدن برگزاری همایش در سطح بین‌المللی یاری رساند. در نهایت در بخش پایانی این مقاله در خصوص چگونه جذب حمایت مالی که از مهمترین ارکان همایش‌های علمی بین‌المللی است، توضیحاتی ارائه خواهیم کرد.

۱- همایش علمی چیست و همایش علمی بین‌المللی چه ویژگی‌هایی دارد؟

همایش علمی نشستی رسمی متشکل از متخصصین و افراد باتجربه‌ای است که در آن نتایج تحقیقات و پژوهشهای انجام شده در موضوعات علمی مشخص، به صورت مقاله، سخنرانی و پوستر ارائه می‌شود. هدف از برگزاری همایش علمی آن است که بستری مناسب جهت بررسی، نقد، تولید و گسترش علم فراهم شود. بر این اساس یک همایش بین‌المللی با کیفیت می‌تواند برجسته‌ترین اندیشمندان در حوزه مدنظر را از اقصای نقاط جهان گرد هم آورده و در فاصله زمانی کوتاه، مخاطبین و علاقمندان به آن موضوع را از آخرین دستاوردها، تحولات نظری و تجربیات صاحب نظران آگاه سازد.

۱-۲ چرا همایش علمی بین‌المللی برگزار می‌کنیم؟

کنفرانس‌های بین‌المللی با در هم شکستن مرزهای جغرافیایی و یکپارچه سازی دستاوردهای علمی جهانی، زمینه ارتقاء آگاهی‌های تخصصی و حتی عمومی را در کشور فراهم می‌کنند. اهمیت برگزاری کنفرانسهای علمی در دو سطح قابل بررسی است.

۱-۲-۱ اهمیت برگزاری کنفرانس‌های علمی بین‌المللی برای برگزارکنندگان همایش:

- ✓ توسعه مرزهای دانش در حوزه تخصص مد نظر
- ✓ ایجاد اثرگذاری علمی بین‌المللی در رشته‌های مختلف
- ✓ ارتقاء تجربیات علمی بین‌المللی
- ✓ برقراری کانالهای ارتباطی با برجسته‌ترین همکاران حوزه تخصصی خود از سرتاسر دنیا
- ✓ فراهم نمودن مقدمات همکاری‌های علمی بینادانشگاهی

۱-۲-۲ اهمیت برگزاری کنفرانس‌های علمی بین‌المللی برای شرکت کنندگان در همایش:

- ✓ آگاهی از آخرین دستاوردهای علمی صاحب‌نظران از سرتاسر جهان
- ✓ ارتقای مهارت‌های ارتباطاتی و افزایش اعتماد به نفس پژوهشگران
- ✓ آشنایی با حلقه علمی و اندیشمندان اثر گذار آن حوزه در سرتاسر جهان
- ✓ شکل‌گیری روابط شبکه‌ای نوین بین پژوهشگران و متخصصین

در مجموع یک کنفرانس ایده‌آل و مطلوب، کنفرانسی است که دریچه‌های جدیدی را به روی شرکت‌کنندگان خود بگشاید و سوالات متعددی را در ذهن آنها شکل دهد که پاسخ‌گویی به آنها مستلزم آشنایی با جدیدترین تحولات نظری و عملی حوزه مدنظر باشد. به طور کلی اگرچه برگزاری همایش‌های علمی در سطح بین‌المللی امری دشوار، زمان‌بر و پرهزینه است اما پویایی و تحرک علمی در محیط دانشگاهی را با خود به ارمغان می‌آورد و جامعه دانشگاهی را در مسیر بهره‌گیرنده هرچه بیشتر از جریان علمی روزآمد جهانی قرار می‌دهد.

۱-۳ یک همایش بین‌المللی چه شرایطی باید داشته باشد؟

طبق تصویب هیئت دولت به گردهمایی که دارای شرایط زیر باشد، عنوان همایش بین‌المللی داده خواهد شد.

- با مشارکت یک یا چند سازمان، نهاد یا انجمن تخصصی بین‌المللی برگزار شود.
- دارای هدف و موضوع بین‌المللی باشد. (یعنی مخاطبانی از ملیت‌های گوناگون داشته باشد و موضوعات مورد علاقه ملت‌های گوناگون در آن مورد بحث قرار گیرد)
- شخصیت‌های علمی از کشورهای مختلف در کمیته برنامه‌ریزی آن مشارکت فعال داشته باشند.

- بخش قابل قبولی از سخنرانی‌ها و مقالات علمی توسط شرکت‌کنندگان خارجی ارائه شود.

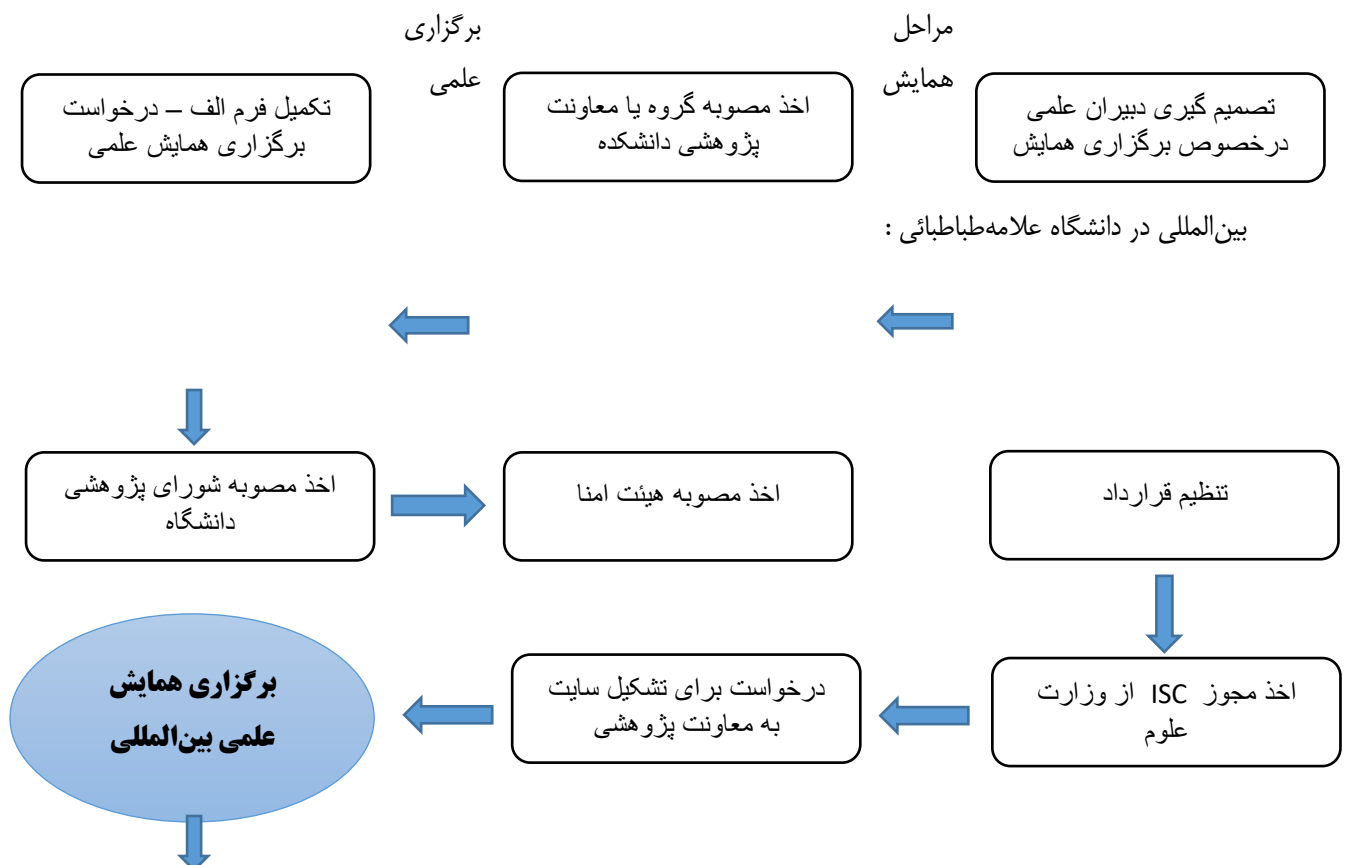
بنابراین همانطور که گفته شد، صرف حضور یک یا دو سخنران خارجی موید بین‌المللی بودن یک همایش نیست. همایش‌هایی واجد وصف بین‌المللی هستند که در حلقه اول موضوع آن برای جامعه علمی بین‌المللی آن حوزه خاص جذاب و قابل طرح باشد و در حلقه دوم بخش قابل توجهی از سخنرانان و شرکت‌کنندگان آن خارجی باشند و سطح تشریفات و حضور میهمانان هم به گونه‌ای باشد که فضای چندفرهنگی را به ذهن متبادر سازد.

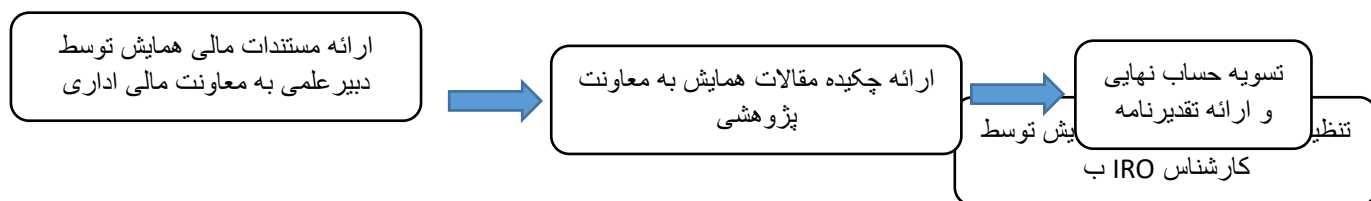
۲- همایش‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه علامه طباطبائی:

از زمان تاسیس دفتر همکاری‌های علمی بین‌الملل یعنی از سال ۱۳۹۳ تا کنون حدود ۴۰ همایش بین‌المللی در دانشگاه علامه طباطبائی برگزار شده است که از جمله تاثیرگذارترین آنها می‌وان به همایش‌های سیاست اجتماعی در جهان اسلام با حضور بیش از ۲۰ سخنران از کشورهای مختلف جهان و همایش ایران و مناطق پیرامونی با همکاری وزارت امور خارجه و مشارکت نخبگان علمی و اجرایی بین‌المللی از کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای اشاره کرد.

۲-۲ فرایند برگزاری همایش علمی در دانشگاه علامه طباطبائی چگونه است؟

برنامه‌ریزی برای برگزاری یک همایش بین‌المللی حداقل باید ۱۸ ماه پیش از برگزاری آن انجام شود. در صورتی که همایش به صورت دوره‌ای انجام می‌شود، آمارها و الزامات سالهای پیشین می‌تواند به تخمین هرچه دقیق‌تر تعداد شرکت‌کنندگان، سخنرانان، دبیران علمی و کادر اجرایی و همین‌طور برآورد دقیق‌تر صورت هزینه‌ها کمک کند.

همانطور که در نمودار بالا قابل مشاهده است، فرایند برگزاری همایش علمی بین‌المللی همچون سایر فعالیت‌های علمی با تصمیم‌گیری پژوهشگر که قاعدتا عضو هیئت علمی است آغاز می‌شود. در این مرحله کلیه تصمیمات کلیدی در خصوص موضوع همایش، هدف برگزاری آن، مخاطبین همایش، کشورهای هدف و همکار، بار مالی همایش و چگونگی تامین آن و زمان و مکان برگزاری همایش اتخاذ می‌شود. نکته مهم در خصوص برگزاری همایش علمی از نوع بین‌المللی آن این است که به علت زمان بر بودن اخذ مصوبات ضروری و پیچیدگی فرایند برگزاری و همینطور هماهنگی لازم برای دعوت از میهمانان و جلب نظر دبیران علمی از سایر کشورها بایسته است که این مرحله دست کم ۱۲ ماه پیش از روز برگزاری همایش صورت گیرد. به عبارت دیگر، دبیر علمی در این مرحله در خصوص برگزاری همایشی تصمیم خواهد گرفت که دست کم یکسال تا زمان برگزاری آن زمان باقی مانده است.

در مرحله بعدی دبیر علمی همایش می‌بایست موافقت دانشکده خود را برای برگزاری همایش بین‌المللی جلب کند، این مرحله نیاز به تایید و تصویب گروه و معاونت پژوهشی دانشکده دارد. برای اینکار دبیر علمی همایش می‌بایست فرم الف برگزاری همایش علمی بین‌المللی از روی سایت دانشگاه، قسمت معاونت پژوهشی – دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی، دانلود کرده و پس از تکمیل و طرح در جلسه گروه آموزشی به امضای معاونت پژوهشی برساند. پس از اخذ موافقت دانشگاه، فرم تکمیل شده باید به مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی تحویل داده شود.

پس از انجام مراحل مقدماتی و اخذ موافقت دانشکده، لازم است موافقت شورای پژوهشی دانشگاه نیز اخذ شود، بدین منظور طرح همایش بین‌المللی که به دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی ارسال شده است، توسط مدیر دفتر همکاری‌های علمی در شورای پژوهشی دانشگاه که معمولا هر دو هفته یکبار برگزار می‌شود، طرح می‌شود. در این جلسه اعضای شورا، همگی در خصوص همایش بین‌المللی مطرح شده، نظرات خود را بیان کرده و با توجه به تخمین‌های دبیر علمی و اجرایی همایش از هزینه‌های احتمالی، در مورد بودجه همایش تصمیم‌گیری می‌کنند.

پس از اخذ موافقت شورای پژوهشی دانشگاه و تعیین بودجه، طرح همایش در دستور کار هیئت امنای دانشگاه قرار می‌گیرد. جلسه هیئت امنا، عالی‌ترین رکن تصمیم‌گیری در خصوص برگزاری همایش علمی بین‌المللی و همینطور بودجه مصوب است و هر تصمیمی که در این شورا گرفته شود، سرلوحه تمامی امور دیگر قرار می‌گیرد. جلسه هیئت امنا، در سال تنها دو بار و تقریبا هر ۶ ماه یکبار تشکیل می‌شود و از آنجا که برای هر اقدام دیگری از جمله تنظیم قرارداد، اخذ مجوز ISC و همینطور تشکیل سایت همایش، باید موافقت هیئت امنا جلب شده باشد، لازم است برای برگزاری همایش‌های بین‌المللی حداقل از ۱۲ ماه جلوتر اقدام کرد.

پس از اخذ مصوبه هیئت امنا، می‌توان قرارداد همایش بین‌المللی را تنظیم کرد. این کار توسط کارشناس برگزاری همایش‌های علمی بین‌المللی انجام می‌شود. این قرارداد در سه نسخه تنظیم می‌شود. نحوه تنظیم قرارداد به گونه‌ای است که بودجه همایش در سه مرحله در اختیار دبیر علمی همایش قرار می‌گیرد؛ به این ترتیب که در مرحله اول ۲۰ درصد مبلغ قرارداد به عنوان پیش پرداخت، در مرحله دوم ۶۰ درصد مبلغ قرارداد و در مرحله سوم ۲۰ درصد پایانی با درخواست مدیریت همکاری‌های علمی

بین‌المللی و پس از ارائه مستندات مالی به معاونت اداری و مالی دانشگاه، پرداخت می‌شود. پس از تنظیم قرارداد، هر سه نسخه قرارداد برای مشاهده و امضا تحویل دبیر علمی همایش داده می‌شود. ایشان پس از امضا بار دیگر قرارداد را به مدیریت همکاری های علمی بین‌المللی تحویل می‌دهند تا امضای رئیس دانشگاه به عنوان طرف دوم قرارداد نیز گرفته شود.

پس از تهیه قرارداد باید برای اخذ مجوز ISC اقدام کرد. برای این کار لازم است کاربرگ وزارت علوم توسط دبیر علمی همایش تکمیل و به دفتر همکاری های علمی بین‌المللی تحویل داده شود. کاربرگ مذکور پس از اخذ امضای معاون پژوهشی دانشگاه به همراه مجوز هیئت امناء، ضمن یک نامه درخواست به دفتر همکاری های علمی بین‌المللی وزارت علوم ارسال می‌شود.

پس از اخذ امضای قرارداد، دبیر همایش می‌تواند برای ایجاد صفحه سایت، درخواست خود را به معاونت پژوهشی دانشگاه ارسال کند و پس از ارسال تقاضا از طرف واحد فن آوری اطلاعات برای دریافت اطلاعات مورد نیاز به منظور طراحی سایت با دبیر همایش تماس گرفته خواهد شد. این مرحله به طور کلی از حوزه اختیارات دفتر همکاری های علمی بین‌المللی دانشگاه خارج است.

پس از طی تمامی این مراحل مقدماتی، به مرحله برگزاری همایش خواهیم رسید. در این مرحله دفتر همکاری های علمی بین‌المللی دانشگاه می‌تواند در زمینه اخذ ویزای میهمانان خارجی به دبیر همایش کمک کند. بدین منظور لازم است دبیران همایش اطلاعات و مدارک میهمانان را برای اخذ ویزا به کارشناس امور کنسولی دفتر همکاریهای علمی بین‌المللی تحویل دهند. مناسب ترین زمان اقدام برای صدور روادید میهمانان خارجی، یک ماه پیش از برگزاری همایش خواهد بود. دبیر علمی همایش می‌تواند در زمینه اموراتجاری و تشریفات برگزاری همایش خود، از دفتر همکاری های علمی بین‌المللی دانشگاه مشورت بگیرد. اگرچه این بخش در زمره فعالیت های تعریف شده دفتر قرار ندارد، اما در راستای رسالت بین‌المللی سازی فعالیت های دانشگاه که اولویت اصلی تمامی دفاتر بین‌المللی دانشگاه هاست از هیچ کمکی در این زمینه فرو گذار نخواهد شد.

پس از اتمام برگزاری همایش، دبیر علمی می‌بایست تمامی مستندات مالی خود را به معاونت اداری مالی دانشگاه ارائه نماید، همزمان درخواست پرداخت قسط دوم همایش که معادل ۶۰ درصد کل بودجه همایش است نیز از طرف دفتر همکاری های علمی بین‌المللی برای معاونت اداری مالی ارسال می‌شود. همین مرحله باید برای مابقی اسناد مالی همایش و تسویه حساب نهایی نیز انجام شود. در مرحله آخر برای تسویه حساب نهایی یک نسخه از مجموعه مقالات همایش نیز باید برای معاونت پژوهشی دانشگاه ارسال شود. پس از این مرحله تقدیرنامه ای که موید اتمام موفقیت آمیز همایش است با امضای معاون پژوهشی دانشگاه برای دبیر علمی و اجرایی همایش ارسال خواهد شد.

۳- برای برگزاری یک همایش علمی بین‌المللی مطلوب به چه نکاتی باید توجه کنیم؟

یکی از مهمترین مراحل برگزاری همایش، برنامه‌ریزی مناسب پیش از اقدام برای هرگونه فعالیتی است. اگر برنامه‌ریزی ها در مراحل ابتدائی به درستی انجام نگیرد، تمامی مراحل بعدی با مشکل مواجه خواهد شد. دراین خصوص توجه به نکات زیر می‌تواند راهگشا باشد:

✓ برنامه ریزی اولیه ۱۲ الی ۱۸ ماه زود تر از موعد برگزاری همایش انجام شود.

برگزاری همایش در سطح بین‌المللی، امری زمان بر و پیچیده است که به دقت نظر و مهارت های علمی و اجرایی متعددی نیاز دارد. در همایش های بین‌المللی معمولاً چندین سازمان و انجمن علمی و تخصصی مشارکت دارند که برقراری هماهنگی بین آنها گاهی ممکن است ماه ها زمان ببرد. همچنین در همایش های بین‌المللی معمولاً چندین استاد و صاحب نظر از کشورهای مختلف عضو کمیته علمی خواهند بود که جلب موافقت همگی آنها مستلزم صرف

زمان بیشتری است. از طرفی معمولاً برای برگزاری همایش‌هایی در این سطح، بودجه یک سازمان کفایت نخواهد کرد و لازم است فعالیت‌هایی در راستای جلب حمایت مالی از سازمان‌های دولتی و خصوصی علاقمند صورت گیرد که خود این مسئله گاهی می‌تواند زمان برگزاری همایش را ماه‌ها به تعویق بیندازد.

✓ مشورت و هم‌اندیشی با افرادی که تجربه برگزاری همایش در سطح بین‌المللی دارند

پیش از اقدام برای برگزاری همایش، دبیر علمی همایش باید در خصوص محورهای همایش، شرکت‌کنندگان، سخنرانان کلیدی، چگونگی جلب مخاطب، چگونگی جلب حمایت مالی، محل و زمان مناسب برگزاری همایش و مواردی از این دست ایده‌هایی در ذهن داشته باشد. در این مورد، مشورت کردن با افراد و صاحب‌نظرانی که تجربه برگزاری همایش‌های بین‌المللی مشابه را داشته‌اند، بسیار تاثیرگذار خواهد بود. همچنین برگزاری جلسات طوفان فکری^{۳۶} با اعضای کمیته علمی و اجرایی همایش، کمک بسیار زیادی به هرچه بهتر برگزار شدن آن می‌کند.

✓ تصمیم‌گیری درست در خصوص بودجه همایش

برآورد هزینه، یکی از مهمترین گامهای برگزاری همایش در سطح بین‌المللی است چرا که سایر ارکان همایش بر اساس تنظیم می‌شود. پس از انجام برنامه ریزی‌های مقدماتی، باید برآوردی از هزینه‌های همایش داشته باشیم بدین منظور لازم است با استفاده از اطلاعاتی که در جلسات مشاوره و برنامه ریزی بدست آورده‌اید، یک طرح جامع تهیه کنید و مشخص کنید که برای انجام هر اقدام یا هر مرحله از همایش چه مقدار بودجه نیاز دارید. به عنوان مثال برای دعوت از سخنرانان خارجی باید هزینه بلیط، اقامت، سفرهای درون شهری و احتمالاً هدایا را در نظر بگیرید. در خصوص همایش نیز هزینه اجاره سالن، تشریفات، پذیرایی و پکیج‌های هدیه و همچنین هزینه داوری مقالات و چاپ مجموعه چکیده مقالات باید در نظر گرفته شود. برای اطمینان از اینکه هیچ موردی از قلم نیفتاده است، بهتر است فهرستی از تمامی الزامات هزینه بر همایش در نظر گرفته شود و سپس جلوی هر آیتم برآوردی از هزینه مرقوم شود.

✓ تصمیم‌گیری در خصوص محل برگزاری همایش

پس از آنکه در مورد تعداد مشارکت‌کنندگان، سخنرانان و بودجه همایش خود تصمیم‌گیری کردید، باید محلی را برای همایش خود انتخاب کنید که به بهترین نحو ممکن نیازهای شما را برآورده سازد. سالن همایش می‌بایست از ظرفیت و گنجایش کافی برای استقرار شرکت‌کنندگان همایش و همچنین فضاهای مجزایی برای پذیرایی، غرفه‌های نمایشگاهی، و در صورت لزوم برگزاری کارگاه‌ها و نشست‌های موازی برخوردار باشد. در مورد همایش‌هایی که در سطح بین‌المللی برگزار می‌شوند، برخی از سخنرانان کلیدی ممکن است به علت بعد مسافت و یا سایر ملاحظات قادر به حضور فیزیکی در کنفرانس نباشند و ترجیح دهند مباحث خود را از طریق ویدئو کنفرانس ارائه نمایند. بنابراین در خصوص سالن برگزاری همایش‌های بین‌المللی، یکی از مهمترین مسائلی که باید مدنظر قرار گیرد، مجهز بودن آن سالن به فن آوری‌های پیشرفته‌ایست که امکان برگزاری هر چه بهتر کنفرانس‌ها در سطح بین‌المللی را فراهم می‌سازد. بنابراین در این مورد نیز بهتر است فهرستی از الزامات فیزیکی و فنی سالن همایش تهیه کنید و بر اساس بودجه همایش، به دنبال مناسب‌ترین مکان برای برگزاری همایش خود بگردید.

✓ رایزنی با تامین‌کنندگان و حامیان مالی و معنوی

یکی از مهمترین مراحل برگزاری همایش جذب حامیان مالی و معنوی برای همایش است. با توجه به اینکه معمولاً بودجه سازمان‌ها برای همایش‌های بین‌المللی محدود است، امکان برگزاری چنین رویدادهایی بدون مشارکت چندین سازمان میسر نخواهد بود. از طرفی حمایت سازمان‌های مهم دولتی و خصوصی، با توجه به حضور سخنرانان

برجسته از جمله وزیران یا رؤسای نهادهای برجسته می‌تواند با افزایش انگیزه و رقبت شرکت کنندگان در همایش به رونق هرچه بیشتر آن یاری رساند.

✓ انتخاب سخنرانان کلیدی

یکی از مهمترین عناصر همایش که به جذابیت آن می‌افزاید، انتخاب سخنران افتتاحیه و سخنرانان کلیدی است. به طور متداول، رؤسای سازمان‌ها و نهاد‌های مشارکت‌کننده سخنرانی افتتاحیه را آغاز می‌کنند. معمولاً پنل اول، مهمترین پنل هر همایشی است و در صورتیکه از مقام‌های دولتی یا اشخاص برجسته علمی برای سخنرانی در همایش دعوت شده باشد، برنامه همایش باید به گونه‌ای تنظیم شود که این افراد در پنل اول سخنرانی خود را انجام دهند. برنامه ریزی برای ارائه سایر سخنرانان کلیدی نیز باید به گونه‌ای باشد که جذابیت همایش تا لحظات پایانی حفظ شود. به این ترتیب که در ابتدا و انتهای هر پنل باید از سخنرانان برجسته و یا مقالاتی که احتمال می‌رود موضوعات آنها برای مخاطبین جذاب تر باشد، استفاده کرد. در منابع مختلف ویژگی‌های متفاوتی برای سخنرانان کلیدی رویدادها عنوان شده است که از جمله آنها می‌توان به: قابلیت جذب کردن مخاطبان، توانایی ایجاد رقبت در مخاطبین برای مشارکت هرچه بیشتر در مباحث، قدرت بیان جذاب و استفاده از تکنیک‌های سخنوری سرگرم‌کننده، توانایی علمی بالا به گونه‌ای که وجه آموزشی همایش را برای مخاطبین تقویت کند، الهام بخشی به مخاطبان، ارائه دیدگاه‌ها و چشم‌اندازهای تازه در مورد موضوعات مورد بحث، و غیره. به طور کلی در همایش‌های بین‌المللی، انتخاب سخنرانان کلیدی و نحوه چینش آنها در پنل‌های مختلف باید با توجه به بودجه همایش و به گونه‌ای باشد که تنوع و جذابیت و سطح علمی همایش حفظ شود.

✓ تهیه پیش‌نویس برنامه همایش

پس از طی همه مراحل بالا، باید پیش‌نویسی از برنامه همایش تهیه شود. معمولاً هر همایش علمی (داخلی یا بین‌المللی) در محورهای موضوعی متفاوتی برگزار می‌شود که با توجه به هر محور موضوعی می‌توان یک پنل سخنرانی طراحی کرد. برنامه اولیه همایش در حقیقت بر اساس این محورهای موضوعی و با توجه به بازه زمانی همایش نوشته می‌شود. معمولاً برای هر پنل ۴ الی ۵ سخنران در نظر گرفته می‌شود که هر کدام برای ارائه مقاله خود ۲۰ دقیقه زمان خواهند داشت. معمولاً بین هر پنل نیز ۳۰ الی ۴۵ دقیقه زمان استراحت در نظر گرفته می‌شود. البته تمامی این تقسیمات با توجه به نظر دبیر علمی و کمیته برنامه ریزی کننده همایش قابل تغییر است.

✓ مدیریت شرکت کنندگان در همایش

برای برگزاری هرچه بهتر یک همایش بین‌المللی، بهتر است ترتیباتی برای ثبت نام از شرکت کنندگان داشته باشید. اگر این مرحله به صورت آنلاین انجام شود، در زمان و هزینه شما صرفه جویی بسیاری خواهد شد. در این مرحله می‌توان با توجه به سطح شرکت کنندگان در همایش، مبالغ مختلفی را برای ثبت نام در همایش در نظر گرفت. اگرچه ثبت نام از شرکت کنندگان و اخذ هزینه بابت حضور در همایش امری اختیاری است و به رای و نظر دبیر علمی همایش بستگی دارد اما در نظر گرفتن چنین ترتیباتی می‌تواند آمار مشخصی از حضور شرکت کنندگان بدست دهد که برای برنامه ریزی‌های آتی راهگشا خواهد بود. به طور معمول برای همایش‌های مرتبط با حوزه صنعت که حضور در همایش برای شرکت کنندگان منافع مالی غیرمستقیم اما مشخص خواهد داشت، دریافت وجه ثبت نام متداول تر است.

۴- چگونگی جذب سرمایه و حامی مالی برای همایش‌های بین‌المللی

حمایت مالی از یک همایش نوعی تبلیغات و بازاریابی غیرمستقیم است. در حقیقت حامی مالی با سرمایه‌گذاری بر روی یک رویداد یا همایش بین‌المللی بر روی منافع علمی و اعتباری حاصل از آن سرمایه‌گذاری می‌کند. حمایت مالی از یک

همایش می‌تواند با مشارکت چندین سازمان، نهاد، انجمن یا حتی فرد انجام شود. فرایند جذب حامی مالی برای یک همایش، علی‌الاصول امری زمان‌بر، پرحاشیه و چالش‌برانگیز است اما اگر به درستی صورت گیرد و کمیته علمی و اجرایی بتوانند سرمایه مناسبی برای برگزاری همایش جذب کنند، سایر مراحل و ملزومات همایش بین‌المللی با سهولت بیشتری انجام خواهد شد.

به منظور جذب حامی مالی برای همایش‌های بین‌المللی، اولین قدم این است که موضوع، هدف و محورهای همایش به گونه‌ای تعریف شوند که برای سازمان‌های حامی جذاب باشند. در واقع سازمان‌ها و نهاد‌های دولتی و خصوصی اثرگذار که سابقه حمایت از همایش‌های علمی را دارند، هر ساله موضوعات و دغدغه‌های علمی مشخصی را به عنوان اولویت‌های پژوهشی خود به دانشگاه‌ها اعلام می‌کنند. دبیر علمی همایش می‌تواند از طریق همسو سازی محورهای همایش با این اولویت‌ها، در راستای جذب سرمایه از سازمان مورد نظر اقدام کند. در مرحله بعدی دبیر اجرایی همایش باید محورها و اهداف، سوابق همایش را برای حامی مالی به گونه‌ای ارائه دهد که سازمان یا نهاد مورد نظر نسبت به منافع مالی حاصل از این رویداد مطمئن شود. در اینجا ارتباطات و تعاملات اجتماعی اعضای کمیته علمی همایش و نحوه بیان و قدرت اقناع سازی دبیر اجرایی می‌تواند بسیار کمک‌کننده باشد. دبیر علمی همایش به واسطه ارتباطات سازمانی خود با نهاد‌های حامی به راحتی می‌تواند نسبت به جذب حمایت مالی برای همایش اقدام می‌کند، حمایت مالی می‌تواند از در اختیار دادن سالن برای همایش تا چاپ پوستر و بنر همایش و پذیرایی و تهیه غذا را شامل شود.

۵- تیم تشریفات و کادر اجرایی در همایش‌های بین‌المللی:

از دیگر ارکان مهم برگزاری همایش‌های بین‌المللی، وجود تیم تشریفات قوی و با تجربه است که بتواند امور اجرایی همایش را در روزهای برگزاری آن به خوبی سامان دهد. البته فعالیت تیم تشریفات از مدتها قبل از برگزاری همایش آغاز می‌شود. این افراد وظیفه مکاتبه با میهمانان و دعوت از آنها را برعهده دارند. بنابراین یکی از ویژگی‌های ضروری برای تیم تشریفات تسلط به زبان انگلیسی و آداب مکاتبات بین‌المللی است. سطح میهمانان در برخی همایش‌های بین‌المللی به گونه‌ای است که امر تشریفات بدون حضور و دخالت وزارت امور خارجه میسر نخواهد شد به عنوان مثال هنگامی که رؤسای نهاد‌های بین‌المللی مهم و یا مسئولین عالی رتبه از کشورهای مختلف میهمان همایش هستند، افسران تشریفات وزارت امور خارجه وظیفه این کار را برعهده خواهند گرفت.

از آنجا که وظیفه اصلی تیم تشریفات ارائه پشتیبانی حرفه‌ای برای به منظور تسهیل حضور و فعالیت میهمانان خارجی است، موفقیت یک رویداد بین‌المللی تا حدود زیادی به عملکرد اعضای این تیم وابسته است. در حقیقت آنچه میزبانان همایش از سازمان برگزارکننده همایش که در این مورد خاص دانشگاه‌های کشور است درک و برداشت می‌کنند، برخاسته از نحوه تعامل و آئین میزبانی تیم تشریفات همایش از آنها خواهد بود. این مسئله حتی می‌تواند بر تصمیم‌گیری میهمانان کلیدی همایش در خصوص ادامه همکاری‌های بینا دانشگاهی با دانشگاه میزبان تاثیرگذار باشد.

برای چینش تیم تشریفات در همایش‌های بین‌المللی دانشگاهی معمولاً از با تجربه‌ترین کارشناسان دفاتر همکاری‌های علمی بین‌الملل آن دانشگاه که تسلط کامل به زبان انگلیسی دارند استفاده می‌شود. در برخی موارد تیم تشریفات به طور کلی از اعضای دفتر همکاری‌های علمی بین‌الملل دانشگاه تشکیل می‌شود، اما در مواردی که سطح میهمانان همایش پایین‌تر باشد، کارمند تشریفات دفتر به شکل مشاور در کنار تیم اجرایی حضور خواهد داشت.

اعضای این تیم کار خود را با تنظیم دعوتنامه و دعوت از میهمانان خارجی آغاز و تا زمان بازگشت میهمانان و حتی پس از اتمام رویداد با انجام مراتب سپاسگزاری از حضور میهمانان، به کار خود پایان می‌دهند. برای دعوت از سخنرانان خارجی معمولاً

دعوتنامه ای تنظیم می‌شود که با امضای مقام موازی با خود میهمان به دست ایشان می‌رسد. سپس مسئول تشریفات باید وظیفه ارسال دعوتنامه و مکاتبه با میهمان خارجی را به عهده گرفته و هماهنگی‌های لازم به منظور تنظیم بازه زمانی سفر و تهیه بلیط و محل اقامت را انجام دهد. سپس در هنگام رسیدن میهمان به فرودگاه شهر محل برگزاری همایش، یکی از اعضای تیم تشریفات باید برای استقبال از میهمان و هدایت ایشان به محل اقامت خود در فرودگاه حضور داشته باشد. صبح روز همایش نیز تیم تشریفات باید برای همراهی میهمان تا سالن همایش در محل اقامت ایشان حاضر باشد. در طول برگزاری همایش، اعضای تیم تشریفات و کادر اجرایی همایش که لازم است با استفاده از نشانه مشخصی، به صورت کاملاً متمایز برای همه میهمانان قابل تشخیص باشند، باید کاملاً پاسخگو و در دسترس میهمانان باشند. به محض خاتمه برنامه همایش، تیم تشریفات میهمانان را تا محل اقامت آنها بدرقه خواهد کرد. یکی از مهمترین وظایف تیم تشریفات که معمولاً نادیده گرفته می‌شود، سپاسگزاری از سخنرانان کلیدی پس از خاتمه همایش است. اگر بودجه همایش اجازه دهد، بهتر است برای سخنرانان کلیدی هدایایی هم در نظر گرفته شود. با تقدیر از حضور میهمانان برجسته پس از برگزاری همایش می‌توان بر انگیزه و علاقمندی آنها برای تداوم تعاملات بینادانشگاهی افزود و زمینه را برای تقویت فعالیت‌های بین‌المللی غنی‌تر فراهم کرد.

۶- موانع و چالش‌های پیش روی برگزاری همایش‌های بین‌المللی

به طور حتم برگزاری همایش‌های بین‌المللی یکی از مهمترین ارکان بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران است که مسیر را برای پویایی هرچه بیشتر جامعه دانشگاهی کشور هموار می‌کند. اما واقعیت این است که در مرحله اجرا، دبیران همایش‌های علمی با چالش‌ها و موانع بسیاری مواجه هستند که حتی می‌تواند از انگیزه‌های آنها برای تداوم فعالیت‌های بین‌المللی بکاهد. از جمله این موانع می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

✓ پیچیدگی و زمان بر بودن مراحل اداری تصویب همایش بین‌المللی: همانطور که شرح داده شد، برای تصویب یک همایش در دانشگاه، از زمان تصمیم‌گیری دبیر علمی تا امضای قرارداد و پرداخت بودجه همایش مراحل متعددی باید طی شود که حدود یکسال زمان لازم دارد. زمانگیر بودن فرایند طرح تا تصویب همایش، سبب می‌شود که بسیاری از موضوعاتی که در زمان تصویب طرح از اهمیت بالایی علمی و عملی برخوردار بودند، در زمان برگزاری همایش اهمیت خود را از دست بدهند. همچنین به علت ناآگاهی دبیران علمی از زمانبر بودن فرایند تصویب همایش بین‌المللی، بسیاری از مواقع انتظاراتی فراتر از ظرفیت دفتر همکارهای علمی بین‌المللی شکل می‌گیرد که عملکرد آن را با اختلال مواجه می‌سازد.

✓ دشواری فرایند تخصیص بودجه همایش: در دانشگاه علامه طباطبائی، فرایند تخصیص بودجه همایش به گونه‌ای است که بودجه همایش طی سه مرحله در اختیار دبیر همایش قرار می‌گیرد، در حالیکه بیشتر هزینه‌ها از جمله تهیه بلیط پرواز برای میهمانان خارجی و رزرو محل اقامت باید در یک مرحله و به صورت یکجا انجام شود. ناهماهنگی بین بخش‌های متولی پرداخت بودجه همایش که در دانشگاه به معاونت پژوهشی و معاونت مالی و اداره رفاه مربوط می‌شود، گاهی حتی سبب می‌شود که دبیر علمی به علت در اختیار نداشتن منابع مالی کافی از برگزاری همایش منصرف گردد.

✓ دسترسی نداشتن به زیرساخت‌های مناسب برای برگزاری یک همایش در سطح بین‌المللی: برگزاری یک همایش در سطح بین‌المللی مستلزم در اختیار داشتن امکانات فنی و زیرساختی مناسب است، امکاناتی از قبیل سالن همایش مناسب، فن‌آوری‌های صوتی و تصویری روزآمد، دسترسی به اینترنت پرسرعت، سالن‌های پذیرایی و حتی امکانات حراستی و حفاظتی مطلوب برای حفظ امنیت میهمانان و شرکت‌کنندگان در همایش. اگر چه در سالهای اخیر پیشرفتهای خوبی در

زمینه تجهیز سالن های همایش دانشگاهی صورت گرفته است اما بسیاری از دانشگاه های برجسته کشور هنوز از سالنهای همایش مناسب برای برگزاری رویدادهای بین المللی بی بهره اند.

جذب نخبگان و متخصصین ایرانی در دانشگاه‌ها

مهرنوش سلطانیان، کارشناس مسئول مرکز همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه شیراز، تابستان ۹۷

مقدمه:

در سراسر دنیا مهاجرت دانشجویان برای ادامه تحصیل در کشورهای دیگر امری عادی و رایج است ولی نکته مهم فراهم کردن شرایط بازگشت این دانشجویان به کشور مبدا است.

سرمایه‌های انسانی جوان و تحصیل‌کرده، بدون شک یکی از اصلی‌ترین دارایی‌های کشور محسوب شده و توسعه این دارایی‌ها و به‌کارگیری بهینه آن در توسعه کشور در سیاست‌های کلی کشور (بندهای ۲-۷، ۴-۶ و ۳-۶ سیاست‌های کلی علم و

فناوری ابلاغی مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۳) و همچنین نقشه جامع علمی کشور مورد تاکید قرار گرفته است.

بعضا در محافل رسانه‌یی تحلیلی‌هایی در خصوص شرایط بحرانی کشور در حوزه‌هایی مانند مهاجرت نخبگان، فرار مغزها، کاهش ضریب هوشی و نظایر آن ارائه می‌شود که موجب شکل‌گیری مباحثی جدی و چالش‌برانگیز در محافل سیاستی و تخصصی شده است. این در حالی است که بسیاری از تحلیل‌های ارائه شده در رسانه‌ها، مستند به آمار به‌روز و معتبر نبوده یا مبتنی بر برداشت‌های شخصی و تجربیات محدود افراد است که ممکن است تطابق کافی با واقعیات نداشته یا از دقت کافی برخوردار نباشد. از سویی دیگر روند مهاجرت و جابه‌جایی بین‌المللی اتباع تحصیل‌کرده و به بیان عمومی‌تر، جامعه نخبگانی از مسائلی است که در اکثر کشورها به‌صورت مستمر مورد رصد آماری قرار گرفته و گزارش‌های رسمی و معتبر داخلی و خارجی در مورد آن منتشر می‌گردد و مبنای تصمیم‌سازی قرار می‌گیرد. بر این اساس با توجه به اهمیت موضوع نخبگان در سیاست‌های نظام، ضرورت توجه دقیق‌تر، علمی‌تر و همچنین پایش و رصد مستمر تحولات در این حوزه به‌شدت احساس می‌شود. نقش و تاثیر مهاجرت بر انتقال دانش، فرهنگ و در نهایت توسعه اقتصادی اثبات شده است. آمارهای بین‌المللی نشان می‌دهد، مهاجرت پدیده‌یی جهانی و در حال رشد است. از سال ۲۰۱۳ نرخ مهاجرت انسان‌ها در زمین از نرخ افزایش جمعیت انسان‌ها پیشی گرفته است.

به گزارش اقتصادآنلاین به نقل از تعادل، بر اساس آمار سازمان ملل، جمعیت مهاجران در سال ۲۰۱۵ بالغ بر ۲۴۴ میلیون نفر معادل ۳٫۳ درصد از کل جمعیت ساکنان کره زمین است و این امر نشان‌دهنده میل بالای بشر به مهاجرت (با اهداف مختلفی همچون یافتن زندگی بهتر، ادامه تحصیل، کسب موقعیت‌های شغلی و...) است. از این‌رو کشورهای مهاجرپذیر و مهاجرفرست سعی می‌کنند با توجه به اقتضائات خود سیاست‌های مناسب در زمینه بهره‌برداری از مهاجرت برای دستیابی به اهداف توسعه را طراحی کنند. در این زمینه کشورهای مهاجرپذیر دو سیاست اصلی جذب مهاجران متخصص و با مهارت بالا و نیز ادغام جمعیت مهاجر در جامعه میزبان را طراحی و پیاده‌سازی می‌کنند. از سوی دیگر کشورهای مهاجرفرست نیز دو سیاست اصلی حفظ استعدادهای برتر و نخبگان خود یا جلوگیری از فرار مغزها و نیز بهره‌برداری از نخبگان غیرمقیم یا چرخش مغزها را در دستور کار خود قرار داده‌اند.

اثر اقتصادی فرار مغزها از ایران بر کشور مبدا و مقصد

بر اساس گزارش صندوق بین‌المللی پول سالیانه بیش از ۱۵۰ هزار تحصیل کرده ایرانی از کشور خارج می‌شوند که این رقم معادل ۳۸ میلیارد دلار برای کشور ضرر به همراه خواهد داشت. بر اساس آمار ارائه شده از سوی صندوق بین‌المللی پول سالیانه بیش از ۱۵۰ هزار نفر از افراد تحصیل کرده در دانشگاه‌های معتبر از کشور خارج می‌شوند. بر اساس این گزارش طی ۱۰ سال اخیر، هر روز به طور متوسط ۱۵ نفر با درجه کارشناسی ارشد و حدود ۳/۲ نفر با مدرک دکتری کشور را ترک می‌کنند. همچنین گزارش دیگری در این مورد نشان‌دهنده این مساله است که اگرچه ایران از نظر قدر مطلق تعداد مهاجران در سال ۲۰۰۰ در ردیف پانزدهم بوده است ولی در بین کشورهای فوق به لحاظ نسبت تعداد مهاجران تحصیل کرده به کل مهاجران ایران جزو ۴ کشور اول با بالاترین نرخ مهاجرت تحصیل کرده‌ها بوده است. علاوه بر آن طی چند سال گذشته، بیش از ۱۷۰ هزار نفر عضو هیئت علمی دانشگاه‌های سراسر ایران از کشور مهاجرت کرده و هیچ‌گاه بازنگشته‌اند. این در حالیست که ۵/۲ درصد از دارندگان مدال‌های المپیاد کشوری و جهانی طی دو دهه اخیر خاک ایران را به سوی کشورهای اروپایی و آمریکایی ترک کرده‌اند. علی‌طایفی جامعه‌شناس و پژوهشگر اجتماعی در همین رابطه می‌گوید: امروز سرمایه‌انسانی در کشور ما از ابزارهای مهم توسعه است و توسعه معطوف به حفظ سرمایه‌انسانی است. سرمایه‌انسانی، نیروی متخصص و ماهر هم‌ابزار هستند و هم هدف توسعه. وی همچنین ادامه می‌دهد: در مورد فرار مغزها پژوهشی روی متخصصانی که عازم خارج بودند، انجام دادیم و از نتایج به دست آمده به وجود دو عامل اصلی امنیت شغلی، تأمین اجتماعی در این زمینه پی بردیم. نکته قابل توجه در این بحث ضرری است که از بابت مهاجرت مغزها به ایران وارد شده است و آن اینکه با مهاجرت بیش از ۱۵۰ هزار نفر تحصیل کرده ممتاز ایران به ایالات متحده، بیش از ۳۸ میلیارد دلار ضرر متوجه ایران شده است.

مهمترین و واضح‌ترین اثری که پدیده فرار مغزها بر کشور مبدا می‌گذارد اتلاف هزینه‌هایی است که صرف تعلیم و تربیت نیروهای ماهر و تحصیل کرده شده است. کشورهای در حال توسعه همه ساله با صرف هزینه‌های هنگفت برای بخش آموزش و پرورش که غالباً سهم مهمی از بودجه ناچیز آنها را شامل می‌شود اقدام به تربیت انسانهای ماهر و متخصص می‌کنند اما متأسفانه با مهاجرت این افراد به کشورهای پیشرفته صنعتی به ویژه ایالات متحده و کانادا، منابع عظیمی از سرمایه خود را از دست می‌دهند و این سرمایه به طرف کشورهای مقصد سرازیر می‌شود. □

روند مهاجرت افراد تحصیل کرده و جابه‌جایی دانشجویان در سطح بین‌المللی

نگاهی به آمار جهانی دانشجویان بین‌المللی و جابه‌جایی آنها در دو دهه گذشته، نشان از رشد حدود چهار برابری است. طبق آمار و اطلاعات موسسه مشاوره بین‌المللی آموزش و قوانین، تعداد دانشجویان بین‌المللی از ۱,۳ میلیون در سال ۱۹۹۰ به ۵ میلیون دانشجوی در سال ۲۰۱۴ رسیده است. مهم‌ترین مقاصد دانشجویان بین‌المللی در قرن ۲۰، کشورهای انگلیسی‌زبان (آمریکا، انگلیس، کانادا، استرالیا و...) محسوب می‌شدند. اما در حال حاضر دیگر کشورها به خصوص کشورهای آسیایی در زمینه جذب دانشجویان تلاش‌هایی صورت داده‌اند و رقابت در جذب دانشجویان در حال افزایش است.

بر اساس آمار سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، ایران جزو کشورهای با تعداد بالای ارسال‌کننده دانشجوی به کشورهای پیشرفته محسوب نمی‌شود. چین، روسیه، کره جنوبی و هند چهار کشور اول ارسال‌کننده دانشجوی به کشورهای توسعه‌یافته هستند. تعداد کل مهاجران با تحصیلات بالای دنیا که در سال ۲۰۱۱ میلادی در کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه زندگی می‌کردند، ۳۱ میلیون نفر بوده که نسبت به سال ۲۰۰۱، ۱۳ میلیون رشد داشته است. رشد مهاجران تحصیل کرده آسیایی به کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، طی ۱۰ سال گذشته دو برابر شده و به ۸,۳ میلیون نفر رسیده است. کشورهای اصلی مقصد و مبدا دانشجویان در سال ۲۰۱۲ و نرخ تغییرات آن نسبت به سال ۲۰۰۸ بر اساس داده‌های OECD^{□□} نشان می‌دهد که ایران در جمع کشورهای پذیرنده

دانشجوی بین‌المللی قرار ندارد و همچنین جزو ۱۰ کشور برتر صادرکننده دانشجوی به دانشگاه‌های بین‌المللی نیز نیست. ایران با داشتن ۳۲، ۷۵۸ دانشجو در OECD در میان ۱۰ کشور برتر فرستنده دانشجو قرار ندارد. افزایش تعداد دانشجویان بین‌المللی، نشان از اهمیت جذب و ارسال دانشجویان بین‌المللی جهت تبادل دانش و فناوری مدرن دارد و جمهوری اسلامی ایران نیز باید با اتخاذ سیاست‌های مناسب این امر را با جدیت دنبال کند.

روند مهاجرت و جابه‌جایی ایرانیان تحصیل‌کرده و جابه‌جایی دانشجویان ایرانی و مقایسه با کشورهای منتخب در سال ۲۰۱۱، حدود ۴۹۴ هزار ایرانی در کشورهای OECD مشغول به کار بوده‌اند که از این تعداد ۳۰۲،۳ هزار نفر تحصیلات سطح بالا (دارای مدرک آموزش عالی) داشته‌اند. بر اساس آمارهای رسمی ۵۱،۶ درصد ایرانیان مهاجر به کشورهای OECD در مشاغل با مهارت‌های بالا به اشتغال می‌پردازند و ۴۴ درصد در مشاغل با نیاز به مهارت متوسط به فعالیت می‌پردازند. کشورهای آسیایی هند، فیلیپین و چین اصلی‌ترین کشورهای فرستنده مهاجران با تحصیلات بالا به کشورهای OECD هستند.

اگرچه ایران در میان کشورهای اصلی مهاجرفرست قرار ندارد اما در میان کشورهای مبدا مهاجران با تحصیلات بالا، ایران در جایگاه ۱۶ قرار دارد. بر اساس آمار سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه، رشد تعداد مهاجران تحصیل‌کرده در هند و پاکستان در بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ با نرخ ۱۲۳ درصد بسیار چشمگیر بوده است و این نرخ رشد برای ایران در این بازه زمانی حدود ۶۳ درصد بوده است.

باید عنوان کرد که ایالات متحده، انگلستان و کانادا سه مقصد اصلی برای مهاجران دارای تحصیلات بالا هستند. این سه کشور در مجموع ۶۲ درصد از کل مهاجران با تحصیلات بالای کشورهای OECD را میزبانی می‌کنند. یک تفاوت بزرگ بین ایالات متحده که میزبان ۴۰ درصد از مهاجران است با انگلستان و کانادا، با ۱۱ درصد مهاجران وجود دارد. مهاجران با تحصیلات بالا در ایالات متحده فقط ۳۰ درصد از کل مهاجران این کشور را شامل می‌شوند، در حالی که رقم مشابه برای کانادا و انگلستان ۵۲ درصد و ۴۶ درصد است.

در خصوص مهاجران جدید بالای ۱۵ سال به کشورهای OECD، ایران در جایگاه نهم آسیا با میزان ۱۱۷ هزار نفر قرار دارد. بررسی این آمار به صورت تجمعی نشان می‌دهد که بر اساس سهم مهاجران تحصیل‌کرده و ماهر از تعداد کل مهاجران، ایران جایگاه چهارم را با سهم ۵۰ درصد مهاجران متخصص در میان همه کشورها داراست. درصد اشتغال مهاجران با تحصیلات بالا برای ایران ۷۱ درصد است که ۵۱،۶ درصد از این افراد در مشاغل با مهارت بالا مشغول به فعالیت هستند که این عدد برای مهاجران کشور ترکیه به عنوان مثال ۱۹ درصد است.

در خصوص مهاجرت نیروهای با تحصیلات بالا، بعضی از کشورهای دنیا به خصوص کشورهای واقع در آمریکای مرکزی و حوزه دریای کارائیب، با بالاترین نرخ مهاجرت نیروی تحصیل‌کرده مواجه‌اند.

همانطور که بررسی شد ایران در زمره کشورهایی است که کمتر از ۵ درصد مهاجر تحصیل‌کرده به کل جمعیت تحصیل‌کرده را دارد. عموماً کشورهای کوچک و جزایر واقع در اقیانوس با مشکل فرار مغزها بیشتر درگیر هستند. ایران جزو کشورهای با پایین‌ترین سطح مهاجرت افراد با تحصیلات بالا نسبت به کل تحصیل‌کردگان در مبدأ (وطن) قرار دارد. در واقع نرخ درصد مهاجرت افراد تحصیل‌کرده به کل تحصیل‌کردگان موجود برای ایران (حدود ۴ درصد)، از بسیاری از کشورهای با وضعیت توسعه مشابه و نیز کشورهای پیشرفته کمتر است.

داده‌های موسسه آمار یونسکو که به جابه‌جایی بین‌المللی علمی می‌پردازد از اصلی‌ترین منابع داده و اطلاعات بین‌المللی در حوزه آموزش عالی است. در این گزارش آمار و داده‌های مربوط به تعداد دانشجویان هر کشور که خارج از آن کشور به تحصیل (و نه اقامت دائم) اشتغال دارند مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد.

بر اساس داده‌های این موسسه، جریان خالص جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی (تعداد دانشجویان بین‌المللی ورودی کشور منهای تعداد دانشجویان بین‌المللی آن کشور در دیگر کشورها) و سهم دانشجویان بین‌المللی ورودی به هر کشور و خروجی از آن پرداخته می‌شود. با وجود اینکه تعداد کل دانشجویان خروجی در مقایسه با سایر کشورها رتبه بالایی ندارد اما بر اساس داده‌های این موسسه، در تراز خالص جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی، تراز ایران از تمام کشورهای منتخب مورد مقایسه (برزیل، مصر، ترکیه، مالزی و عربستان سعودی) منفی‌تر است (۳۴، ۳۰۰- در سال ۲۰۱۵) که نشان از عدم تلاش کافی و فراهم آوردن زیرساخت‌های مورد نیاز برای جذب دانشجویان بین‌المللی در کشور است. در زمینه جذب دانشجوی خارجی و نسبت آن به کل دانشجویان کشور، ایران در سال ۲۰۱۵، ۲۸۷، ۰ درصد و پایین‌تر از تمامی کشورهای مورد مقایسه به جز هند، چین و برزیل است.

وضعیت کشور در تراز خالص جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی، زمانی که به‌عنوان درصدی از کل دانشجویان مشغول به تحصیل در کشور محاسبه و با کشورهای منتخب مقایسه می‌شود، نشان از وضعیت کاملاً عادی کشور (۷۱، ۰-درصد در سال ۲۰۱۵) و بالاتر از کشورهایی مانند مالزی، عربستان سعودی و چین است. البته عملکرد خوب ترکیه، برزیل و مصر در درصد دانشجویان خارجی به کل دانشجویان این کشورها می‌تواند دست‌مایه برنامه‌ریزی‌های آتی کشور در این زمینه قرار گیرد.

نرخ ناخالص ثبت‌نام در آموزش عالی خارج از کشور به نسبت دانشجویان هر کشور که خارج از آن کشور به تحصیل مشغول هستند به جمعیت در سن تحصیلات دانشگاهی در آن کشور اطلاق می‌شود. با مقایسه وضعیت ایران با کشورهای هدف می‌توان دریافت که سهم دانشجویان ایرانی در مقایسه با تعدادی کشور منتخب قابل قبول، اما با شیب کمی در حال رشد است.

در نهایت باید اشاره شود بر اساس بررسی آمار و اطلاعات بین‌المللی، وضعیت کشور در حوزه دانشجویان بین‌المللی و تحصیل‌کردگان ایرانی غیر مقیم به هیچ‌وجه بحرانی نیست. لذا تعبیرهای برخی رسانه‌ها و محافل علمی در این راستا غیر دقیق و مبتنی بر برداشت‌های متفاوت از آمار و اطلاعات این حوزه و واژگان تخصصی این حوزه است. اما باید اذعان داشت بخشی از دانشجویان و تحصیل‌کردگان یاد شده، سرمایه‌های ویژه کشور هستند که باید به صورت فعال و هدف‌مند مدیریت، و از توانمندی‌های آنها بهره‌برداری مناسبی صورت گیرد. مهم‌ترین مسائلی که در شرایط فعلی می‌تواند دست‌مایه اقدامات سیاستی و اجرایی نهادهای ذیربط در راستای گردش دانشجویان بین‌المللی و تحصیل‌کردگان غیر مقیم قرار گیرند در چند محور قابل جمع‌بندی است:

الف) مدیریت و ساماندهی مستمر و فعال گردش دانشجویان بین‌المللی و همکاری با تحصیل‌کردگان ایرانی غیر مقیم در راستای نیازها و اولویت‌های پژوهشی و فناوریانه کشور

ب) هدایت تحصیلی استعدادهای جوان کشور به سمت رشته‌های مورد نیاز و دارای اولویت (مانند مدیریت، اقتصاد، صنعت خودرو، هوانوردی، مهندسی پزشکی، تجارت بین‌الملل و...) در راستای افزایش نرخ ماندگاری آنها در کشور

ج) ساماندهی اشتغال نخبگان و تحصیل‌کردگان از طریق الزام به کارگیری آنها در داخل، در قراردادهای خارجی شرکت‌های بین‌المللی در قالب پیوست فناوری قراردادهای شرکت‌های بزرگ ایرانی

د) رویکرد فعال به تشویق دانشجویان بین‌المللی و تحصیل‌کردگان ایرانی غیرمقیم برای بازگشت به کشور و افزایش پوشش و گستره حمایت از آنها □□□

فصل اول: برنامه همکاری با متخصصان و کارآفرینان ایرانی خارج از کشور یکی از مشوق‌های جدید برای جذب نخبگان ایرانی

در راستای نیل به اهداف بلند مدت چشم‌انداز علمی کشور و بهره‌گیری از ذخایر علمی دانشمندان و متخصصان ایرانی خارج از کشور و به منظور انتقال دانش، تجربه، و ایده‌های فناورانه به کشور توسط معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، بنیاد ملی نخبگان و با همکاری دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مراکز علمی و فناوری منتخب کشور به‌عنوان "پایگاه تخصصی همکار" اجرا می‌گردد تا در قالب حمایت از انجام پروژه‌های علمی-تحقیقاتی و فناورانه همچون پسا دکتري، فرصت مطالعاتی، استاد مدعو و معین، تعریف پروژه‌های فناوری کوتاه مدت و بلندمدت با اشتغال در شرکت‌های دانش‌بنیان و ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان نوپا و برگزاری سخنرانی و کارگاه‌های تخصصی، به ارتباط موثر محقق و مراکز علمی و فناوری برگزیده کشور یاری نماید.^{□□}

تعاریف:

نخبه: به فرد برجسته و کارآمدی اطلاق می‌شود که اثر گذاری وی در تولید علم، هنر و فناوری کشور محسوس باشد و هوش، خلاقیت، کارآفرینی و نبوغ فکری وی در راستای تولید دانش و نوآوری موجب سرعت بخشیدن به رشد و توسعه علمی و متوازن کشور شود.

نخبگان: واژه نخبه اولین بار در قرن هفدهم برای توصیف کالاهایی با مرغوبیت خاص به کار رفت و بعدها کاربرد آن برای اشاره به گروه‌های اجتماعی برتر، مانند واحدهای ضربت نظامی یا مراتب عالی تر اشراف تعمیم یافت.

جذب: جذب در لغت به سوی خود کشیدن، جلب کردن، ربودن و ایجاد جاذبه است. یکی از مفهومات جذب را می‌توان به نیروی انسانی اختصاص داد که برای خدمت در ادارات، سازمانها و شرکتها اشتغال پیدا می‌کنند و به آن گزینش و استخدام گفته می‌شود.

متخصصان و کارآفرینان ایرانی خارج از کشور: متخصصان، محققان و اساتید ایرانی فارغ‌التحصیل خارج از کشور که مقیم ایران نیستند و یا اینکه از تاریخ بازگشت ایشان به کشور بیش از یک سال نگذشته باشد.

• **معاونت:** معاونت امور بین‌الملل و تبادل فناوری معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

• **پایگاه تخصصی همکار:** دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مراکز علمی و فناوری و شرکت‌های دانش‌بنیان منتخب

• **دانشگاه‌های برتر:** ۱۰۰ دانشگاه و موسسه تحقیقاتی برتر دنیا مطابق با مراجع رتبه‌بندی Times

• **دانش‌آموختگان:** فارغ‌التحصیلان دوره دکترای تخصصی (PhD) یکی از دانشگاه‌های برتر دنیا

• **اساتید:** اساتید (اعم از استاد تمام، دانشیار و یا استادیار) برجسته ایرانی شاغل در یکی از ۲۰۰ دانشگاه‌های برتر دنیا

• **متخصصان و کارآفرینان:** مدیران، مشاوران، کارشناسان و سهامداران شرکت‌های معتبر دانش‌بنیان دنیا و کارآفرینان ایرانی خارج از کشور در حوزه‌های فناوری

دیدگاه مقام معظم رهبری: امروز کشور ما خوشبختانه دوره‌ای را می‌گذراند که دو آگاهی در آن است: یکی آگاهی نسبت به توانایی و استعداد های خود، دوم آگاهی به اینکه قدرتهایی در پی سیطره بر کشور ما و بر کشورهای نظیر ما، مهمترین معارض دانشمند

شدن و پیشرفت علمی کشور ما هستند. به برکت این دو آگاهی، این امید وجود دارد که ما بتوانیم به پیشرفتهای عظیم علمی نایل شویم.

□

نخبه آن کسی است که بتواند بر جستگی خودش را بدون ادعا با شخصیت خود و با ذات خود به دیگران تفهیم کند □□

ماموریت اصلی:

۱. اتخاذ سیاست توأمان شناسایی، هدایت، حمایت مادی و معنوی و جذب دائمی نخبگان و همکاری‌های کوتاه مدت و گردش نخبگان
۲. توسعه همکاری با دانشگاه‌های برتر دنیا که ایرانیان نخبه نیز در آنجا حضور تمرکز دارند
۳. توانمند سازی نیروهای انسانی داخل کشور
۴. همکاری با افراد خارجی نخبه علاقه مند به ایران □□□

اهداف:

۱. ارتقا سطح علمی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های داخل کشور و تسهیل در تبادلات علمی، پژوهشی، فنی و اجرایی آنان با دانشگاه‌های خارج از کشور
۲. بین‌المللی سازی دانشگاه‌های داخل کشور و تحکیم روابط علمی، تحقیقاتی و کاربردی بین نخبگان در سطح ملی و بین‌المللی
۳. انتقال دانش پیشرفته، تجربه و ایده‌های فناورانه به کشور
۴. به کارگیری ظرفیت‌ها و توان علمی نخبگان در جهت رفع نیازهای علمی، پژوهشی و تحقیقاتی کشور
۵. ایجاد بستر مناسب جهت رشد خلاقیت و نوآوری
۶. استفاده از ظرفیت علمی و پژوهشی متخصصان و کارآفرینان ایرانی خارج از کشور در مراکز علمی، فناوری و صنعتی کشور
۷. ارتقای سطح علمی و پژوهشی پایگاه تخصصی همکار
۸. فراهم سازی شرایط مناسب جهت توسعه فناوری‌های نوظهور و پیشرفته در کشور
۹. فراهم نمودن شرایط کسب مهارت‌ها، تکنیک‌ها، روش‌ها و قابلیت‌های خدماتی نوین توسط متخصصان ایرانی خارج از کشور به داخل کشور
۱۰. کمک به تاسیس شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه‌های فناوری پیشرفته تسهیلات پسا دکتری

تسهیلات :

- پسادکتری
- دوره فرصت مطالعاتی
- همکاری با اساتید مدعو و معین (Adjunct Professors)
- حمایت از برگزاری سخنرانی و کارگاه‌های تخصصی
- حمایت از فعالیت‌های فناورانه (ایجاد شرکت‌های دانش بنیان نوپا)
- اشتغال در شرکت‌های دانش‌بنیان و شرکت‌های زایشی دانشگاه‌ها. □□□□

فصل دوم : برنامه اجرایی جذب نخبگان در دانشگاه شیراز :

دانشگاه شیراز با همکاری بنیاد ملی نخبگان و دفتر امور بین الملل معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری اقدام به تأسیس پایگاه تخصصی همکاری با متخصصان و دانشمندان ایرانی غیرمقیم نموده است و این دانشگاه پیرو سیاست‌های پیشین خود در خصوص همکاری‌های علمی و تحقیقاتی با هموطنان غیرمقیم، از حضور تمامی متخصصان و دانشمندان ایرانی مقیم خارج از کشور استقبال می‌نماید.

با اجرای طرح همکاری با متخصصان و دانشمندان ایرانی غیرمقیم دانش‌آموختگان دوره دکتری از یکی از ۱۰۰ دانشگاه و اساتید یکی از ۴۰۰ دانشگاه برتر دنیا می‌توانند از مزایایی چون دوره فرصت مطالعاتی به مدت سه ماه تا یک سال، همکاری به عنوان استاد مدعو و معین به مدت حداقل یک ماه تا یک سال و اشتغال در شرکت‌های زایشی از دانشگاه‌ها برخوردار شوند.

محققان پس‌ادکتری می‌توانند تسهیلاتی نظیر اختصاص مبلغ ماهیانه به میزان استادیار پایه یک، اختصاص مبلغی به عنوان اعتبار پژوهشی و فناوری، ارائه بیمه‌های اشتغال و تکمیلی، اختصاص کمک هزینه سفر برای ارائه مقاله شفاهی در کنفرانس‌های بین‌المللی معتبر برای یک بار در سال، استفاده از خدمات شبکه آزمایشگاهی فناوری راهبردی کشور و اختصاص فضای استقرار جهت بهره‌مندی از امکانات تخصصی و آزمایشگاهی و مشاوره علمی و فناوری دریافت کنند.

همچنین دوره فرصت مطالعاتی به مدت سه ماه تا یک سال، همکاری به عنوان استاد مدعو و معین به مدت حداقل یک ماه تا یک سال، برگزاری سخنرانی و کارگاه‌های تخصصی، ارائه تسهیلات برای فعالیتهای فناورانه، اشتغال در شرکت‌های زایشی از دانشگاه‌ها و نظام وظیفه تخصصی از دیگر تسهیلاتی است که برای این افراد در نظر گرفته شده است.^{□□}

متقاضیان همکاری با دانشگاه شیراز در قالب این طرح می‌توانند با مراجعه به پایگاه اینترنتی <http://international.bmn.ir> و مطالعه کلیه آئین نامه ها و مقررات، با انتخاب گزینه درخواست همکاری وارد سامانه ثبت‌نام شده و سپس در مرحله انتخاب حوزه تخصصی، دانشگاه شیراز را انتخاب نمایند.

پس از بررسی و تأیید صلاحیت متقاضی توسط بنیاد ملی نخبگان، مدارک متقاضی از طریق سامانه ای که قبلاً رمز عبور آن در اختیار کاربر دانشگاه شیراز به عنوان پایگاه تخصصی همکار قرار گرفته قابل دریافت خواهد بود. پس از دریافت رزومه و اطلاعات مورد نیاز از طریق سامانه، مدارک به دانشکده و یا پژوهشکده مورد نظر و مرتبط با رشته تحصیلی متقاضی ارسال خواهد شد و ظرف مدت ۱۰ روز نتیجه از واحد مورد نظر دریافت و از طریق سامانه به متقاضی اعلام می‌گردد.

در صورت مثبت بودن جواب واحد مربوطه، پس از درج در سامانه و ارسال ایمیل به متقاضی زمان حضور نامبرده در پایگاه تخصصی سوال خواهد شد و پس از حضور متقاضی در دانشگاه طی امضای قراردادی با معاون آموزشی، متقاضی که از این پس محقق نامیده میشود مشغول به کار می‌گردد.

لازم به ذکر است فارغ‌التحصیلان استعداد برتر و نخبگان مقیم داخل کشور هم می‌توانند در صورت تأیید بنیاد ملی نخبگان، از تسهیلاتی همچون اعطای اعتبار پژوهشی ۲۰ میلیون تومانی، بهره‌مندی از وام مسکن و در اولویت قرارگرفتن در فرآیند جذب دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها، استفاده کنند.

نتیجه:

در دو سال گذشته دانشگاه شیراز با جذب اعتباری حدود ۲۰ میلیارد ریال با بررسی ۲۰۰ مورد پرونده، میزبان بالغ بر ۴۰ محقق پسادکتری، ۱۵ مورد سخنرانی و چندین استاد مدعو و معین و ۲ فعال فناورانه بوده است که از محققان مذکور چند نفر به عنوان عضو هیات علمی جذب کادر آموزشی، پژوهشی این دانشگاه شدند.

لازم به ذکر است دکتر سعید سهراب‌پور معاون دفتر امور بین‌الملل بنیاد ملی نخبگان و مسئول جذب نخبگان در دانشگاه‌ها از بازگشت ۹۰۰ نفر از نخبگان ایرانی مقیم خارج از کشور در ۲ سال گذشته و جذب ۱۲۵ نفر از آنها در دانشگاه‌های داخل خبر داد. وی گفت: تعداد زیادی از نخبگان ایرانی مقیم خارج نیز هر ساله برای ارائه تازه‌ترین دستاوردهای علمی خود در کنفرانس‌ها، سمینارها و همایش‌های داخل کشور حاضر می‌شوند و دانشگاه‌های کشور از تجربیات آنها استفاده می‌کنند.[□]

درست است که شاید همه نخبگان مقیم داخل و خارج از کشور نتوانند از تسهیلات اعلام شده استفاده کنند، اما همین که نظام آموزش عالی دریافته است که با جذب این افراد و صرف هزینه برای آنها می‌تواند چند برابر هزینه‌های فعلی، در آینده سود داشته باشد، همین موضوع خودش حرکت قابل ستایشی است. در این حالت فقط باید امیدوار بود که دامنه این حمایت‌ها آنچنان گسترده شود که دیگر هیچ دانشجوی نخبه‌ای به فکر کار و زندگی دائم در خارج از کشور نباشد.^{□□}

چکیده:

در مقاله فوق‌ضمن بررسی علل و میزان مهاجرت نخبگان کشور و معرفی یکی از راه‌های جذب متخصصین ایرانی غیرمقیم در کشور و در این پایگاه تخصصی مشخص گردید که مدیریت فعال جابه‌جایی بین‌المللی دانشجویان و تحصیل‌کردگان ایرانی در راستای نیازهای پژوهشی و فناورانه کشور و همکاری مستمر با آنها، باید با برنامه‌های هدفمند بازگشت نخبگان همراه گردد. برنامه فعلی بنیاد نخبگان «همکاری با متخصصان و دانشمندان برجسته ایرانی غیرمقیم»، در دوره زمانی نسبتاً کوتاه اجرای آن با نتایج مناسبی همراه بوده که باید ضمن ارزیابی و بهبود مستمر آن، زمینه افزایش پوشش و دامنه حمایت‌های ناشی از آن برای دانشجویان و تحصیل‌کردگان غیرمقیم فراهم آید.

مشخصاً استمرار و افزایش مقیاس اقدامات و برنامه‌های فعلی به منظور تشویق جهت بازگشت تحصیل‌کردگان ایرانی غیرمقیم به صورت هدفمند از راهکارهای جذب نخبگان ایرانی میباشد.

بررسی آیین نامه فرصت کوتاه مدت تحقیقاتی دانشجویان دکتری: فرصت ها و چالش ها

زهره محمدی زاده (کارشناس مسئول همکاری های علمی بین المللی)

سحر ظاهری (کارشناس مسئول امور پژوهشی - فرصت های مطالعاتی)

دانشگاه شهید چمران اهواز

مقدمه:

فرصت های مطالعاتی در دانشگاه ها همواره یکی از بهترین راه های استفاده از تجارب علمی پژوهشی بین المللی بوده است و در واقع فرصتی پیش روی اساتید و دانشجویان دکتری که بتوانند از امکانات و فناوری جدید دانشگاه های معتبر داخل و خارج بهره برداری نمایند. از آنجاییکه اعزام به فرصت مطالعاتی، علاوه بر ورود دانش جدیدو بهبود کیفیت آموزش، یکی از شاخص های مهم در رتبه بندی دانشگاه ها نیز می باشد، یکی از رسالت های معاونت های پژوهشی و دفاتر روابط بین الملل دانشگاه فراهم نمودن تسهیلات جهت تشویق و ایجاد انگیزه برای اعضای هیأت علمی و دانشجویان دکتری است.

در این راستا دفتر روابط بین الملل دانشگاه بر اساس آیین نامه های وزارتی امور فرصت مطالعاتی داخل و خارج را در دو بخش اعضای هیأت علمی و دانشجویی انجام داده است. در این گفتار تلاش شده است تا موضوع فرصت های تحقیقاتی کوتاه مدت دانشجویی و آیین نامه ی مربوطه بررسی شده و در پایان چالشها، عملکرد دانشگاه شهید چمران اهواز و راهکارهایی جهت بهبود کمی و کیفی فرصت های تحقیقاتی ارائه شود.

فرصت تحقیقاتی دانشجویی چیست؟

فرصت تحقیقاتی کوتاه مدت دانشجویی فرصتی است برای دانشجویان دوره ی دکتری که پس از دفاع از پروپوزال و تصویب آن بتوانند برای کسب تجربه و تحقیق در خصوص موضوع رساله ی خود مدت شش ماه (قابل تمدید تا یکسال در شرایط خاص) در دانشگاه یا موسسه ی داخلی یا خارجی سپری نمایند و پس از کسب تجربه برای دفاع از رساله ی خود به دانشگاه مبدأ باز گردند.

ضرورت استفاده از فرصت تحقیقاتی زمانی بیشتر اهمیت دارد که دانشجو برای تکمیل مطالب، مدارک و مستندات مورد نیاز برای دفاع از رساله ی خود مقالات زیادی مطالعه نموده و تجهیزات آزمایشگاهی یا منابعی نیاز دارد که در دانشگاه مبدأ یافت نمی شود. در این صورت دانشجو با جستجو در دانشگاه های داخل، دانشگاه یا موسسه ی مناسب را یافته و پس از هماهنگی با استاد راهنما درخواست خود را برای دانشگاه مورد نظر ارسال می نماید و یا دانش جدیدی در رابطه با موضوع خود در دانشگاه های خارجی یافت نموده که هنوز در دانشگاه های داخل به منصفی ظهور نرسیده است که با مکاتبه با اساتید صاحب نظر رشته خود در آن دانشگاه ها می تواند منابع مورد نیاز را در جای دیگر یافت نموده و برای تحقیق به دانشگاه یا موسسه ی مورد نظر برود.

انواع فرصت مطالعاتی :

فرصت تحقیقاتی کوتاه مدت دانشجویان دکتری بر اساس محل به دو بخش تقسیم می شود، فرصت خارج و داخل. همانطور که ظاهراً نیز مشخص است در فرصت خارج متقاضی فرصت خود را در یکی از دانشگاه ها یا موسسات خارج از کشور طی می

نماید. و در فرصت داخل دانشجو یکی از دانشگاه‌ها یا موسسات داخل کشور را برای کسب تجربه و گذراندن فرصت تحقیقاتی خود انتخاب می‌نماید.

فرصت تحقیقاتی خارج از کشور موقعیتی است که دانشجو می‌تواند ضمن تقویت زبان و آشنایی با فرهنگ کشور میزبان، فرصت تحصیل در یک دانشگاه خارجی را بدست آورده و تجربه‌ی زندگی در یک کشور خارجی را شاید در اولین گام‌های شروع کار و زندگی کسب نماید. همچنین دانشجو می‌تواند فرصت‌های پیش‌رو برای همکاری‌های مشترک احتمالی و دوره‌های پسا دکتري را بررسی نموده و با شرکت در کنفرانس‌های مرتبط در کشور مقصد امکان آشنایی با محققین و اندیشمندان در حوزه تحقیق خود را بدست آورد که خود فرصتی برای همکاری‌های علمی بین‌المللی خواهد بود.

آمار بدست آمده نشان می‌دهد کیفیت رساله و مقالات حاصل از آن برای دانشجویانی که از فرصت تحقیقاتی استفاده نموده‌اند بسیار بهتر و بالاتر بوده است و این دانشجویان شرایط بهتری برای جذب داشته‌اند.

در فرصت کوتاه مدت داخل متقاضی در یکی از دانشگاه‌ها یا موسسات داخلی زمینه را برای انجام تحقیقات و آزمایشات خود فراهم می‌بیند لذا بنا به شرایط فرصت داخل را ترجیح می‌دهد. فرصت کوتاه مدت داخلی باید در یکی از دانشگاه‌های سطح بالاتر از دانشگاه مبدأ یا هم‌تراز با آن باشد و استاد راهنمای دانشجو دلایل کافی برای اعزام دانشجو به آن دانشگاه را داشته باشد.

شرایط استفاده از دوره فرصت تحقیقاتی:

کلیه دانشجویان دکتری که بیشتر از سه سال از شروع دوره تحصیلی آنان نگذشته باشد می‌توانند با شرایط زیر از این فرصت‌ها استفاده نمایند (آیین‌نامه شماره ۴/۲۵۷۲۰۷ مورخ ۹۳/۲/۳ سازمان امور دانشجویان و شیوه‌نامه‌ی مصوب ۱۳۹۵):

- ۱- دانشجوی تمام وقت دوره‌های حضوری موسسات یا پژوهشگاه‌های دولتی باشند. دانشجویان دوره‌های شبانه در صورتی که هزینه‌های خرید ارز را به عهده بگیرند می‌توانند پس از اخذ روادید از این فرصت استفاده نمایند.
- ۲- آزمون جامع را با موفقیت گذرانده باشند و طرح پیشنهادی رساله دکتری وی نیز تصویب شده باشد.
- ۳- پذیرش لازم مرتبط با رساله دکتری خود از دانشگاه یا موسسه معتبر به تأیید گروه تخصصی دانشگاه دریافت نموده باشند.
- ۴- گواهی معتبر زبان با حداقل ۵۰ درصد از نمره آزمون ارائه نمایند. مدارک قابل پذیرش شامل آزمون‌های MSRT, TOFEL, IELTS, TOLIMO می‌باشند که برای کشورهای غیر انگلیسی زبان ارائه مدرک معتبر زبان آکادمیک همان کشور ضروری است.
- ۵- متقاضی برای اعزام بایستی تعهد نامه محضری مورد تأیید دفتر حقوقی دانشگاه را ارائه نماید.
- ۶- حد اکثر مدت زمان جهت ارائه روادید خروج از کشور از زمان شروع به تحصیل ۴۸ ماه می‌باشد و دوره تحقیقاتی جزو سنوات تحصیلی مدت مجاز دوره دکتری محسوب می‌شود.

مراحل انجام امور مرتبط:

- ۱- اخذ پذیرش: متقاضی بایستی پس از جستجو لیستی از دانشگاه‌ها و یا موسساتی که با موضوع رساله‌ی وی ارتباط داشته و امکانات مورد نظر را نیز دارا باشند برحسب اینکه متقاضی استفاده از فرصت داخل یا خارج باشد، تهیه نماید و بر اساس اولویت‌هایی که ممکن است شامل رتبه‌ی دانشگاه، امکانات آزمایشگاهی و تحقیقاتی، زبان آکادمیک کشور، آب و هوا و...

باشند با دانشگاه و استاد مربوطه مکاتبه نموده و جهت اخذ پذیرش از آن دانشگاه اقدام نماید. متقاضی می تواند از همهی کشورها به غیر از کشورهای حوزه بریتانیا پذیرش دریافت کند.

دانشجویان معمولاً دانشگاه هایی را که امکان اخذ بورس برای دوره ی پسا دکتري داشته باشند در اولويت قرار می دهند. ممکن است دانشجو بتواند کمک هزینه از دانشگاه مورد نظر دریافت نماید.

در صورتیکه دانشجو، متقاضی استفاده از فرصت تحقیقاتی داخل کشور باشد برای اخذ پذیرش نیاز به معرفی نامه از دانشگاه مبدأ دارد که در این صورت دفتر روابط بین الملل نامه ای را با امضای معاون آموزشی دانشگاه تهیه و به دانشگاه یا موسسه مقصد ارسال می نماید.

پذیرش باید به صورت رسمی از طرف معاون آموزشی یا پژوهشی دانشگاه مقصد صادر شده و عنوان طرح، محققى که قرار است به عنوان استاد راهنما با متقاضی همکار شود، تاریخ شروع و پایان دوره نیز در آن قید شده باشد.

۲- طرح در گروه و دانشکده: پس از اخذ پذیرش دانشجوی متقاضی درخواست خود را در گروه مطرح نموده و در صورت موافقت گروه و دانشکده، کاربرگ های مربوطه را تکمیل و تأیید و به همراه سایر مدارک (تصویر صفحه اول گذرنامه و تصویر کارت ملی) به دفتر روابط بین الملل دانشگاه ارائه می نماید.

۳- اخذ تعهد محضری: تعهد نامه محضری می تواند به دو صورت باشد یا با ضمانت دو کارمند رسمی دولت (احکام کارگزینی برابر اصل شده دو ضامن باید پیوست باشد) یا با ارائه سند ملکى شش دانگ که در رهن بانک نباشد (بایستی کپی برابر اصل شده سند ملکى ضمیمه باشد). تضمین مالی برای دانشجویان بورسیه برای خارج از کشور ۴۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و داخل کشور ۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال است. برای دانشجویان غیر بورسیه خارج از کشور ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و داخل کشور ۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال است.

در صورت نیاز به مدارک کارشناسی و کارشناسی ارشد برای هر مقطع آموزش رایگان ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال به مبلغ ضمانت اضافه می شود.

۴- ثبت نام در سامانه سجاد(سامانه ی جامع امور دانشجویان): متقاضی پس از دریافت پذیرش و موافقت دانشکده مدارک خود(کليه مدارک مقاطع تحصیلی قبلی) را در سامانه سجاد به آدرس <http://portal.saorg.ir/> بار گذاری نموده و ثبت نام می نماید. پس از ثبت نام در بخش اداره کل بورس و اعزام دانشجویان خارج در قسمت فرصت تحقیقاتی، با بارگذاری مدارک(پذیرش، سند تعهد محضری، مدرک زبان، تصویر صفحه اول گذرنامه و شناسنامه و کارت ملی) درخواست فرصت کوتاه مدت خود را ثبت می نماید. کارشناس مربوطه در دانشگاه، معاون پژوهشی دانشگاه و سازمان امور دانشجویان مدارک را تأیید نموده و نامه ی حمایت مالی جهت اخذ ویزا صادر می گردد.

۵- اخذ ویزا: در صورت نیاز به ویزا برای فرصت کوتاه مدت خارج متقاضی با مراجعه به سایت سفارت کشور مذکور مدارک مورد نیاز را دریافت نموده و پس از بارگذاری مستندات لازم، نوبت مصاحبه و ارائه مدارک را درخواست می نماید. لازم به ذکر است که سفارت ممکن است از دانشجویان گواهی اشتغال به تحصیل از دانشگاه درخواست نماید که در این صورت دفتر روابط بین الملل دانشگاه چنین نامه ای را آماده نموده و در اختیار دانشجو قرار می دهد. همچنین برای بعضی از کشورها ترجمه ریز نمرات و دانشنامه مقاطع قبلی لازم است که در این صورت وزارت علوم با مکاتبه از دانشگاه مذکور می خواهد تا مدارک لازم را به صورت امانت در اختیار متقاضی قراردهند.

در صورتیکه پس از تشکیل پرونده و ارسال به سازمان امور دانشجویان متقاضی موفق به اخذ ویزا از کشور مورد نظر نشود، در صورت موافقت دانشگاه مبدأ و داشتن زمان کافی برای خروج قبل از پایان ۴۸ ماه، می‌تواند مجدداً برای دریافت ویزا برای کشور دیگری اقدام نماید.

برای اخذ ویزای امریکا متقاضی باید فرم DS-160 را تکمیل نماید که در تکمیل آن دقت زیادی لازم است و هرگونه اشتباه در آن منجر به رد درخواست متقاضی می‌شود. در این فرم علاوه بر اطلاعات شخصی، اطلاعاتی در خصوص خانواده، ملیت، پاسپورت، وضعیت سلامتی، نوع ویزای درخواستی، سفرهای قبلی، مسایل امنیتی و سوء پیشینه از متقاضی درخواست می‌گردد. راهنمای چگونگی تکمیل این فرم در سایت‌های مرتبط قابل برداشت است.

۶- صدور حکم فرصت تحقیقاتی: در فرصت تحقیقاتی خارج پس از اخذ رواید و خرید بلیط توسط دانشجو و ارسال آن به اداره کل بورس و اعزام دانشجویان خارج (سازمان امور دانشجویان)، آن اداره اقدام به صدور حکم فرصت تحقیقاتی و معرفی متقاضی به بانک جهت خرید ارز می‌نماید. در فرصت تحقیقاتی داخل کشور پس از ثبت نام در سامانه‌ی سجاد حکم فرصت تحقیقاتی صادر شده و کمک هزینه مخارج زندگی به حساب دانشجو و کمک هزینه پژوهش به حساب دانشگاه یا موسسه محل تحقیق واریز می‌گردد.

۷- متقاضی پس از انجام مراحل بالا در وقت تعیین شده به دانشگاه یا موسسه مقصد اعزام می‌شود.

مزایا:

یکی از مهمترین مسائلی که در فرصت تحقیقاتی مورد سوال است چگونگی حمایت وزارت علوم و سازمان بورس از فرصت تحقیقاتی است. مزایا و پرداخت‌ها بر اساس فرصت خارج یا داخل متفاوت است.

فرصت تحقیقاتی کوتاه مدت خارج از کشور:

۱- پرداخت شش ماه مقرری ارزی به میزان مصوبات هیأت محترم وزیران. برای دانشجویان بورسیه معادل ریالی مقرری ارزی از جانب سازمان به بانک کارگزار تسلیم می‌شود. برای دانشجویان غیر بورسیه حواله دریافت شش ماه مقرری ارزی با پرداخت ۶۵٪ معادل ریالی مقرری ارزی به نرخ رسمی از طرف سازمان صادر می‌گردد.

۲- برای دانشجویان بورسیه کمک هزینه ریالی بابت جبران بخشی از هزینه بلیط رفت و برگشت و بیمه طبق جدول ذیل و برای دانشجویان غیر بورسیه ۵۰٪ مبالغ مذکور قابل پرداخت است.

کشورهای استرالیا، زلاند نو، کانادا، امریکا، ژاپن، آفریقای جنوبی و امریکای لاتین	کشورهای جنوب شرقی آسیا و اروپایی	کشورهای لبنان، ترکیه، هند، روسیه و سایر
شصت میلیون ریال	سی و پنج میلیون ریال	بیست و پنج میلیون ریال

در صورتیکه دانشجوی بورسیه به هر دلیل قبل از اعزام موفق به دریافت هزینه‌های تحقیقاتی استحقاقی نگردد، پس از مراجعت به ایران و ارسال درخواست توسط موسسه محل تحصیل معادل ریالی معوقه‌های ارزی وی در ایران به نرخ رسمی ارز تاریخ مراجعت در صورت وجود اعتبار قابل پرداخت است.

فرصت تحقیقاتی کوتاه مدت داخل کشور:

۱- کمک هزینه پژوهش و هزینه خوابگاه برای دانشجویان بورسیه و غیر بورسیه به میزان تعیین شده توسط شورای مرکزی بورس و با ارائه گواهی از موسسه محل تحصیل از سوی اداره کل بورس به موسسه یا دانشگاه محل انجام تحقیقات پرداخت می شود. در صورتیکه موسسه محل تحقیق موسسه ای غیر وابسته به وزارت علوم باشد، موافقت دانشگاه مبدأ برای واریز کمک هزینه به حساب آن موسسه الزامی است. اگر موسسه محل تحقیق در همان شهر باشد کمک هزینه به ۵۰٪ کاهش می یابد. اگر موسسه ای که متقاضی برای گذراندن فرصت تحقیقات خود انتخاب می کند در لیست موسسات سازمان امور دانشجویان نباشد مبلغ کمک هزینه بر اساس دانشگاه مبدأ محاسبه می شود.

هزینه پژوهشی و کمک هزینه مسکن و خوابگاه برای فرصت تحقیقاتی داخل کشور برای تحقیقات نظری برابر ۱۰۰ میلیون ریال و برای تحقیقات تجربی تا ۱۵۰ میلیون ریال تعیین شده است که ۳۰٪ کمک هزینه به استاد راهنما، ۵۰٪ بابت تهیه مواد و تجهیزات آزمایشگاهی و انفورماتیک و کمک هزینه مسکن و خوابگاه و ۲۰٪ به موسسه محل تحقیق تعلق می گیرد. مسئولیت تسویه حساب دانشجو به عهده دانشگاه ها و موسسات محل تحقیق بوده و در نهایت گزارش تسویه حساب به اداره کل بورس منعکس می گردد.

تمدید فرصت تحقیقاتی خارج:

متقاضیان تمدید فرصت معمولاً کسانی هستند که برای انجام مراحل تحقیق و تکمیل مقاله یا انجام طرح مشترکی که در دانشگاه یا موسسه مقصد شروع کرده اند زمان بیشتری نیاز دارند و معمولاً بابت کار مشترک کمک هزینه یا حق الزحمه دریافت می کنند، لذا عدم پرداخت کمک هزینه از سوی سازمان خلی در روند فرصت آنها ایجاد نمی نماید.

در صورتیکه متقاضی فعالیت علمی برجسته و ارزنده در طول دوره تحقیقاتی مانند انتشار مقاله در نشریات علمی و پژوهشی دارای نمایه برتر به تشخیص اداره کل بورس تا ۹ ماه قابل تمدید است. در صورتیکه دانشگاه مبدأ با تمدید سنوات دانشجو موافقت نماید، فرصت کوتاه مدت تحقیقاتی تا یک سال نیز قابل تمدید است که در سه ماهه آخر بدون پرداخت کمک هزینه خواهد بود.

متقاضی با مکاتبه با دفتر روابط بین الملل و ارائه گزارش شش ماهه در خواست تمدید فرصت مطالعاتی خود را ارائه می نماید. دفتر روابط بین الملل نیز پس از طرح موضوع در گروه مربوطه و اخذ موافقت دانشکده و گروه، درخواست تمدید را به سازمان امور دانشجویان ارسال می کند. اما در عمل تا پس از بازگشت متقاضی اقدامی صورت نمی پذیرد. پس از بازگشت، پذیرش یا چاپ مقاله در مجله ISI مورد بررسی قرار گرفته و در سازمان امور دانشجویان تصمیم گیری می شود.

هزینه های تمدید پس از بازگشت به کشور به نرخ روز بازگشت محاسبه و پرداخت آن منوط به موافقت اداره کل بورس با تمدید فرصت و نیز تخصیص بودجه ی لازم است.

تمدید فرصت داخل کشور:

دانشجویانی که فرصت تحقیقاتی خود را در دانشگاه های داخل کشور سپری می کنند نیز در صورت موافقت هر دو دانشگاه می توانند حداکثر تا سه ماه فرصت خود را تمدید نمایند. در این صورت فقط کمک هزینه برای سه ماهه سوم به دانشجو پرداخت می شود.

تسویه حساب:

دانشجو پس از اتمام فرصت تحقیقاتی ضمن ارائه گزارش، مدارک مربوط به هزینه های انجام شده را به دفتر روابط بین الملل ارائه می نماید و تسویه حساب نهایی با متقاضی صورت می پذیرد.

چالشها:

بر اساس آمار و بررسی های انجام شده، بیشترین چالشها در بخش فرصت های خارجی وجود دارد که در این جا به بعضی عناوین اشاره می شود:

یکی از مهمترین مشکلات موجود بر سر راه دانشجویان دکتری مسائل مالی است. به نظر می رسد کمک هزینه ها برای بعضی از کشورها کفاف مخارج زندگی را نمی دهد و هنگامی که دانشجو به جای تحقیق و مطالعه به فکر تأمین معاش خصوصا در کشور خارجی باشد قطعا نتایج مطلوبی از فرصتی که در اختیار دارد به دست نمی آورد. این مشکل زمانی بیشتر قابل توجه است که متقاضی به همراه خانواده به فرصت خارج برود.

مشکل و مانع مهم دیگر برای فرصت های خارج از کشور مطرح است، زبان است. متأسفانه بر خلاف نیاز جدی که دانشجویان مقطع دکتری به یادگیری زبان خارجه به ویژه انگلیسی به عنوان زبان آکادمی بین المللی دارند تمایلی به یاد گیری زبان انگلیسی یا هر زبان دیگر ندارند و به همین دلیل از حضور در مجامع بین المللی و گذراندن فرصت تحقیقاتی در خارج از کشور اجتناب می کنند.

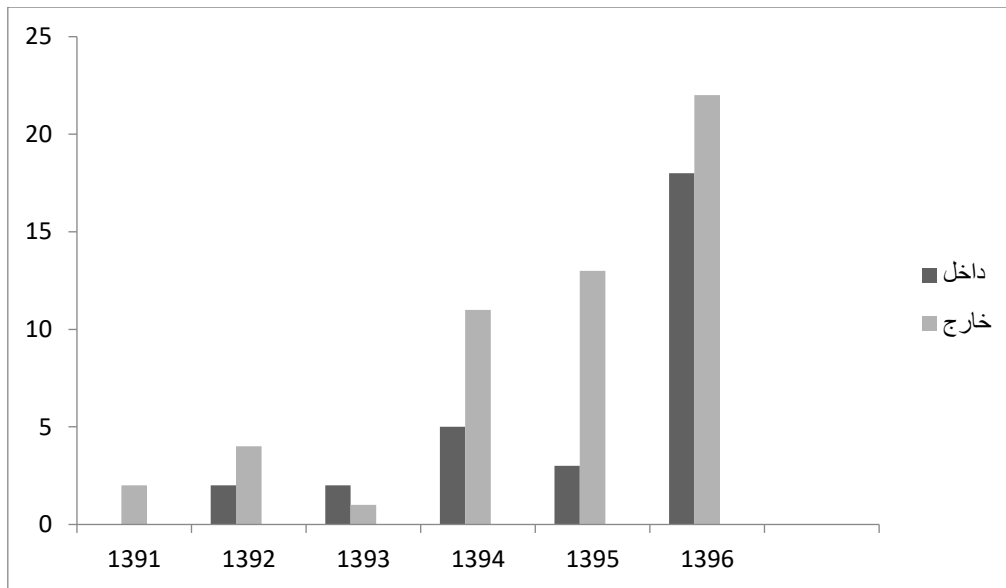
یکی دیگر از مشکلات اخذ ویزا است. در شرایط کنونی کشور و وجود مسائل سیاسی موجود متقاضی برای اخذ روادید از بعضی کشورها دچار مشکل شده و دیده شده است که پس از انتظار طولانی در خواست متقاضی رد شده است و عملا زمان لازم برای استفاده از فرصت نیز از بین می رود. علاوه بر آن متقاضی برای مصاحبه و تحویل مدارک برای بعضی از کشورها ناگزیر بایستی به کشور ثالث سفر کند که رفت و آمد به کشور دیگر بسیار هزینه بردار و زمان بر است. همچنین بعضی از کشورها مدارک مقاطع ماقبل متقاضی را مطالبه می کنند که با توجه به اینکه مدارک در دانشگاه های قبلی متقاضی نگه داشته شده است، با وساطت وزارت علوم قابل دریافت است. اخذ ریز نمرات و دانشنامه روند طولانی داشته و متقاضی را دلسرد می کند.

مانع اجتناب ناپذیر دیگری که در دانشگاه شهید چمران اهواز مشاهده می شود، شرایط آب و هوایی است که باعث تعطیل شدن دانشگاه در تمام طول تابستان شده و دانشجو برای استفاده از آزمایشگاه و سایر امکانات پژوهشی در مضیقه قرار می گیرد، لذا امکان پیشبرد رساله ی خود را ندارد و نمی تواند در خواست فرصت خود را در موعد مقرر ارائه نماید.

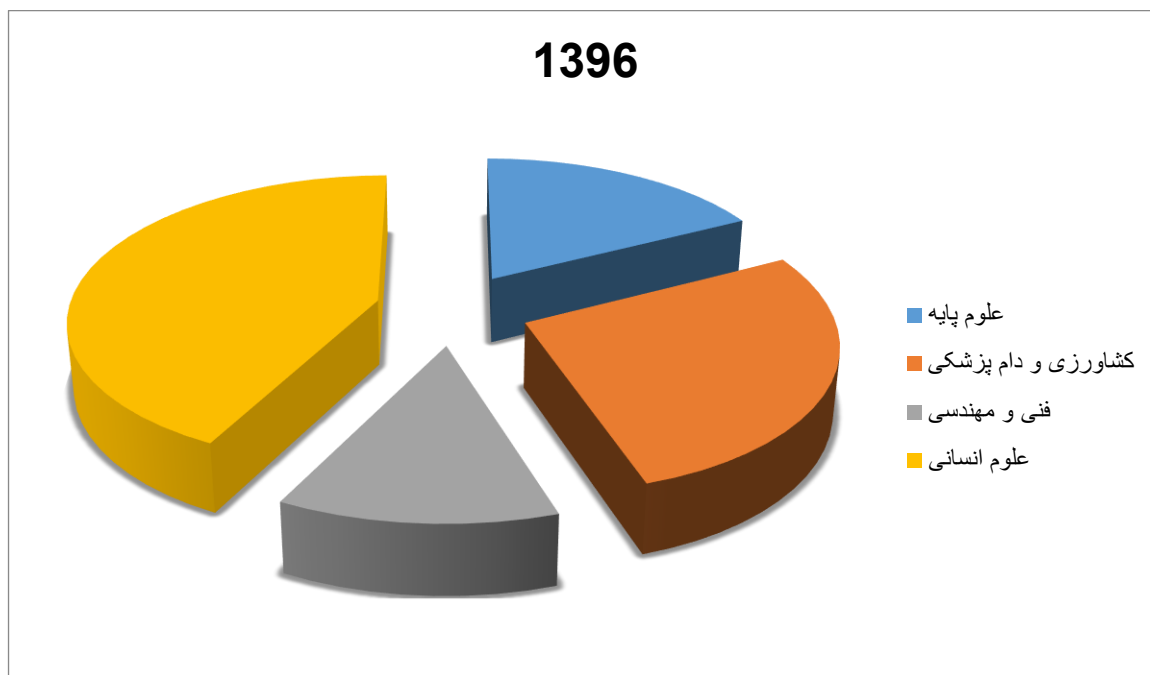
و در نهایت نا آگاهی دانشجویان دکتری است. بیشتر دانشجویان اطلاع چندانی از وجود و چگونگی دریافت فرصت تحقیقاتی کوتاه مدت ندارند و معمولا اطلاع رسانی به نحو مقتضی صورت نمی پذیرد.

عملکرد دانشگاه:

فرصت های کوتاه مدت تحقیقاتی در دانشگاه های مختلف به عهده ی معاونت آموزشی یا پژوهشی می باشد. در دانشگاه شهید چمران اهواز از ۵ سال پیش دفتر روابط بین الملل امور مربوطه را انجام می دهد. با تلاش ها و اطلاع رسانی به موقع در این سالها متقاضیان بیشتری درخواست استفاده از فرصت مطالعاتی داشته اند و بر این اساس سهمیه ی اخذ شده هر سال بیشتر شده است.

آمار به دست آمده نشان دهنده این مطلب است که در سال گذشته بیشترین متقاضیان از گروه علوم انسانی هستند. در تحقیق به عمل آمده مشخص شد دانشجویان رشته‌های علوم پایه به دلیل طولانی شدن آزمایشات و تأخیر در برگزاری آزمون جامع رغبتی به استفاده از فرصت مطالعاتی ندارند در حالیکه قطعا در این رشته‌ها و رشته‌های دیگر از جمله فنی و مهندسی دستیابی به فناوری به روز جهان بسیار حائز اهمیت است و انتظار می‌رود دانشجویان این گروه‌ها به این سمت و سو هدایت شوند.

در برنامه‌ی پنج ساله‌ای که این مدیریت در دست اجرا دارد برگزاری کارگاه‌های آموزشی و توجیهی برای دانشجویان دکتری در تمام دانشکده‌ها در دستور کار قرار دارد و در این کارگاه‌ها علاوه بر تشریح آیین‌نامه‌ی فرصت کوتاه مدت تحقیقاتی و مزایای آن، تجزیه و تحلیل سیستم موجود، تعریف استانداردهای موجود، پیشنهادات و نظرات دانشجویان جمع

آوری شده و برای تسهیل روند فرصت مطالعاتی چاره‌اندیشی خواهد شد. همچنین وجود قطبهای علمی در این دانشگاه در زمینه‌های مختلف شرایط را برای پذیرش دانشجویان جهت گذراندن فرصت تحقیقاتی مهیا نموده است و این نیز نیازمند ایجاد انگیزه در اعضای هیأت علمی است که امید است با بهبود شرایط پژوهانه بتوان انگیزه‌های لازم را ایجاد کرد.

نتیجه‌گیری:

همانگونه که ذکر شد فرصت کوتاه مدت تحقیقاتی برای دانشجویان مقطع دکتری اگر ضروری نباشد، لازم است و دانشجویان بیشتر متقاضی استفاده از فرصت خارج از کشور می‌باشند که علاوه بر انجام تحقیقات با آخرین متدهای روز دنیا، تجربه‌ی زندگی در کشور جدیدی را نیز کسب می‌کنند. بالا رفتن آمار فرصت کوتاه مدت تحقیقاتی، خصوصاً فرصت خارجی، علاوه بر بالا بردن سطح دانشگاه در رتبه‌بندی علمی، می‌تواند دانش روزآمد را به دانشگاه وارد نماید و فارغ التحصیلان با تجربه‌تری به جامعه ارائه نماید. دانشجو نیز می‌تواند شرایط بهتری برای جذب در داخل یا خارج داشته باشد. لذا با در نظر گرفتن تمام شرایط موجود سرمایه‌گذاری در این بخش برای سازمان امور دانشجویان و هر دانشگاهی یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر است.

منابع: شیوه‌نامه اجرایی آیین‌نامه فرصت‌های کوتاه مدت تحقیقاتی سازمان بورس و اداره کل دانشجویان خارج

جذب دانشجویان خارجی

زهره ولایی

چرا به دنبال جذب دانشجویان بین‌المللی هستیم؟

اهمیت جذب دانشجوی بین‌المللی در مؤسسات آموزش عالی از دو جنبه قابل بررسی است. در وهله نخست یکی از مباحث روز دنیا اقتصاد آموزش عالی و حرکت به سمت علم ثروت ساز است و امروزه جذب دانشجویان بین‌المللی به یک بازار رقابتی برای جذب سرمایه مالی و انسانی تبدیل شده است. این امر موجب شده است مؤسسات آموزش عالی در سراسر دنیا در صدد ایجاد و تقویت مزیت های رقابتی برای جذب هرچه بیشتر دانشجویان بین‌المللی برآیند. از سوی دیگری از معیارهای ارتقای جایگاه مؤسسات آموزش عالی در رنکینگ های بین‌المللی جذب و تحصیل دانشجویان بین‌المللی است. مؤسسات بین‌المللی رنکینگ بر اساس پارامترهای مشخص و استاندارد اقدام به رتبه بندی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی می‌نمایند که یکی از مهمترین این پارامتر ها تعداد دانشجویان بین‌المللی است که میزان توجه دانشگاه به ترویج علم در سطح جهانی و پایبند بودن به یکسانی دانشجویان بین‌المللی را نشان می‌دهد.

در این راستا مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه علامه طباطبائی مأموریت خود را از بدو تأسیس در سال ۱۳۹۳ با تدوین شیوه نامه جذب دانشجویان غیرایرانی با هزینه شخصی و تصویب شهریه تحصیلی این دانشجویان در هیأت امنای دانشگاه آغاز کرد. تا سال ۱۳۹۳ تنها روش جذب دانشجویان بین‌المللی در این دانشگاه پذیرش دانشجویان بورسیه معرفی شده از جانب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بوده است که دانشگاه در انتخاب دانشجویان دخالتی ندارد و دانشگاه از منافع مالی این پذیرش بهره مند نمی شود. لذا، در سال های آغازین فعالیت مدیریت همکاری های علمی بین‌المللی تمرکز این مدیریت بر جذب دانشجویان بین‌المللی با هزینه شخصی قرار گرفت. با عنایت به تلاش های انجام شده از بدو تأسیس این مدیریت و پیشینه غنی حاصل از تجربیات گوناگون در ارتباط با دانشجویان بین‌المللی کوشش شده است فرآیندهای اجرایی در حوزه جذب دانشجویان بین‌المللی و پیشنهادات کاربردی در راستای افزایش شمار این دانشجویان در دانشگاه های کشور تشریح شود.

شیوه های جذب دانشجوی بین‌المللی

در دانشگاه علامه طباطبائی دانشجویان بین‌المللی به شیوه های زیر جذب می شوند:

۱. جذب دانشجویان غیرایرانی به صورت بورسیه

دانشگاه علامه طباطبائی علاوه بر پذیرش دانشجویان بین‌المللی بورسیه معرفی شده از جانب وزارت علوم، بورسیه مؤسسه آموزش عالی بیمه اکو را نیز که برای مدت طولانی غیرفعال بوده است را در سالیان اخیر از طریق رایزنی با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دبیرخانه سازمان همکاری های اقتصادی اکو در ایران و سفارت خانه های جمهوری اسلامی ایران در کشورهای عضو اکو به صورت فعال درآورده است. با توجه به اساسنامه مصوب مؤسسه آموزش عالی بیمه اکو که در تاریخ ۲۰ اکتبر ۲۰۰۷ (۲۸ مهر ۱۳۸۶) در شهر هرات کشور افغانستان تهیه و مورد تصویب شورای وزیران اکو قرار گرفت یکی از وظایف این مؤسسه اعطای بورسیه تحصیلی به متقاضیان عضو کشورهای اکو برای پرکردن خلأ آموزشی در منطقه است. لذا، دانشگاه علامه طباطبائی در هر نیمسال تحصیلی به متقاضیان هریک از کشورهای عضو اکو ۴ بورسیه تحصیلی برای تحصیل در مقاطع کارشناسی بیمه، کارشناسی ارشد بیم سنجی و

کارشناسی ارشد مطالعات منطقه‌ای گرایش آسیای مرکزی و قفقاز اعطا می‌کند. لازم به ذکر است تدریس در این مؤسسه به زبان انگلیسی می‌باشد. متقاضیان این بورسیه غالباً از جانب سفارت خانه‌های جمهوری اسلامی ایران در کشورهای عضو اکو به دانشگاه علامه طباطبائی معرفی می‌شوند و پس از دریافت مدارک، درخواست متقاضیان در گروه‌های آموزشی مربوط مورد بررسی قرار گرفته و توانایی علمی و همچنین تسلط متقاضیان به زبان انگلیسی در جلسه مصاحبه مورد آزمایش قرار می‌گیرد. از آنجایی که تأمین هزینه‌های این بورسیه بر عهده وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌باشد، مدارک متقاضیان در صورت اعلام موافقت گروه آموزشی جهت مطرح شدن در شورای بورس به وزارت متبوع ارسال می‌شوند.

از سوی دیگر دانشگاه علامه طباطبائی به صورت مستقل و با موافقت هیأت امنای این دانشگاه به دانشجویان نخبه کشور افغانستان با معدل بالای ۱۹ و اعضای هیأت علمی این کشور در صورت احراز شایستگی‌های علمی بورسیه تحصیلی به صورت تحصیل رایگان و معاف از شهریه تحصیلی در دانشگاه اعطا می‌کند.

۲. جذب دانشجویان بین‌المللی با هزینه شخصی

همزمان با تأسیس مدیریت همکاری‌های بین‌المللی دانشگاه در سال ۱۳۹۳ اقدامات بسیاری از قبیل تدوین شیوه‌نامه پذیرش دانشجویان بین‌المللی با هزینه شخصی، تصویب شهریه تحصیلی این دانشجویان در هیأت امنای دانشگاه، اختصاص صفحه راهنمای ثبت درخواست تحصیل دانشجویان بین‌المللی در سایت انگلیسی دانشگاه و تنظیم فرم‌های ثبت درخواست تحصیل در دانشگاه انجام شد. در گام بعدی تلاش شد تا با دانشجویان بورسیه دانشگاه از طرق مختلف نظیر برگزاری نشست در دانشکده‌ها و گردهم آوردن ایشان ارتباط برقرار شود و فرصت‌های فراهم شده برای دانشجویان بین‌المللی تشریح شود و زمینه معرفی شدن دانشگاه توسط دانشجویان مشغول به تحصیل دانشگاه که سفیران فرهنگی ایران در کشور خود محسوب می‌شوند در مجامع بین‌المللی فراهم شود.

۳. جذب دانشجویان و علاقمندان به فراگیری زبان فارسی در مرکز آموزش زبان فارسی دانشگاه

یکی از اثربخش‌ترین اقدامات در جهت معرفی فرهنگ ایرانی و اسلامی در سطح بین‌المللی و نیز آشناسازی دانشجویان ایرانی با دانشجویان دیگر کشورها اهتمام در امر گسترش زبان فارسی است. تاکنون دانشگاه علامه طباطبائی میزبان بیش از ۲۰۰ دانشجوی بین‌المللی از کشورهای کره جنوبی، چین، روسیه، ترکیه، اسپانیا، مقدونیه، بلژیک، قزاقستان، آلمان، لهستان و عراق برای فراگیری زبان فارسی بوده است. لازم بذکر است تاکنون دانشگاه علامه طباطبائی با همکاری بنیاد سعدی میزبان دو دوره دانش افزایی زبان فارسی در تابستان سال‌های ۹۵ و ۹۶ و با حضور بیش از ۲۰۰ دانشجو از بیش از ۵۰ کشور خارجی در هر دوره بوده است. خوشبختانه با پیگیری‌های فراوان دانشگاه موفق به دریافت مجوز مرکز آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان و تأسیس این مرکز شده است.

۴. جذب دانشجویان بین‌المللی از طریق تبادل دانشجو با دانشگاه‌های طرف تفاهم به منظور بازدید، شرکت در کارگاه‌های آموزشی، شرکت در کلاس‌های درس به مدت یک نیمسال یا بیشتر و سپری نمودن دوره‌های تحقیقاتی و فرصت مطالعاتی

با گسترش شمار تفاهمنامه‌های منعقد شده با دانشگاه‌های غیرایرانی و افزایش مناسبات میان اساتید و دانشجویان دانشگاه با اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های خارجی تاکنون دانشگاه میزبان شمار بسیاری از اساتید و دانشجویان بین‌المللی به منظور بازدید، شرکت در کارگاه‌های آموزشی، شرکت در کلاس‌های درس به مدت یک نیمسال یا بیشتر و سپری نمودن دوره‌های تحقیقاتی و فرصت مطالعاتی بوده است.

فرآیند پذیرش دانشجویان خارجی

متقاضیان بین‌المللی باید با مراجعه به بخش اپلای دانشگاه به آدرس <http://en.atu.ac.ir> مراجعه کنند و پس از مطالعه قسمت Admissions درخواست خود را به آدرس‌های ایمیل دانشگاه یعنی admissions@atu.ac.ir

admissions.atu.ac.ir@gmail.com ارسال کنند. پس از بررسی اولیه مدارک دانشجویان بین‌المللی و بررسی مدارک عمومی هویتی آنها در مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه علامه طباطبائی، پرونده متقاضی برای بررسی از طریق معاونت آموزشی دانشگاه به دانشکده و گروه مربوط ارسال می‌شود. گروه مربوط پس از تشکیل جلسه یا برگزاری مصاحبه به صورت آنلاین با متقاضی مورد نظر، نتیجه نهایی پذیرش یا عدم پذیرش دانشجوی بین‌المللی را به معاونت آموزشی و معاونت آموزشی به مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی ابلاغ خواهد کرد. در صورت پذیرش دانشجوی خارجی روند اطلاع‌رسانی به دانشجوی مذکور از طریق ایمیل مذکور انجام خواهد شد و نامه پذیرش برای دانشجو ارسال خواهد شد. متقاضیان تمامی مدارک مورد نظر را در تمامی مراحل پذیرش فقط از طریق ایمیل برای اداره جذب دانشجویان بین‌المللی ارسال می‌کنند. در صورتی که دانشجو متقاضی پذیرش به صورت بورسیه در مؤسسه آموزش عالی بیمه آکو باشد مدارک ایشان به همراه نامه دانشگاه برای طرح در شورای بورس به سازمان امور دانشجویان وزارت علوم فرستاده می‌شود.

- در صورتی که دانشجوی خارجی پس از دریافت برگه پذیرش مشروط خود، نیازمند تقسیط یا کاهش هزینه‌های تحصیلی خود است، می‌بایست درخواست خود را به زبان انگلیسی یا فارسی به همراه مدارک لازم به ایمیل دانشگاه ارسال کند تا مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی ضمن بررسی اولیه آن را به مسئولان ذی‌ربط در هیأت رئیسه دانشگاه برای اعلام نظر ارجاع دهد.

پیشنهادهای کاربردی برای افزایش جذب دانشجویان بین‌المللی

تحقیقات میدانی نشان داده است که دانشجویان بر اساس ۴ دلیل اصلی بک دانشگاه یا مؤسسه آموزش عالی را برای ادامه تحصیل انتخاب می‌کنند: دانشگاه مورد نظر رشته مورد علاقه دانشجو را ارائه می‌دهد و در آن رشته شهرت زیادی دارد، دانشگاه مورد نظر جایگاه خوبی در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی داراست و در حوزه‌های خاص شهرت آکادمیک زیادی دارد، شهریه دانشگاه در حد توان دانشجو است یا دانشگاه بورسیه‌های جالب توجهی ارائه می‌دهد و همچنین مدارک مورد نیاز برای درخواست تحصیل در دانشگاه مورد نظر به راحتی قابل فراهم‌آوری هستند. بر این اساس اقدامات لازم در جهت جذب دانشجویان بین‌المللی را می‌توان در غالب دو عبارت ایجاد جذابیت برای دانشجویان و روش‌های حفظ آنان گنجانده.

در مسیر ایجاد جذابیت برای دانشجویان بین‌المللی و حفظ آنان نکات زیر می‌بایست مورد توجه قرار گیرند:

۱. در کنار پایبندی به اصول و قوانین دانشگاه باید به این نکته توجه داشت که عرصه جذب دانشجویان بین‌المللی عرصه‌ای پویا و رقابتی است. به عنوان مثال اگر تمرکز دانشگاه ما بر رشته حقوق عمومی و خصوصی است و مشاهده می‌شود که اقبال جهانی به حوزه‌های بین‌المللی و میان رشته‌ای حقوق افزایش یافته است، زمان آن رسیده است که گروه‌های آموزشی تمرکز خود را بر تقویت رشته‌های جدید و پرتقاضا قرار دهند و یا چنانچه تاکنون دانشجویان بین‌المللی با دانشجویان ایرانی در یک خوابگاه سکونت داشته‌اند می‌بایست با در نظر گرفتن تفاوت‌های فرهنگی

دانشجویان بین‌المللی با دانشجویان ایرانی محل اسکان جداگانه ای برای دانشجویان بین‌المللی در نظر گرفت. همچنین اگر تاکنون اولویت پذیرش با دانشجویان غیرایرانی در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری بوده است شاید لازم باشد این اولویت به جذب دانشجویان بین‌المللی برای سپری نمودن دوره های زبان آموزی و تبادل دانشجویان تغییر پیدا کند.

۲. برای تحقق برنامه های پیش بینی شده برای جذب و حفظ دانشجویان بین‌المللی می بایست برنامه ای با مدت معین، به عنوان مثال ۳ ساله، تعریف شود و با پایداری به این برنامه در پایان دوره در نظر گرفته شده نتایج به دست آمده ارزیابی شود.

۳. از آنجایی که اکثر دانشجویان بین‌المللی برای هزینه های تحصیل و زندگی خود به کمک های مالی احتیاج دارند، لازم است با معاونت امور مالی و معاونت آموزشی دانشگاه برای تخصیص بورسیه و کمک های مالی به دانشجویان بین‌المللی مذاکره شود.

۴. تشکیل انجمن فارغ التحصیلان دانشگاه از دیگر اقدامات ضروری به نظر می رسد چراکه از این طریق دانشجویان بین‌المللی می توانند در خصوص محیط دانشگاه و آینده شغلی محتمل خود پس از فارغ التحصیلی از دانشگاه مورد نظر اطلاعات کافی کسب کنند.

با در نظر گرفتن نکات بالا برای ایجاد جذابیت برای دانشجویان بین‌المللی اقدامات زیر قابل اجرا است:

۱. تلاش در جهت بهبود جایگاه دانشگاه در رتبه بندی های ملی و بین‌المللی: مسلماً کسب رتبه قابل قبول در تمامی رنکینگ ها کار دشواری است و می توان بر حوزه هایی که دانشگاه در آن ها جایگاه ویژه ای دارد تمرکز کرد. در عصر حاضر ناچار به پذیرش این موضوع هستیم که جایگاه دانشگاه در رتبه بندی های بین‌المللی تأثیر بسزایی بر میزان اقبال دانشجویان بین‌المللی به دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی دارد.

۲. تخصیص منابع دانشگاه برای جذب دانشجوی بین‌المللی: ادعای افزایش ۳۰ درصدی دانشجوی بین‌المللی امکان پذیر نیست مگر با بررسی دقیق منابع مالی و انسانی و صرف هزینه مانند همکاری با شرکت های تبلیغاتی و مؤسسات جذب دانشجو، جذب و تعلیم نیروی انسانی متخصص و اقداماتی از این دست.

۳. یافتن مناطقی که مورد توجه مؤسست آموزش عالی دیگر قرار نگرفته اند و تبلیغ توانمندی های دانشگاه در این مناطق

۴. هدایت گروه های آموزشی به سوی راه اندازی رشته های جدید و ویژه که در سایر مؤسسات آموزش عالی تدریس نمی شوند.

۵. یافتن راه های جدید برای شناساندن کیفیت آموزشی دانشگاه: در راستای تحقق این امر می بایست اطمینان حاصل کرد که کیفیت آموزشی در رشته هایی که دانشگاه در آنان دارای شهرت ملی و بین‌المللی است همیشه در بالاترین سطح خود قرار داشته باشد.

۶. ایجاد مزیت های رقابتی برای دانشگاه مانند: برگزاری دوره های تابستانی بدون دریافت شهریه، برنامه آموزشی برای کاهش سنوات تحصیلی، بخشش شهریه تحصیلی و ...

۷. جذب دانشجویان غیرایرانی در تمامی دوره ها و مقاطع کارشناسی، تحصیلات تکمیلی و زبان آموزی: در حالی که بسیاری از مؤسسات بر جذب دانشجویان بین‌المللی در مقاطع محدود تمرکز دارند، تمرکز بر جذب دانشجویان در مقاطع و دوره های مختلف شانس دانشگاه در جذب دانشجویان بین‌المللی را افزایش می دهد.

۸. همکاری با تیم‌های بازاریابی و ارتباطات برای حضور پررنگ برخط نه تنها در وب سایت‌های داخلی بلکه در وب سایت‌های آموزش عالی بین‌المللی و همچنین رسانه‌های ارتباط جمعی و ارتباط با کشورهای مختلف
 ۹. پاسخگویی به درخواست‌های پذیرش در کمترین زمان ممکن
 ۱۰. روند پذیرش دانشجویان بین‌المللی و مدارک درخواستی بهتر است تا حد ممکن ساده و روشن باشد.
 ۱۱. پذیرش دانشجویان بین‌المللی انتقالی و گسترش برنامه‌های پذیرش دانشجویان انتقالی با دانشگاه‌های داخل و خارج کشور
 ۱۲. ارائه برنامه‌های آموزشی متنوع با همکاری دپارتمان‌های آموزشی
- به منظور حفظ دانشجویان بین‌المللی اقدامات زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. هماهنگ کردن فرآیند ثبت نام، آزمون تعیین سطح و ساختار آموزشی با نیازهای دانشجویان بین‌المللی: دانشجویان بین‌المللی نیازهای ویژه‌ای دارند و لازم است به صورت متفاوتی از دانشجویان داخلی با آنان برخورد شود.
۲. فراهم آوردن امکان کار دانشجویی برای دانشجویان بین‌المللی در دانشگاه
۳. تشریح موقعیت علمی دانشگاه، شرایط مکانی و رشته‌های دانشگاه به صورت کاملاً واضح و قابل درک: عامل نارضایتی بسیاری از دانشجویان بین‌المللی از برخی دانشگاه‌ها پس از شروع به تحصیل و تمایل آنان به تغییر دانشگاه، عدم اطلاع رسانی دقیق و برآورده نشدن انتظارات آنان است.
۴. تشکیل کلوب سفیران دانشجویی: از طریق ارتباط و به کارگیری دانشجویان مشغول به تحصیل بین‌المللی در دانشگاه می‌توان زمینه آشنایی دانشجویان متقاضی تحصیل را با دانشگاه و امکانات آن فراهم آورد.
۵. داشتن برنامه دقیق برای فارغ التحصیلی به هنگام دانشجویان بین‌المللی: ضروری است برنامه آموزشی دانشجویان بین‌المللی به گونه‌ای تنظیم شود تا علاوه بر ایجاد فرصت‌های مساوی برای این دانشجویان در زمینه‌های مختلف اعم از کارآموزی، اعزام به دوره‌های آموزشی خارج از کشور و سایر فرصت‌ها، دوره تحصیلی این دانشجویان در موعد مقرر به اتمام برسد.
۶. اولویت بخشی به جذب دانشجویان غیرایرانی در سند راهبردی دانشگاه
۷. هماهنگی با اعضای هیأت علمی جهت طراحی آزمون استاندارد بسندگی زبان انگلیسی برای دانشجویان بین‌المللی: با توجه به اینکه بسیاری از دانشجویان بین‌المللی از کشورهای همسایه و منطقه خاورمیانه وارد ایران می‌شوند و زبان انگلیسی زبان مادری آنان نیست، مطلوب‌تر است آزمون‌ها و مصاحبه‌های انجام شده با سطح زبان این متقاضیان تطابق داشته باشد و مدرک زبان مورد درخواست به آزمون‌ها تافل و آیلتس محدود نشود.
۸. تشکیل تیمی از اساتید و دانشجویان بین‌المللی برای بررسی مشکلات دانشجویان بین‌المللی و کمک به آنان در مواجهه با مسائل زندگی در ایران
۹. جلب مشارک دانشجویان بین‌المللی در برنامه‌های دانشجویی و عضویت در کانون‌های دانشجویی و همچنین تشکیل جلساتی برای اطلاع از نظرات، پیشنهادات و انتقادات آنان
۱۰. فراهم کردن امکان اشتغال به کار در ایران برای دانشجویان بین‌المللی و تلاش در جهت بازبینی قوانین کار در ایران که به موجب آن دانشجویان بین‌المللی اجازه احراز شغل در ایران را ندارند.

وبسایت‌های دانشگاهی

محمدرضا قاسمی، مدیر روابط بین‌الملل و همکاری‌های بین‌دانشگاهی، دانشگاه سیستان و بلوچستان

بین‌المللی‌سازی دانشگاهها و نقش وب‌سایت در حصول آن

زمانی که صحبت از پتانسیل‌های یک دانشگاه میشود، در اصل در قالبی کلی صحبت از ۱۵ حوزه می‌گردد که چه بسا هر یک از آنها در ارتقا جایگاه دانشگاه میتوانند بسیار موثر نقش ایفا کنند. حال اینکه بضاعت این نوشتار تنها مجبور به انتخاب چند حوزه خاص خواهد بود. البته در مقالات بعدی به جزییات اهمیت دیگر حوزه‌ها نیز پرداخته خواهد شد و به اهمیت آنها در هر چه وزینتر کردن و رنگینتر کردن وب‌سایت دانشگاه با هدف معرفی دانشگاه برای رسیدن به جایگاه ویژه خود و البته ارایه انگیزش بیشتر به جامعه دانشگاهی برای طراوت بیشتر و سرویس دهی هدفمندتر در ایفای نقش و پیوستن به جامعه بین‌المللی دانشگاهها.

مدیریت و ساختار سازمانی، فضای کالبدی دانشگاه، آموزش، پژوهش، اعضای هیات علمی، رفاه اعضای هیات علمی، روش تدریس، دانشجویان، رفاه دانشجویان، محتوای آموزش، تجهیزات آموزشی، تجهیزات غیر آموزشی، کارکنان دانشگاه، رفاه کارکنان، تجهیزات عمومی

دانشگاه

در بسیاری از موضوعات اشاره شده فوق، چه بسا ارایه فرایند فعالیتها در وب‌سایت دانشگاه در معرفی و ارتقا جایگاه دانشگاه موثر باشد. لذا توصیه می‌گردد مسوولین هر حوزه در جدیت معرفی و عملیاتی‌سازی فعالیت‌های حوزه در قالب فرایند بکوشند. در اینجا با نگاهی اجمالی به اهمیت نقش استاد، گروه و دانشکده در هر چه پربارتر کردن وب‌سایت دانشگاه، اشاره و سپس به ویژگی عضو هیات علمی که شاید کلید رشد علمی و کیفی دانشگاه بوده و خواهد بود، در جزییات پرداخته میشود:

- باید فرایندها در هر حوزه‌ای در وب‌سایت دانشگاه قرار گیرد.
- لوگوی دانشگاه: باید در هر صفحه از زیر فعالیت‌های دانشگاه، مثل فعالیت‌های دانشکده یا گروه آموزشی قرار گیرد.
- عضو هیئت علمی / گروه آموزشی / دانشکده‌ها / مدیریت‌ها / معاونت‌ها / هیئت رئیسه دانشگاه.
- لوگوی دانشگاه باید در کلیه تفاهم‌نامه‌هایی که با دانشگاه‌های دیگر منعقد میشود قرار گیرد.
- لوگوی دانشگاه در هر گونه فعالیت‌ها و دستاوردهای علمی فرهنگی ورزشی آموزشی قرار گیرد.
- وبسایت دانشگاه باید توسط پتانسیل‌های ذیل هر هفته حداقل یک بار تقویت و به روز رسانی شود:
- الف. عضو هیئت علمی - زمانی که سیلابس درسی یا محتوای درسی را در صفحه شخصی خود به روز رسانی می‌کند،
- ب. عضو هیئت علمی زمانی که یک مقاله بیشتر به مجموع مقالات خود اضافه می‌کند،
- ج. عضو هیئت علمی زمانی که از یک مهمان خارج دانشگاه برای ایراد سخنرانی یا سمینار، ارائه درس فشرده یا داوری پایان‌نامه دعوت می‌کند.

این موارد باید حتماً بعنوان فعالیت درون دانشگاهی داخل وب سایت گروه آموزشی و دانشکده بروز رسانی شود:

- اولویت‌ها و علاقه‌مندی تحقیقاتی استاد،
- تعداد و نام دانشجویان ارشد و دکترا تحت راهنمایی استاد که مشغول تحصیل میباشند.
- ساعت مشاوره استاد،
- توصیه می‌گردد مدیر گروه برای هر فعالیت در گروه حداقل یک خط با درج لوگوی دانشگاه در سایت قرار دهد.
- توصیه می‌گردد مدیر گروه کلیه فعالیت‌های علمی گروه یا عضو هیئت علمی را رصد نموده برای اعتبار بیشتر گروه در وب سایت گروه آموزشی مربوطه لحاظ نماید.

مثال:

- ✓ لیست اسامی اعضای هیات علمی،
 - ✓ آزمونهای تحصیلات تکمیلی،
 - ✓ مصاحبه‌ها از متقاضیان دوره دکتری،
 - ✓ درج لیست پذیرفته شدگان آزمون،
 - ✓ دانشجویان قبول شده از دانشگاه در دانشگاههای دیگر،
 - ✓ دانشجویان قبول شده از دیگر دانشگاهها در دانشگاه مبدأ،
 - ✓ دانشجویان پذیرفته شده استعداد درخشان،
 - ✓ اختراعات ثبت شده دانشجویی،
 - ✓ فرصتهای مطالعاتی اساتید و دانشجویان،
 - ✓ رتبه‌های اخذ شده ملی و بین‌المللی درحوزه‌های علمی.
-
- همچنین مدیر گروه باید برای شرکت عضو هیئت علمی در سمینار خارج از کشور و یا حتی تبلیغ نموده فعالیت ارائه شده را در قالب دو پاراگراف در سایت قرار دهد.
 - مدیر گروه باید دعوت از اساتید به عنوان مهمان ویژه در گروه را در نظر داشته باشد.
 - مدیر گروه باید تاریخ امتحانات را در سایت گروه و دانشگاه اطلاع رسانی نماید.
 - مدیر گروه باید سیلابس‌های درسی اعضای هیئت علمی، محتوای درسی استاد و به روز رسانی آن را رصد نماید.
 - مدیر گروه باید افزودن حتی یک دستگاه آزمایشگاهی در آزمایشگاه گروه را در سایت گروه و دانشکده اطلاع رسانی و تبلیغ نماید.
 - مدیر گروه باید کلیه اخبار فعالیتهای گروه آموزشی را در سایت دانشگاه بروز رسانی نماید.
 - مدیر گروه باید جلسات و صورتجلسات کلی و جامع را در سایت دانشگاه قرار دهد.

بدیهیست چنانچه یک دانشگاه بدنبال ارتقا جایگاه بین‌المللی خود است میبایست علاوه بر بسیاری از پارامترها، همچون تقویت وب سایت دانشگاه و بروز رسانی آن با انجام هر فعالیت هر چند کوچک، روی ارتقا محتوی نیز برنامه ریزی جدی داشته باشد. شاید مهمترین پارامتر در ارتقا محتوی، توجه ویژه به عضو هیات علمی باشد. چرا که تبلیغ دانشگاه تنها با زرق و برق دادن سایت آن بدون توجه ویژه به این مهم پایدار نخواهد بود. لذا در جزییات به این ویژگیها میپردازیم.

ویژگی‌های اعضای هیات علمی

شایسته خواهد بود اگر شاخص‌های یک استاد توانمند در حیطه‌ی مهارت‌های ارتباطی در وب سایت دانشگاه همیشه به چشم بخورد تا یادآوری باشد به اساتید دانشگاه، به دانشجویان در رعایت شان استاد و البته در تقویت قداست دانشگاهیان از منظر دیگران و داوطلبینی که در جستجوی مکانی برای سازندگی و سرنوشت علمی-انسانی هستند:

شاخص‌های استاد توانمند در حیطه‌ی مهارت‌های ارتباطی

۱- توانایی در ایجاد ارتباط ۲- ایجاد اعتماد و اطمینان و احترام متقابل برای ارتقای برقراری ارتباطات ۳- خوشرویی ۴- احترام و فروتنی نسبت به دانشجوی ۵- راستگی ظاهر استاد ۶- مهارت گوش کردن ۶- تنظیم عواطف ۷- درک پیام ۸- بینش ۹- ایجاد مشارکت دانشجویان ۱۰- ایجاد خلوص نیت در فراگیران ۱۱- تشویق به دانش‌اندوزی در دانشجویان ۱۲- لقاء مطالب در خور استعداد دانشجویان ۱۳- حرکات فیزیکی و ارتباط چشمی با دانشجویان ۱۴- استفاده از نظرات فراگیران در حل مسائل کلاس ۱۵- عامل حقوق و دستمزد، شرایط محیط کار، امنیت شغلی، نحوه ارتباط با دیگران، سرپرستی و نظارت و خطمشی حاکم بر محیط کار.

و همچنین شاخص‌های یک استاد توانمند در حیطه‌ی علمی-پژوهشی و آموزشی که باز هم شایسته است در وب سایت دانشگاه همیشه دیده شود:

۱- حضور به موقع در کلاس درس ۲- تجربه و تسلط مدرس بر موضوع تدریس ۳- اطلاعات به روز داشتن ۴- انعطاف پذیری در کلاس ۵- استفاده صحیح و مناسب از وسایل کمک آموزشی ۶- رعایت مهارت‌های تدریس توسط استاد ۷- فن بیان ۸- سطح علمی استاد ۹- شیوایی بیان ۱۰- داشتن طرح درس روزانه، هفتگی، ماهانه ۱۱- نحوه سازماندهی و تنظیم درس ۱۲- علاقمندی به تدریس ۱۳- داشتن دانش عمومی در تدریس ۱۴- انتقاد پذیری ۱۵- توجه به مفاهیم ضروری ۱۶- خلاقیت ۱۷- ارائه مطالب در نظم منطقی ۱۸- مدیریت زمان ۱۹- مهارت دسترسی به منابع و اطلاعات الکترونیکی ۲۰- ارائه مطالب به روز ۲۱- حفظ حیثیات و شئون علم و دانش و به کارگیری آن در عمل ۲۲- در دسترس بودن ۲۵- کاربردی مطرح نمودن مباحث ۲۶- علم و اطلاعات کافی پیرامون مباحث ۲۷- توجه به کیفیت سوال امتحان متناسب با مطالب درسی ۲۸- کاربرد سبک‌های تدریس خبره و وکالتی ۲۹- استفاده از روش‌های تدریس تعاملی ۳۰- مطالعه مستقل و تحقیق ۳۱- بحث و تشکیل سیستم‌های کاری کوچک جهت تسهیل یادگیری ۳۲- مدیریت کلاس ۳۴- مهارت آموزش و پژوهش ۳۵- قدرت بیان ۳۶- مهارت جمع‌بندی مطالب ۳۷- تفکر سیستمی ۳۹- توانایی حل مساله ۴۰- پردازش اطلاعات ۴۱- توانمندی در حیطه‌ی مجازی شامل: ۱- بکارگیری مؤثر پست الکترونیک ۲- رتبه محتوای آموزشی ۳- توانایی ایجاد آزمون طراحی سؤالات آزمون، قرار دادن آن‌ها در مخزن سؤالات، تصادفی کردن سؤالات در هر آزمون، تدوین راهنمایی‌های لازم برای پاسخگویی به سؤالات ۴- توانایی یاددهی و یادگیری همزمان، توانایی جست و جو در سایت‌های مرتبط علمی ۵- توانایی استفاده از روش‌های خلاق آموزشی با استفاده از تکنولوژی جدید،

استفاده از شبیه‌سازی‌های کامپیوتری و ایجاد شیوه‌های آموزشی سودمند ۶- توانایی پاسخگویی و درگیری پویا ۷- تشکیل اتاقک‌های گفتگوی مجازی ۸- ایجاد گروه و انجام کار گروهی به صورت آنلاین ۹- گرفتن بازخورد از فراگیران و نظرسنجی از کاربران آنلاین ۱۰- استفاده از بهترین و جدیدترین و متنوع‌ترین روش‌های تدریس ۱۱- اعتدال در بیان ۱۲- استفاده از فرصت‌های مطالعاتی ۱۳- تناسب مطالب با سطح علمی فراگیران ۱۴- نوع منابع استفاده شده ۱۵- گفتن جزوه در کلاس درس ۱۶- لهجه استاد ۱۷- مرتبه علمی استاد ۱۸- دانشگاه محل اخذ مدرک استاد ۱۹- توانایی طراحی ترتیب ارائه مطالب درسی ۲۰- قدرت تفهیم و انتقال مطالب علمی ۲۱- بلند و شمرده صحبت کردن استاد ۲۲- ارزیابی علمی و مستمر از فراگیران ۲۳- تقویت عشق کلاس‌داری ۲۴- توجه به فعالیت‌های یادگیری دانشجویان ۲۵- دانش پژوهی ۲۶- فعالیت‌های بهینه‌استاد ۲۷- عملکرد اجرایی خوب در سطح بخش یا گروه آموزشی ۲۸- حجم بالای فعالیت‌های پژوهشی استاد ۲۹- توانایی در امر مدیریت سیستم ۳۰- مدیریت در آموزش و برقراری نظم در جلسات ۳۱- داشتن صبر و حوصله و اشتیاق نسبت به آموزش ۳۲- راهنمایی فراگیران در جریان بحث‌ها ۳۳- استقبال از نظرات، انتقادات و روحیه اصلاح‌پذیری ۳۴- ارائه خلاصه و نتیجه‌گیری از مطالب ۳۵- ابداع روش‌های نو و استفاده در آموزش ۳۶- قاطعیت استاد در اجرای قوانین ۳۷- حضور داشتن در محیط آموزشی در زمان مشخص شده ۳۸- شرکت فعالانه در شورای آموزشی گروه ۳۹- داشتن روحیه همکاری و اعتماد و اطمینان در حل مسائل آموزشی و پژوهشی ۴۰- نظارت بر انجام برنامه‌های آموزشی و داشتن توان تجزیه و تحلیل مسائل آموزشی ۴۱- شرکت فعال در کارگاه‌های آموزشی و ژورنال‌کلاب‌ها ۴۲- مشارکت در تشکل‌های علمی و صنعتی و غیردولتی ۴۳- به‌کارگیری تکنولوژی آموزشی پیشرفته متناسب با محتوای آموزشی ۴۴- رعایت مقررات مربوط به برنامه‌های کلاس‌ها ۴۵- شرکت در آموزش‌های مداوم ۴۶- سرپرستی پایان‌نامه ۴۷- مسئولیت‌پذیری به عنوان استادراهنما و استاد مشاور ۴۸- همکاری در تولید نرم‌افزارها ۴۹- برگزاری امتحان جامع و دقیق در پایان ترم ۵۰- فراهم کردن موقعیت برای تفکر دانشجویان ۵۱- نوع نگرش استاد به رشته ۵۲- سابقه تدریس ۵۳- هدایت و راهنمایی طرح‌های تحقیقاتی دانشجویان ۵۴- تعداد طرح‌های تحقیقاتی و مقالات علمی.

شاخص‌های استاد توانمند در حیطه‌ی انگیزشی

انگیزش بیرونی: ۱- شرایط لازم جهت بالا بردن سطح دانش و اطلاعات ۲- داشتن امنیت شغلی ۳- حفظ شخصیت و اعتبار در محیط کار ۴- متناسب بودن حقوق و مزایا ۵- مهارت در ایجاد انگیزه ۶- حفظ حرمت و شان اعضای هیات علمی ۷- وجود سیستم تشویق و تنبیه و دادن بازخورد به اساتید موفق ۸- برخورد صبورانه و مهربانانه نسبت به آموزش ۹- بکارگیری وسایل کمک آموزشی، ۱۰- تعهد، نظم و خوش‌قولی ۱۱- مشارکت دادن فراگیران در بحث‌ها ۱۲- استقبال از نظرات نو و خلاقانه فراگیران ۱۳- برخورد عادلانه و دادن فرصت یکسان به فراگیران ۱۴- ایجاد آرامش و ثبات در فراگیران ۱۵- ایجاد بستر مناسب

برای خودشکوفایی فراگیران ۱۶- استفاده از پروژه آموزشی در جریان ارزیابی فراگیران ۱۷- استفاده از نمره برای ارتقاء آموزشی فراگیران ۲۰- نحوه ارتباط با دیگران ۲۱- سرپرستی و نظارت ۲۲- خط‌مشی حاکم بر محیط کار ۲۳- تسهیل فرصت‌های مطالعاتی ۲۶- وجود فضای آموزشی مناسب و مجهز در ایجاد انگیزه ۲۷- توانایی در ایجاد انگیزه و علاقه به مطالعه در فراگیران ۲۸- عدم استفاده از تقویت‌کننده‌های منفی

انگیزش درونی ۱- احساس کفایت و شایستگی در انجام کارها ۲- داشتن قدرت تصمیم‌گیری و ۳- داشتن قوه خلاقیت و نوآوری ۴- علاقه‌ی ذاتی به تدریس ۵- داشتن تعهد و نظم ۶- رضایت شغلی ۷- اعتماد به نفس ۸- ماهیت کار ۹- شناخت و قدردانی از افراد ۱۰- دستیابی به اوج قابلیت‌های خویش.

از طرف دیگر بی‌انگیزگی و عدم مشارکت استاد در بروز رسانی و تقویت صفحه شخصی خود در وب سایت دانشگاه و یا اهمیت ندادن به تاثیر نقش خود در ارتقا جایگاه دانشگاه چه بسا از هر یک از عوامل ذیل نشأت بگیرد که میبایست توسط مسئولین دانشگاه مورد توجه قرار گرفته همیشه رصد گردد:

۱- برنامه‌ریزی بیش از توان اساتید ۲- پرداخت حقوق اندک و تعقیب درآمد از بخش خصوصی ۳- مدیریت ضعیف منابع انسانی ۴- محیط کار و زندگی در سطح پایین.

۷- علت عدم انجام پژوهش مشترک اعضاء هیأت علمی با دانش‌آموختگان: عدم دسترسی به دانش‌آموختگان ۸- علت عدم انجام پژوهش مشترک اعضاء هیأت علمی با سایر اعضاء هیأت علمی دانشگاه‌های کشور: ضعف ساختار ارتباطی مراکز تحقیقاتی دانشگاه‌های مختلف ۹- علت عدم تألیف یا ترجمه کتاب توسط اعضاء هیأت علمی از طریق دانشگاه: نداشتن وقت کافی به دلیل حجم زیاد فعالیت‌های آموزشی و عدم محاسبه تألیف یا ترجمه کتاب به عنوان واحد درسی ۱۰- علت عدم وجود اختراع ثبت شده در داخل یا خارج از کشور: اطلاع نداشتن اعضا از آئین‌نامه‌های مربوط به ثبت اختراعات ۱۱- علت عدم عضویت در هیأت تحریریه مجلات داخلی یا خارجی: برخورد سلیقه‌ای در انتخاب افراد و عدم نظارت مسئولین دانشگاه بر انتخاب اعضاء هیأت تحریریه.

شاخص‌های گروه آموزشی توانمند در حیطه‌ی کارافرینی که مجدد میتواند در تقویت محتوی وب سایت دانشگاه بسیار موثر باشد:

۱- پرورش نیروهای با شهامت در تصمیم‌گیری ۲- ایجاد رغبت برای تفکر ۳- استفاده از رویکرد های کار افرینانه و ابتکاری ۴- استفاده از برنامه های جاذبه ای ۳۷ و تشعشعی ۳۸ ۵- تربیت فارغ التحصیلانی که به صورت تخصصی و کاربردی در زمینه ی رشته ی خود مشغول به کار شوند - دسترسی به باور ایجاد شغل ۱۲- آماده کردن دانشجویان برای بازار کار ۱۳- مشارکت در توسعه کار افرینی سازمان ها ۱۴- علاقمندی و توانمندی در امر کشف و شناسایی زمینه های کار افرینی و نائل شدن به اهداف ان ۱۲- ارائه سمینار در کلاس درس به وسیله ی دانشجویان ۳- کار گروهی ۴- مشارکت در کلاس ۵- تهیه یک طرح تجاری ودعوت از کارافرینان برای ارائه مطالب ۶- تاکید بیشتر بر جنبه ی عملی قضیه و کار تیمی ۷- نحوه ی ارزشیابی به صورت ترکیبی از امتحان میان ترم ،پایان ترم و کار گروهی ومشارکت در کلاس، ۲. - ایجاد دوره‌هایی برای یادگیری مهارت‌های کامپیوتری و ارتقای سطح تسلط به زبان انگلیسی در دوره تحصیلی اساتید دانشگاه ضروری است. مراکز توسعه آموزش نیز باید مباحثی مانند رهبری در آموزش و مهارت‌های ارتباطی را در طراحی کارگاه‌های آموزشی در نظر بگیرند.

۶- از آن جایی که دیدگاه و نگرش دانشجویان درباره موضوع مورد آموزش اهمیت بسیاری در یادگیری دارد، لازم است اساتید توجه ویژه‌ای به این بخش از اهداف نشان دهند. لذا بسیار حیاتی و از ضروریات است چنانچه کلیه اعضای هیات علمی کلیه سرفصل‌ها به صورت تفکیکی هر جلسه در وب سایت شخصی خود بیان نمایند بگونه ای که در زمان بندی کلاس براساس این سرفصل‌ها مشکل نداشته باشند تا از اتلاف وقت در کلاس و اهمیت به یک موضوع خاص و نادیده گرفتن موضوع دیگر جلوگیری به عمل آید.

۸ -باید ضمن اعلان در وب سایت دانشگاه، در داشتن نگرشی مثبت به برنامه مشاوره و راهنمای تحصیلی برای اجرای قوانین مربوط به استاد راهنما و اجرای برنامه‌های آموزشی مدون گام برداشت تا به کسانی محول شود که صلاحیت‌های علمی لازم را کسب کرده و وقت کافی جهت اجرای برنامه‌های مشاوره را صرف کنند.

۱۱- به منظور افزایش انگیزش در دانشجو بسیار مفید خواهد بود اگر اعضای هیأت علمی در طراحی دقیق‌تر سؤالات آزمون‌ها همت بیش از پیش نموده و سؤالات دوره های قبل را در وب سایت خود قرار دهند.

۱۲- با توجه به این که ارزیابی فعالیت‌های دانشجو با برگزاری آزمون در پایان هر ترم تعیین می‌شود، و شرایط برگزاری آزمون اضطراب امتحان بر نتیجه آزمون‌ها مؤثر است لذا برگزاری آزمون‌های میان ترم برای بهبود یادگیری بسیار حائز اهمیت است و تاریخ برگزاری آن در وب سایت استاد نیز قرار داده شود.

¹-maynet

²-radiant

۱۳- انتظار می‌رود جهت تشویق اساتید به طرق مختلف از جمله منظور نمودن در معرفی استاد نمونه و دانش‌پژوهی آموزشی و سایر موارد لحاظ شود و در وب سایت دانشگاه نیز تبلیغ گردد.

۱۶- از آنجاییکه اعضای هیأت علمی به عنوان متولیان آموزش در بهبود کیفیت آموزش نقش مؤثری را ایفا می‌کنند آگاهی از تجارب ایشان در زمینه‌ی تشخیص مشکلات موجود و پیشنهاد راهکارهای عملی و قابل اجرا گام مهمی در ارتقای سطح آموزشی دانشگاه خواهد داد. لذا موثر خواهد بود اگر هر گونه راهکار عملی تقویتی نیز در وب سایت دانشگاه تبلیغ گردد.

۱۷- با توجه به نتایج برخی مطالعات بنظر می‌رسد بهترین کارها در جهت بهبود وضعیت آموزش دانشگاه‌ها، تهیه‌ی روشی مناسب جهت تشویق اساتید پر تلاش، همچنین حمایت‌های مالی در جهت تهیه تجهیزات و امکانات آموزشی گروه‌ها می‌باشد که استفاده از نظرات و تجارب اعضای هیأت علمی می‌تواند راهکارهای مناسبی را در بهبود کیفیت آموزش ارائه دهد. تبلیغ این روند ها و فرایندها در وب سایت دانشگاه بسیار مفید و علاوه بر معرفی هر چه وزینتر دانشگاه، جایگاه کیفی تدریس و سرویس دهی آموزشی را تقویت و در استاد حس رقابت مثبت را تشدید مینماید.

۲۰- نتایج نشان می‌دهد باید با ایجاد انگیزه و تشویق اعضای هیأت علمی و با بالا بردن سطح کارگاه‌ها از لحاظ علمی و کاربردی زمینه مشارکت بیشتر آن‌ها را فراهم آورد. لحاظ نمودن شرکت فعال اعضای هیأت علمی در کارگاه‌های آموزشی و تبلیغ آن در سامانه دانشگاه را می‌توان به عنوان یک راهکار ارزنده قلمداد نمود.

۲۲- در دنیای امروز، و با توجه به مطالعات در زمینه‌ی توانمندی اعضای هیأت علمی در کاربرد شیوه‌های آموزش الکترونیکی به نظر می‌رسد توانمندی اعضای هیأت علمی در کاربرد شیوه‌های آموزش الکترونیکی با توجه به خصوصیت منحصر به فرد آن در استفاده همزمان از سه شیوه آموزش یعنی دیداری، شنیداری و متنی موجب آموزش استاندارد و کاهش هزینه‌های انتشار و توزیع برنامه‌های آموزشی به میل خود و متناسب با توان یادگیری سرعت پیشرفت تحصیلی فرد را تعیین می‌کند. لذا با توجه به میزان توانمندی اعضای هیأت علمی در استفاده از شیوه‌های آموزش الکترونیکی لازم است افراد دارای فعالیت بالای ۵ سال جهت افزایش دامنه کاربرد آن‌ها در خصوص استفاده از تله‌کنفرانس، شبیه‌سازی رایانه‌ای و شبکه جهانی وب آموزش‌های لازم را ببینند.

۲۳- برای تسهیل دریافت و استفاده از فرصت‌های مطالعاتی به عنوان یکی از راه‌های توسعه فردی نیاز به آموزش فرآیند اخذ فرصت‌های مطالعاتی و برنامه‌ریزی برای توانمندسازی هیأت علمی در مورد آموزش زبان انگلیسی می‌باشد.

۲۴- تسلط علمی استاد بر موضوع درس از بالاترین اولویت برخوردار است. معرفی استاد نمونه آموزشی در هر گروه آموزشی و همچنین از بین برترین‌های آموزشی گروه‌ها، یک نفر به عنوان برترین هر دانشکده می‌تواند اثر مثبت گذارد. لذا معرفی ایشان در وب سایت دانشگاه نیز توصیه می‌شود.

۳۴- استاد در فضای مجازی باید پیام‌های تعاملات مجازی نیز باید اخلاقی باشد. مالکیت معنوی، حقوق فردی و اجتماعی به دلیل بی‌مرزی این نوع آموزش و از طرفی روح غیرمعنوی ارتباط دشوارتر و در عین حال حیاتی‌تر می‌شود. در فضای مجازی باید مدرس ابزارهای مناسب را بشناسد و تلاش نماید از هر ابزاری استفاده بهینه نماید.

۳۵- منابع الکترونیکی نه تنها در امر پرورش بلکه در امر آموزشی نیز می‌تواند به عنوان فن‌آوری با ارزشی محسوب گردند. بنابراین پیشنهاد می‌شود با افزایش مهارت دستیابی به منابع الکترونیکی و توسعه زیرساخت‌های لازم جهت دسترسی بیشتر به این گونه منابع در امر توانمندسازی اعضای هیأت علمی گام‌های مهمی برداشته شود.

۴۳- دانشجویان در کلیه مقاطع تحصیلی استفاده مناسب از روش‌های آموزشی و تسلط بر متون تدریس را یکی از شرایط لازم برای حصول موفقیت استاد می‌دانند. بنابراین اساتید با تأکید بر آموزش روش‌های نوین تدریس و متون تدریس برنامه‌ریزی نمایند. البته در این راستا مسئولین دانشگاه باید امکانات آموزشی لازمه را در اختیار گذارده و کم کاری صورت نگیرد.

۴۴- اطلاع‌رسانی از طریق وب سایت دانشگاه در مورد زمان کارگاه‌ها، معرفی جزوه‌های راهنمای آموزشی، تابلوها و پوستره‌های راهنما ضروریست.

در اینجا به جزییات محتوای وب سایت دایپشگاهی می‌پردازیم.

محتوای وب سایت دانشگاهی

۱. استراتژی وبسایت‌های دانشگاهی برای شبکه‌های اجتماعی
۲. مقدمه حضور وبسایت دانشگاهی در شبکه‌های اجتماعی
۳. شش قانون در مورد مدیریت محتوای وبسایت دانشگاهی
۴. بهترین وبسایت‌های دانشگاهی سال ۲۰۱۷ چه چیز مشترکی دارند
۵. روش‌های جذب دانشجوی برتر در دانشگاه‌ها
۶. نوشتن محتوای مناسب وبسایت دانشگاهی
۷. با رعایت این نکات محتوای وبسایت را جذاب‌تر کنید
۸. چند ویژگی یک وبسایت دانشگاهی خوب
۹. چه نوع محتوایی برای وبسایت دانشگاهی اهمیت دارد؟
۱۰. تعیین استراتژی محتوای یک وب سایت دانشگاه

۱. استراتژی وب‌سایت‌های دانشگاهی برای شبکه‌های اجتماعی

حضور موفق در شبکه‌های اجتماعی نیاز به یک استراتژی مشخص دارد و توجه مدیران وب‌سایت‌های دانشگاهی به این نکته ضروری است.

شبکه‌های اجتماعی ابزاری مهم و قدرتمند در راستای استراتژی‌های ارتباطات محسوب می‌شوند و به همین دلیل نحوه استفاده از آن‌ها نیاز به دقت و بررسی زیاد دارد. در این میان مدیران وب‌سایت‌های دانشگاهی، پس از طراحی سایت دانشگاه خود و به‌منظور ترویج و توسعه برند و نام دانشگاه می‌توانند از این ابزار قدرتمند استفاده نمایند.

بهتر است پیش از ساخت صفحات اجتماعی این نکات را به‌عنوان استراتژی رسانه‌های اجتماعی خود در نظر بگیرید:

گوشی دادن: از ابزارهای شبکه اجتماعی به منظور شناخت بهتر و بیشتر مخاطبین استفاده کنید و این اطمینان را ایجاد کنید که محتواهای مرتبط را منتشر می‌کنید. برای این کار می‌توانید از مباحث و موضوعات جاری در دانشگاه کمک بگیرید.

برنامه‌ریزی: یک برنامه زمان‌بندی مشخص برای انتشار محتوا در شبکه‌های اجتماعی در نظر بگیرید تا در فواصل زمانی معین و مداوم محتوای خود را انتشار دهید.

واکنش مناسب: بهتر است از موضوعات روز، اخبار و رویدادهای مطرح در محتواهای خود استفاده کنید.

مشارکت و تعامل: رسانه اجتماعی نوعی ارتباط است. اطمینان حاصل کنید که با مخاطبین خود وارد تعامل شده‌اید. خدمات خود را از طریق پاسخگویی به سؤالات مشتریان فراهم کنید و از کسانی که قصد بازدید از دانشگاه را دارند استقبال کنید و با لحنی دوستانه با آن‌ها وارد گفت‌وگو شوید.

ارزیابی: بسیاری از رسانه‌های اجتماعی قابلیت دسترسی به اطلاعات آماری را دارند. می‌توانید از این اطلاعات برای بررسی میزان موفقیت خود استفاده کنید و بدین ترتیب تاکتیک‌های مناسب را به کار بندید. اگر با یک مطلب با بازخورد بالا و یا پایین مواجه شد سعی کنید این سؤالات را درباره آن پاسخ دهید:

- چه نوع از امکانات چندرسانه‌ای در این مطلب استفاده شده است؟
- چه زمانی از روز مطلب انتشار یافته است؟
- مطلب درباره چه خبر و یا رویدادی است؟

ایجاد محتوا برای شبکه‌های اجتماعی

بهتر است محتوای تولیدشده در شبکه‌های اجتماعی بین این دو موضوع باشد:

- گسترش و اطلاع‌رسانی اخبار، رویدادها، بازه‌های زمانی و اطلاعاتی‌ها
- مسائل مربوط به دانشگاه، توضیح و خوش‌آمدگویی به دانشجویان جدید و...

زبان

مخاطبین خود را در نظر بگیرید و از کلماتی استفاده کنید که آن‌ها به‌خوبی درک می‌کنند و پیام و محتوای خود را بر اساس نیاز آن‌ها شکل دهید. محتوا و مطالب را مختصر کنید و از تکرار و زیاده‌گویی پرهیز کنید.

در آخر در نظر بگیرید که چه چیز می‌تواند متن را جذاب کند و مخاطبین را به خود جلب کند و درعین‌حال برای آن‌ها تأثیرگذار باشد. استفاده از تصاویر، ویدیو و عناصر گرافیک نیز برای جذب مخاطبی و درک بهتر محتوا اهمیت دارد.

۲. مقدمه حضور وب‌سایت دانشگاهی در شبکه‌های اجتماعی

پیش از اینکه حساب کاربری خود را در شبکه‌های اجتماعی بسازید، بهتر است به این پرسش‌ها پاسخ دهید.

شبکه‌های اجتماعی روش ارتباطی قدرتمندی هستند که استفاده از آن به شدت شایع شده است. در این میان وب‌سایت‌های دانشگاهی نیز از این ابزار برای گسترش ارتباطات خود بهره گرفته‌اند. همان‌گونه که شبکه‌های اجتماعی ابزارهای جدیدی را ایجاد می‌کند، اما در عین حال قوانین، سیاست‌ها و دستورالعمل‌هایی نیز برای مراکزی همچون دانشگاه‌ها دارند و این نهادها ملزم به رعایت استانداردهای لازم در این شبکه‌ها هستند.

ایجاد پروفایل و حساب کاربری در شبکه‌های اجتماعی آسان و اغلب رایگان است. اما اگر توانایی مدیریت و به‌روزرسانی آن را ندارید بهتر است در ساخت آن کمی تأمل کنید.

سؤالات زیر می‌تواند به ایجاد یک پروفایل وب‌سایت دانشگاهی خوب و مؤثر در شبکه‌های اجتماعی کمک کند و بهتر است پیش از ساخت پروفایل برای این سؤالات پاسخ مناسب را بیابید:

۱. هدف ایجاد پروفایل در شبکه‌های اجتماعی همچون فیس‌بوک، توییتر، تلگرام و... چیست؟

۲. مخاطبین شما چه کسانی هستند؟

۳. چگونه می‌توانید به مخاطبین خود دسترسی پیدا کنید؟

۴. قصد دارید چه نوع محتوایی را منتشر کنید و هرچند وقت یک‌بار پروفایل را به‌روز کنید؟

۵. چه کسی مسئول به‌روز رسانی است؟ یک نفر یا یک گروه؟

اگر هنوز پاسخی برای این پرسش‌ها نیافته‌اید، پس راه‌اندازی پروفایل شبکه اجتماعی کمک‌چندانی به حضور موفق آنلاین شما نخواهد کرد.

ایجاد چندین حساب کاربری برای یک دانشگاه در یک شبکه اجتماعی به برند دانشگاه ضربه می‌زند و مخاطبین را گیج می‌کند و نکته پایانی و مهم، اینکه تصمیم بگیرید چه نوع محتوایی را در شبکه اجتماعی منتشر کنید، اهمیت زیادی دارد و بنابراین باید دقت زیادی در این زمینه داشته باشید.

چرا باید از ایمیل دانشگاهی استفاده کرد؟

سرویس پست الکترونیک یا همان ایمیل که از طریق وب‌سایت‌های دانشگاهی ارائه می‌شود، یکی از خدماتی است که دانشجویان و سایر وابستگان به دانشگاه با استفاده از آن می‌توانند از مزایایی متعددی بهره‌مند شوند. در ادامه به چند مورد از این مزایا اشاره می‌کنیم:

- نخست با توجه به آنکه در زمان دریافت ایمیل دانشگاهی، مشخصات حقیقی فرد ثبت می‌شود، بنابراین این نوع ایمیل را نسبت به سایر نمونه‌های پست الکترونیک می‌توان امن‌تر و قابل‌اعتماد و اطمینان‌تر دانست.

- نکته دیگر اینکه بسیار توصیه می‌شود تا برای ارسال ایمیل‌های آکادمیک به اساتید، مراکز دانشگاهی و سایر محیط‌های علمی از ایمیل دانشگاهی استفاده گردد، چرا که ضمن اعتباربخشی به ایمیل، می‌توان آن را به نوعی رزومه کلی فرد دانست.
- درج ایمیل دانشگاهی در رزومه افراد در زمانی که به جست‌وجوی شغل هستند، اهمیت دارد. از این جهت که علاوه بر تأیید اطلاعات رزومه می‌تواند تأثیر مثبتی بر کارفرمایان برجای بگذارد و گامی به جلو در جهت یافتن شغل مدنظر محسوب می‌شود.
- اما یکی از کاربردهای مهم ایمیل دانشگاهی را می‌توان در هنگام ساخت پروفایل گوگل اسکالر (یا همان اسکولار) دانست. هر فردی که قصد ساخت پروفایل شخصی دارد باید علاوه بر داشتن جیمیل، یک ایمیل دانشگاهی نیز داشته باشد چرا که گوگل ایمیل تأیید خود را به آدرس ایمیل دانشگاهی ارسال می‌کند و بنابراین داشتن یک ایمیل دانشگاهی معتبر برای گوگل اسکالر ضروری است.
- نکته بعدی که باید مورد توجه مدیران وبسایت دانشگاهی قرار گیرد، به موضوع رده بندی وبمتریکس و جایگاه وبسایت در این رده بندی مربوط می‌شود. یکی از عواملی که منجر به بهبود جایگاه وب سایت در رنکینگ جهانی وبمتریک می‌شود، امکان ساخت ایمیل آکادمیک برای دانشجویان و اساتید دانشگاه است. اما رعایت چند نکته نیز در این بخش قابل توجه است. یکی اینکه حساب کاربری فرد همیشه فعال باشد. در برخی از دانشگاه‌ها پس از فارغ التحصیلی دانشجو، ایمیل وی نیز از دسترس خارج می‌شود که این مسئله نقطه ضعف برای دانشگاه محسوب می‌شود و نکته دیگر اینکه مدیران وبسایت دانشگاهی باید همواره از وضعیت و فعال بودن mail server دانشگاه خود آگاهی کامل داشته باشند.

۳. شش قانون در مورد مدیریت محتوای وبسایت دانشگاهی

قوانین محتوای وب سایت های دانشگاهی متفاوت است اما این ۶ مورد را میتوان برای همه دانشگاه‌ها یکسان دانست. هر دانشگاه و موسسه آموزش عالی می‌تواند قوانین مخصوص به خود را برای وبسایت و پرتال دانشگاهی خود تعریف کند، اما موارد زیر را می‌توان برخی از اصول و قوانین مشترک محتوای وبسایت‌های دانشگاهی سراسر دنیا دانست:

۱- فعال کردن صفحات دانشکده ها، ادارات و دپارتمان‌ها

دپارتمان‌ها، ادارات و دانشکده‌ها مسئول ایجاد و مدیریت صفحات وبسایت دانشگاهی هستند و لازم است نسبت به به‌روزرسانی محتوای آن‌ها اقدام کنند. قوانین مربوط به کپی‌رایت باید در صفحات و محتوای آن‌ها رعایت شود و مناسب است تا مطالب برگرفته از وبسایت‌های دیگر با ذکر منبع منتشر شوند.

۲- هماهنگی محتوا با اهداف دانشگاه و وب سایت

مدیران وبسایت دانشگاهی مسئول اند که برای به‌روزرسانی و تولید محتوای مناسب با اهداف وبسایت تضمین ایجاد کنند. مدیریت و به روز رسانی مطالب و محتوا یکی از مهم‌ترین وظایف مدیران وبسایت است. اگر مدیران قصد ایجاد تغییر در صفحات وبسایت دانشگاهی را دارند این تغییر باید با اطلاع مسئول واحدهای مربوطه انجام شود و پیش از انجام آن اطلاع‌رسانی مناسب صورت گیرد.

۳- دسترسی آزاد و همگانی به اطلاعات علمی

مدیران وبسایت دانشگاهی باید این اطمینان را ایجاد کنند که وبسایت و محتوای آن برای تمام افراد جامعه قابل‌دسترس باشد، خصوصاً برای معلولانی که از دستگاه‌های با تکنولوژی خاص استفاده می‌کنند (برای مثال صفحات مخصوص نابینایان). اطلاعات مربوط به دروس دانشگاه نیز باید در دسترس همه کاربران قرار گیرد. همچنین منابع آنلاین دروس نیز باید در وبسایت گذاشته شود و کاربران دسترسی آسان به آن داشته باشند.

۴- بهینه‌سازی برای موتورهای جستجو

عنوان‌بندی مطالب و محتوای وبسایت باید به‌درستی و شکل استاندارد صورت پذیرد تا موتورهای جستجو بتوانند محتوای وبسایت را رصد کرده و نمایش وبسایت دانشگاه در موتورهای جستجو به درستی انجام شود.

۵- طراحی یکپارچه و استاندارد برای همه صفحات

دپارتمان‌ها و دانشکده‌ها باید با استفاده از نام و نشان اصلی دانشگاه نشان دهند که زیرمجموعه‌ای از دانشگاه اصلی هستند و طراحی همه صفحات دانشگاه بصورت استاندارد باشد. اطلاعات تماس باید به صورت کامل در وبسایت مندرج شود تا کاربران بتوانند در صورت لزوم با دانشگاه یا دپارتمان مورد نظر ارتباط برقرار کنند.

۶- حفظ اطلاعات شخصی و حریم خصوصی افراد

زمانی که فرمی برای دانشجویان و سایر ذینفعان دانشگاه در وبسایت دانشگاهی قرار می‌گیرد که اطلاعات فردی در آن مندرج می‌شود، لازم است تا قوانین مربوط به حفظ اطلاعات شخصی و حریم خصوصی افراد به‌دقت رعایت شود.

۴. بهترین وبسایت‌های دانشگاهی سال ۲۰۱۷ چه چیز مشترکی دارند

یک وبسایت دانشگاهی خوب و موفق باید چه نکاتی را رعایت کند؟ به عبارت دیگر وبسایت‌های برتر دانشگاهی در چه نکاتی با یکدیگر اشتراک دارند؟

وبسایت و پرتال دانشگاهی شما یکی از مهم‌ترین سرمایه‌گذاری‌هایی است که می‌توانید انجام دهید؛ اما چه چیز یک وبسایت را خوب و کامل می‌کند؟ در این مطلب می‌توان دریافت که بهترین وبسایت‌های دانشگاهی در سال ۲۰۱۷ در چه چیزهایی مشترک بوده‌اند و چگونه می‌توان از طریق یک وبسایت خوب به موفقیت دست یافت.

امروزه وبسایت‌های خوب کاری فراتر از نمایش اطلاعات انجام می‌دهند و به‌عنوان پلی میان دانشجویان آینده و خانواده‌های آنان و مسئولین عمل می‌کنند. وبسایت دانشگاهی باید از نظر بصری زیبایی داشته باشد و کارایی آن به‌گونه‌ای باشد که بازدیدکنندگان با سایت ارتباط برقرار کرده و بدین ترتیب مجدداً به سایت بازگردند. در عین حال وبسایت دانشگاهی از طریق محتوای جذاب و استفاده آسان و طراحی خوبی که دارد می‌تواند در جذب دانشجو مؤثر باشد و از این طریق به کاهش هزینه‌های دانشگاه کمک کند؛ بنابراین وبسایت دانشگاهی باید عناصر مهم زیر را در جریان طراحی و اجرای خود در نظر بگیرد.

۱. فراهم آوردن اطلاعاتی که بازدیدکنندگان بدان توجه دارند

زمانی که افراد به وبسایت دانشگاهی سر می‌زنند به دنبال اطلاعات خاصی هستند و بنابراین باید این اطلاعات را در سریع‌ترین و آسان‌ترین حالت در اختیار آن‌ها قرار دهید. برای این کار می‌توان حداکثر استفاده را از تصاویر و جنبه‌های گرافیکی کرد. این اطلاعات می‌تواند شامل حوزه‌های مربوط به دانشکده‌ها، ادارات، منابع درسی، کمک‌های مالی، زندگی اجتماعی در دانشگاه، ورزش، فرصت‌های کارورزی و... شود.

۲. وبسایت واضح، مشخص و کاربرپسند باشد

باید این اطمینان وجود داشته باشد که مسیریابی در وبسایت یعنی هدایت کاربر از یک صفحه به صفحه دیگر آسان و مشخص و متناسب با نسخه‌های موبایل باشد. در این صورت کاربران به راحتی به صفحه‌ای که به دنبال آن هستند هدایت می‌شوند. طراحی ریسپانسیو نیز نیاز و ضرورت دیگر است و زمانی که کاربر وبسایت را با دستگاه‌های نظیر موبایل و یا تبلت مشاهده کند تمام عناصر سایت به خوبی برایش نمایش داده خواهد شد. علاوه بر آن گوگل برای نمایش وبسایت در نتایج جست‌وجو برای وبسایت‌هایی که ریسپانسیو هستند اولویت قائل می‌شود.

۳. سازمان‌دهی جذاب و هنرمندانه وبسایت

نکته دیگر، نیاز به سازمان‌دهی محتوا و نمایش آن به شکلی جذاب است. یک روش شروع کار، در نظر گرفتن مخاطبین هدف و اهداف و سلايق آن‌هاست. طراحی وبسایت دانشگاهی باید به گونه‌ای باشد که برای گروه‌های مختلف همچون دانشجویان فعلی، دانشجویان آینده، خانواده‌ها، کارمندان، اساتید و... جذاب و کاربردی باشد. محتوای مناسب این گروه‌ها باید به بهترین شکل فراهم شود و به راحتی در دسترس آن‌ها قرار گیرد.

۴. توجه به جزییات زیبایی‌شناسی

جنبه‌های زیبایی‌شناسی بر بازدیدکنندگان وبسایت تأثیر مثبت زیادی دارد. رنگ، قالب، لوگو و سایر عناصر بصری به ساخت و توسعه برند شما در حوزه آموزش عالی کمک خواهد کرد. این نکته خصوصاً در زمینه برند سازی قابل توجه است. گفتنی است اگر وبسایت شما بزرگ و دارای بخش‌های مختلف است نباید تناقضاتی میان این صفحات وجود داشته باشد. و اصول طراحی یکپارچه باید در نظر گرفت شود.

۵. ایجاد محتوای پویا، تعاملی و قابل اعتماد برای وبسایت

تا اینجا به جنبه‌های ظاهری وبسایت اشاره داشتیم اما محتوای سایت نیز به همان اندازه اهمیت دارد و می‌تواند بازدیدکننده را در هنگام مراجعه به وبسایت جذب کند. تولید محتوای پویا می‌تواند سایت را متناسب با نیاز مخاطبین پیش برد و در نتیجه آن‌ها را مخاطب ثابت شما باقی نگه دارد.

محتوای تولید شده از سوی دانشجویان نیز می‌تواند جذاب باشد و حاوی این پیام است که به دانشجویان اعتماد دارید و برای نگرش آن‌ها ارزش قائل هستید. دانشجویان حتی می‌توانند روایت‌های خود را به صورت نقل داستان بیان کنند و درعین حال اطلاعات مفید زیادی را درباره دانشگاه و فضای آن به مخاطبین انتقال دهند.

۵. روش‌های جذب دانشجوی برتر در دانشگاه‌ها

با افزایش تعداد دانشگاه‌ها، رقابت برای جذب دانشجویان با استعدادها نیز شدت یافته است.

امروزه ده‌ها هزار دانشگاه در سراسر دنیا وجود دارد و این بدین معنی است که رقابت در میان مؤسسات آموزش عالی هرساله فشرده‌تر می‌شود و هرکدام از آن‌ها در تلاشند تا دانشجویان بیشتری را به خود جلب کنند به عبارت دقیق‌تر در تلاشند تا خلاق‌ترین و برترین استعدادها را به خود جذب کنند. برای اینکه دانشگاه‌ها در این میدان نبرد پیروز باشند، نیاز به نوعی استراتژی دارند. امروزه بیش از هر زمان دیگری دانشگاه‌ها بر استراتژی بازاریابی متمرکز کرده‌اند. هزینه‌ای که در سال‌های اخیر بر روی این استراتژی‌ها صرف شده بیش از ۵۰ درصد افزایش داشته است.

البته استراتژی‌های بازاریابی نیز همچون شاخه‌های متعدد دیگر در سال‌های اخیر رشد و تغییرات زیادی داشته است و از همین رو دانشگاه‌ها به سمتی می‌روند که تاکتیک‌ها، طرح‌های بازاریابی، استراتژی، مسیر خود را تغییر دهند، شرایط آموزشی خود را بهبود بخشند، نوآوری را به کاربندند، بهترین اساتید را استخدام کنند و از فناوری‌های روز استفاده نمایند.

زمانی که از استراتژی بازاریابی صحبت می‌شود دانشگاه‌ها باید چند نکته را در نظر بگیرند: اینکه قصد دارند ارتباط خود را در چه حوزه‌ای برقرار کنند؟ با چه کسانی و چگونه؟ دانشگاه‌ها می‌توانند پیام و هدف خود را به دانشجویان آینده برسانند و این کار پس از تحلیل و ارزیابی مناسب صورت می‌گیرد.

ارتباط در چه حوزه‌ای باشد؟

پیش از اینکه ساخت پیام از سوی دانشگاه برای توزیع در میان جوانان صورت گیرد، مهم است که نقاط قوت دانشگاه شناسایی و بر آن تأکید شود. مزایای یک دانشگاه باید به خوبی تبیین شود و برای دیگران توضیح داده شود.

- باید دانشجویانی انتخاب شود که اهداف و ایده‌های اولیه دانشگاه را تقویت کنند.
- دانشگاه باید آموزش‌های مهم و مرتبط را فراهم کند و گواهی و مدارک لازم در زمینه مهارت‌های فنی را صادر کند.

- تجربه و حس دانشگاه باید القا شود چه از طریق فضای دانشگاه و چه برای دانشجویانی که از طریق غیرحضوری آموزش می‌بینند. زمانی که دانشجویان در فرهنگ و ایده‌های یک دانشگاه قرار گیرند احساس ارتباط عمیق‌تری نسبت به آن پیدا می‌کنند.

نقش دانشگاه در اینجا این است که دریابد کدام یک از موارد بالا جزو نقاط قوت آن است و از طریق آن پیام موردنظر خود را به مخاطبین خود برساند. علاوه بر این پیام باید به ارزش‌های اصلی، شهرت و تاریخ دانشگاه نزدیک باشد. این موارد می‌تواند منجر به جذب استعدادهای برتر به دانشگاه و در نتیجه عملکرد بهتر آن شود.

ارتباط با چه کسانی باید برقرار شود؟

استراتژی بازاریابی با شناخت مخاطب و بازار آغاز می‌شود. اغلب مخاطبین هدف دانشگاه‌ها جوانان بین ۲۰ تا ۳۰ سال هستند. اگرچه دانشجویان هدف اصلی دانشگاه‌ها هستند اما گروه‌های متعددی نیز در این میان باید مورد توجه قرار گیرند. تمام بخش‌های دانشگاه اهمیت دارند من جمله: دانشجویان فعلی و آینده، والدین آن‌ها، فارغ‌التحصیلان، رسانه‌ها، اساتید، بازدیدکنندگان، محققین و...

ارتباط چگونه باید برقرار شود؟

اکنون در عصر دیجیتال هستیم در دوره‌ای که اطلاعات به سرعت در حال حرکت است. بازاریابی نیز در سال‌های اخیر تغییرات زیادی کرده است. دانشگاه‌ها نیز رساندن پیام خود دارند می‌توانند از مجاری آنلاین و یا روش‌های سنتی آفلاین استفاده کنند. در ادامه به چند روش اشاره می‌کنیم:

- **رسانه‌های اجتماعی** - امروزه دانشجویان از رسانه‌های اجتماعی استفاده زیادی می‌کنند. استفاده از قدرت این شبکه‌ها و انتشار محتوا در آن می‌تواند به دانشگاه‌ها در جذب دانشجو کمک کند و تعامل بیشتری با دانشجویان داشته باشند. رسانه اجتماعی بزرگ‌ترین مکان برای نوآوری در بازاریابی آموزش عالی است.
- **داشتن وبسایت ریسپانسیو** - اگر تاکنون داشتن یک وبسایت دانشگاهی کافی بود اما با توجه به تغییرات دنیای امروز، داشتن وبسایت ریسپانسیو و متناسب با تلفن همراه و تبلت ضروری و مهم است چراکه بر اساس آمار گوگل، جست‌وجو مراجعه به وبسایت از طریق این ابزارها رشد زیادی یافته است.
- بهبود جایگاه در موتورهای جست‌وجو - اگر جایگاه وبسایت در موتور جست‌وجو خوب باشد دانشگاه می‌تواند به خوبی در زمینه برنامه‌ها و فعالیت‌های خود اطلاع‌رسانی نماید.

۶. نوشتن محتوای مناسب وبسایت دانشگاهی

محتوا مهم‌ترین عنصر پویایی و موفقیت یک وبسایت دانشگاهی است که برای تولید آن باید موارد متعددی را در نظر گرفت. پیش از آنکه نوشتن محتوا برای صفحات وبسایت و پرتال دانشگاهی را آغاز کنید، مهم است بدانید که می‌خواهید چه چیزی بگویید و چطور آن را بیان کنید و از همه مهم‌تر آن را برای چه کسانی می‌نویسید. موارد زیر در این رابطه به شما کمک خواهند کرد.

سازماندهی شده و منظم باشید

اگر منظم و نظام‌مند باشید، فرآیند نوشتن محتوای وبسایت دانشگاهی آسان‌تر خواهد شد و مدیر وبسایت می‌تواند محتوای خوبی تولید کند. اینکه مطلبی که قصد نوشتن آن را دارید در محیطی آرام و با تمرکز نوشته شود و هدف مطلب و مخاطبین آن مشخص باشد به این کار کمک بسیار می‌کند. تعیین استراتژی محتوای وبسایت نیز به تولید یک محتوای منظم و دقیق کمک بسیاری می‌کند.

به‌اندازه و شکل وبسایت خود توجه کنید

اندازه کلمات و متن در نرم‌افزارهایی نظیر مایکروسافت ورد ممکن است با اندازه کلمات در وبسایت متفاوت باشد و همین مسئله می‌تواند تنظیم و فرم ظاهری وبسایت را برهم ریزد و بدین ترتیب متن بیش از اندازه طولانی و یا کوتاه شود. توصیه می‌شود، نوع فونت و اندازه‌ای که در وبسایت استفاده می‌کنید را به کاربندید تا این قبیل مشکلات رخ ندهد.

شناسایی مخاطبین هدف

محتوای وبسایت باید به‌اندازه‌ای ساده باشد که کاربران به‌خوبی آن را درک کنند. برای مثال اگر فکر می‌کنید که بازدیدکنندگان وبسایت دانشگاهی شما اطلاعات چندانی از فضای دانشگاه ندارند، بهتر است از به‌کارگیری اصطلاحات خاص و یا حروف اختصاری خودداری کنید. دانستن اطلاعات مخاطبین نظیر سن، وضعیت تحصیلی، موقعیت جغرافیایی، شغل، زبان و دلیل مراجعه به وبسایت و... کمک زیادی به نوشتن مطالب متناسب با مخاطبین می‌کند.

اهداف خود را بشناسید

هدف وبسایت دانشگاهی و نیازهای مخاطبین می‌تواند به مدیر وبسایت کمک کند تا تصمیم بگیرد کدام فرمت محتوا برای وبسایت مناسب‌تر است؛ بنابراین به این نکته فکر کنید که می‌خواهید چه چیزی از وبسایت خود به دست بیاورید. آیا می‌خواهید وبسایت دانشگاهی شما:

- اطلاعات تولید و فراهم کند؟
- جزئیاتی درباره دانشگاه، دانشکده، فضای آموزشی و... بیان کند؟
- دانشجوی جدید جذب کند؟
- درس و یا مطلب خاصی آموزش دهد؟
- و...

فرمت مناسب برای متن را انتخاب کنید

یک و یا چند فرمت از موارد زیر بنا بر هدف و مخاطبین وبسایت دانشگاهی شما برای محتوای سایت مناسب است:

- جمله و پاراگراف
- فهرست مورد بندی و شماره‌گذاری شده
- دستورالعمل‌های گام‌به‌گام
- سوالات متداول
- آزمون
- آموزش دروس
- نمودار
- تصاویر
- ویدئو
- فایل صوتی

۷. با رعایت این نکات محتوای وبسایت را جذاب‌تر کنید

محتوای پویا و تعاملی یک وبسایت به جذب مخاطبین کمک بسیاری میکند و میتواند زمینه بازدید دوباره آنها از وبسایت را فراهم کند.

برای اینکه وبسایت و پرتال دانشگاهی جذاب‌تر و کاربر پسندتر باشد، می‌توانید از محتوای چندرسانه‌ای و تعاملی استفاده کنید. برخی از عناصر و مواردی که می‌تواند در این راستا در وبسایت دانشگاهی قرار گرفته شود، در ادامه شرح داده شده‌اند.

لازم به ذکر است که پس از طراحی و ساخت سایت دانشگاهی، تمام محتوای وبسایت چه به صورت متن و چه چندرسانه‌ای باید مطابق با قانون کپی‌رایت و حریم خصوصی باشد. همچنین برای استفاده از این ویژگی‌ها و یا چگونگی افزودن این موارد می‌توانید با بخش پشتیبانی فنی وبسایت خود تماس بگیرید.

ویدئو

اگر ویدئوی مناسبی دارید که می‌توان آن را به محتوای وبسایت اضافه کرد، راه‌های مختلفی در پیش دارید. ساده‌ترین روش که می‌تواند بازدیدکنندگان بیشتری را نیز به وبسایت جذب کند استفاده از وبسایت‌های پخش و اشتراک‌گذاری ویدئو است؛ که در این حالت پس از اینکه ویدئوی مورد نظر خود را در این وبسایت یافتید، از آن در وبسایت خود بهره بگیرید.

فایل صوتی

برای استفاده از فایل‌های صوتی مرتبط با محتوای وبسایت می‌توان فرمت‌های معمول و استاندارد استفاده کرد و در عین حال راهنمایی‌های لازم را نیز از بخش پشتیبانی فنی وبسایت خود درخواست کنید.

وبلاگ

استفاده از وبلاگ به خوانندگان و بازدیدکنندگان یک وبسایت کمک می کند تا اطلاعات به روز و کاملی از وقایع دانشگاه و همچنین سایر موضوعات مرتبط با وبسایت به دست آورند. اینکه دانشجویان و سایر وابستگان یک دانشگاه بتوانند در این وبلاگ مطلب بنویسند، نکته مهمی است که به پویایی محتوای وبسایت کمک بسیاری می کند.

خوراک RSS

RSS فرمتی برای توزیع اخبار و سایر محتوای آنلاین تولید شده در یک سایت است و به نوعی خوراک خبری برای سایر وبسایت ها و افراد تلقی می شود. می توان از برخی از بخش های وبسایت های دانشگاهی همچون وبلاگ خوراک RSS استخراج کرد. تا مخاطبین به راحتی در جریان جدیدترین مطالب وبسایت قرار گیرند.

فرم های آنلاین

امکان و ویژگی پرکردن فرم های آنلاین در یک وبسایت بدون استفاده از برنامه خاص یک ویژگی مهم برای وبسایت دانشگاهی است. اینکه دانشجو، کارمند دانشگاه و سایر اعضا بتوانند یک فرم آموزشی، درخواست و... را در وبسایت به راحتی و بدون استفاده از نرم افزار خاص پر کنند و آن را به اطلاع دانشگاه برسانند برای وبسایت دانشگاهی نکته مهم و قابل توجه است.

گالری تصاویر

امکان قرار دادن گالری تصاویر در وبسایت دانشگاه نیز به جذب مخاطب کمک می کند. برای این کار باید به مواردی همچون یکسان سازی سایز تصاویر، استفاده از فرمت های مجاز و استاندارد عکس و نوشتن توضیح مختصر درباره تصاویر توجه کرد.

۸. چند ویژگی یک وبسایت دانشگاهی خوب

وبسایت دانشگاهی نقش ویتترین یک فروشگاه را دارد. به همین دلیل میتوان از این ابزار قدرتمند برای جذب دانشجوی جدید استفاده کرد.

حوزه آموزش و تحصیلات امروزه دستخوش تغییرات دنیای دیجیتال شده است و بر همین اساس دانشجویان و خانواده های آنان یکی از اولویتهای تصمیم گیری خود برای انتخاب و ورود به دانشگاه را وبسایت های دانشگاه دانسته اند چراکه بهترین مرکز برای کسب اطلاعات درباره این نهادهاست. علاوه بر این بر اساس آمارهای سال ۲۰۱۴ بیش از ۵۳ درصد از کل کاربران اینترنت زیر ۳۴ سال داشتند و بخش بزرگی از این تعداد مخاطبین همین دانشگاه ها و مؤسسات آموزشی هستند. به همین دلیل اگر حضور آنلاین این دانشگاه های با طراحی ضعیف و گمراه کننده و پیام های نامشخص همراه باشد، اثر منفی سریع بر مخاطبین و کاربران خواهد داشت؛ بنابراین مناسب است تا یک وبسایت دانشگاهی خوب مشخصه هایی داشته باشد که در ادامه به ذکر برخی از آنها می پردازیم:

اطلاعیه و دستورالعمل های آنلاین

اطلاعیه و دستورالعمل‌های آنلاین یکی از عناصر مهم وبسایت‌های آموزشی است که در مقایسه با نسخه‌های کاغذی بسیار به طبیعت کمک می‌کند و در عین حال دانشجویان در هر زمان و مکانی که بخواهند می‌توانند به آن دسترسی داشته باشند. گزینه‌های متعددی نیز برای ارائه این کار وجود دارد اما همان نسخه قدیمی پی‌دی‌اف که مرسوم است می‌توان برای همه کاربران قابل دسترسی باشد.

قابلیت جست‌وجوی قوی

امروزه برای هر نوع وبسایتی خصوصاً وبسایت‌های دانشگاهی قابلیت جست‌وجو امری ضروری تلقی می‌شود. بسیاری از کاربران این وبسایت‌ها دانشجو هستند و باوجود قابلیت جست و جوی قوی، زمان کمی برای آن‌ها نیاز است تا آنچه را که به دنبالش هستند بیابند؛ از یک درس مشخص گرفته تا اطلاعات درباره دانشکده و... بر اساس آمارها ۷۶ درصد از کاربران معتقدند که مهم‌ترین فاکتور در طراحی وبسایت دانشگاهی این است که بتوانند هرآنچه را که به دنبال آن هستند به راحتی در وبسایت بیابند.

همراهی با شبکه‌های اجتماعی

این نکته را در نظر داشته باشید که بازدیدکنندگان وبسایت دانشگاهی چه دانشجویان فعلی، چه دانشجویان آینده و یا والدین آن‌ها، نقش شبکه‌های اجتماعی برایشان بسیار مهم است. به همین دلیل ارتباط با این شبکه‌ها برای یک وبسایت ضروری و حیاتی است. گفتنی است که اطلاعات شبکه‌های اجتماعی و وبسایت باید به صورت مشترک منتشر شود تا کاربری که از یکی از این موارد استفاده نمی‌کند احساس از دست دادن اطلاعات به او دست ندهد.

استفاده آسان از سیستم‌های مدیریت محتوا

سیستم مدیریت محتوای یک سایت باید ساده و استفاده از آن راحت باشد و بتواند تمام بخش‌های وبسایت نظیر اخبار، رویدادها، دروس و وبلاگ را به روز رسانی کند. یک سیستم مدیریت محتوای خوب و کارآمد که دسترسی کامل به تمام بخش‌ها را برای کاربر ایجاد کند، برای وبسایت‌های دانشگاهی بسیار مفید خواهد بود.

طراحی مناسب

وبسایت دانشگاهی باید نشان‌دهنده فرهنگ و برند و هویت شما باشد. وبسایت به نوعی ویتترین شما محسوب می‌شود و باید به عنوان ابزاری برای جذب دانشجویان جدید استفاده شود. مناسب است از تصاویر حقیقی و واقعی محوطه دانشگاه، دانشجویان، دانشکده‌ها و کارکنان استفاده شود تا این حس واقعی به دانشجویان القا شود که دانشگاه چگونه است. در نظر داشته باشید که طراحی ساده تأثیرگذاری بیشتری خواهد داشت.

۹. چه نوع محتوایی برای وبسایت دانشگاهی اهمیت دارد؟

مخاطبین وبسایت‌های دانشگاهی به چه نوع محتوایی علاقمند هستند؟ آمارها و روندهای جهانی وجود دارد که می‌تواند به پاسخ این سوال کمک کند.

به منظور طراحی و ساخت سایت دانشگاهی چه نوع محتوایی برای وبسایت و پرتال دانشگاهی شما اهمیت دارد؟ سؤالی دشوار که پاسخ مشخصی هم ندارد؛ اما آمارها و روندهای جهانی وجود دارد که می‌تواند در این زمینه قدری راه گشا باشد. اگرچه هر سازمان و دانشگاهی منحصربه‌فرد است، اما اغلب وبسایت‌های دانشگاهی محتوای مشابه دارند: نحوه ورود به دانشگاه، برنامه و دروس آکادمیک، فارغ‌التحصیلان، اعضای هیئت‌علمی و کارکنان، مسائل مربوط به زندگی و امور رفاهی دانشجویان و غیره. مخاطبین آن‌ها نیز اغلب یکسان هستند: دانشجویان آینده، دانشجویان فعلی، در گاهی موارد والدین دانشجویان، فارغ‌التحصیلان و...

و اما برای اینکه بهترین محتوای وبسایت را داشته باشید باید پاسخ این سؤالات را برای خود بیابید: مخاطبین هدف شما چه کسانی هستند؟ اولویت‌های این مخاطبین چیست؟ زمانی که این دو پاسخ را پیدا کردید می‌توانید استراتژی محتوای خود را بنویسید. برای مثال اگر دانشگاه شما برنامه آموزشی ورزشی ندارد، پس نباید موضوعات ورزشی را به عنوان اولویت خود انتخاب کنید؛ اما اگر به طور مثال دانشگاه مختص رشته‌های تربیت بدنی است و یا اینکه اگر یک تیم ورزشی مخصوص و محبوب دارد می‌توانید محتوای با موضوعات ورزشی در وبسایت دانشگاهی خود قرار دهید تا بدین ترتیب نظر مخاطبین را به خود جلب کنید.

یک موضوعی که جنبه جهانی دارد مسئله هزینه تحصیل است اینکه ورود و پیوستن به یک دانشگاه چقدر هزینه دارد؟ امور مربوط به وام و کمک‌های مالی، خوابگاه دانشجویان و خدمات دانشجویی چقدر هزینه بر است؟ دانشجویان اکثر دانشگاه‌های این جهان این مسئله را یکی از مهم‌ترین اولویت‌های خود در میان جست‌وجوی وبسایت‌های دانشگاهی دانسته‌اند. بدین ترتیب باید گفت که محتوای یک وبسایت دانشگاه نقش مهمی در تصمیم‌گیری یک فرد برای ورود به آن دانشگاه را دارد.

پس از اینکه دانستید چه موضوعاتی برای مخاطبین شما اهمیت دارد، نیاز به ارائه مناسب این محتوا دارد. استفاده از محتوای بصری نظیر ویدیو، تصاویر و اینفوگرافی برای جوانان و دانشجویان جذاب است. اگر اطلاعات مدنظر در سایت شما به‌سختی قابل دسترسی باشد، باید این واقعیت را بپذیرید که مخاطبین خود را از دست خواهید داد؛ بنابراین باید بر نوع محتوایی تمرکز کنید که در سریع‌ترین و آسان‌ترین راه ممکن، مرتبط‌ترین اطلاعات را در اختیار کاربران قرار دهد.

تعداد زیادی از دانشگاه‌های از طراحی‌های ریسپانسیو استفاده می‌کنند، چراکه بروزرهای دسکتاپ دیگر تنها راه مشاهده وبسایت نیستند. خصوصاً در میان نسل جوان که محتوای وبسایت از طریق موبایل و تبلت‌های آنان مشاهده می‌شود. تحقیقات و آمارها نیز نشان از افزایش این تعداد دارد؛ بنابراین محتوای شما باید در هر نوع دستگاهی قابل دسترس و جذاب و لذت بخش باشد. بسیاری از مواقع کاربرانی که با موبایل و تلفن هوشمند یک سایت غیرریسپانسیو را مشاهده می‌کنند آن را رها کرده چراکه بازدید از آن بسیار دشوار است. رفع حداکثری موانع می‌تواند این اطمینان را ایجاد کند که مخاطبین هدف به‌خوبی از محتوای وبسایت شما استفاده کرده و به اهداف مدنظر شما دست یافته می‌شود.

در آخر باید گفت برای اینکه به‌خوبی دریابید مخاطبین به دنبال چه چیز هستند، خودتان را جای آن‌ها بگذارید و هرچیزی که به نظر اضافی و غیرضروری است را کنار بگذارید و برای این کار از تجربه راه‌های جدید نیز هراسی نداشته باشید.

۱۰. تعیین استراتژی محتوای یک وبسایت دانشگاهی

ترسیم استراتژی کلی برای ایجاد یک وبسایت گام نخست برای راه اندازی آن است. پس از اینکه استراتژی مشخص شد می‌تواند به نقشه کلی سایت، جنبه‌های ظاهری و گرافیکی و سایر ابعاد پرداخت.

تعیین محتوای یک وبسایت دانشگاهی نیاز به نوعی استراتژی و ساختاربندی دارد. به طور کلی، هدف استراتژی محتوا فهم این نکته است که مدیر یک وبسایت در ساده‌ترین روش ممکن چه چیز می‌خواهد به مخاطبین و بازدیدکنندگان بگوید و

اصولاً فرآیند محتوا نویسی را نباید زیاده از حد پیچیده کرد. در گام نخست، هدف اصلی وب سایت باید مشخص و درک آن آسان باشد. برای این کار، پیش از هر چیز باید پاسخ این چند سؤال اصلی را مشخص کنید:

- هدف سایت شما چیست؟
- قصد دارید چه کسی از این وب سایت بازدید کند؟
- بازدیدکنندگان پیش از ترک سایت باید چه چیز بدانند؟

زمانی که پاسخ این پرسش‌ها را یافتید، می‌توانید برای محتوای وب سایت دانشگاهی خود ساختار بندی کنید. لازم است تا این پرسش‌ها را برای هر صفحه جدیدی که در سایت ایجاد می‌کنید نیز بپرسید. رعایت این نکته ضروری است که بدانید تا زمانی که ساختار کلی سایت کاملاً مشخص نشده، تولید محتوا را آغاز نکنید.

هدف و نقطه اصلی وب سایت چیست؟

برای پاسخ به این سوال میتوان از موارد زیر کمک گرفت اما در نظر بگیرید که استفاده از تمام این نکات چندان پسندیده نیست؛

0اطلاعاتی که مختص صفحه مدنظر شماست را فراهم کنید.

0از تصاویر و ویدیو در کنار متن استفاده کنید

0اخبار را منتشر کنید.

0بازدیدکنندگان را تشویق کنید تا در سایت فعالیتی داشته باشند. (برای مثال ثبت نام درخواست اطلاعات و...)

می‌خواهید چه کسی از وب سایت شما بازدید کند؟

برای این قبیل پرسش‌ها میتوان به گوگل آنالیتیک مراجعه کرد و از اطلاعات راهبردی آن کمک گرفت. باید بدانید که جامعه هدف شما در وب سایت دانشگاهی چه کسی است؟ دانشجویان؟ کارکنان دانشگاه، فارغ‌التحصیلان، رسانه‌ها، مؤسسات آموزشی و...؟

آیا مخاطبین هدف شما همین مخاطبین فعلی هستند؟ اگر خیر چطور می‌توانید به مخاطبین و جامعه هدف خود برسید؟

کاربران و بازدیدکنندگان چطور می‌توانند صفحات مختلف وب سایت را پیدا کنند؟ برای این کار نیز اطلاعات گوگل آنالیتیک کمک کننده خواهد بود.

بازدیدکنندگان پیش از ترک سایت چه کار باید کنند؟

پاسخ به این پرسش می‌تواند برای هر صفحه متفاوت باشد؛ اما اگر می‌خواهید تعامل با بازدیدکنندگان ادامه یابد نیاز به گام‌های بعدی دارید. یک اقدام این است که اطلاعات مرتبط با مطالب صفحه را بیابید و آنها را لینک کنید، از مخاطبین بخواهید که برای ارسال خبرنامه مشترک سایت شما شوند، محتوای سایت را در شبکه‌های اجتماعی به اشتراک بگذارید و....

نیاز است که این اطلاعات در وبسایت شما منتشر شود؟

آیا این اطلاعات و محتوای منتشر شده جای دیگر در وب سایت دیگری وجود دارد؟ اگر بله به آن لینک کنید. از کپی اطلاعات خودداری کنید، بدین ترتیب همیشه اطلاعات به روزی خواهید داشت و مسئولیت صحت اطلاعات به عهده مالک اصلی آن خواهد بود (برای مثال مهلت زمانی فرم‌ها، اطلاعات دانشکده، فهرست مکان‌های اقامتی نزدیک دانشگاه و...)

آیا این اطلاعات باید عمومی باشد؟ از وبسایت خود به عنوان مخزن پرونده‌های اداری استفاده نکنید. اگر نیاز به اشتراک گذاری اسناد دارید از سرویس‌های اشتراک ابری اطلاعات مثل گوگل درایو استفاده کنید.

آیا فایل‌های PDF و ورد زیادی دارید؟ بهتر است آن‌ها را به شکل صفحات عادی وب دریاورید تا در این صورت موتورهای جست‌وجو بتوانند آن را به راحتی بیابند.

زمانی که نقشه اصلی سایت را طراحی کرده و استراتژی‌ها تنظیم شد، می‌توانید به جزئیات فکر کنید؛ که این مسئله شامل طرح، رنگ، گرافیک و محتوای مکتوب سایت می‌شود.

بدین ترتیب شما یک وبسایت دقیق، قابل فهم و با دسترسی ساده دارید و اکنون زمان آن است که آن را به اطلاع مخاطبین مورد نظر خود برسانید. راه‌های مختلفی برای این کار وجود دارد. استفاده از شبکه‌های اجتماعی، ارسال ایمیل، استفاده از سایر وبسایت‌ها و... از جمله آنهاست.

آشنایی با وبومتریک (Webometrics) یا رتبه بندی وب سایتهای دانشگاهی

رتبه‌بندی وبومتریکس (وبسنجی) دانشگاه‌های دنیا در سال ۲۰۰۴ توسط آزمایشگاه سایبرمتریک، واحدی از انجمن ملی تحقیقات اسپانیا، بر اساس شاخصی مرکب از چهار پارامتر تهیه شده است. در آخرین نسخه این رتبه‌بندی حدود ۲۵۰۰۰ دانشگاه دنیا بر اساس اطلاعات مبتنی بر وب آن‌ها تحلیل شده است. این رتبه‌بندی که همه ساله در انتهای ماه‌های ژانویه و جولای به روز می‌شود، یک مقیاس وبی برای دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی را فراهم آورده و میزان فعالیت علمی وبگاه‌های آموزشی را به صورت دوره‌ای نشان می‌دهد.

اهداف وبومتریکس

<https://ucms.ir/webometrics.html>

شاخص‌های وبومتریکس به این دلیل به وجود آمده‌اند که میزان توجه مؤسسات و دانشگاه‌ها را به نشر اینترنتی نشان دهد. به عبارت دیگر هدف اصلی این رتبه‌بندی حمایت از طرح‌های دسترسی آزاد به منظور افزایش انتقال علم و دانش تولید شده توسط دانشگاه‌ها به کل جامعه است. لذا هدف از این رتبه‌بندی ارزیابی طراحی وبسایت‌ها و میزان بازدید آن‌ها نیست و در واقع رتبه مناسب برای یک دانشگاه تنها در صورتی امکان پذیر است که حضور آن دانشگاه در فضای مجازی، آیینی‌ای تمام‌نما از دانشگاه در فضای واقعی باشد. بنابراین برخی از دانشگاه‌های با کیفیت آموزشی بالا ممکن است به دلیل عدم تمایل به سیاست‌های انتشار اینترنتی، در این نوع رتبه‌بندی جایگاه مورد انتظار را به دست نیاورند. یکی دیگر از اهداف این رتبه‌بندی، ارزیابی جهانی

دانشگاه‌ها است و بدین منظور تلاش شده است تا مؤسسات و دانشگاه‌های معتبر در همه کشورهای دنیا (توسعه‌یافته و در حال توسعه) ارزیابی شوند.

معیارهای رتبه بندی وبومتریکس

در حال حاضر چهار شاخص اصلی به عنوان فاکتورهای ارزیابی وبومتریکس وجود دارد. در جدول ذیل عنوان هر شاخص و درصد اهمیت آن بر اساس آخرین نسخه (ژانویه ۲۰۱۸) ارائه شده است.

ردیف	شاخص	ضریب تأثیر در ویرایش جولای ۲۰۱۸	توضیحات
1	IMPACT	50%	تعداد لینک‌های ورودی یا برگشتی (backlink) شناسایی شده توسط موتورهای جستجوگر SEO Majestic و ahrefs (دامنه های روی یک شبکه با subnet مشترک منظور نمیشوند)
2	PRESENCE	5%	تعداد صفحات ایندکس شده از وبسایت، توسط موتور جستجوگر Google (شامل همه ساب دامین ها)
3	OPENNESS - Transparent Ranking	10%	مجموع ارجاعات مقالات ۹ استاد برتر دانشگاه بر اساس پروفایل Google Scholar
4	EXCELLENCE	35%	تعداد مقالات دانشگاه که بیشترین ارجاع را داشته‌اند در بین سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۵ بر اساس Scimago

نقاط ضعف رتبه بندی وبومتریکس

- در وبومتریکس همه شاخص ها از موتورهای جستجو استخراج می شوند و اعداد بدست آمده از این ابزارها به شدت متغیر و غیر قابل استناد هستند.
- مسئله دیگر نیز ناقص و ناکافی بودن شاخص هاست. به طور کلی چهار شاخص موجود به هیچ وجه همه شرایط یک وب ایده آل دانشگاهی را شامل نمی شوند.
- متغیر بودن فرمول، منابع و وزن فاکتورها نیز از جمله نقاط ضعف به شمار می رود، تغییرات پی در پی و اساسی در موارد ذکر شده باعث عدم ثبات در نتایج و بلا تکلیفی دانشگاه ها می شود
- مسئله دیگر نیز ناشناخته بودن موسسه متولی این امر و احتمالاً عدم وجود منابع انسانی کافی برای انجام فرآیند رتبه بندی است. این امر به خوبی از نتایج کار و وضعیت سایت رتبه بندی مشهود است.
- مسئله دیگر اهمیت زیاد دو شاخص Excellence و Openness در این رتبه بندی است. این دو شاخص ۴۵ درصد وزن رتبه بندی را شامل می شود که مربوط به میزان مقالات علمی پر ارجاع دانشگاه است؛ به عبارت دیگر این دو شاخص بیشتر نشان دهنده وزن و اهمیت تولیدات علمی دانشگاه است و ارتباط مستقیمی به نشر اینترنتی دانشگاه ندارد.

<https://ucms.ir/webometrics.html>

UCMS (University Content Management System)

راهکارهای بهبود رتبه دانشگاه در وبومتریک

- جمعیت وب سایت های دانشگاه در یک دامنه (Domain) واحد.
- ایجاد آدرس ایمیل دانشگاهی برای اساتید و مربیان
- استاندارد کردن وب سایت های مراکز آموزشی
- ایجاد وب سایت یکپارچه برای اساتید و مربیان
- ایجاد صفحات برای همه اساتید و مربیان دانشگاه در Google Scholar با آدرس ایمیل معتبر دانشگاهی.
- اعمال استانداردهای SEO در خروجی همه صفحات وب دانشگاه
- اعمال استانداردهای Google Scholar در خروجی و تگ های صفحات مقالات و محتوای علمی

- تدوین و اعمال استانداردهای وب در وبسایت اصلی و همه وبسایت های دانشگاه
- فعال کردن بانک اطلاعات پایان نامه های دانشگاه بر روی اینترنت با اعمال استانداردهای SEO بر روی آن (بهتر است اطلاعات پایان نامه ها حاوی اطلاعات شناسنامه ای پایان نامه به همراه خلاصه پایان نامه بر روی وب منتشر شود).
- آشنا کردن راهبران سایت های زیرمجموعه و اعضای هیئت علمی دانشگاه با وبمتریکس و نحوه رتبه بندی در آن
- راه اندازی سامانه متمرکز نشریات و کنفرانس های دانشگاه
- تبادل لینک با سایر دانشگاه ها و مؤسسات معتبر
- مدیریت و پشتیبانی مؤثر از وبسایت های زیرمجموعه دانشگاه
- ارائه بیشتر محتوای علمی تولید شده در دانشگاه در محیط وب با روش های گوناگون
- ایجاد صفحات (وبسایت) برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی با امکان مدیریت اطلاعات توسط خود افراد
- عمومی کردن دسترسی به اطلاعات (تا حد امکان اطلاعات وبسایت ها و سامانه ها بدون سطوح دسترسی و به صورت عمومی بر روی اینترنت قابل دیدن باشد).
- تدوین آیین نامه هایی به منظور الزام اساتید و مربیان دانشگاه در استفاده از ایمیل دانشگاه و ارائه آدرس وبسایت شخصی/رسمی در مقالات، رزومه و...
- ایجاد مکانیزمی برای الزام اساتید و مربیان برای ایجاد و به روز کردن اطلاعات مقالات در صفحه پروفایل Google Scholar
- ایجاد امکان به اشتراک گذاری اطلاعات در شبکه های اجتماعی در صفحات وب دانشگاه. تسهیل به اشتراک گذاری اطلاعات در شبکه های اجتماعی باعث افزایش لینک های ورودی به وبسایت های دانشگاه خواهد شد
- فعال کردن اکانت دانشگاه در شبکه های اجتماعی قانونی (Instagram, LinkedIn,)

رتبه بندی وبمتریکس (وبسنجی) دانشگاه های ایران (۲۰۱۸)

ranki ng	Worl d Ran k	University	Openne ss Rank	Presen ce Rank	Impa ct Rank	Excele nce Rank
1	532	University of Tehran	79	1297	807	363

ranki ng	Worl d Ran k	University	Openne ss Rank	Presen ce Rank	Impa ct Rank	Excele nce Rank
2	511	Tehran University of Medical Sciences	108	859	442	509
3	567	Sharif University of Technology Tehran	697	934	995	468
4	863	Amirkabir University of Technology	2777	2948	1032	434
5	869	Tarbiat Modares University	859	934	894	468
6	906	Isfahan University of Technology	1127	2580	1079	601
7	866	Iran University of Science & Technology Tehran	662	2457	1243	552
8	1025	Ferdowsi University of Mashhad	209	2389	1483	805
9	1172	Shahid Beheshti University of Medical Sciences	177	3338	903	878
10	1213	Shiraz University	2276	3473	1412	767
11	1283	Shahid Beheshti University	701	3675	1267	885
12	1410	Islamic Azad	5477	964	3788	1768

ranki ng	Worl d Ran k	University	Openne ss Rank	Presen ce Rank	Impa ct Rank	Excele nce Rank
		University Mashhad				
13	1450	Mashhad University of Medical Sciences	467	3946	1352	1122
14	1357	Shiraz University of Medical Sciences	883	2304	1440	1368
15	1403	Khaje-Nassir-Toosi University of Technology	3179	4069	1601	890
16	1423	University of Tabriz	1406	5186	1684	748
17	1477	Isfahan University of Medical Sciences	670	4214	1220	1099
18	1549	Islamic Azad University Tehran Science & Research Branch	1012	6964	1846	706
19	1536	Tabriz University of Medical Sciences and Health Services	606	4519	1673	1086
20	1682	University of Isfahan	1334	4716	1939	1211
21	1739	Payam Noor University	601	4624	3342	1213
22	1807	Bu Ali Sina	2788	6114	1484	1203

ranki ng	Worl d Ran k	University	Openne ss Rank	Presen ce Rank	Impa ct Rank	Excele nce Rank
		University Hamedan				
23	1877	University of Guilan	3658	6258	2005	1200
24	1871	University of Kashan	2965	6893	1603	1146
25	1959	Iran University of Medical Sciences	1757	268	4996	1750

چرا بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها:

- در برابر آن جهانی‌سازی و سلطه ابرقدرتها بر کشورهای ضعیف‌تر
- یکی از ابزار مقابله با این سلطه‌گری و حاکمیت ابرقدرتها، معرفی فرهنگ و تمدن کشورهای گوناگون.
- در راستای اعتلای حقوق بشر و تبادل فرهنگها و امکان و فراهم‌سازی تجارت توریسم و احترام به حقوق کشورها
- فراهم‌سازی امکان تبادل علم و همکاری‌های علمی بشر و تمدن‌ها و قومیت‌ها و کشورها در راستای آسایش بشر، که البته چه بسا دانشگاه بهترین بستر برای حصول آن خواهد بود.
- مبارزه با فقر فرهنگی/ مالی/ اجتماعی/ اقتصادی و حتی ارایه راهکاری برای پیاده‌سازی سیاست‌های یکپارچه دیپلماتیک
- جلوگیری از تفکر برتر بینی نژادی و قومی نسبت به یکدیگر
- ارتقاء نرخ رشد علمی/ اجتماعی/ حقوق شهروندی/ اقتصادی/ سیاسی بشر در راستای آسایش بشر و افزایش راندمان زندگی

زبان دفاتر بین‌الملل

رسول فیروزی؛ مترجم، کارشناس مکاتبات و رتبه‌بندی‌های بین‌المللی و دبیر وبگاه انگلیسی، دانشگاه علامه طباطبائی

مقدمه

بارها کلیدواژه زبان را خوانده و شنیده‌ایم. انسان پیش از آنکه چشم به دنیا گشاید آوای لالایی مادر و گفتگوی انسان‌های پیرامون خود را می‌شنود، بی‌آنکه تصویری از دستور و واژگان آن داشته باشد. انسان در گهواره زبان می‌بالد و به مدد آن رسم زندگی می‌آموزد. زبان از دید عده‌ای، ابزاری است برای برقراری ارتباط – گفتاری یا نوشتاری – میان انسان‌ها. از دید گروهی دیگر (نسبی‌گرایان/جبرگرایان زبانی)، زبان متعین نوع نگاه و اندیشه انسان‌ها در جهان پیرامون است و به زعم این گروه، تفاوت موجود در نگاه انسان‌های مختلف به دنیا و واقعیت، برخاسته از تفاوت در زبان آنهاست (رک. Gumpers & Levinson, 1996). باری، در دنیای امروز که بشر را گریزی از ارتباط نیست و سیل خروشان جهانی‌شدن/جهانی‌سازی بندبند زندگی ملت‌های مختلف را با یکدیگر پیوند داده، دانستن زبان و نحوه ارتباط با ملت‌ها و فرهنگ‌های مختلف به ضرورتی حیاتی بدل شده است.

یکی از مستحکم‌ترین پل‌های ارتباط میان بشر، ترجمه بوده است. ورود و مطالعه نظام‌مند ترجمه در عرصه دانشگاهی از دهه ۱۹۶۰ میلادی آغاز شد اما فعالیت حرفه‌ای ترجمه کتبی و به‌خصوص شفاهی به هزاران سال پیش برمی‌گردد. علیرغم دستگیر بودن ترجمه در فرایند برقراری ارتباط، گاه حجم و گستره ارتباطات به قدری زیاد بوده که ملل گوناگون ترجیح داده‌اند به زبانی «میانجی» روی آورند؛ زبان میانجی (lingua franca) که شاید بتوان آنرا شکل ساده شده‌ای از زبان‌های رمانس (شامل

فرانسوی، ایتالیایی، اسپانیایی و چند زبان دیگر) دانست، باب گسترده‌ای به روی تجارت و روابط مردمان کشورهای مختلف گشود و باعث شد مردم، ضمن حفظ زبان‌های بومی خود، برای ارتباطات و تجارت از زبانی نسبتاً ساده و قابل فهم برای طرفین بهره گیرند. این زبان گاهی در ناحیه، کشور یا منطقه‌ای رایج است و گاه به شهره جهانی می‌رسد؛ برای نمونه، عده‌ای زبان انگلیسی را که هرروز در محافل و نشست‌های تجاری و علمی مختلف استفاده می‌شود «زبان میانجی همه دنیا» می‌دانند. زبان فرانسه روزگاری «زبان میانجی دیپلماسی» بود؛ زبان روسی در کشورهای اتحاد جماهیر شوروی سابق همچنان زبان میانجی اصلی است؛ لاتین نیز قریب به هزار سال زبان میانجی امپراتوری روم باستان بود، همانگونه که زبان یونانی در نواحی مسیحی‌نشین غرب اروپا به‌عنوان زبان میانجی به کار می‌رفت. در ایران نیز *زبان/انگلیسی به‌عنوان زبان میانجی (English as a Lingua Franca)* از دیرباز رواج بسیار داشته است. ایران به‌دلیل پتانسیل‌های بسیاری که در زمینه‌های تجاری، اقتصادی، تاریخی، مذهبی، علمی و ورزشی دارد همواره میزبان پژوهشگران و فعالان خارجی بسیاری بوده است. در زمینه دانشگاهی نیز همگام با بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، زبان انگلیسی رواج بسیاری یافته، نقل محافل علمی بسیاری شده و مرزهای دانش را بسیار وسعت بخشیده است، اما ورود زبان به هر قلمرو اغلب با موانع و دشواری‌هایی همراه است. این نوشتار ضمن اشاره به دشواری‌های زبانی موجود در دانشگاه‌ها و محافل علمی بین‌المللی، سعی دارد مدل‌های رایج در هر زمینه را ارائه کند.

نقش زبان در همایش‌های بین‌المللی

یکی از حوزه‌های حائز اهمیت و پررونق در زمینه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، عبور از مرزهای کشور و دعوت از استادان و پژوهشگران خارجی برای به‌اشتراک‌گذاری تجربیات و سخنرانی در همایش‌هاست. به مدد اینگونه همایش‌ها که تحت عنوان *همایش‌های بین‌المللی* از آن‌ها یاد می‌شود، سالانه استادان برجسته بسیاری نظریه‌ها و دیدگاه‌های علمی خود را در اختیار مجامع علمی دیگر می‌گذارند و پژوهشگران بسیاری فرصت می‌یابند ایده‌های نو خود را به فراسوی کشورهای خود برند. اما همایش نیز چون سایر محافل تبادل نظر بین‌المللی، با ابزار زبان نمود می‌یابد و از ابتدای رونق این همایش‌ها، همواره مانع زبان پیش روی شرکت‌کنندگان در این برنامه‌ها بوده است.

در همایش‌های بین‌المللی، همانگونه که از تعاریف آن‌ها پیداست، اغلب شرکت‌کنندگان از کشورهای مختلف هستند و درک متقابل حاضران در اینگونه همایش‌ها مستلزم استفاده از راهکارهای زبانی مناسب است. در این موارد، اغلب دو راه عمده وجود دارد: (الف) استفاده از یک زبان بین‌المللی مشترک که همه حاضران به آن تسلط دارند و (ب) بهره‌گیری از ترجمه شفاهی. استفاده از زبان بین‌المللی، راهبردی کارآمدتر و حرفه‌ای‌تر است که در مراسم و گردهمایی‌های بزرگ‌تر و معتبرتر جهانی رواج بسیاری دارد. با این حال، استفاده از زبان بین‌المللی دشواری‌هایی نیز دارد، از جمله اینکه برخی پژوهشگران، دانشجویان و استادان علیرغم برخورداری از دانش و نوآوری در حوزه تخصصی مربوط، به زبان بین‌المللی یا اصلاً تسلط ندارند یا تسلط آن‌ها ناکافی است و قادر نیستند بطور کامل از محتوای همایش یا سمینار بین‌المللی بهره گیرند. به بیان دیگر، اینگونه شرکت‌کنندگان به‌دلیل عدم تسلط به زبان بین‌المللی، در سطوح دریافت (comprehension) و تولید (production) محتوا با مشکل روبرو بوده و ضمن درک ناقص مفاهیم ارائه‌شده، نمی‌توانند نظرات و پرسش‌های خود را مطرح کنند و به تبادل نظر پردازند.

با این حال، صرف‌نظر از توانش زبانی و ارتباطی مخاطبان، رویکرد برگزاری تک‌زبانانه گردهمایی‌های بین‌المللی این برتری را دارد که ارتباط افراد – سخنران و مخاطب – در این رویکرد، یکسویه نیست و اغلب در انتهای این برنامه‌ها فرصتی برای پرسش و پاسخ فراهم می‌شود. از مزایای دیگر این رویکرد، صرفه‌جویی در هزینه است و افزایش اعتبار کلام سخنران است؛ استفاده از

مترجم شفاهی (interpreter)، خواه ترجمه شفاهی پیاپی (consecutive interpreting) باشد یا ترجمه شفاهی همزمان (simultaneous interpreting)، علاوه بر افزایش هزینه برگزاری همایش، موجب می‌شود مخاطب، اطلاعات را به صورت دست دوم و از زبان مترجم، و نه از دریچه بیان محقق، بشنود. بنابراین، از آنجا که مخاطب همایش‌های بین‌المللی جوامع دانشگاهی هستند و اغلب افراد سطح متوسطی از توانش زبانی را دارند (مشروط بر اینکه همایش به زبان انگلیسی و نه به زبان‌های دیگری چون فرانسوی، عربی و مانند آنها برگزار شود) و نیز با توجه به محدودیت منابع مالی و امکانات فنی (دستگاه‌های ترجمه همزمان) در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، لازم است تا حد امکان در برگزاری این برنامه‌ها از زبان انگلیسی استفاده شود. با این حال، در برنامه‌هایی که بیشینه مخاطبان را دانشجویان یا مخاطبان ناآشنا تر به زبان انگلیسی تشکیل می‌دهند، بهتر است از مترجم شفاهی بهره گرفته شود، همانگونه که می‌بینیم در گردهمایی‌های بسیار وسیع و معتبری چون نشست‌های سازمان ملل، از ترجمه شفاهی همزمان برای انتقال اطلاعات استفاده می‌شود.

با توجه به نقش بهره‌گیری صحیح از ترجمه شفاهی در ارتقاء کیفی همایش‌های بین‌المللی، دو نمونه کلی ترجمه شفاهی به اختصار معرفی می‌شود؛ به طور کلی، به لحاظ نوع فرایند ترجمه و نحوه اجرا، ترجمه شفاهی به دو گونه عمده ترجمه شفاهی همزمان و ترجمه شفاهی پیاپی تقسیم می‌شود. در ترجمه شفاهی همزمان، سخنران کلام خود را قطع نمی‌کند؛ مترجم/مترجمان شفاهی در اتاق مخصوصی (interpreting booth) که برای ایشان طراحی شده نشسته و سخنرانی را ترجمه می‌کنند. صدای سخنران از طریق میکروفون‌هایی که روی تریبون نصب شده دریافت شده و در بلندگوهای سالن پخش می‌شود؛ مترجم نیز که هدفون روی گوش دارد، صدای سخنران را دقیق و بدون نویز می‌شنود و همزمان، شنیده‌ها را ترجمه می‌کند؛ صدای مترجم نیز از طریق میکروفونی که نزدیک به دهان مترجم نصب شده دریافت و توسط یک فرستنده بی‌سیم به گوشی‌های گیرنده در سالن مخابره می‌شود و مخاطبان در سالن صدای مترجم را در هدفون‌های خود می‌شنوند. برای انجام ترجمه با کیفیت، رعایت این نکات بسیار ضروری است: اتاقک مترجم باید به نحوی طراحی شود که دارای تهویه مناسب بوده و از عایق صوتی برخوردار باشد تا مترجم بتواند روی فرایند ترجمه تمرکز کند. پنجره شیشه‌ای این اتاقک باید به گونه‌ای تعبیه شود که مترجم همزمان با شنیدن صدای سخنران و سایر اعضای پنل، حرکات بدن و اشارات ایشان را نیز مشاهده کند؛ گاه بخشی از معنای یک سخن، در ایما و اشاره‌های گوینده مستتر است. اتاقک ترجمه همزمان باید به نحوی مدیریت شود که هیچ فردی جز مترجم و رابط همایش، اجازه ورود به آن را نداشته باشد؛ رفت و آمد افراد، تمرکز مترجم را به هم می‌زند. تجهیزات ترجمه شفاهی باید از شرکت‌های معتبر خریداری شده و از خدمات پس از فروش برخوردار باشد؛ افزون بر این، این تجهیزات باید در اختیار فردی قرار گیرد که در خصوص راه‌اندازی و رفع ایراد این تجهیزات آموزش دیده باشد. تجهیزات ترجمه همزمان باید پیش از همایش حتماً بررسی شده و از صحت سیستم و اقلامی چون باتری فرستنده‌ها و گیرنده‌ها اطمینان حاصل شود.

معمولاً متخصصان ترجمه می‌گویند دانستن دو زبان (یا توانش زبانی؛ linguistic competence) به تنهایی برای انجام ترجمه خوب کافی نیست و مترجم (translator) باید علاوه بر توانش زبانی، مهارت ترجمه داشته باشد، یعنی بداند چگونه ترجمه کند. به این توانش، توانش ترجمه (translation competence) می‌گویند. در مورد ترجمه شفاهی، به خصوص ترجمه شفاهی همزمان، توانشی بیش از این دو نیاز است: مترجم شفاهی همزمان باید علاوه بر توانش‌های زبانی و ترجمه‌ای، دارای برخی قابلیت‌های ذهنی و شناختی (cognitive) نیز باشد؛ مترجم همزمان در همایش‌های بین‌المللی باید بتواند پا به پای سخنران، گفته‌های او را در ذهن نگاه داشته و بدون کم و کاست، معنای آنها را در زبانی دیگر انتقال دهد؛ گاهی ضرب‌آهنگ بالای کلام سخنران، و ورود عبارات تخصصی یا عبارات و اصطلاحات فرهنگی ترجمه‌ناپذیر باعث می‌شود مترجم از سخنران عقب افتاده و مجبور شود به سرعت این موضوع را جبران کند. به همین رو، همواره توصیه اکید می‌شود اتاقک مترجم همزمان، محیطی آرام، راحت، ساکت و مجهز داشته باشد تا فرایند ترجمه با خللی روبرو نشود. عموماً در هر برنامه، باید حداقل

دو مترجم شفاهی به کار گرفته شوند، یک مترجم اصلی و حداقل یک مترجم ذخیره. هر مترجم معمولاً ۳۰ دقیقه ترجمه می‌کند و پس از این مدت جای خود را به مترجم دیگر می‌دهد.

گونه دوم ترجمه شفاهی، پیاپی است. بر خلاف ترجمه همزمان، در ترجمه پیاپی مترجم کنار سخنران می‌نشیند و در بازه‌های زمانی ۱۰ تا ۱۵ دقیقه‌ای، گفته‌های سخنران را گوش داده و ترجمه می‌کند؛ بدین صورت که سخنران به مدت ۱۰ تا ۱۵ دقیقه صحبت کرده و مترجم نکات لازم را یادداشت‌برداری می‌کند. سپس سخنران سکوت می‌کند تا مترجم ترجمه خود را ارائه دهد. این نوع ترجمه در همایش‌ها کاربرد ندارد و معمولاً در «مذاکرات، نشست‌های مطبوعاتی، ملاقات‌های رسمی، جلسات پرسش و پاسخ، و سایر مواقعی که تجهیزات ترجمه شفاهی (از جمله اتاقک مترجم) در دسترس نیست» به کار می‌رود. با این حال، ذکر این نکته نیز حائز اهمیت است که با توجه به ماهیت ترجمه شفاهی پیاپی، توصیه می‌شود مترجمی به کار گرفته شود که افزون بر قابلیت‌های زبانی و ترجمه‌ای، از حافظه خوبی برخوردار باشد. یکی از پیش‌نیازهای مهم این نوع ترجمه، برخورداری از حافظه‌ای قوی و توانایی یادداشت‌برداری سریع است. بی‌شک مترجمی که این توانایی‌ها را داشته باشد بخوبی می‌تواند محتوای برنامه را به حاضران انتقال دهد.

نقش زبان در کارگاه‌های بین‌المللی

در بخش همایش‌های بین‌المللی درباره شیوه‌های مختلف برگزاری همایش و انواع ترجمه شفاهی بحث شد. با توجه به ماهیت کارگاه‌های آموزشی، معمولاً یک یا چند سخنران در اتاقی برای عده‌ای دانشجوی، استاد یا پژوهشگر مطلبی را تدریس می‌کنند و مخاطبان به صورت تعاملی و فعال در فرایند یادگیری مشارکت می‌کنند. به بیان دیگر، ارتباط افراد در کارگاه‌های آموزشی دوسویه است و مخاطبان تعامل پیوسته‌ای با مدرس دارند؛ به همین رو، نیاز است کارگاه‌ها به نحوی برگزار شوند که این تعامل و گفت و شنود تسهیل شود. معمولاً توصیه می‌شود کارگاه‌های بین‌المللی به یک زبان مشترک بین‌المللی تدریس شود تا مخاطبان علاوه بر اینکه مطالب را مستقیماً از زبان مدرس بشنوند بتوانند از کل زمان کارگاه (که گاه برای شرکت در آن هزینه‌ای نیز پرداخته‌اند) بهره مفید برند. در کارگاه‌ها به دلیل کوچک بودن فضای سالن و عدم حضور تجهیزات ترجمه همزمان، نه امکان و نه نیازی به بهره‌گیری از ترجمه همزمان است. اما در صورتی که برگزارکنندگان یک کارگاه بین‌المللی به هر دلیل تصمیم گیرند از مترجم استفاده کنند، ترجمه شفاهی پیاپی بهترین گزینه است. با این حال، انجام ترجمه پیاپی نیز نقاط ضعفی دارد، از جمله اینکه دست‌کم نیمی از زمان کارگاه صرف ترجمه سخنان مدرس شده و مخاطب نمی‌تواند از همه زمان کارگاه استفاده کافی برد. با این حال، تصمیم در خصوص اینکه از کدام گزینه استفاده شود بستگی به عواملی چون سطح علمی و زبانی شرکت‌کنندگان، توانایی مدرس در انتقال مطالب به زبان بین‌المللی، بودجه کارگاه و حتی در دسترس بودن مترجم باتجربه دارد.

فارغ از امکانات و گزینه‌های موجود، در کارگاه‌های بین‌المللی باید مدرس و شرکت‌کنندگان، که معمولاً دانشجوی و استاد هستند، از هر چهار سطح توانش زبان برخوردار باشند: منظور از چهار سطح توانش زبانی، توانش خواندن متن (reading)، نوشتن (writing)، صحبت کردن (speaking) و درک شنیداری کافی (listening) است. به همین روست که اغلب آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های بین‌المللی بر توانایی زبانی شرکت‌کنندگان تأکید دارند. در این نوشتار توصیه می‌شود یکی از شرایط لازم برای شرکت در کارگاه‌های بین‌المللی، برخورداری از مدرک معتبر زبان انگلیسی باشد؛ تقریباً همه آزمون‌های معتبر زبان انگلیسی که امروزه در کشور ما نیز نمونه‌هایی از آن همراه برگزار می‌شود، مهارت‌های شنیدار، نوشتار و خوانش فرد را می‌سنجند و به همین رو کارنامه این دست آزمون‌ها گویای توانایی فرد در هر یک از این سه مهارت است. مهارت گفتاری دانشجوی یا پژوهشگر را نیز می‌توان با انجام مصاحبه ارزیابی کرد. در دانشگاه علامه طباطبائی، چنانچه به دلایلی چون عدم آگاهی شرکت‌کننده از قوانین یا اتمام اعتبار مدرک زبان، فردی علاقه‌مند به شرکت در این برنامه‌ها باشد با انجام مصاحبه و آزمون کتبی، توانایی‌های زبانی او

ارزایی و امکان شرکت فرد در برنامه بررسی می‌شود. امروزه شرکت در اغلب کارگاه‌ها مستلزم پرداخت وجهی است و همین موضوع باعث شده برگزارکنندگان کارگاه‌ها نسبت به توانش زبانی شرکت‌کنندگان سختگیری کمتری نشان دهند و هر متقاضی‌ای که هزینه پرداخت کند می‌تواند در این کارگاه‌ها شرکت کند؛ با این حال، شاید بهتر باشد در مورد کارگاه‌هایی که به‌صورت رایگان برگزار می‌شود و تعداد محدودی فرصت شرکت در آن دارند، الزام برخورداری از مدرک زبان با جدیت بیشتری اعمال شود.

سفرهای استادان و دانشجویان ایرانی به خارج از کشور

یکی از کلیدواژه‌های مهم در حوزه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، واژه «تبادل» (mobility) است، هرچند کشورهای تراز اول دنیا و دانشگاه‌های برتر این کشورها گامی فراتر از تبادل نهاده و به راهکارهای جایگزین و بهینه برای آن می‌اندیشند؛ برگزاری همایش بین‌المللی اتحادیه بین‌المللی دانشگاه‌ها (IAU) با موضوع «بین‌المللی‌سازی آموزش عالی: گامی فراتر از تبادل» در اکتبر ۲۰۱۵ در سِنای ایتالیا که در آن اندیشمندان کشورهای مختلف راهکارهای جایگزینی برای این امر ارائه دادند گواه این مدعا بود که تبادل و طیّ طریق فیزیکی در دنیای امروز دیگر راهکار بهینه نیست. امروزه دوره‌های آموزش مجازی رشد چشمگیری یافته و با کیفیت بالایی در حال ارائه دوره‌های آموزشی به متقاضیان است. برای نمونه می‌توان دوره بین‌المللی برخطی چون Coursera که اول‌بار توسط دانشگاه استنفورد راه‌اندازی شد و هم‌اکنون ۱۴۹ دانشگاه عضو فعال و مشغول به تدریس در آنها هستند نام برد؛ در کرسرا از دوره‌های کوتاه‌مدت ۴ ماهه گرفته تا رشته‌های مجازی کارشناسی‌ارشد ۳ ساله با هزینه اندکی ارائه می‌شود. نمونه‌های دیگر این دوره‌ها، «دوره‌های گسترده، برخط و رایگان» (MOOC)، Khan، Udemy، Academy، و در سطح ملی، دوره‌های مجازی دانشگاه پیام نور است که با حذف الزام حضور فیزیکی دانشجو در دوره‌ها، در وقت و هزینه افراد صرفه‌جویی می‌کند. «مرکز آموزش‌های تخصصی آزاد» دانشگاه علامه طباطبائی^{۳۹} نیز با همکاری سازمان فنی و حرفه‌ای و بهره‌گیری از تجربیات ارزشمند استادان برجسته دانشگاه، توانسته جایگاه ویژه‌ای در این میان در کشور پیدا کند.

با این حال، واقعیت انکارناشدنی این است که دانشگاه‌های ایران را در این مقطع تاریخی نه می‌توان کاملاً «بین‌المللی» نامید و نه بین‌المللی بودن آن را انکار کرد. دانشگاه‌های ایران سال‌هاست با دانشگاه‌های خارجی در ارتباطند و همکاری‌های بسیاری در زمینه تبادل استاد و دانشجو، و بسیاری عرصه‌های دیگر، انجام می‌دهند اما شاید نظام‌مند نبودن این فعالیت‌ها و و به‌روز نبودن فرایندها باعث شده دانشگاه‌های خارجی کلیدواژه «بین‌المللی‌سازی» (به معنای بین‌المللی کردن آنچه بین‌المللی نیست) را وارد این مرز و بوم کنند. شاید بهتر باشد بعد از سپری کردن دوره‌ای پرکار در عرصه فعالیت‌های بین‌المللی، به این بیاندیشیم که چگونه می‌توان پا جای پای دانشگاه‌های برتر نهاد و سطح خدمات را به‌گونه‌ای ارتقاء داد که نمود بیرونی آن در محافل و رتبه‌بندی‌های بین‌المللی نیز هویدا شود.

تبادل استاد و دانشجو را می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد: (الف) سفرهای استادان و دانشجویان به خارج و (ب) دعوت از / پذیرش استادان / دانشجویان خارجی. این تبادل‌ها عموماً در زمینه‌هایی چون شرکت در همایش، سمینار، نشست و کارگاه؛ استفاده از فرصت‌های مطالعاتی پژوهشی؛ تدریس / شرکت در کلاس‌های درس برای دوره‌های کوتاه و بلندمدت؛ و بازدیدهای علمی بین‌المللی است. در باب سفرهای استادان و دانشجویان، افزون بر توانش زبانی، توانش ارتباطی (communicative competence) و توانش فرهنگی (cultural competence) نیز از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. استاد یا

³⁹ <http://training.atu.ac.ir>

دانشجویی که برای هر هدف علمی و پژوهشی به خارج از کشور سفر می‌کند، نه تنها به عنوان نماینده دانشگاه، که به عنوان نماینده کشور در آن عرصه حاضر می‌شود و افزون بر توانایی برقراری ارتباط زبانی مفید، رعایت برخی تشریفات رسمی و فرهنگی نیز از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. از آنجا که عرصه این بحث بسیار گسترده است و بحث درباره همه جنبه‌های فرهنگی در این نوشتار نمی‌گنجد، در اینجا بحث را به جنبه‌های فرهنگی زبان محدود می‌کنم.

توانایی کاربرد زبان در سطوح صرفی و نحوی، موضوع علم زبانشناسی است و زبانشناسان، به خصوص نوام چامسکی، این توانایی را «توانش زبانشناختی» می‌نامند اما این حد از دانش از دیدگاه دانشمندان حوزه جامعه‌شناسی زبان (sociolinguistics) کافی نیست و فرد باید بتواند زبان خارجی / دوم را «درست» یا «مناسب» (appropriately) به کار برد. کاربرد درست زبان مستلزم آگاهی از قوانین و هنجارهای جامعه‌شناختی زبان در جامعه و تاثیر عوامل اجتماعی بر رفتار زبانی است؛ این توانایی را «توانش جامعه‌شناختی زبان» می‌نامند. در مجموع چهار نوع توانش زبانی را می‌توان نام برد: توانش دستوری/زبانی، توانش جامعه‌شناختی زبان (آگاهی از نحوه کاربرد صحیح زبان در محیط اجتماعی)؛ توانش گفتمانی (آگاهی از نحوه ساخت متون یکدست و منسجم) و توانش راهبردی (آگاهی از نحوه پر کردن خلأهای زبانی در حین ارتباط). در خصوص توانش جامعه‌شناختی زبان می‌توان این نمونه را بیان کرد که فرانسوی‌ها همان قدر نسبت به کاربرد «tu» و «vous» حساس هستند که ما درباره استفاده از «تو» و «شما». رعایت ادب در کلام تنها یکی از مباحث گفتمانی است که زبانشناسان مختلفی به اهمیت آن اشاره کرده‌اند. مسئله ادب تنها به کاربرد صحیح ضمایر محدود نمی‌شود و در سطوح دیگری چون کاربرد افعال کمکی (modal verbs)، نحوه صحبت با جنس مخالف و موافق، نحوه پذیرش یا رد کردن دعوت به شام، نحوه مکالمه تلفنی و بسیاری موارد دیگر هویدا شود. چه بسا میهمانان خارجی که در نخستین دیدار با یک کارمند یا مدیر بانوی ایرانی، او را به نام صدا می‌کنند یا ایرانی‌هایی که تمایل دارند طرفین اروپایی خود را مثلاً دکتر دیویس بنامند، حال آنکه اروپایی‌ها (البته جوان‌ترها) عموماً یکدیگر را به نام صدا می‌زنند و از القاب و پیشوندها گریزانند. مواردی از این دست مؤید این است که در ارتباطات انسانی، تنها دانستن قواعد زبان کفایت نمی‌کند و آگاهی از چگونگی استفاده از زبان در شرایط اجتماعی مختلف از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است.

اهمیت آشنایی کارکنان دانشگاه با زبان انگلیسی

گذشته از استادان و دانشجویان، کارکنان دانشگاه‌ها نیز به عنوان مراجعی که مستقیماً در فرایند اعزام و پذیرش دانشجو و استاد دخالت دارند باید با زبان‌های بین‌المللی آشنایی داشته باشند. تصور اینکه تأسیس یک دفتر، مدیریت یا معاونت در یک دانشگاه، برای بین‌المللی شدن آن کافی است تصویری اشتباه و مردود است. دانشگاه زمانی می‌تواند به معنای واقعی بین‌المللی باشد که از پایین‌رتبه‌ترین جزء تا بالاترین مقام آن بتوانند بین‌المللی بیاندیشند و بین‌المللی رفتار کنند. چه بسا رؤسا و معاونان دانشگاهی که قادر به انگلیسی صحبت کردن نیستند و از برقراری ارتباط مستقیم با هم‌تایان خارجی ناتوانند؛ نمونه این موضوع در میان کارکنان و کارشناسان نیز به وفور مشاهده می‌شود. شاید بتوان نقص زبانی رئیس دانشگاه را به کمک مترجم رفع کرد اما در مورد کارشناسانی که در معاونت‌های مختلف دانشگاه، مانند معاونت‌های دانشجویی، آموزشی و پژوهشی، مستقیماً و هرروزه با دانشجو و استاد خارجی در ارتباطند و باید بتوانند به‌طرز شایسته پاسخگوی آنها باشند این راهکار کارایی ندارد. کارشناسانی که در قسمت‌های مختلف دانشگاه مانند اداره امور خوابگاه‌ها، اداره آموزش، اداره فارغ‌التحصیلان، مدیریت پژوهشی و بسیاری دفاتر و بخش‌های دیگر مشغولند باید از توانش زبانی و ارتباطی لازم برای ارتباط مؤثر با میهمانان یا اعضای خارجی دانشگاه برخوردار باشند. شاید ذکر این مسائل تکرار بدیهیات باشد، اما هم‌اکنون در کمتر دانشگاهی در کشور به این نکته توجه کافی می‌شود. به

نظر نگارنده، بین‌المللی‌شدن مستلزم تخصیص بودجه و پرسنل لازم و کارآمد بین‌المللی در تمامی بخش‌های مرتبط – و نه فقط دفاتر بین‌الملل – است.

برگزاری دوره‌های مشترک

دوره‌های آموزشی مشترک یکی از فعالیت‌های مهم در فرایند بین‌المللی‌سازی آموزش عالی است؛ در این فرایند (process)، که خود فرآورده (product) و محصول فرایندی پیچیده و پرفراز و نشیب است، دو یا چند دانشگاه اقدام به تأسیس یک رشته مشترک می‌کنند و دانشجویان آن رشته بنا بر شرایط و ضوابط مندرج در قرارداد تأسیس آن دوره، بخشی از واحدها را در یک دانشگاه و بخش باقیمانده را در دانشگاه دیگر می‌گذرانند. گذشته از اینکه تأسیس رشته و دوره مشترک نیازمند بازنگری جدی در دروسها (curriculums) است، به نحوی که دروسنامه یک رشته در دو دانشگاه مثلاً ژاپنی و مصری کاملاً مشابه باشد، این گونه فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی نیز از سد تنومند زبان مستثنی نیست. دوره مشترک باید حتماً به زبانی بین‌المللی برگزار شود تا دانشجویان بتوانند با هر زبان و ملیتی از محتوای کلاس بهره گیرند. برگزاری کلاس و دوره مشترک به زبان بین‌المللی از یک سو استقبال ملیت‌های مختلف از آن دوره را افزایش می‌دهد و از دیگر سو در هزینه و زمان صرفه‌جویی خواهد کرد.

دوره‌های مشترک در کشور ما تقریباً فعالیتی نوپا هستند و چند سالی است دانشگاه‌های ایرانی با دانشگاه‌های مختلف دنیا برای تأسیس این دوره‌ها رایزنی کرده‌اند. از جمله می‌توان دانشگاه صنعتی امیرکبیر در رشته‌هایی چون «مدیریت کسب و کار»، «آمار»، «مهندسی کامپیوتر»، «مدیریت انرژی»، «مهندسی معدن» و «مهندسی نساجی» با دانشگاه‌هایی از کشورهای بلژیک، رومانی، یونان، هلند، آلمان و فرانسه؛ دانشگاه تهران در رشته‌هایی مانند «مهندسی صنایع»، «جغرافیا»، «مهندسی برق»، «مهندسی کامپیوتر» و «مهندسی مکانیک» با همکاری دانشگاه‌هایی از کشورهای فرانسه، سوئد و ایالات متحده آمریکا؛ دانشگاه صنعتی خواجه نصیر در رشته‌هایی مثل «مهندسی پزشکی»، «مهندسی برق-قدرت»، «مهندسی سیستم‌های انرژی»، «مهندسی خودرو» و «مهندسی نقشه‌برداری» با همکاری دانشگاه‌هایی از کشورهای فرانسه، آلمان، انگلستان و هلند؛ دانشگاه شیراز در رشته «بهداشت آبزیان» با همکاری دانشگاه گنت بلژیک؛ دانشگاه صنعتی اصفهان در رشته‌های «مهندسی کیفیت»، «مهندسی پروژه‌های ساخت»، «مهندسی ایمنی» و «مهندسی و اقتصاد حمل و نقل» با همکاری دانشگاهی از آلمان؛ دانشگاه اصفهان در رشته «گردشگری» با همکاری دانشگاه مودال اتریش؛ همکاری دانشگاه صنعتی شریف در تأسیس دوره دکتری مشترک با دانشگاه مکوآری استرالیا و مانند آنها را نام برد. دانشگاه علامه طباطبائی نیز در این میان قراردادهایی با دانشگاه‌های دولتی زبان‌شناسی مسکو و اوستیای شمالی برای تأسیس رشته‌های مشترک «زبان‌شناسی»، «مطالعات منطقه‌ای» و «ایران‌شناسی» تنظیم کرده و این دوره‌ها در آستانه راه‌اندازی هستند. رایزنی‌هایی نیز با دانشگاه ملی اوراسیا برای ارائه دوره مشترک در حوزه «روابط بین‌الملل» انجام شده است. در قرارداد دوره‌های مشترک دانشگاه علامه طباطبائی تأکید ویژه‌ای بر مهارت‌های زبان انگلیسی متقاضیان شده و متقاضیان باید علاوه بر ارائه مدرک زبان معتبر بین‌المللی در مصاحبه زبان نیز شرکت کرده و ارزیابی شوند.

نگاهی مختصر به دانشگاه‌هایی که در کشور ما در حال ارائه دوره مشترک هستند نشان می‌دهد که ارتباط معناداری میان ارائه دوره مشترک و جایگاه و رتبه بین‌المللی دانشگاه‌ها وجود دارد؛ دانشگاه‌هایی که، دست‌کم در ایران، دوره مشترک ارائه می‌کنند هر ساله جایگاه قابل توجهی در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی در میان دانشگاه‌های دیگر دارند. آگاهی از همین امر باعث شده همراه دانشگاه‌ها و دوره‌های مشترک دیگری به فهرست دانشگاه‌ها و دوره‌های موجود افزوده شده و دانشجویان جوان و مستعد ایرانی، به جای اندیشیدن به مهاجرت و تحصیل و زندگی در کشوری دیگر، حق انتخاب تحصیل در دوره‌های مشترک را داشته باشند تا

همزمان با تحصیل در دو (یا چند) دانشگاه معتبر، دوره‌ای از زندگی در فرهنگی متفاوت را نیز تجربه کرده و مدرکی معتبر دریافت کنند.

پایان سخن

در این نوشتار کوتاه از زمینه‌ها و فعالیت‌های مختلف بین‌المللی سخن گفتیم و درباره نقش زبان در کیفیت هر فعالیت به اختصار بحث کردیم. شاید بتوان اینگونه جمع‌بندی کرد که وجود دو عامل مهم، یعنی «بازنگری دوره‌ای در فرایندها» و «اختصاص نیروی متخصص و کارآمد» در دفاتر مختلف دانشگاه بر اساس یک برنامه راهبردی بین‌المللی دقیق و به‌روز، باعث شده فرایندهای مختلف بین‌المللی در جوامع غربی به امری کاملاً عادی و روزمره بدل شود و دانشجویان و استادان دانشگاه‌ها، چه در داخل دانشگاه، چه در بیرون از دانشگاه و مثلاً در اخذ روادید و غیره، با کمتر دردسر و مشکلی روبرو شوند. شاید در کشور ایران کمبود یا شاید بعضاً فقدان این دو عامل در کنار سیاست‌گذاری‌های کلان زبانی و فرهنگی موانع و مشکلات متعددی را ایجاد کرده است. عبور از مانع «زبان» در فرایندهای بین‌المللی مستلزم سپری کردن فرایندی زمان‌گیر و طاقت‌فرساست که جز از رهگذر همکاری و همفکری سیاست‌مداران و تصمیم‌گیرندگان عرصه سیاست‌گذاری زبانی، و کوشش بی‌وقفه رؤسا، معاونان، مدیران، و سایر اعضای خانواده دانشگاه‌های ایرانی میسر نیست. نخستین گام در پذیرش و دریافت هر پدیده – که زبان خارجی نیز از آن مستثنی نیست – اعتماد به آن پدیده است؛ پس از آن می‌توان با برنامه‌ریزی و همکاری همه جانبه، از وزارت آموزش و پرورش و تعلیم به‌روز و صحیح زبان‌های خارجی در مدارس گرفته تا – دانشجویان و استادانی زبان‌دان در اختیار داشت که فرهنگ ایرانی را به نحو شایسته به غرب و شرق عرضه و با بومی‌سازی علوم غربی در کشور، به اغنای دانش بومی کمک کنند.

پژوهش‌های بین‌المللی: رویکردی عملی

سید عبدالحسین طباطبائی نسب^{۴۰}

مقدمه

اگرچه علم و دانش در طول تاریخ همواره الهام‌بخش رویکردهای جهانگرایانه^{۴۱} بوده است، اما طی دهه‌های اخیر رشد بین‌المللی‌سازی تحقیقات و پژوهش‌های علمی و دانشگاهی یکی از بارزترین حوزه‌های توسعه و تدوین نظام علمی جهانی به‌ویژه در کشورهای توسعه‌یافته بوده است. در حال حاضر حجم همکاری‌های علمی که از خاصیت فرامرزی برخوردار هستند و دو یا چند همکار از کشورهای مختلف را در بر می‌گیرند رو به افزایش بوده و داده‌های کتابخانه‌ای و علمی نیز حاکی از آن است که این‌گونه از تحقیقات و تلاش‌های علمی درصد بالاتری از استناد و نقل‌قول را به خود اختصاص می‌دهند؛ هرچند برخی از مفسرین در این امر که آیا این حجم بالا نشان‌دهنده بهبود در کیفیت پژوهش‌های علمی است یا خیر دچار تشکیک هستند.^{۴۲} این مسئله تنها محدود به پژوهش‌های علمی نیز باقی نمانده است و طی چند سال گذشته شاهد بین‌المللی‌سازی مالکیت تکنولوژی نیز هستیم که هم‌زمان علم و تکنولوژی را در فضای بین‌المللی به‌سرعت در بستر جهانی به‌سوی بین‌المللی شدن سوق می‌دهد هرچند در این حوزه نیز شاهد تفاوت فاحش در میزان بین‌المللی شدن در کشورها و منطقه‌های مختلف جهانی هستیم.

در حال حاضر به سمتی به‌پیش می‌رویم که همکاری بین‌المللی و بین‌المللی‌سازی پژوهش‌ها و فعالیت‌های علمی مترادف با تحقیقات با سطح کیفی بالا ترجمه می‌شود. فعالیت‌های بین‌المللی از این‌دست به پژوهش‌گران اجازه می‌دهد تا تأثیرات خود را در فضای دانشگاهی افزون کرده و ملت‌ها را قادر می‌سازد تا استعدادها و منابع را به سمت پژوهش در حوزه‌هایی معطوف کنند که حل و رفع معضلات آن از عهده یک کشور به‌تنهایی خارج است. همین امر منجر به آن شده که بر اساس آمار و ارقام طی سه دهه گذشته در حالی که حجم تحقیقات علمی در برخی اقتصادهای پیشرفته دنیا بیش از دو برابر افزایش داشته، روند جهانی به سمتی است که بخش مهمی از این تحقیقات علمی خاصیت بین‌المللی پیدا کرده است. برای مثال درحالی‌که در سال ۱۹۸۱ در حدود ۹۰ درصد از تحقیقات علمی در بریتانیا ویژگی تحقیقات و پژوهش‌های علمی داخلی داشته است، اکنون کمتر از نیمی از آن‌ها داخلی بوده و بیش از ۵۰ درصد از خاصیت بین‌المللی برخوردارند.^{۴۳}

صرف‌نظر از تمامی مزایا و فوایدی که انجام تحقیقات و پژوهش‌های بین‌المللی برای پژوهشگران و نهادهای علمی و آموزشی در هر سطح و اندازه‌ای دارد و برشمردن آن‌ها خود نیازمند مقالات مفصل جداگانه‌ای است، تحقیقات علمی مشترک با نهادهای خارجی می‌تواند شکل خاصی از دیپلماسی علمی باشد که منجر به ایجاد ائتلاف‌ها و اتحادها و تفاهم‌های میان نهادهای علمی ملی شود. ارتباطات بین‌المللی منجر به ایجاد جریان‌های قوی و محرک در راستای جذب منابع، رشد علمی بالاتر و توجهات بین‌المللی بیشتر خواهد بود و برای پژوهشگران و گروه‌های پژوهشی به شکل جداگانه منجر به اعتبار علمی قوی‌تر و مؤثرتری

^{۴۰} کارشناس ارشد روابط بین‌الملل؛ کارشناس پژوهش‌های مشترک بین‌المللی دانشگاه علامه طباطبائی

^{۴۱} Universalism

^{۴۲} Schmoch, U.; Schubert, T. (2008): Are international co-publications an indicator for quality of scientific research?, in: Scientometrics 74 (3), pp. 3611-377

^{۴۳} Adams J and Gurney K A. (2016). The implications of international research collaboration for UK universities. Digital Research Report, pp 1-8. Digital Science & Universities UK International Unit, London.

در حوزه‌های مختلف است. تدوین دستور کارهای علمی به شکل مشترک با نهادهای خارجی مسیرهای جدیدی را بر روی دانشگاه‌ها و پژوهشگران می‌گشاید که به واسطه آن حوزه‌های جدید همکاری تعریف و قالب‌های جدیدی از توسعه علمی تدوین می‌شود. به هر میزان که این ارتباطات و حلقه‌های کنش متقابل بین‌المللی افزایش یابد، قدرت و نفوذ یک نهاد علمی و پژوهشگران آن در عرصه جهانی افزایش خواهد یافت.

هرچند تا چند دهه قبل در فضایی به سر می‌بردیم که حوزه فعالیت علمی اگرچه در انحصار اما تحت نفوذ و تأثیر بیش‌ازحد اروپا و آمریکا قرار داشت و این محور «ترانس آتلانتیک» بود که جهت‌گیری‌ها و پارادایم‌های علمی را تعریف کرده و یا تغییر می‌داد، اما طی چند سال گذشته شبکه‌های منطقه‌ای توازن قدرت را با این محور قدیمی برقرار کرده‌اند. چین به سرعت همکاری‌های علمی را به‌ویژه در آسیای پاسیفیک و بر اساس ضروریات اقتصادی و فرهنگی این منطقه گسترش داده است، رشد همکاری‌های علمی بین‌المللی استرالیا اکنون از بریتانیا پیشی گرفته، هند به سرعت در حال توسعه و تدوین دستور کارهای علمی بین‌المللی است و ایران، عربستان سعودی و مصر بازیگران تأثیرگذار در منطقه علمی غرب آسیا و شمال آفریقا هستند.⁴⁴ در آمریکای لاتین برزیل محور شبکه در حال ظهوری است که آرژانتین، شیلی و مکزیک را نیز در بر می‌گیرد و به‌خوبی عیان است که این شبکه‌های منطقه‌ای اکنون تأثیر به‌سزایی در بین‌المللی‌سازی پژوهش و فعالیت‌های علمی فارغ از دستور کارهای محور ترانس آتلانتیک دارند.⁴⁵

در این شرایط هیچ شکی نباید داشت که فرصت‌های اساسی برای ورود به عرصه نظام جهانی علمی اکنون بیش از هر زمان دیگری فراهم است و رویکردهای متفاوت به علم و پژوهش اکنون این فضا را برای کشورها و پژوهشگران فراهم کرده است که با جهت‌گیری‌های مختلف و متنوع اقدام به برخورداری از مزایای بین‌المللی شدن پژوهش کنند. قطعاً لازمه ورود به این شبکه جهانی و اولین قدم در این مسیر پرهیجان، درک و فهم درست و دقیق از بستر موردنظر و معیارهای کلی برای اقدام در آن است. درک موضوعاتی که هر پژوهشگر بین‌المللی باید برای ایجاد یک تجربه مثبت و پیشرو در این عرصه مدنظر قرار دهد، پیش‌نیاز هرگونه اقدام در این مسیر است.

با این مقدمه این مقاله درصدد است تا این ضروریات و الزامات را بیان و پیرامون آن‌ها به‌اجمال غور کند. هدف اصلی از این نوشتار فراهم آوردن راهنمایی **مقدماتی** برای پژوهشگران، اساتید و دانشجویانی است که علاقه‌مند به حضور و شرکت در فعالیت‌های پژوهشی و علمی مشترک در سطح بین‌المللی هستند. یکی از مهم‌ترین نقاط تمرکز این پژوهش پوشش شکاف موجود میان دانش عملی موجود در انجام پژوهش‌های علمی، با توجه به مقتضیات و بسترهای محلی با ضروریات و الزامات درک و فهم محیط بین‌المللی برای انجام پژوهش است.

این نوشته درصدد است تا راهنمایی‌های عملی برای پژوهشگران در این حوزه باشد و از آنجایی که هدف آن هیچ‌یک از حوزه‌ها و رشته‌های علمی به شکل خاص نیست و فعالیت‌های پژوهشی بین‌المللی در سطح عام و کلی را در بر می‌گیرد، درنتیجه تلاش شده است تا در حد امکان ساختاری فراگیر و به غایت مجمل را تعریف و چهارچوب بندی کند. انتظار آن است که این راهنمای مقدماتی به فهم و درک آنچه برای ورود به حوزه بین‌المللی و انجام یک پژوهش با استانداردهای بین‌المللی ضرورت دارد، یاری‌رسان باشد. درنهایت مخاطب تشخیص می‌دهد که آیا ضرورت ورود به این عرصه وجود دارد یا خیر. با توجه به رویکرد عملی این نوشتار، تمرکز قطعاً بر قدم‌های اساسی، ازجمله ساخت دانش قوی از محیط بین‌المللی و کشور یا کشورهای میزبان

⁴⁴ Adams J, Gurney K A, Hook D and Leydesdorff L. (2014). International collaboration clusters in Africa. *Scientometrics*, 98, 547-556.

⁴⁵ Nature. (2017). Brazilian scientists reeling as federal funds slashed by nearly half. doi:10.1038/nature.2017.21766

پژوهش بین‌المللی، به‌روزرسانی اطلاعات و دانش از حوزه مورد مطالعه و وضعیت آن در فضای میزبان پژوهش، صورت‌بندی ارتباطات و کنش‌های متقابل با همکاران و شرکای بین‌المللی و توجه به ضرورت‌های فرهنگی و ساختارهای محلی در ادغام با فضای بین‌الملل، خواهد بود.

چیستی همکاری بین‌المللی در پژوهش

تعاریف بسیار متنوع و متعددی می‌توان از همکاری بین‌المللی علمی و پژوهش بین‌المللی به دست داد که هر کدام از این تعاریف با توجه به حوزه مدنظر، موسع یا مضیق بودن تفسیر از واژه «بین‌المللی»، ماهیت پژوهش و همچنین نوع فعالیت در جای خود قابل استناد می‌باشند. در این مقاله و با توجه به هدف مدنظر ما، همکاری بین‌المللی در پژوهش به‌طور کلی اشاره دارد به «هر نوع پروژه علمی-تحقیقاتی که مشارکت فعالانه پژوهشگرانی را در بر دارد که نهاد اصلی فعالیت حرفه‌ای آن‌ها در کشورهای متفاوتی است». اگرچه می‌توان تنوع ذاتی و اساسی در حوزه و قلمرو این پروژه‌های بین‌المللی متصور شد، ویژگی مشترک همه آن‌ها را باید در ذات و طبیعت فرامرزی روند و فرآیند پژوهش و تحقیق جستجو کرد. در هر نوع از تحقیق و پژوهش با همکاری بین‌المللی، افراد یا گروه‌های تحقیقاتی از کشورهای مختلف به شکل مشترک و با همدستی یکدیگر در یک حوزه مشترک مورد علاقه اقدام به پژوهش، تحقیق و انتشار نتایج کار می‌کنند.

ضرورت و چرایی همکاری بین‌المللی در پژوهش

پیش‌ازاین در مقدمه به بخش‌هایی از ضرورت انجام پژوهش به شکل بین‌المللی و مزایای آن اشاره کردیم. طراحی و هدایت تحقیقات و پژوهش‌های مشترک بین‌المللی فرصت تولید دانش مشترک، بهینه‌سازی و بهبود اعتبار خارجی پژوهش‌هایی که در جای دیگر تکمیل شده، توسعه میدان کاربرد تحقیقات موجود، و ایجاد و توسعه روابط مفید دوجانبه یا چندجانبه که منجر به حل مشکلات جهانی و عمومی شود را ایجاد می‌کند. فرضیه ساده و زیربنایی این است که پژوهشگرانی که با همکارانی از سایر کشورها اقدام به تحقیقات علمی می‌کنند می‌توانند به دستاوردهای بیشتری نسبت به پژوهشگران منفرد و با تمرکز صرف داخلی، دست پیدا کنند. همکاری بین‌المللی در پژوهش افق‌های تازه‌ای از موضوع موردنظر را در بستری جداگانه هویدا می‌کند که منجر به تجزیه و تحلیل دقیق‌تر، اطمینان و قطعیت بیشتری در پاسخ به سؤالات پژوهش، قابلیت تسری نتایج پژوهش به جمعیت و جامعه‌ای بزرگ‌تر و ایجاد و خلق معانی و الگوهای تازه‌ای می‌شود که بدون همکاری مشترک تصور آن‌ها امکان‌پذیر نبود. این مسئله همچنین به معنای آن است که همه طرف‌های همکار در پژوهش در استفاده از منابع خود رویکرد بهینه‌ای اتخاذ خواهند کرد و در حل معضلات و مشکلات موجود، با راه‌حل‌های مناسب‌تری ورود خواهند کرد. همچنین انتظارات از یک همکاری علمی و پژوهشی بین‌المللی این است که در حد امکان مزایا و منافع دوجانبه را برای ذینفعان در ورای مرزها ایجاد کرده و راه‌حل‌های بین‌المللی را برای معضلات مشترک به میان کشد.

مهم‌ترین ابعاد همکاری بین‌المللی در پژوهش

ایجاد و توسعه روابط با همکاران بین‌المللی

هر نوع از همکاری و تشریک مساعی علمی بدون شک با شناسایی همکاران بالقوه و با تخصص‌های مرتبط با حوزه موردنظر و همچنین سوابق آموزشی و پژوهشی معتبر آغاز می‌شود. همچنین باید توجه داشت که این همکاری علمی قرار است با چه کشور یا کشورهایی انجام پذیرد. در انتخاب همکاران در کشور یا کشورهای مدنظر باید به سؤالاتی از این جمله پاسخ داد: چه چیز در

مورد این همکار یا کشوری که قرار است شریک علمی و پژوهشی شما باشد، منحصر به فرد بوده و شما را به شکلی اساسی در دستیابی به آنچه به شکل انفرادی غیرممکن است، توفیق می‌دهد؟ چطور می‌تواند اطمینان حاصل کنید که این همکاری مشترک مفید و مؤثر است؟ هر کدام از طرفین همکاری چه بخشی یا بخش‌هایی از پژوهش را صورت خواهند داد؟ به چه شیوه‌ای قرار است کار طرف‌های پژوهش مکمل یکدیگر باشد؟ شیوه کار مشترک چیست و به چه طریقی انجام می‌شود؟ این همکاری به شکل مشترک چه تفاوت‌هایی با همکاری یک‌جانبه خواهد داشت و در چه بخش‌هایی از پژوهش مؤثر است؟ چطور می‌توان اطمینان حاصل کرد که خروجی این کار مشترک به توسعه متوازن و پایدار حوزه مدنظر منجر شود؟

زمانی که به این سؤالات پاسخ دادید، آماده آن هستید که به جستجوی همکار یا نهاد همکار خود در پژوهش مدنظر بپردازید. جستجوی همکاران احتمالی با استفاده از ابزارهای نوین و تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات به سهل‌ترین شکل ممکن میسر است. اینترنت، انجمن‌های ملی و بین‌المللی، کنفرانس‌ها و همایش‌ها، مراکز، سازمان‌ها و نهادهای علمی بین‌المللی، از جمله مسیرهای یافتن همکار مناسب برای پژوهش بین‌المللی است.

از سویی معمولاً نویسندگان و نگارندگان مقالات علمی و پژوهشی مسیرهای ارتباطی با خود همچون آدرس ایمیل و همچنین مسئولیت‌های نهادی خود را در مقالات و پژوهش‌های منتشر شده خود درج می‌کنند. در نتیجه یکی از ساده‌ترین مسیرها برای جستجوی همکار مناسب بین‌المللی مراجعه به مقالات و پژوهش‌های موجود در حوزه مدنظر و ارتباط با نویسندگان آن‌ها در راستای برقراری تعاملات است. همچنین اینترنت این امکان را در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهد که با انجمن‌ها و نهادها مرتبط با فعالیت پژوهشی یا علمی خود آشنا شده و اقدام به برقراری ارتباط به قصد همکاری مشترک با این نهادها کنند.

یکی از پیشروترین ابزارها در راستای یافتن شرکای مناسب بین‌المللی در کارهای پژوهشی را پرتال اتحادیه اروپایی در برنامه‌های پژوهشی این اتحادیه (اراسموس پلاس؛ افق ۲۰۲۰؛ برنامه AMIF و ...) طراحی کرده است. در Participant Portal پژوهشگران قادر هستند تا در قالب برنامه پژوهشی از قبل تعیین شده، اقدام به جستجو برای نهادها و اشخاص که در زمینه مدنظر آماده و قادر به همکاری پژوهشی هستند، کرده و بهترین گزینه‌های ممکن در راستای پروژه یا طرح بین‌المللی خود را پیدا کنند.

تجزیه و تحلیل SWOT

بعد از آنکه شناسایی همکاری بالقوه بین‌المللی پایان یافت، باید اقدام به انجام تجزیه و تحلیل SWOT^{۴۶} کرد. هدف از این تجزیه و تحلیل شناسایی نقاط قوت و ضعف، مهارت‌ها و کاستی‌ها و ارزیابی شریک بین‌المللی در راستای چگونگی دستیابی به اهداف پژوهش است. بهترین کار گروهی پژوهشی در قالب تیمی انجام خواهد شد که در آن شریک بین‌المللی قادر به پوشش نقاط ضعف شما باشد. برای مثال چنانچه پژوهشگر خود از توانایی فوق‌العاده‌ای در روش‌شناسی کمی برخوردار است، بهترین کار در قالب گروهی انجام خواهد شد که در آن شریک بین‌المللی توان بالایی در روش‌های کیفی داشته باشد. زمانی که بازرسی در خصوص نقاط قوت و ضعف به پایان رسید، قدم بعدی انجام تجزیه و تحلیل پیرامون فرصت‌ها و نیازهای پژوهشی با درجه بالایی از اهمیت در کشور میزبان است. از جمله جهت‌گیری پژوهش در کشور میزبان و نهادهای بالقوه‌ای که از نتایج و آثار آن بهره‌مند خواهند شد. در حالی که تجزیه و تحلیل فرصت‌ها در پی یافتن گزینه‌های مناسب متأثر از آثار پژوهشی در کشور میزبان است، تجزیه و تحلیل تهدیدات یا چالش‌ها، توجه پژوهشگر را به عناصری از کار پژوهشی جلب می‌کند که دستیابی به اهداف و مقاصد

⁴⁶ Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats

⁴⁷ Stead, G.B. & Harrington, T.F. (2000). A process perspective of international research collaboration. The Career Development Quarterly, 48, 323-331.

تعریف‌شده پژوهش را دشوار می‌سازد. ازجمله این تهدیدات یا چالش‌ها می‌توان به مشکلات زیرساختی در کشور میزبان، اخلاق پژوهشی و علمی و همچنین فرهنگ کشور میزبان اشاره کرد.

مذاکره با طرف بین‌المللی

بعد از انتخاب طرف بین‌المللی و انجام تجزیه و تحلیل SWOT مذاکره با طرف بین‌المللی مدنظر پیرامون موضوعات عملی در جریان پژوهش قدم بعدی است. برخی از موارد مهم در این مذاکره عبارت‌اند از:

مسئولیت‌ها در خصوص موضوعات تحقیقاتی چگونه تقسیم خواهد شد؟ تنظیم یک توافق‌نامه جهت تخصیص مسئولیت‌های مشخص به هر طرف در حین طراحی پژوهش، نقش طرفین در نقشه راه تا انتهای پژوهش، وضعیت جمع‌آوری داده‌ها و تجزیه و تحلیل آن‌ها، تفسیر نتایج، و گزارش نهایی برای جامعه مورد هدف در کار بین‌المللی یک ضرورت است. تنظیم جدولی با توجه به همه فعالیت‌های اساسی در کار مشترک، زمان‌بندی انجام هر کدام از امور و مشخص ساختن فرد مسئول در این زمینه کمک فراوانی می‌کند. این اطلاعات همچنین در راستای تأمین و تنظیم بودجه کار پژوهشی نیز مؤثر است.

موارد قانونی و حوزه تحقیق مدنظر چیست؟ همچنین در برخی موارد انجام یک طرح بین‌المللی مشترک نیازمند دریافت مجوزهای قانونی برای این منظور است که از قبل هر دو طرف باید در خصوص این موارد آگاهی کامل داشته و پیش‌بینی وضعیت‌های پیش رو را کرده باشند. همچنین در اولین مراحل طراحی یک پروژه مشترک با طرف بین‌المللی توجه به موضوعاتی از این قبیل ضروری است: عمق و دامنه مطالعه موضوع موردنظر، مدت زمانی که پژوهش به خود اختصاص می‌دهد، میزان و گسترده ضرورت ارتباط با مشارکت‌کنندگان در مطالعه، تعداد متغیرهای مورد مطالعه، حوزه‌ها و جامعه آماری موردنظر برای جمع‌آوری داده، روش جمع‌آوری داده‌ها و روش تجزیه و تحلیل آن‌ها.

تعیین مسئولیت حمایت‌های مالی. اگر چنانچه پژوهش مشترک شما در راستای جلب حمایت مالی از نهادهای ثانویه طراحی شده است، شرکای کشور میزبان نیز قطعاً سهمی در این حمایت مالی خواهند داشت. در نتیجه با توجه به این که این حمایت‌ها از سوی چه نهادی و در کدام کشور صورت می‌گیرد، تعیین مسئولیت دریافت و تخصیص این حمایت‌های مالی از مهم‌ترین نکاتی است که باید در کار پژوهشی بین‌المللی موردتوجه قرار بگیرد. در اغلب موارد پژوهشگران از حمایت‌های مالی داخلی (دانشگاهی یا ملی) بهره می‌برند که این مسئله کار تعیین مسئولیت را ساده می‌کند. اما زمانی که حمایت‌های مالی از سوی نهادهای ثانویه یا ثالث صورت می‌گیرد، امکان تعیین مسئولیت با توجه به نزدیکی فرهنگی و علمی به نهاد حامی، مهم‌ترین نکته‌ای است که باید موردتوجه قرار گیرد.

حقوق معنوی پژوهش متعلق به کیست؟ تعیین این نکته که خروجی و نتایج حاصل از کار مشترک به چه ترتیبی به اشتراک گذاشته خواهد شد اهمیت زیادی دارد. این اهمیت به‌ویژه از آن روی است که در پژوهش‌های تجربی چه کمی یا کیفی، داده‌های تولیدشده می‌تواند در زمینه‌های دیگری نیز مورد استفاده قرار بگیرد. در نتیجه مذاکره با طرف بین‌المللی در خصوص حقوق مالکیت معنوی داده‌ها و نتایج پژوهش فوق‌العاده حائز اهمیت است. این مسئله می‌تواند شامل مذاکره در خصوص انتشار نتایج پژوهش نیز باشد.

مسئولیت رسیدگی به چالش‌های سیاست محلی با چه کسی است؟ چنانچه پیش‌تر ذکر شد، سیاست‌های محلی، ساختارهای مدیریتی و روندهای نظارتی از کشوری به کشور دیگر متفاوت است. در نتیجه مذاکره با طرف بین‌المللی باید شامل موضوع مهم تعیین مسئولیت برای رسیدگی به موضوعات و چالش‌های محلی (سیاست‌ها، بروکراسی، ساختارهای قانونی و مدیریتی) در قالب پژوهش باشد. زمان‌بندی و بودجه پژوهش نیز باید این موضوعات را مدنظر قرار دهد.

در قالب پژوهش‌های اتحادیه اروپا، تمامی موضوعات فوق به شکل کلی و از قبل در قالب‌های مختلف بررسی و پیش‌بینی شده است. در طرح‌ها و پروژه‌هایی که نیازمند به همکاری مشترک است، معمولاً یک طرف (اغلب از کشورهای حوزه اتحادیه اروپا) مسئولیت هماهنگی و طراحی کلی پژوهش را بر عهده گرفته و سایر شرکا به‌عنوان هماهنگ‌کننده‌های محلی انجام امور مختلف پیش‌بینی شده در طرح یا برنامه را متعهد می‌شوند. تمامی مسئولیت‌های مالی و حقوقی و قانونی طبق پروتکل‌های پژوهشی اتحادیه اروپا تعیین تکلیف شده و هرگونه مشارکت در طرح‌های پژوهشی این اتحادیه به معنی قبول این پروتکل‌های تحقیقاتی است. به‌گونه‌ای که می‌توان گفت برنامه‌های اتحادیه اروپایی در حوزه تحقیقات و پژوهش‌های مشترک بین‌المللی از پیش‌روترین و به‌روزترین نمونه‌هایی است که مذاکرات با طرف بین‌المللی را به ساده‌ترین و درعین‌حال شفاف‌ترین وجه ممکن هدایت می‌کند.

آمادگی برای همکاری پژوهشی بین‌المللی

علاوه بر توسعه و تدوین همکاری بین‌المللی با همکاران خارجی در سایر کشورها و مذاکره در خصوص ماهیت و طبیعت این همکاری، شخص محقق نیز نیازمند آماده‌سازی خود در راستای انجام یک پروژه یا طرح بین‌المللی است. این آماده‌سازی موضوعات متعددی را در بر می‌گیرد.

آنچه باید در مورد کشور میزبان و مردم آن بدانید. برای عملکردی مؤثر و مفید در یک کشور میزبان، داشتن آگاهی کافی در مورد فرهنگ، تاریخ و زمینه و بستر اجتماعی کشور مدنظر و مردم آن یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر است. دستیابی به این دانش از طرق مختلف امکان‌پذیر است از جمله از طریق مطالعه در مورد ادبیات و زمینه‌های تاریخی-فرهنگی کشور و مردم آن. علاوه بر این صرف‌نظر از درک کلی کشور موردنظر، باید در مورد جمعیت منحصربه‌فرد جامعه‌ای که قصد مطالعه آن را دارید نیز اطلاعات کافی کسب کنید. برای مثال اگر بر روی یک اقلیت نژادی یا قومی متمرکز هستید، باید به شکل ویژه تاریخ و فرهنگ آن‌ها را مورد مطالعه قرار دهید و رابطه آن‌ها با کشور مادر را به‌خوبی بررسی کنید.

همچنین باید مدنظر داشت که ایجاد تجربیات نزدیک و عملی با فرهنگ مورد مطالعه بهترین شیوه دریافت و درک آن است و در نتیجه ارتباط مستقیم با جامعه مورد مطالعه در راستای درک عمیق از ارزش‌ها، هنجارها و باورهای آن‌ها ضرورت اساسی دارد. به‌ویژه برای درک و دریافت موضوعاتی که می‌تواند پژوهش شما را به‌شدت متأثر سازد. قبل از طرح‌ریزی پژوهش دیدار از کشور میزبان و جامعه مورد مطالعه اهمیت اساسی دارد. همچنین اقدام به روش‌هایی از جمله روش‌های موسوم به «قوم‌نگاری»^{۴۸} در این زمینه بسیار یاری‌رسان است.

آنچه باید در مورد زمینه‌های پژوهش خود در کشور میزبان بدانید. صرف‌نظر از فرهنگ و تاریخ و اطلاعات مربوط به زمینه کشور میزبان، پژوهشگر بین‌المللی باید همچنین اطلاعات اساسی و کافی در مورد زمینه، سوابق و بسترهای پژوهش مدنظر خود در جامعه موردنظر داشته باشد. از جمله این که چه نظریه‌ها و روش‌هایی از قبل برای پژوهش‌های مشابه در کشور میزبان مورد استفاده قرار گرفته است؟ چه کسی این پژوهش‌ها را در این جامعه صورت داده است (محققان بومی یا بین‌المللی)؟ وضعیت پژوهش یا پژوهش‌ها در حوزه مدنظر در کشور میزبان چیست؟ چه موضوعاتی مورد مطالعه قرار گرفته؟ آیا نتایج تنها به زبان محلی در اختیار است؟ و درنهایت این که تحقیقات موجود چگونه می‌تواند پژوهش شما را هدایت کند؟ بدون

⁴⁸ ethnography

شک ارتباط با محققان و سایر پژوهشگران در حوزه مشابه در کشور میزبان در ارزیابی ادبیات موجود، نتایج پژوهش و روش‌شناسی اهمیت اساسی دارد.

ایجاد و توسعه صلاحیت بینا فرهنگی. کلیدواژه «بینا فرهنگی»^{۴۹} یکی از مهم‌ترین کلیدواژه‌ها در خصوص پژوهش‌های بین‌المللی است. این واژه به معنای تعاملات میان فرهنگ‌های مختلف است که سازگاری و ساختار یک پژوهش بین‌المللی را به شکلی که مدنظر ما است تعیین می‌کند. یک پژوهش بین‌المللی نیازمند ارتباطات وسیع میان شرکای پژوهشی از فرهنگ‌های مختلف است. صلاحیت بینا فرهنگی شامل توسعه دارایی‌ها و منابع شناختی و رفتاری پژوهشگر (فراتر از آنچه در فرهنگ خود دارد) در راستای تعامل در دامنه‌ای وسیع از رفتارها و بسترهایی است که می‌تواند ورای تجربیات فرهنگی متفاوت کاربرد داشته باشد.^{۵۰} قطعاً یک چنین انعطاف‌پذیری وابسته است به چشم‌اندازی که شما انتخاب می‌کنید، میزان و حجم تفاوت‌های فرهنگی، مهارت‌های میان فردی^{۵۱} و در اختیار داشتن منبع از رفتارهای بالقوه برای شرایط متفاوت.

چطور باید یک چنین صلاحیت بینا فرهنگی را ایجاد کرد؟ پاسخ این سؤال در اصلاح مکرر روندهای شخصی و حرفه‌ای است: الف) ارزیابی بستر و زمینه فرهنگی، جهان‌بینی، هویت و رفتارهای خود ب) مطالعه فرهنگ‌های دیگر و تعامل شناختی و رفتاری با آن‌ها و همگرایی با فرهنگ‌ها و هویت‌های متفاوت پ) تعامل با فرهنگ‌های متفاوت که نیازمند مذاکره در خصوص هنجارها و ارزش‌ها هست (حتی در فضای محلی) ت) تلاش برای ایجاد انعطاف در باورها، رفتارها و تجربیات فرهنگی برای تطابق با تنظیمات فرهنگی متفاوت.^{۵۲} چنانچه مشخص است، صلاحیت بینا فرهنگی تنها منوط به مطالعه و افزایش دانش و آگاهی نیست بلکه به شکلی ذاتی نیازمند تجربیات عملی در راستای انعطاف‌پذیری فرهنگی و هویتی است.

نتیجه

پژوهش بین‌المللی اغلب نیاز به همکاری و تعامل اساسی با افرادی دیگر با فرهنگ، رفتار، دیدگاه و زمینه‌های متفاوت دارد. در نتیجه فراتر از موضوع تحقیق و پژوهش آنچه در یک کار مشترک بین‌المللی از اهمیت بسزایی برخوردار است، توجه به همین زمینه‌های متفاوت و تلاش در راستای نزدیکی هرچه بیشتر طرف‌های درگیر در امر پژوهش است. پژوهش بین‌المللی بیش از هر چیز به مهارت‌های فردی و رفتاری پژوهشگر و قابلیت انعطاف وی در مقابل تفاوت‌های نگرشی، توان بالا در همکاری گروهی، مهارت‌های فردی و گروهی در حل مسئله، مهارت در مذاکره بر سر تعهدات و مسئولیت‌ها و اجماع بر سر مقاصد و اهداف پژوهشی نیاز دارد. در بسیاری از موارد حتی این مسائل منوط و محدود به افراد به شکل منفرد نیست و باید همه این مسائل در سطحی گروهی و تیمی مورد دقت و توجه قرار بگیرد.

بالین حال نکته قابل تأمل در ورای همه این نکات این است که ایجاد یک همکاری مؤثر بین‌المللی در امر پژوهش تنها زمانی میسر است که تصویر روشنی از آنچه این همکاری به خاطر آن شکل گرفته وجود داشته باشد. استفاده از فرصت‌های بین‌المللی، ایجاد ساختارهای جدید تحقیقاتی، جمع‌کردن تحقیقات در کنار یکدیگر و ایجاد فضایی برای فرصت‌های جدید و ایده‌های خلاقانه، ایجاد استانداردهای جدید در امر پژوهش، سیاست‌های جدید، ایجاد اشتراکات جدید در نظم و سیستم‌های دانشگاهی

⁴⁹ Intercultural

⁵⁰ Friedman, V. J. & Antal, A. B. (2005). Negotiating reality: A theory of action approach to intercultural competence. *Management Learning*, 36 (1), 69-86. DOI: 10.1177/1350507605049904.

⁵¹ Interpersonal

⁵² Stead, G.B. & Harrington, T.F. (2000). A process perspective of international research collaboration. *The Career Development Quarterly*, 48, 323-331.

موجود و مانند آن همگی می‌تواند اهداف متفاوتی برای انجام یک پژوهش در ورای مرزهای جغرافیایی باشد، اما همه این‌ها از قبل باید تعریف‌شده و مشخص باشد.

امروزه گذر از مرزهای ملی چه در قالب جهانی‌سازی و جهانی‌شدن و چه در قالب بین‌المللی‌سازی و بین‌المللی‌شدن، تبدیل به یکی از روندهای پایدار و مسلماً تأثیرگذار در جوامع بشری شده و همکاری‌های بین‌المللی به‌ویژه در حوزه‌های علمی و تحقیقاتی که کمتر از سایر حوزه‌ها با چالش‌های مرسوم و متعارف روبرو است بخشی جدایی‌ناپذیر و غیرقابل‌انکار از این روند رو به گسترش است. تبادلات فرامرزی و بین‌المللی – چه در قالب ایده‌ها و چه در قالب افراد – می‌تواند محرکی مهم برای جوامعی باشد که به دنبال بهره‌مندی هرچه بیشتر از فرصت‌ها، منابع و فضاها در راستای تقویت فرایندهای توسعه متوازن هستند. هرچند سهم همکاری‌های بین‌المللی در امر پژوهش چندان در تسریع این فرایندها جدی تلقی نمی‌شود، اما تحقیقات اخیر به‌خوبی اثرات این‌گونه از تعاملات در باز کردن افق‌های جدید پیرامون امر توسعه را (چه به لحاظ فردی و چه از دیدی اجتماعی) اثبات کرده است.

دوره های مشترک علمی

مجید رضا مومنی

در سالهای اخیر در دانشگاههای جهان، روندی جدی مبنی بر لزوم مبادرت به همکاریهای مشترک علمی، بسیار متداول شده است. چنین روندی، علاوه بر تحقق منافع مشترک علمی طرفین به افزایش همکاریهای علمی بین‌المللی و یکپارچه سازی فعالیتهای علمی در قالبهای مشترک انجامیده است. جهانی شدن، بر سرعت این قسم از تحولات بین‌المللی که بر هم افزایی و بر هم کنشی بیشتری دامن زده، افزوده و ماحصل چنین شتابی، بین‌المللی سازی دانشگاهها از خلال همکاریهای بین‌المللی علمی و استقبال پژوهشگران و دانشگاهیان از این روند شده است. علاوه بر این رونق فعالیتهای و همکاریهای علمی در عرصه سیاست خارجی نیز نمودی جدی تر یافته و هر روز شاهد اهمیت بهره برداری از فعالیتهای علمی در عرصه های سیاست خارجی و دیپلماسی کشور در محیط های منطقه ای و بین‌المللی به منظور پیشبرد اهداف سیاست خارجی هستیم. به همین منظور، در چارچوب دستگاه دیپلماسی هر کشور، قسمی از فعالیت دیپلماتیک موسوم به دیپلماسی علمی شکل گرفته تا در راستای تحقق اهداف ملی از سازوکارهای علمی بهره برداری شود. لذا، طراحی و اجرای دوره های مشترک نه تنها به ارتقای جایگاه علمی دانشگاه در عرصه های علمی بین‌المللی می انجامد، متعاقباً زمینه ای را برای تعاملات بین‌المللی در عرصه های گوناگون هموار کرده و می تواند به تحقق دیپلماسی علمی کشور و بین‌المللی سازی آموزش عالی نیز کمک شایانی نماید. به این ترتیب، ماحصل دغدغه های ذیربط به عملیاتی سازی دوره های مشترکی می انجامد که با توجه به محتوای توافقات فیما بین، منجر به صدور مدرک مشترک از سوی دانشگاهها و موسسات طرف قرارداد می گردد.

شایان ذکر است که دانشگاه علامه طباطبائی به عنوان بزرگترین دانشگاه علوم انسانی خاورمیانه با اهتمام به این امر مهم سعی در برگزاری چنین دوره هایی داشته و اقدام به تدوین شیوه نامه و پیش نویس قرارداد در زمینه برگزاری این دوره های مشترک علمی کرده تا ضمن تلاش جدی برای تبیین این دوره و هموار نمودن مسیر برگزاری دوره های مشترک، سهم جدی در این تعامل علمی در مسیر بین‌المللی سازی آموزش عالی ایفا نماید. از این منظر، اهم اقدامات لازم در تحقق مطلوب دوره های مشترک و فعالیتهای صورت گرفته به شرح ذیل، مورد اشاره قرار می گیرد:

۱. تبیین ماهیت دوره های مشترک

در تبیین دوره های مشترک، اولین نکته ای که به ذهن متبادر می شود این مهم است که دوره های مشترک چه معنی دارد و دارای چه ویژگی هایی است؟ کارکرد و ماهیت این دوره ها چیست و از چه جایگاهی در نظامهای آموزش عالی در کشورهای گوناگون برخوردار است؟ بنابراین، اولین گام در تبیین این قسم از دوره ها و پی نمودن مسیر مناسب در راه اندازی دوره های مشترک، شناخت و درک ماهیت و جایگاه چنین دوره هایی می باشد. در مطالعه و بررسی های انجام شده، چنین کاشف به عمل آمد که اساساً دوره های مشترک دارای تعریفی یکسان و مشخص نیست و در تعریف این دوره ها اتفاق نظری موجود نیست. مفهوم دوره های مشترک با عناوین و تعاریف گوناگونی مورد شناسایی قرار می گیرد. این امر تا حدودی از آن جهت است که همانطور که پیشتر به آن اشاره شد، بین‌المللی سازی آموزش عالی با سرعتی چشمگیر در جریان می باشد و این امر منجر به تحولات جدی در عرصه آموزش عالی و نهادهای مرتبط با آن شده است، لاجرم برنامه های مرتبط با همکاری های علمی بین‌المللی مانند راه اندازی دوره های مشترک علمی نیز از این جریان مستثنی نبوده است. در خلال جریان بین‌المللی سازی آموزش عالی، همچنان تمایل برای راه اندازی و برگزاری دوره های مشترک رو به رشد بوده اما در تعریف دقیق و مشخص از چنین دوره هایی همچنان ابهام و تکثر و تنوع رویکردها، امری اجتناب ناپذیر است.

دوره‌های همکاری علمی بین‌المللی تحت عناوین گوناگونی مانند دوره مشترک^{۵۳}، مدرک مشترک^{۵۴}، دو مدرک^{۵۵}، چند مدرک^{۵۶}، مدرک یکپارچه^{۵۷} شناخته می‌شود اما در این میان، آنچه بیشتر متداول می‌باشد، کاربرد مدرک مشترک و دو مدرک است که در بسیاری از کشورها به ویژه در کشورهای اروپایی (اتحادیه اروپا) مورد توجه قرار گرفته است. البته باید به این نکته نیز اشاره کرد که بسیاری معتقدند اساساً کشورهای اروپایی (اتحادیه اروپا) از ابتدا در زمینه راه اندازی و اجرای این دوره‌ها پیشرو بوده و از مبدعین برگزاری چنین دوره‌هایی می‌باشند.

۲. کارکرد دوره‌های مشترک علمی

اجرای شدن دوره‌های مشترک منحصراً وابسته به تبیین ماهیت این دوره‌ها نیست. در وهله بعدی، لازم است تا کارکرد این دوره‌ها نیز مورد مذاقه قرار گیرد. از این منظر می‌توان مدعی شد که علیرغم تکرر عناوین برای توصیف و تبیین همکاریهای علمی بین‌المللی، آنچه از اهمیت اساسی برخوردار است کارکرد این دوره‌هاست. در واقع، کارکرد این دوره‌ها از اهمیتی غیر قابل انکار در تحقق بین‌المللی‌سازی آموزش عالی برخوردار است و بی تردید امروزه در اولویت سیاست‌های قابل طرح در عمده نهادها و دانشگاهها در سرتاسر جهان قرار گرفته است.

اساساً از حیث کارکردی، برگزاری دوره‌های مشترک از اهمیت به سزایی برخوردار است. این امر به آن جهت است که در خلال برگزاری این دوره‌ها، دانشجویان از مهارتهای علمی و کاربردی بیشتری برخوردار می‌شوند و فضای میان فرهنگی که برای دانشجویان فراهم می‌شود، زمینه‌ای را جهت کارآمدی و ارتقای کسب مهارت برای دانشجویان فراهم می‌کند تا به تقویت توان علمی و عملی خویش نائل آیند و این امر خود بستر مناسبی برای جذب فارغ التحصیلان دوره‌های مشترک در بازار کار ایجاد می‌کند. این امر، از سوی دیگر منجر به ارتقای جایگاه علمی دانشگاهها و نهادهای بین‌المللی همکار در عرصه بین‌المللی نیز می‌گردد و مبادلات بین‌المللی و بین‌المللی‌سازی دانشگاهها را نمودی عینی و ملموس می‌بخشد.

به هر حال، نباید این حقیقت را نادیده گرفت که علیرغم اقبال روزافزون دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی به برگزاری این دوره‌های مشترک و اشراف به کارکرد مناسب این دوره‌ها در تقویت بنیه علمی دانشجویان و پژوهشگران همچنان تعریف جامع و مانعی از این دوره‌ها صورت نگرفته و چنین به نظر می‌رسد که تشریح کارکرد مناسب این دوره‌ها، به رفع ابهام در تعریف این دوره‌ها نیانجامیده است.

۳. تعریف دوره‌های مشترک

همانطور که گفته شد، طرفهای برگزار کننده دوره‌های مشترک بر حسب نیازها و اقتضائات خود مبادرت به تعریف دوره‌های مشترک می‌کنند و شاخص‌هایی را برای شناسایی این دوره‌ها معین می‌نمایند. این امر مانع از اجماع در تعریف و شناسایی دقیق این دوره‌ها می‌گردد. برای نمونه، دوره‌های مشترک این چنین تعریف شده است: یک مدرک مشترک، مدرکی است که توسط دو یا چند نهاد که برنامه تحصیلی یکپارچه‌ای را ارائه می‌دهند صادر می‌شود که توسط روسای دانشگاههای همکار به امضا می‌رسد و به عنوان جایگزینی برای مدارک ملی به رسمیت شناخته می‌شود. یک دومدرکی نیز مشتمل بر گواهی پایان

⁵³ Joint course

⁵⁴ Joint degree

⁵⁵ Dual/double degree

⁵⁶ Multiple degree

⁵⁷ Integrated/combined degree

دوره ای است که از دو مدرک ملی معتبر که به صورت مجزا توسط دو دانشگاه همکار که در برگزاری یک برنامه تحصیلی یکپارچه مشارکت می‌نمایند، تشکیل می‌شود.

در تعریفی دیگر نیز آمده است: یک مدرک مشترک، یک برنامه منسجم و سازمان یافته است که با همکاری دو یا چند نهاد آموزش عالی برگزار می‌شود و نهایتاً منجر به صدور یک گواهی پایان دوره مشترک می‌گردد. یک دو مدرکی، نیز گواهی پایان دوره ای است که توسط دو یا چند نهاد آموزش عالی همکار تنظیم و تدوین می‌گردد که منجر به صدور دو مدرک یا گواهی پایان دوره می‌شود که در واقع این مدرک، مشتمل بر صدور گواهی مستقلی از سوی هر طرف همکار می‌باشد.

به این ترتیب، ملاحظه می‌شود که ارائه این تعاریف، متأثر از ملاحظات خاص و وضعیت ویژه هر کشور و سیستم آموزش عالی ذی ربط می‌باشد. با این حال برخی مفاهیم کلیدی و اساسی که در شناخت دوره های مشترک قابل ذکر است، عبارتند از: ۱. تعداد نهادهای همکار؛ ۲. تعداد مدارک (گواهی هایی که در پایان دوره صادر می‌شود)؛ ۳. زمان پایان دوره؛ ۴. سازماندهی دوره؛ ۵. نهادهای ذی صلاح در تأیید مدارک؛ ۶. تعداد کشورهای همکار.

به این ترتیب و با عنایت به شرح مختصری که در خصوص ماهیت دوره های مشترک ارائه شد، دانشگاه علامه طباطبائی نیز بر اساس ظرفیتهای و قوانین داخلی و ملی که توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) ارائه شده است، تعریف مشخصی از دوره های مشترک را در دستور کار خویش قرار داده و بر اساس آن مبادرت به تأسیس و اجرای این دوره های مشترک نموده است. بر اساس این تعریف، دوره مشترک عبارت است از: برگزاری یک دوره تحصیل بلند مدت مشتمل بر مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری و یا یک دوره کوتاه مدت که در نهایت منجر به صدور مدرک مشترک از سوی دانشگاه علامه طباطبائی و همکار خارجی می‌شود. همچنین مدرک مشترک، مدرک پایان هر یک از دوره ای تحصیل بلند مدت و کوتاه مدت است که به صورت مشترک صادر می‌شود و به دانشجوی اعطا می‌شود.

۴. ظرفیت شناسی و امکان سنجی برگزاری دوره های مشترک

گام دوم در راه اندازی دوره های مشترک، شناسایی ظرفیتهای موجود در نظام آموزشی کشور می‌باشد. این امر نیازمند بررسی های آماری دقیق و علمی رشته های دانشگاهی است. در اصل، برگزاری دوره های مشترک مستلزم تعامل در حوزه ها و رشته هایی است که ظرفیت لازم برای دانشجویان و پژوهشگران فراهم می‌کند تا بتوانند از مزایای این دوره ها در راستای تقویت بنیه علمی و پژوهشی خود بهره گیرند و از طرفی دیگر عموماً در رشته هایی امکانپذیر است که درکی بین الازدهانی برای محقق فراهم می‌سازد تا از فرصت فراهم شده در راستای ارتقای سطح علمی خود بهره جوید. با توجه به ظرفیت قابل ملاحظه بسیاری از رشته های علوم انسانی، دانشگاه علامه طباطبائی، ضمن بهره گیری از نظرات اعضای هیأت علمی و پژوهشگران داخلی و خارجی، شناسایی این ظرفیتهای در قالب رشته های مختلف و امکان سنجی برگزاری دوره های مشترک، همچنان در حال بررسی فرصتهایی است که از رهگذر آن می‌توان به راه اندازی و اجرای دوره های مشترک علمی با دانشگاهها و موسسات علمی خارجی مبادرت نمود.

۵. تدوین شیوه نامه برگزاری دوره های مشترک

پس از شناخت ماهیت و ویژگیهای دوره های مشترک، جایگاه آن در نظام آموزش عالی و شناسایی ظرفیتهای موجود در این حوزه، لازم است تا شیوه نامه ای جهت برگزاری دقیق و هدفمند این دوره ها تدوین گردد. این شیوه نامه با توجه به مفهوم، تعریف، کارکرد و جایگاه دوره های مشترک در نظام آموزش عالی تهیه و تنظیم شده است. در تدوین این شیوه نامه، قوانین داخلی دانشگاه، بخشنامه ها و دستورالعمل های وزارت عتف و همچنین قوانین و ظرفیتهای دانشکده های مختلف مورد ملاحظه

قرار گرفته است. در نهایت، شیوه نامه اجرای برنامه های مشترک علمی که مستلزم شرایط و قواعد خاصی است در چند بخش تنظیم شده است تا کلیه دانشکده ها و مراکز علمی دانشگاه علامه طباطبائی بر پایه یک شیوه نامه یکنواخت و بر اساس یک فرایند دقیق و منسجم به برگزاری و اجرای این دوره های علمی مشترک مبادرت نمایند. شیوه نامه مذکور در قالب ۳ بند و ۶ ماده تدوین شده است.

بند اول) مشتمل بر تعاریف و مفاهیم است تا از این طریق زمینه رفع ابهامات در مفهوم دوره ها مشترک را فراهم نماید و مفاهیم و موضوعات مطرح در این دوره ها را به طور دقیق مشخص نماید.

بند دوم) به شرایط برگزاری دوره های مشترک اختصاص دارد و مشتمل بر ۶ ماده می باشد که هر یک به موضوعات مختلفی از جمله وظایف کمیته مشترک، زبان آموزشی، مقاطع آموزشی، شرایط جذب دانشجویان، نحوه نگارش پایان نامه و رساله دانشجویی و چگونگی صدور مدرک تحصیلی اختصاص دارد. در هر ماده توضیحاتی درخصوص هر یک از موضوعات مارالذکر ارائه شده است. برای نمونه می توان به برخی از موارد اشاره کرد:

در ماده یک) به این امر اشاره شده است که کمیته مشترک موظف به تهیه و تنظیم تفاهم نامه برگزاری دوره های مشترک می باشد و موضوعاتی از قبیل شیوه نامه پذیرش دانشجویان، هزینه سفر، نرخ شهریه، امکانات خوابگاه و اقامت، شیوه دفاع از پایان نامه، تعیین هزینه داوری، نحوه صدور مدرک تحصیلی و امثالهم را در برمی گیرد.

در ماده دو) آمده است که زبان آموزش برای دانشجویان رشته های زبان خارجی در تمامی سطوح بلند مدت و کوتاه مدت، زبان اصلی رشته مربوطه خواهد بود. برای مثال، دانشجویان رشته زبان و ادبیات فرانسه به زبان فرانسه به تحصیل می پردازند و این امر در مورد سایر زبانهای خارجی نیز صادق خواهد بود. زبان آموزشی برای دیگر رشته های تحصیلی (به غیر از رشته های زبان خارجی) در تمامی مقاطع تحصیلی بلند مدت و کوتاه مدت با توافق طرفین همکار به یکی از دو زبان فارسی یا انگلیسی خواهد بود. برای برگزاری دوره های مشترک به زبان انگلیسی، حضور شماری لازم از اعضای هیأت علمی آشنا به زبان انگلیسی که به تأیید کمیته مشترک برسد، ضروری خواهد بود.

در ماده ۳) به این نکته اشاره شده است که در رشته های زبان های خارجی دوره های مشترک بلند مدت در تمامی مقاطع کارشناسی، ارشد و دکتری برگزار خواهد شد. دوره های مشترک بلند مدت در رشته های غیر از رشته های زبان های خارجی با توافق طرفین در قبال زبان و صرفا در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری برگزار خواهد شد.

در ماده ۴) آمده است که دانشجویان داخلی و خارجی برای شرکت در دوره های مشترک باید دارای معدل درجه ۱، عالی و یا بالای ۱۸ باشند که توسط کمیته مشترک ارزیابی و تأیید خواهد شد.

در ماده ۵) در خصوص پایان نامه و رساله به این امر اشاره شده است که موضوع، استاد راهنما و مشاورین پایان نامه ارشد و رساله دکتری به پیشنهاد دانشجو و تأیید گروه توسط کمیته مشترک تصویب خواهد شد. زبان نگارش پایان نامه/رساله بر پایه زبان مورد توافق کمیته مشترک در برگزاری دوره خواهد بود.

در ماده ۶) نیز این امر قید شده است که مدارک مشترک صادر شده برای دوره های علمی بلند مدت توسط وزارتخانه های مربوطه طرف همکار تأیید و ارزیابی می شود.

التهایه، بند سوم شیوه نامه) نیز به شرایط شکلی تصویب شیوه نامه در دانشگاه، به منظور اجرایی شدن آن می پردازد.

۶. شناسایی مؤسسات و نهادهای آموزش عالی هدف

پس از تدوین شیوه‌نامه و دستورالعمل لازم در زمینه برگزاری دوره‌های مشترک، لازم است تا مؤسسات و نهادهای آموزش عالی هدف دوره‌ها نیز مورد شناسایی قرار گیرند. بدیهی است با توجه به تعاملات بین‌المللی دانشگاه با مراکز علمی-پژوهشی خارجی، در وهله نخست، این دوره‌ها با کشورهای دارای تفاهم‌نامه به مرحله اجرا در می‌آیند. از آنجا که روند رو به رشد انعقاد و عملیاتی شدن تفاهم‌نامه‌های همکاری‌های علمی بین‌المللی میان دانشگاه‌های مختلف کشور متأثر از روند بین‌المللی‌سازی آموزش عالی سیری صعودی دارد، برگزاری این دوره‌ها می‌تواند روند تعاملی را توسعه داده و به آن استحکام بیشتری بخشد. با این حال، برگزاری این دوره‌ها با مؤسسات و مراکز علمی خارجی، الزاماً نیازمند انعقاد تفاهم‌نامه قبلی نبوده و در صورت شناسایی مراکز علمی و دانشگاهی معتبر، متعاقباً برگزاری دوره‌های مشترک با این مراکز علمی نیز میسر خواهد بود.

التهایه، پس از شناسایی نهادهای و مؤسسات همکار در اجرای دوره‌های مشترک، پس از مذاکره در این زمینه میان نمایندگان طرفین دوره‌ها و توافق در زمینه‌های همکاری‌های مشترک، قرارداد همکاری منعقد و دوره‌های مشترک به مرحله اجرا در می‌آیند.

جمع‌بندی

ماحصل کلام این است که اقدامات قابل ملاحظه‌ای در تبیین، تشریح و اجرای دوره‌های مشترک صورت گرفته که هر چند نوید بخش توسعه روزافزون این دوره‌هاست، نیازمند همکاری و مساعدت بیشتر نهادهای ملی دخیل و برداشتن گام‌های جدی‌تری در این زمینه است. با توجه به مشارکت جدی دانشگاه علامه طباطبائی در تحقق این روندها، تا کنون سه دوره مشترک با دانشگاه‌های کشور روسیه راه‌اندازی شده و در حال اجرایی شدن می‌باشد. این دوره‌ها عبارتند از دوره زبان‌شناسی عمومی در مقطع کارشناسی ارشد با دانشگاه ملی زبان‌شناسی مسکو، دوره مطالعات اوراسیا در مقطع کارشناسی ارشد با دانشگاه ملی زبان‌شناسی مسکو و دوره مطالعات ایران در مقطع کارشناسی ارشد با دانشگاه اوستیای شمالی (روسیه) که از مهرماه سال ۱۳۹۷ با پذیرش دانشجو رسماً اجرایی خواهند شد. علاوه بر موارد مذکور دانشگاه علامه طباطبائی در صدد راه‌اندازی و اجرای دوره‌های مشترک با سایر مراکز علمی و آموزشی خارجی نیز می‌باشد.

ⁱ ابتکار

ⁱⁱ کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه OECD

ⁱⁱⁱ <http://www.eghtesadonline.com/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF-%DA%A9%D9%84%D8%A7%D9%86-3/187268-%D8%B1%D8%A7%D9%87%DA%A9%D8%A7%D8%B1-%D8%A8%D8%B1%D8%A7%DB%8C-%D8%AC%D8%B0%D8%A8-%D9%86%D8%AE%D8%A8%DA%AF%D8%A7%D9%86-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D8%AE%D8%A7%D8%B1%D8%AC-%D8%A7%D8%B2-%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1> 23/1/96

<https://international.bmn.ir/plans/>^{iv}

^v بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار استادان دانشگاه (۱۳۸۴/۷/۲۱).

^{vi} بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار نخبگان استان سمنان - (۱۳۸۵/۸/۱۹). سازمان بسیج علمی، ۱۳۸۸: ۲۴

^{vii} <https://cisc.msrt.ir/fa/page/809/%D8%A8%D8%B1%D9%86%D8%A7%D9%85%D9%87-%D8%A7%D8%AC%D8%B1%D8%A7%DB%8C%DB%8C-%D8%AC%D8%B0%D8%A8-%D9%86%D8%AE%D8%A8%DA%AF%D8%A7%D9%86>

^{viii} <https://international.bmn.ir/plans/>

^{ix} <http://www.fundyab.com/news/ID/146/%D8%AC%D8%B2%D9%8A%DB%8C%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D8%B9%D8%B7%D8%A7%DB%8C-%D8%AA%D8%B3%D9%87%DB%8C%D9%84%D8%A7%D8%AA-%D8%A8%D9%87-%D8%AF%D8%A7%D9%86%D8%B4%D9%85%D9%86%D8%AF%D8%A7%D9%86-%D9%88-%D9%85%D8%AA%D8%AE%D8%B5%D8%B5%D8%A7%D9%86-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D8%BA%DB%8C%D8%B1%D9%85%D9%82%DB%8C%D9%85>

^x تاریخ انتشار ۸ اردیبهشت ۹۷، کد خبر: ۳۸۴۴۷۴، www.ana.ir

<http://www.ghatreh.com/news/nn42384372/%D8%AC%D8%B0%D8%A8-%D9%86%D9%81%D8%B1-%D9%86%D8%AE%D8%A8%DA%AF%D8%A7%D9%86-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D9%85%D9%82%DB%8C%D9%85-%D8%AE%D8%A7%D8%B1%D8%AC-%D8%AF%D8%A7%D9%86%D8%B4%DA%AF%D8%A7%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1-%D8%AD%D9%82%D9%88%D9%82>

^{xi} <http://press.jamejamonline.ir/Newspreview/1716164331868180547>